

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

**М. М. Ксенофонтова,
В. П. Самодай,
С. Г. Дубовик**

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ: У СХЕМАХ І ТАБЛИЦЯХ

**Навчальний посібник
для підготовки магістрів
з усіх напрямів підготовки і галузей знань**

Суми
Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
2014

УДК 339.166.5:347.211(075.8)

ББК 67.304.1я73

К 86

Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол №13 від 18.06.2012)

Рецензенти:

М. М. Ясинок – доктор юридичних наук, професор кафедри правосуддя Сумського національного аграрного університету;

О. М. Теліженко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління Сумського державного університету;

І. І. Д'яконова – доктор економічних наук, доцент, декан факультету банківських технологій ДВНЗ Української академії банківської справи Національного банку України

Ксенофонтова М. М.

К 86 Інтелектуальна власність : у схемах і таблицях : навч. посіб. / М. М. Ксенофотова, В. П. Самодай, С. Г. Дубовик. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. – 292 с.

Інтелектуальна власність: у схемах і таблицях є навчально-методичним посібником з дисципліни для підготовки магістрів з усіх напрямів підготовки і галузей знань.

У навчально-методичному посібнику за допомогою ілюстративного матеріалу (схем і таблиць) у чіткій, лаконічній та доступній формі висвітлено сутність основних понять та процесів управління інтелектуальною власністю в розрізі кожної з представлених тем дисципліни. Може бути корисним для слухачів магістратури, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації

УДК 339.166.5:347.211(075.8)

ББК 67.304.1я73

© Ксенофонтова М. М., Самодай В. П., Дубовик С. Г. 2014.

© Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка , 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ТЕМА 1. Поняття інтелектуальної власності	6
ТЕМА 2. Інституційно-правове поле функціонування інтелектуальної власності	42
ТЕМА 3. Патентно-ліцензійна політика та патентні дослідження в процесі створення інтелектуальної власності.....	50
ТЕМА 4. Управління інтелектуальною власністю та її маркетинг.....	66
ТЕМА 5. Поняття, набуття і охорона прав на об'єкти промислової власності	78
ТЕМА 6. Поняття, набуття і охорона авторського права	109
ТЕМА 7. Набуття прав інтелектуальної власності на нетрадиційні ОІВ.....	135
ТЕМА 8. Облік і оцінка вартості інтелектуальної власності в процесі її комерціалізації	171
ТЕМА 9. Захист прав на ОІВ	215
ТЕМА 10. Міжнародні та закордонні аспекти права інтелектуальної власності	230
ГЛОСАРІЙ	241
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	284

ПЕРЕДМОВА

Вирішення завдань правового, наукового і соціально-економічного забезпечення розвитку і створення дієвих механізмів захисту інтелектуальної власності є найважливішим чинником гарантії національного суверенітету та безпеки, оскільки інтелектуальна власність стала істотним фактором зростання політичного, економічного і військового потенціалу країни.

Відповіддю на нагальну потребу практики стало введення в багатьох вищих навчальних закладах викладання нової дисципліни – інтелектуальна власність. Однак, навчальна література є недостатньою потребам вищих навчальних закладів в ній.

Саме задля покращення забезпечення викладання навчального предмету «Інтелектуальна власність» було розроблено цей навчальний посібник.

Запропоноване видання підготовлено відповідно до типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність».

Вивчення змісту навчального предмету «Інтелектуальна власність» відіграє значну роль в засвоєнні студентами теоретичних аспектів та формуванні умінь і навичок всебічного фахового забезпечення процесів створення, правової охорони, комерціалізації та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Мета даного навчального посібника полягає у формуванні у випускників вищих навчальних закладів цілісного уявлення про напрями створення, комерціалізації та забезпечення правової охорони і захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Завданням навчального посібника є теоретична та практична підготовка випускників вищих навчальних закладів з питань:

- інституційно-правового поля функціонування інтелектуальної власності;
- патентно-ліцензійної політики та патентних досліджень в процесі створення інтелектуальної власності;
- управління інтелектуальною власністю та її маркетингу;
- поняття, набуття і охорони прав на об'єкти промислової власності;
- поняття, набуття і охорони авторського права;
- набуття прав інтелектуальної власності на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності;

- обліку і оцінки вартості інтелектуальної власності в процесі її комерціалізації;
- захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- міжнародних та закордонних аспектів права інтелектуальної власності.

Практична значимість та придатність навчального посібника підвищується можливістю самостійного вивчення навчальних дисциплін циклу професійної і практичної підготовки.

Доданий до навчального посібника глосарій розширить можливості самостійного вивчення студентами навчального матеріалу.

Створений навчальний посібник базується на використанні законодавчої бази, результатів наукових досліджень, матеріалів підручників і посібників науковців в сфері інтелектуальної власності. Повний список використаної літератури міститься в кінці посібника.

Не претендуючи на завершеність даного видання, автори сподіваються на подальшу творчу співпрацю і приймуть критичні зауваження та пропозиції щодо вдосконалення цього навчального посібника.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

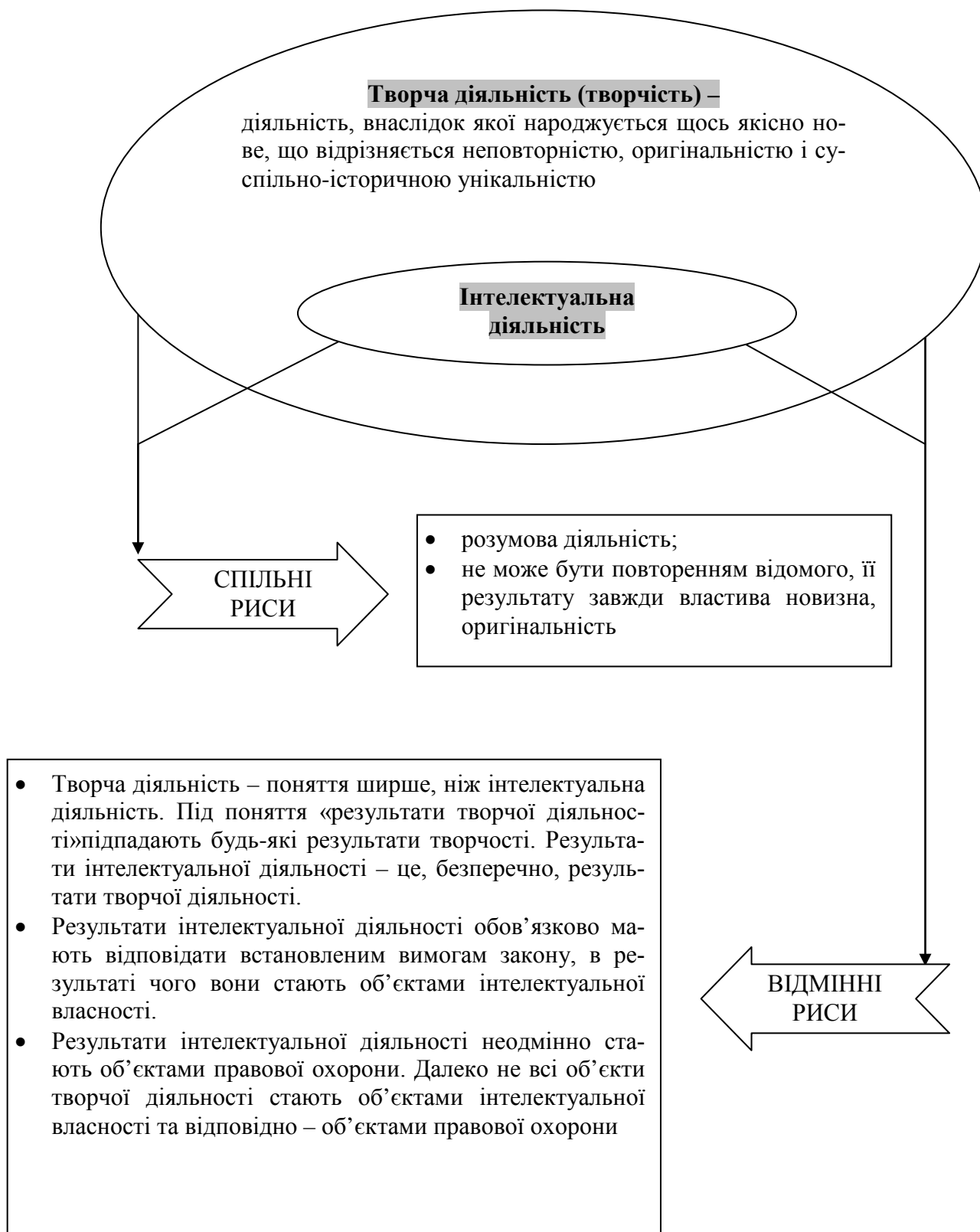

Рис. 1.1. Спільні та відмінні риси творчої та інтелектуальної діяльності людини

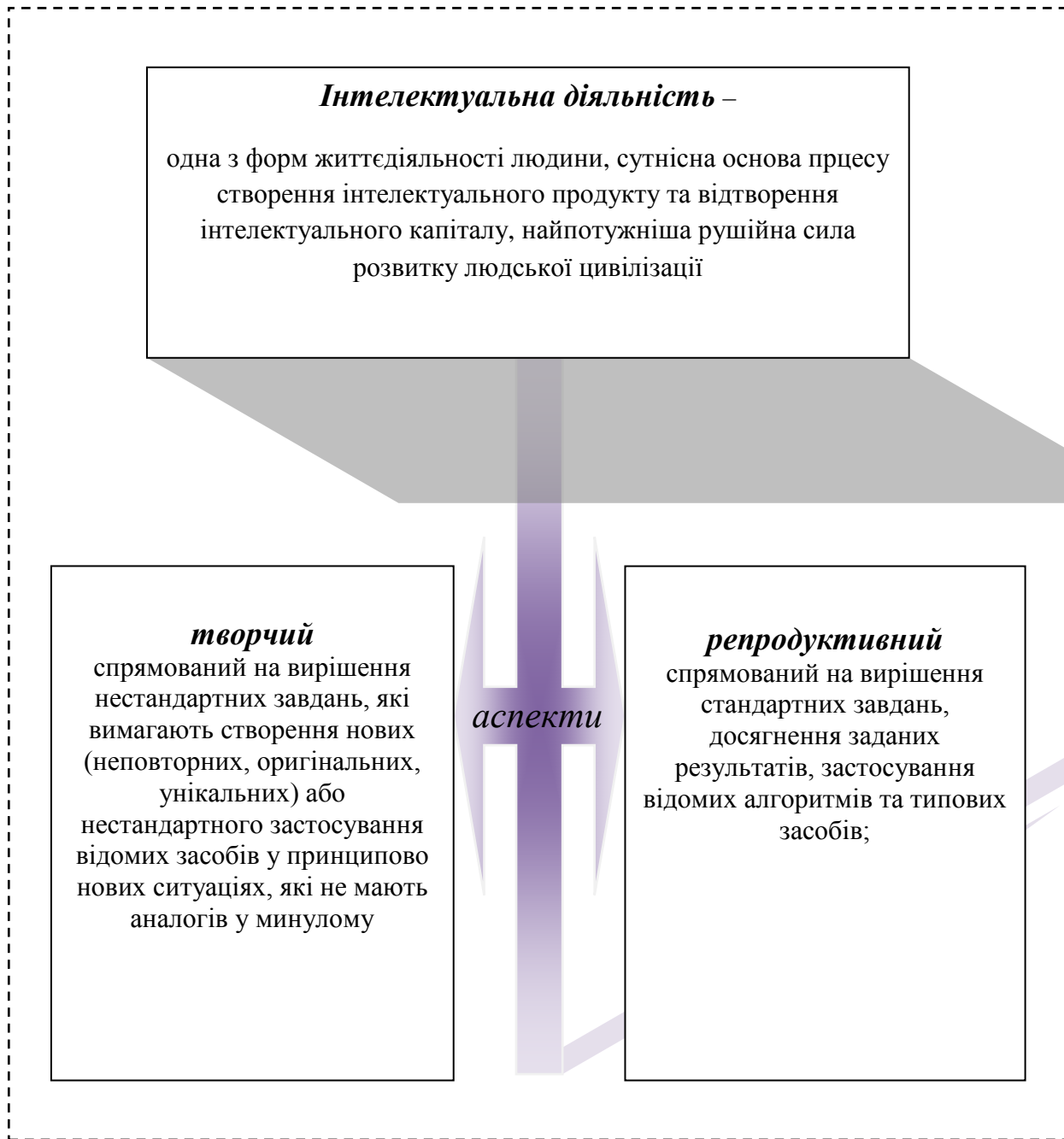

Рис. 1.2. Аспекти інтелектуальної діяльності

об'єктом правової охорони виступає твір, виражений у певній об'єктивній формі, яка унеможлиблює його відтворення;

об'єктом правової охорони виступає форма, а не зміст твору;

правова охорона надається твору незалежно від його науково-теоретичного чи художньо-естетичного рівня, жанру, призначення, суспільних та інших якостей;

літературно-художня діяльність та її результати не підлягають будь-якій перевірці на відповідність вимогам закону;

літературно-художня діяльність та її результати не підлягають будь-якому обмеженню та ліцензуванню, перевірці, експертизі тощо (свобода слова, конституційний принцип літературної діяльності);

авторське право на літературно-художній твір виникає з факту його створення, а не реєстрації;

застосування результатів літературно-мистецької діяльності сприяє збагаченню внутрішнього світу людини, розвитку особистості

I. Літературно-мистецька діяльність – особливий вид творчої інтелектуальної діяльності, що характеризується такими специфічними ознаками:

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

II. Науково-технічна діяльність, яка охоплює ті види творчої інтелектуальної діяльності, що пов'язані з досягненням певних науково-технологічних результатів (науково-дослідна, проектно-конструкторська, проектно-технологічна, винахідницька, раціоналізаторська діяльність тощо) і характеризується такими ознаками:

об'єктом правової охорони виступають лише ті результати науково-технічної творчості, які відповідають законодавчо встановленим умовам охороноздатності;

науково-технічна діяльність та її результати підлягають обов'язковій перевірці, експертизі на їх відповідність вимогам охороноздатності;

результати науково-технічної діяльності, які відповідають умовам охороноздатності, підлягають обов'язковій державній реєстрації, на підставі якої видається відповідний охоронний документ (патент, ліцензія тощо);

застосування результатів науково-технічної діяльності сприяє забезпеченню суспільства необхідними для життєдіяльності інтелектуальними продуктами

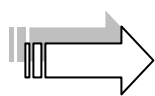
Рис. 1.3. Структура інтелектуальної діяльності

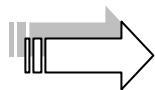
Рис. 1.4. Результати інтелектуальної діяльності як мотиваційний чинник трудової активності

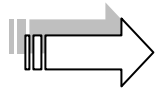
продуктам інтелектуальної праці притаманна певна специфіка щодо трактування традиційного набору властивостей ринкових товарів:

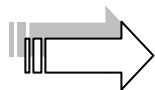
товари і послуги, які створюються на основі кодифікованого знання, є унікальними, водночас можливість їх безмежного тиражування породжує ринок гомогенної продукції, що адекватно реагує на динаміку попиту і пропозиції;

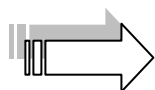
інтелектуальні продукти є ідеальними, суб’єктивними, пов’язаними з конкретними особистостями, водночас вони мають певне матеріальне втілення, доступну для інших людей об’єктивну форму, що сприяє їх реалізації;

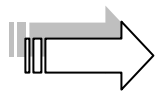
інтелектуальні продукти, що є результатом науково-технічної діяльності, мають короткий життєвий цикл, підлягають швидкому моральному зносу;

інтелектуальних продуктів поняття відтворення трансформується у поняття тиражування унікальних результатів творчої праці, при цьому витрати виробництва інтелектуальних продуктів і витрати на їх тиражування не збігаються між собою;

незалежно від того на якій мові, носіях, у якій формі представлені та розтиражовані інтелектуальні продукти, вони завжди мають конкретних творців - авторів ідей;

для інтелектуальних продуктів непридатними є традиційні вимірники ринкової цінності, витрати виробництва, граничної корисності тощо.

Рис. 1.5. Характеристика інтелектуального продукту

Підходи до аналізу сутності інтелектуального капіталу

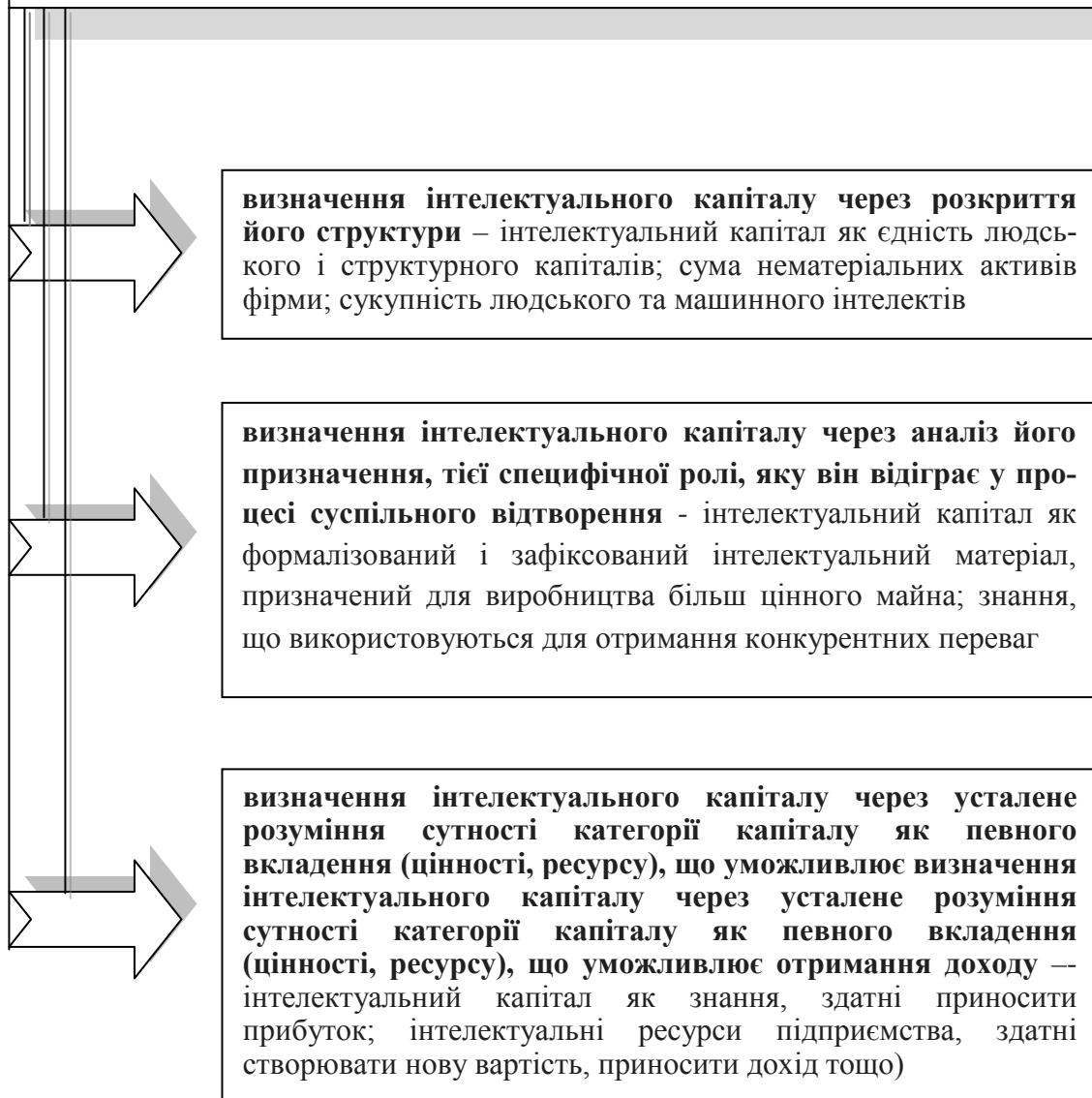

Рис. 1.6. Підходи до аналізу інтелектуального капіталу

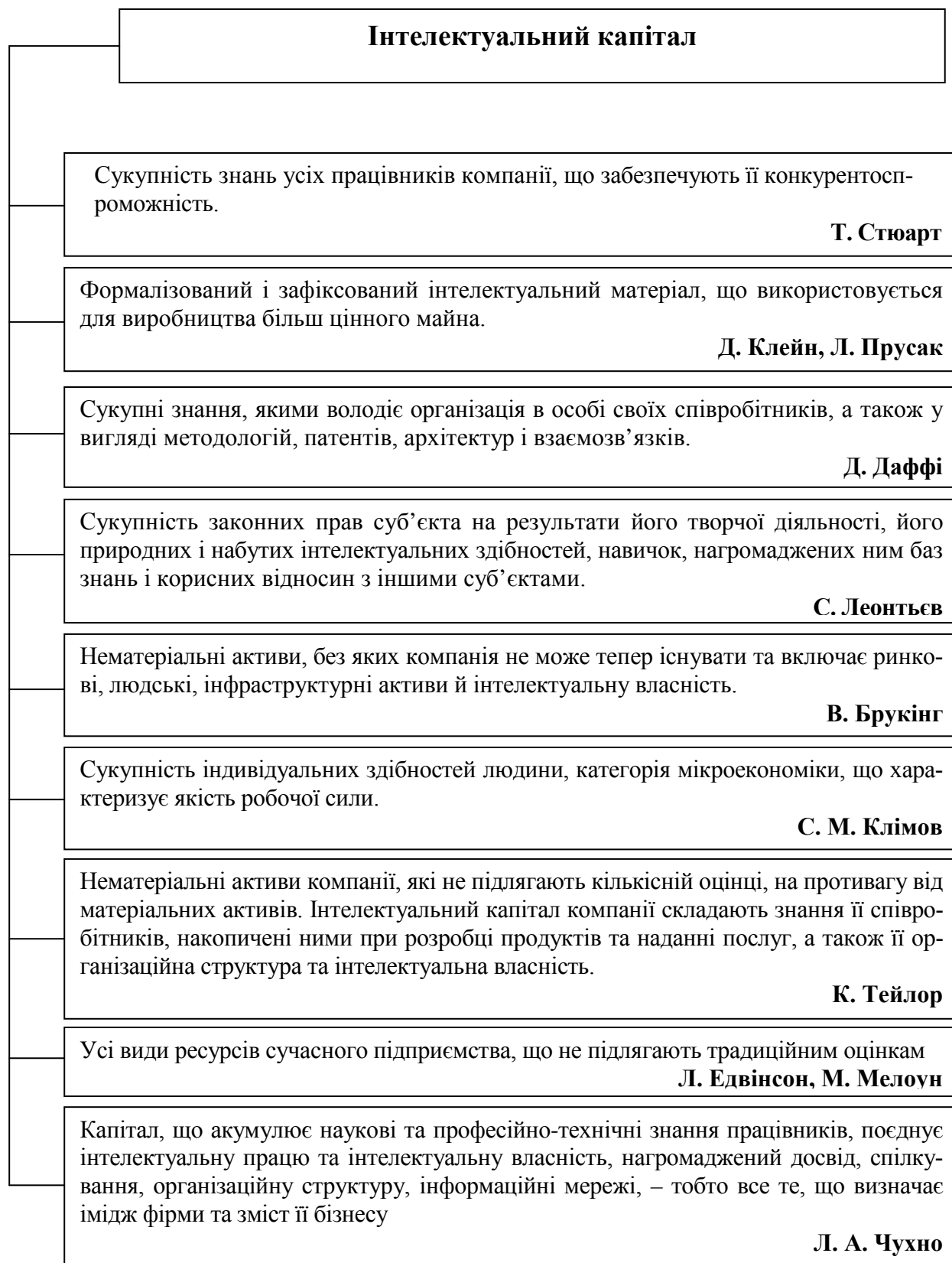

Рис. 1.7. Визначення сутності інтелектуального капіталу
в сучасній економічній літературі

Рис. 1.8. Інтелектуальний капітал як реалізований інтелектуальний потенціал

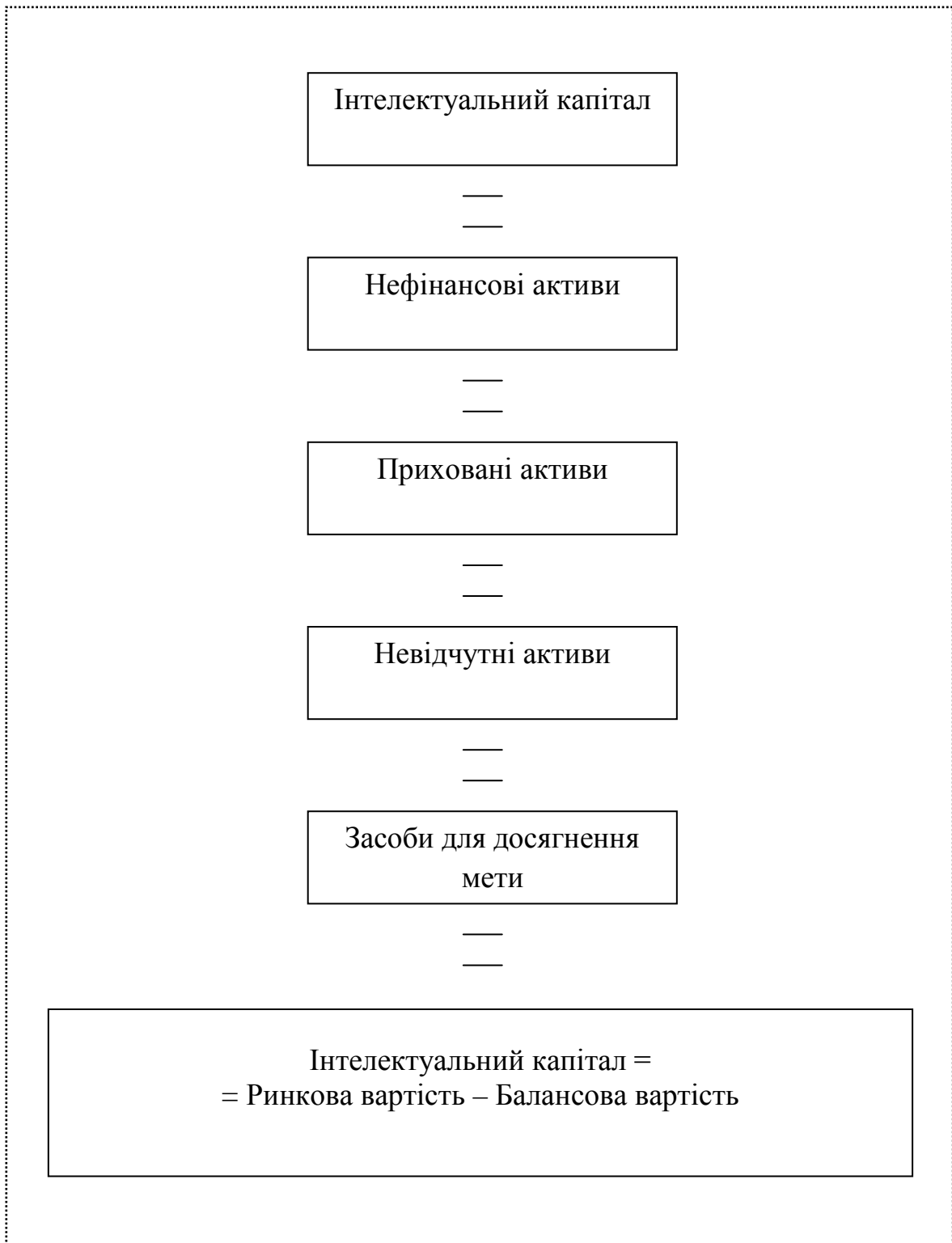

Рис. 1.9. Формула інтелектуального капіталу за Дж.Тобіном

Рис. 1.10. Специфічні ознаки інтелектуального капіталу

Інтелектуальний капітал –

це накопичена у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу

сукупний інтелектуальний капітал

(інтелектуальний капітал суспільства) – сукупність знань, досвіду, зв'язків, інформації, що накопичені і використовуються на рівні суспільства в цілому

інтелектуальний капітал фірми –

сукупність активів окремої фірми, заснованих на інтелектуальних здібностях її співробітників, що реалізуються в процесі інноваційної діяльності

інтелектуальний капітал індивіда –

сукупність знань, досвіду, професійних навичок та інтелектуальних здібностей особистості

Рис. 1.11. Ключові аспекти аналізу інтелектуального капіталу

Рис. 1.12. Економічні аспекти дослідження інтелектуального капіталу

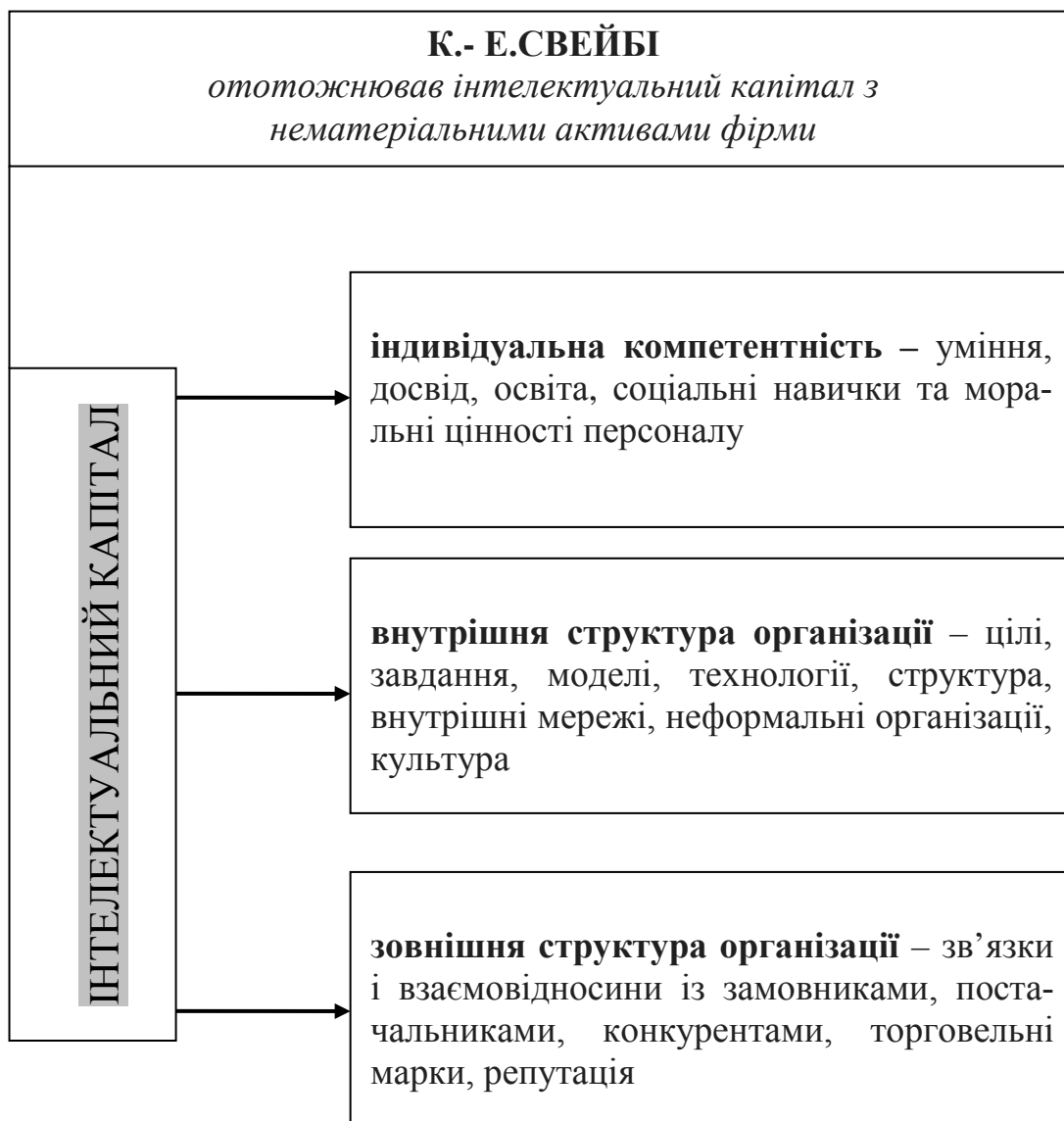

Рис. 1.13. Структура інтелектуального капіталу за Свейбі

Теорія інтелектуального капіталу А.Брукінга

⇒ **активи ринку** – нематеріальні активи, пов'язані з обмінними операціями, що визначають становище фірми на ринку (торговельні марки, прихильність покупців, корпоративне ім'я, портфель замовлень)

⇒ **активи інтелектуальної власності** – захищена законом інтелектуальну власність компанії (торговельні марки і знаки обслуговування, патенти, авторські права, виробничі і торговельні секрети)

⇒ **активи інфраструктури** – технології, методи і процеси, які уможливають роботу компанії (нормативна культура, філософія управління, методи оцінки ринку, фінансова структура, бази даних)

⇒ **людські активи** – інтелектуальні активи, які використовуються компанією (знання, уміння, навички та творчі здібності співробітників)

Рис. 1.14. Структура інтелектуального капіталу за А. Брукінгом

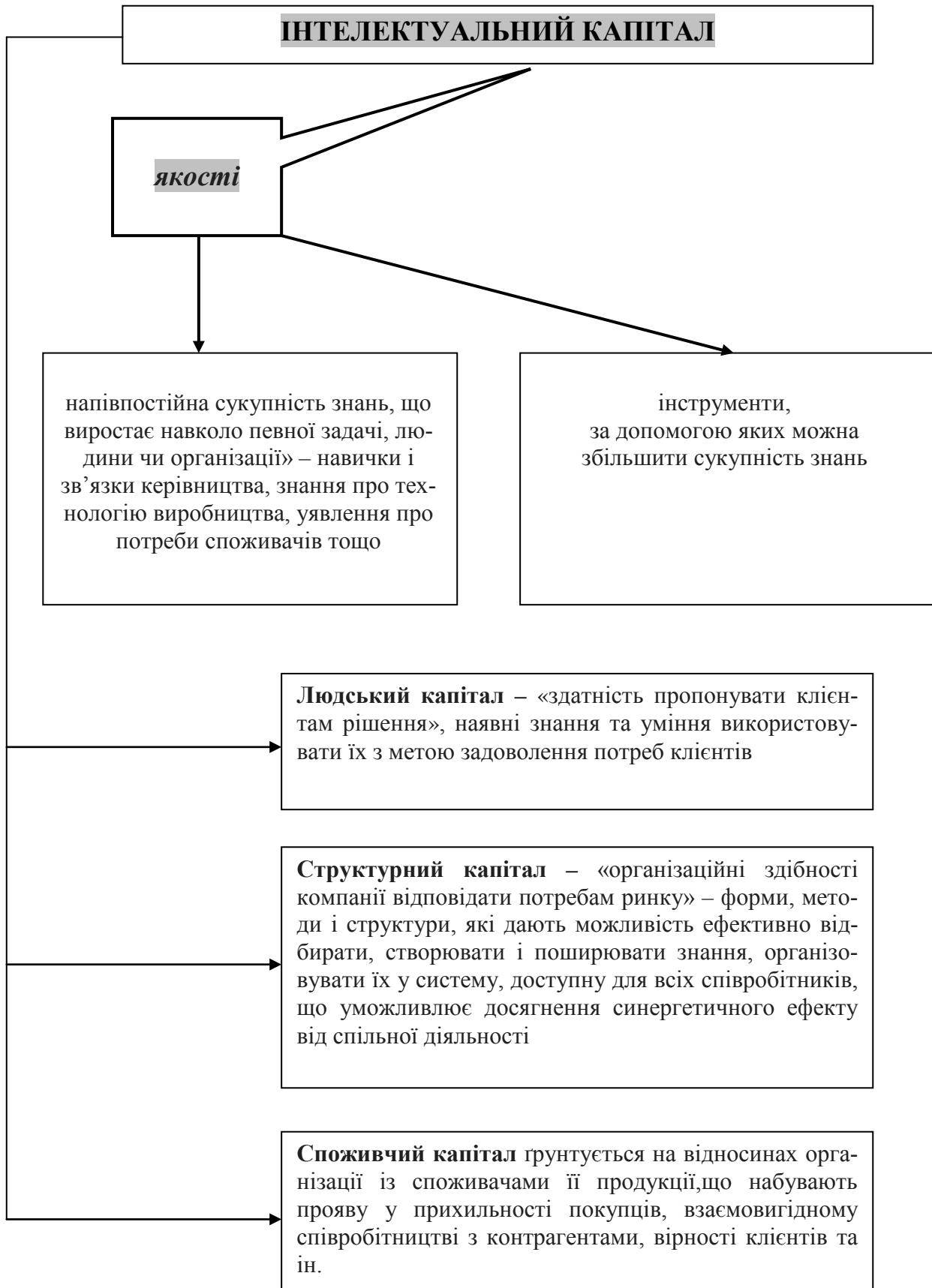

Рис. 1.15. Структура інтелектуального капіталу Т. Стюарта

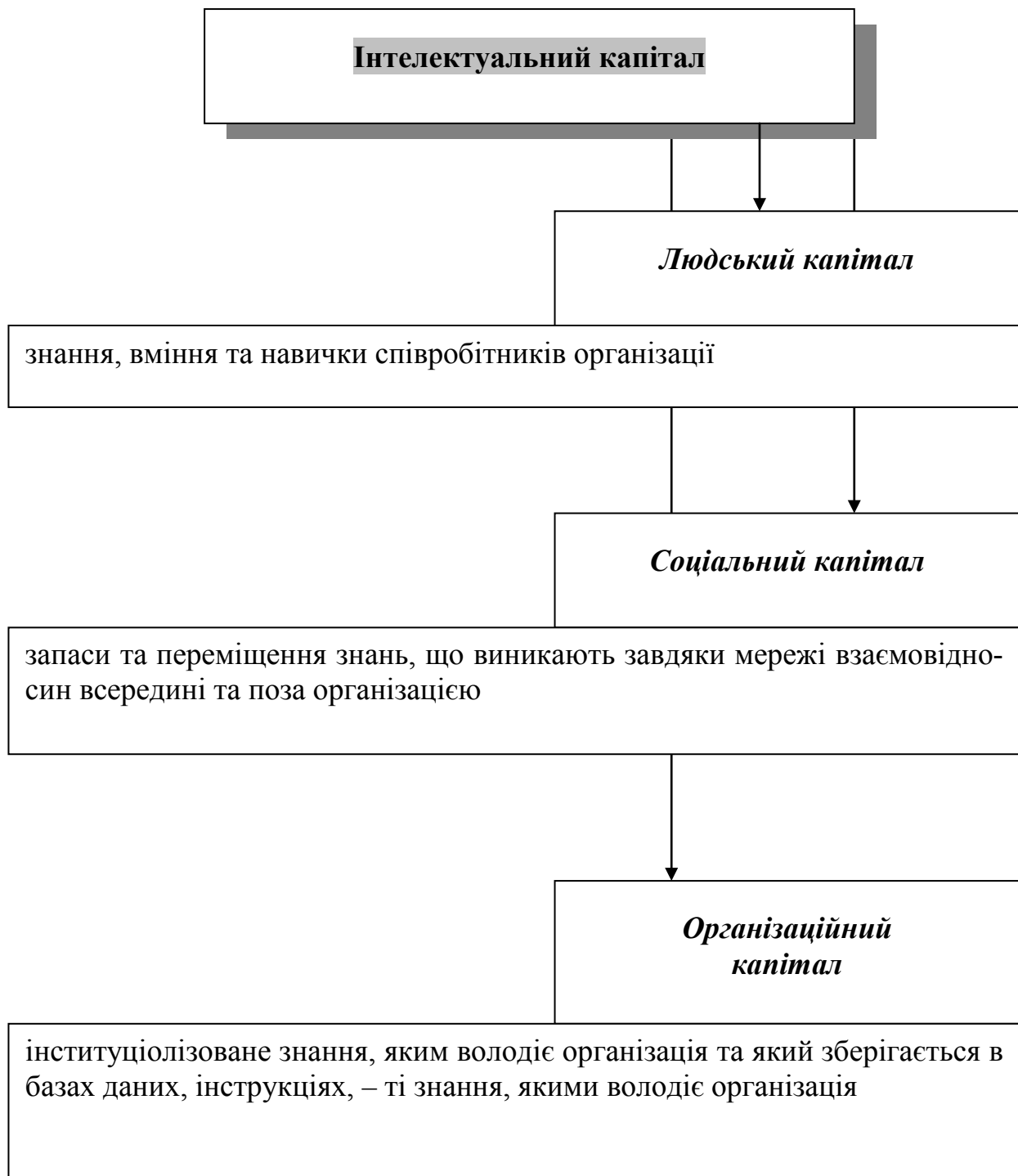

Рис. 1.16. Структура інтелектуального капіталу за М. Юндтом

Персоніфікований:

- пов'язані з роботою знання та вміння,
- творчі здібності,
- освіта,
- професійна кваліфікація,
- лояльність,
- ціннісні настанови персоналу,
- психометричні характеристики

Техніко-технологічний:

- винаходи,
- корисні моделі,
- промислові зразки,
- патенти, виробничі секрети (ноу-хау),
- оригінальне програмне забезпечення,
- права на дизайн

Інфраструктурний:

- інформаційні технології,
- бази даних,
- організаційна структура,
- філософія управління,
- корпоративна культура,
- ділове співробітництво

Клієнтський:

- відносини з покупцями,
- контракти,
- портфель замовлень,
- франшизи,
- ліцензійні угоди

Марочний:

- торговельні марки,
- товарні знаки,
- корпоративна марка (ім'я),
- марки обслуговування

Рис. 1.17. Типи та види інтелектуального капіталу за Черевко Г. В.

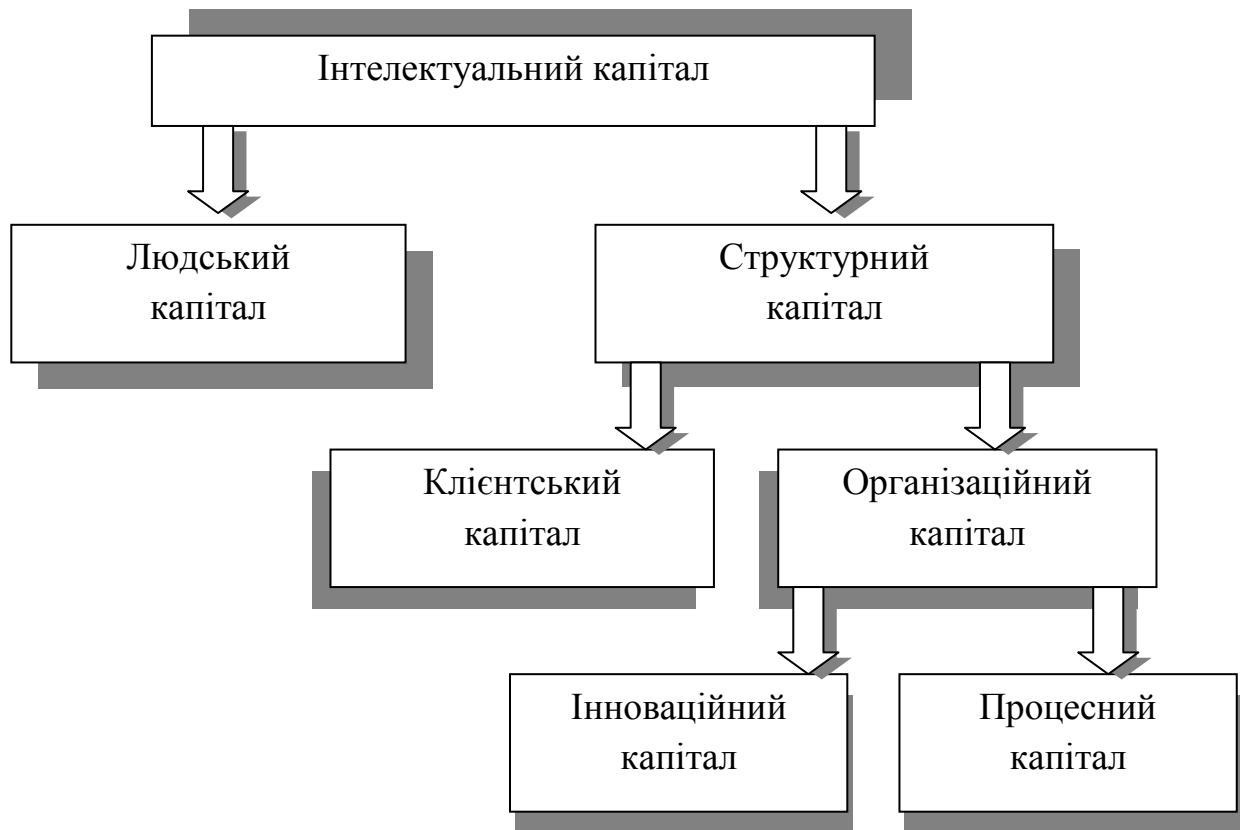

Рис. 1.18. Структура інтелектуального капіталу
за Л. Едвінссоном та М. Мелоуном

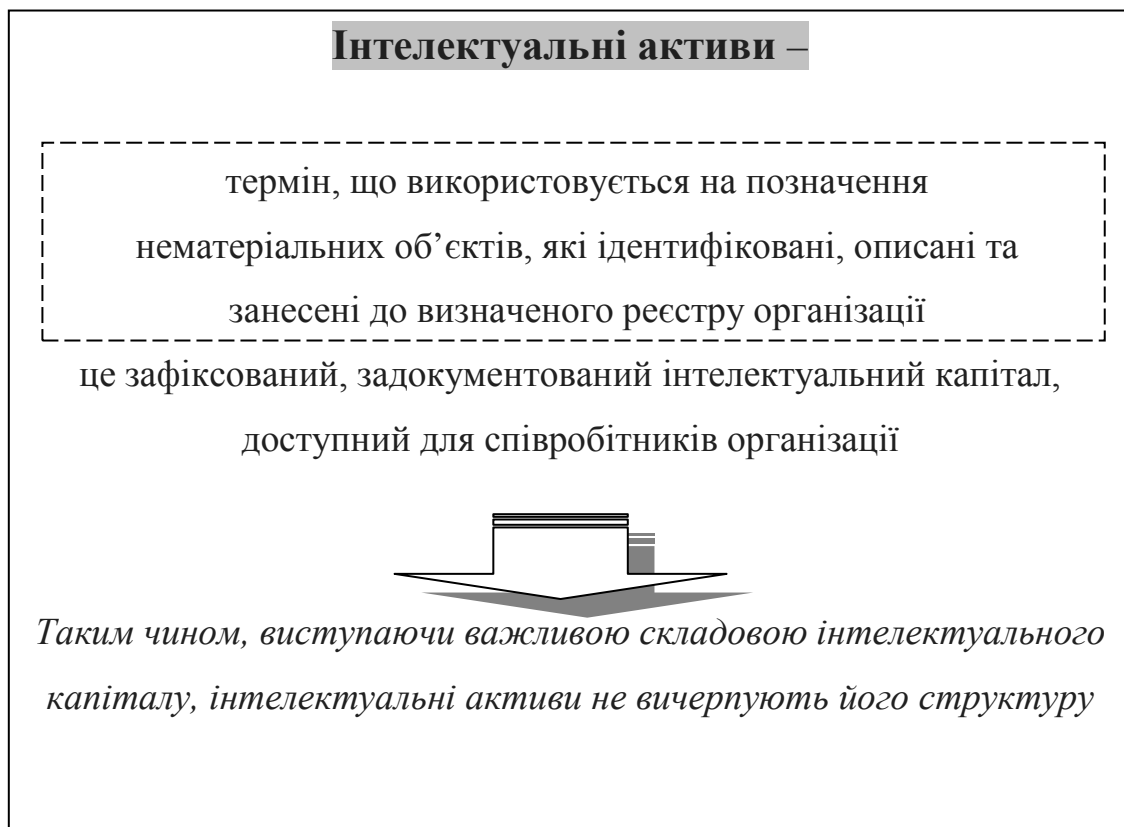

Рис. 1.19. Поняття інтелектуальних активів

Людський капітал –	
накопичені в результаті інвестицій та втілені у працівниках компанії знання, практичні навички, творчі здібності, досвід, загальна культура, моральні цінності та ставлення до справи	
	невіддільний від індивіда, невідчужуваний, не може бути власністю компанії і виступає скоріше тимчасово залученим засобом, подібним до боргових зобов'язань, випущених акцій
	нематеріальний, невідчутний, такий, що не піддається традиційним вартісним оцінкам
	неліквідний, такий що не зберігається і не може бути законсервований до кращих часів, оскільки його невикористання у поточному періоді призводить до непоправних втрат
	не може бути скопійований або відтворений у жодній іншій організації
	поєднує якості інвестування і споживання, оскільки інвестиції в освіту, підвищення кваліфікації, охорону здоров'я невіддільні від витрат на споживання
	приносить дохід від використання безпосередньо індивідам-власникам, оскільки не може бути об'єктом застави або відчуження і не є власністю компанії у традиційному розумінні

Рис. 1.20. Характеристика людського капіталу

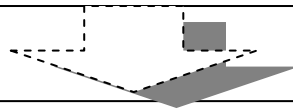
Структурний капітал -

все те, що дає змогу співробітникам компанії реалізувати свій потенціал: технічне і програмне забезпечення, організаційна структура, патенти, торговельні марки і знаки обслуговування, відносини з клієнтами тощо

- ✓ на відміну від людського капіталу структурний капітал у цілому або його окремі частини може бути скопійований, відтворений, відчужений на користь іншого суб'єкта господарювання
- ✓ вартість структурного капіталу знаходить відображення у балансі фірми у вигляді статей капіталізованих витрат на науково-дослідні та конструкторські розробки, придбання прав інтелектуальної власності (ліцензій, патентів, баз даних) тощо
- ✓ структурний капітал найбільше співвідноситься з поняттям нематеріальних активів

Рис. 1.21. Характеристика структурного капіталу

Клієнтський капітал (ринковий, брендовий) – це відносини із замовниками і покупцями, що сприяють успішній реалізації вироблених компанією товарів і послуг (клієнтська база підприємства, яка є своєрідним продуктом його діяльності)

- ◆ патенти, ліцензії, товарні знаки та знаки обслуговування;
- ◆ комерційна мережа розширення збуту товарів і послуг;
- ◆ ділові зв'язки з постачальниками;
- ◆ договори маркетингового і технологічного співробітництва;
- ◆ слава, популярність, репутація клієнтів тощо

Рис. 1.22. Характеристика клієнтського капіталу

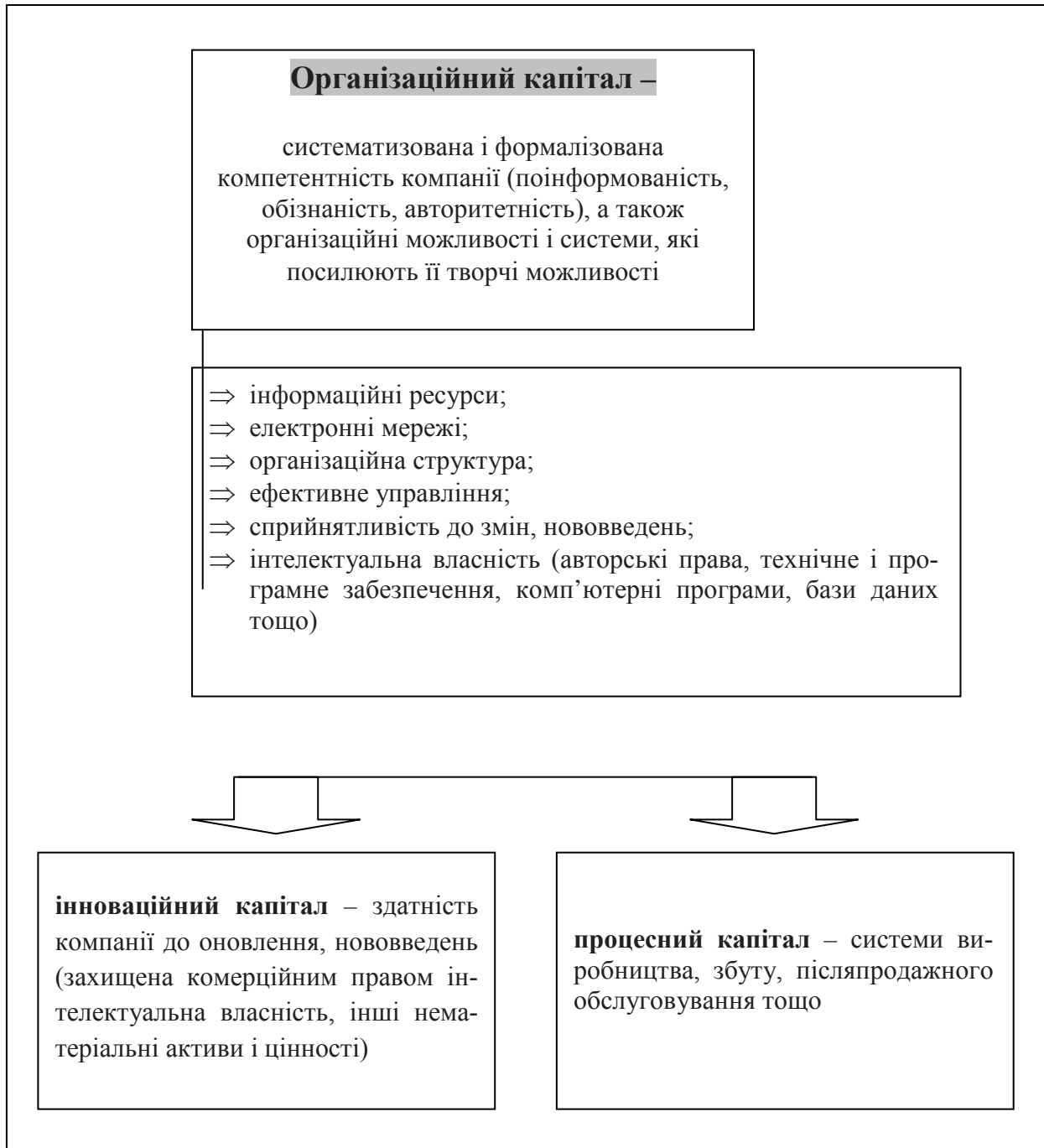

Рис. 1.23. Характеристика організаційного капіталу

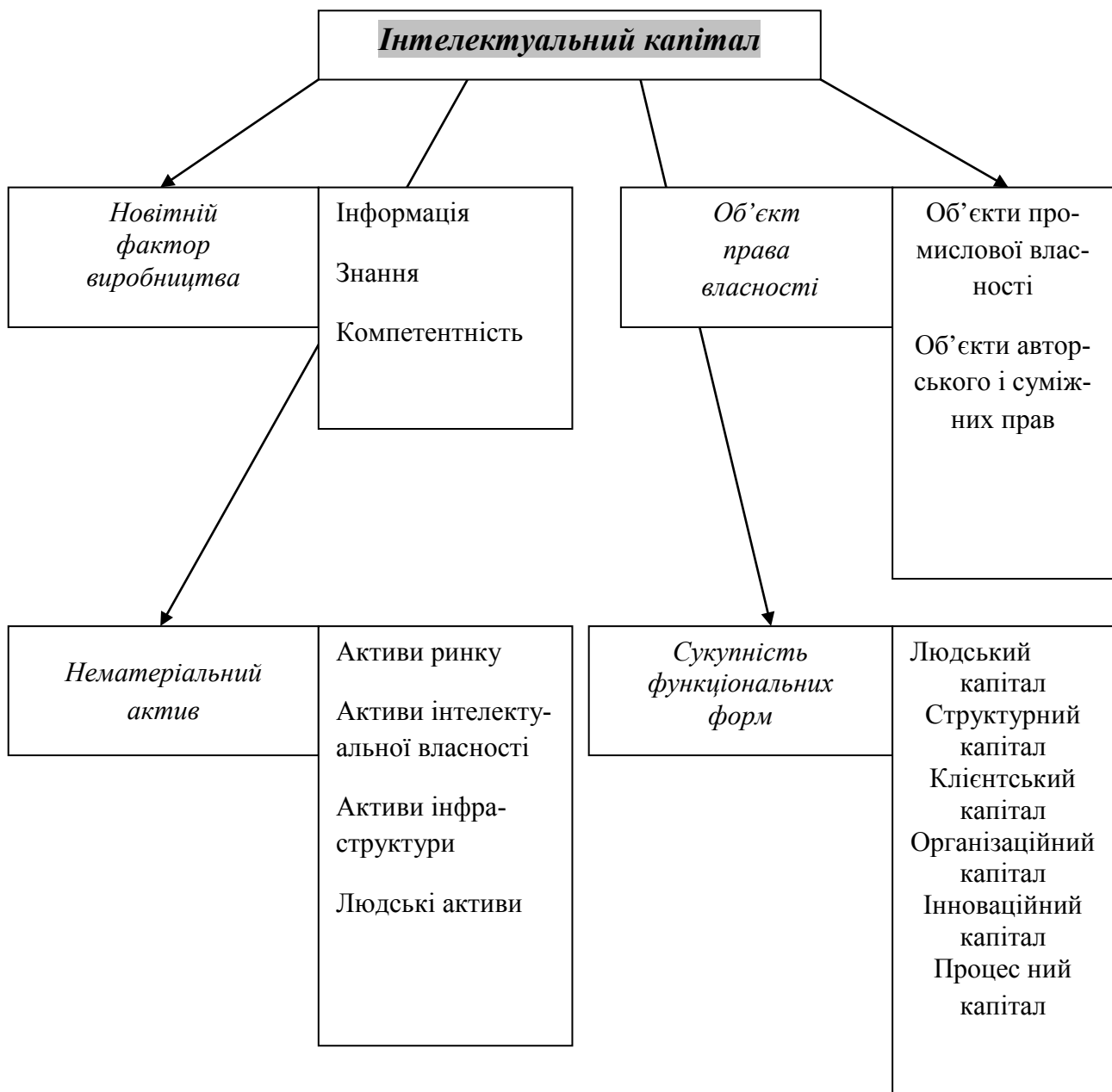

Рис. 1.24. Структура інтелектуального капіталу

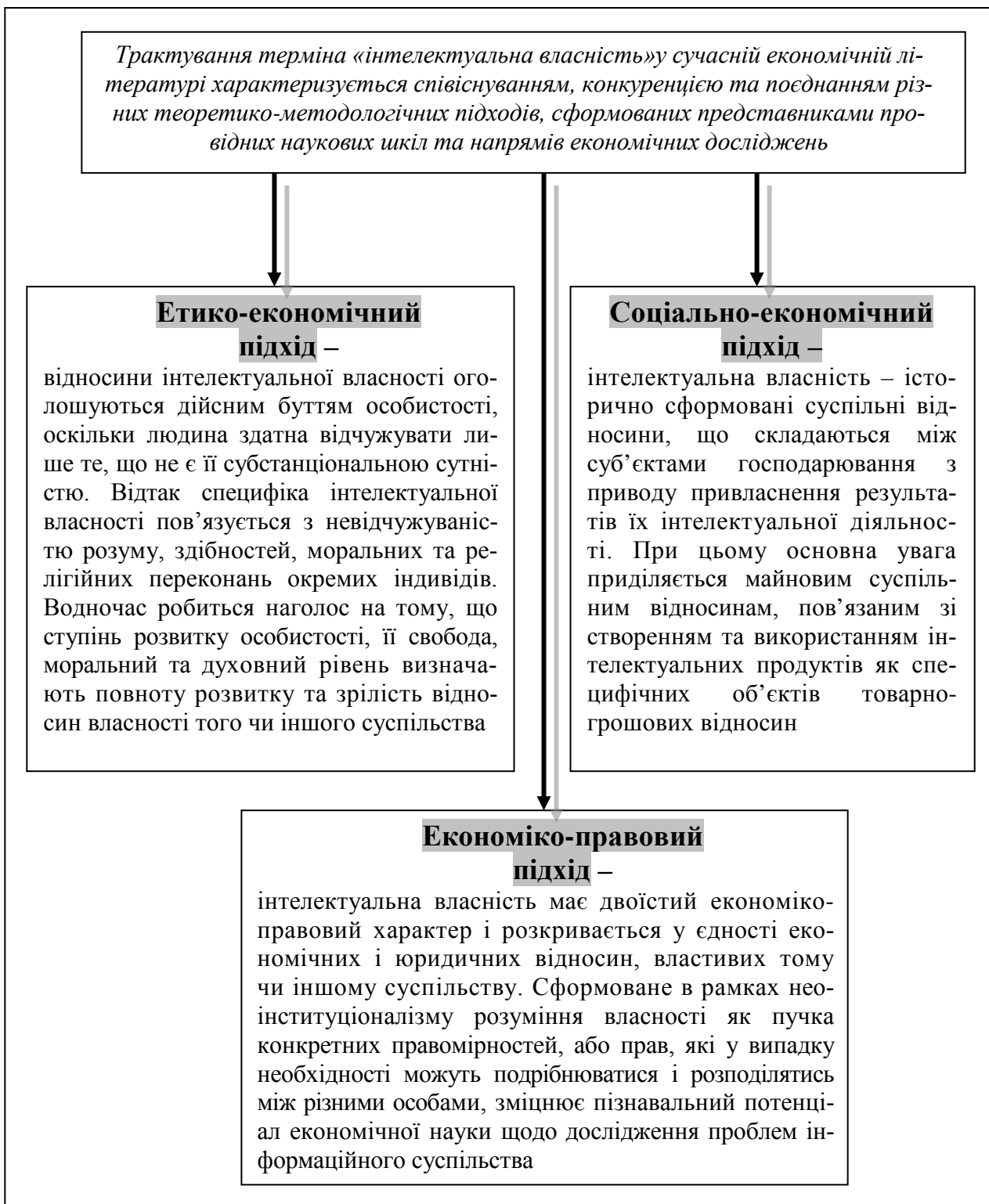

Рис. 1.25. Підходи щодо трактування поняття «інтелектуальна власність»

Етапи розвитку права інтелектуальної власності

I. Теорія права власності

Науково-технічний прогрес, бурхливий розвиток ринкових відносин та необхідність залучення результатів інтелектуальної діяльності до господарського обігу сприяли утвердженню у XVIII-XIX ст. права власності як ефективного інституту, здатного забезпечити «святість» та «недоторканість» результатів інтелектуальної праці. З кінця XVIII ст. у юридичній літературі утвердився підхід до права на творчі результати як права власності. Ця концепція отримала назву **пропріетарної концепції** - права автора будь-якого творчого результату (винаходу, літературного, художнього твору) виводяться із самої інтелектуальної діяльності і визнаються його невід'ємними природними правами, незалежно від їх узаконення державною владою

II. Теорія особистих прав

Подальша еволюція та ускладнення відносин інтелектуальної власності, розвиток інституту авторського права сприяли виникненню теорії, прихильники якої доводили, що право власності не тотожне правам на результати інтелектуальної діяльності. Зокрема авторське право трактувалось як особисте, таке, що є продовженням та відображенням індивідуальності та неповторності самого творця. У подальшому цей підхід знайшов практичне втілення в романо-германській правовій системі шляхом виокремлення та закріплення групи особистих немайнових прав

III. Теорія інтелектуальних прав

Права інтелектуальної власності є правами особливого роду, які не вписуються в традиційну структуру речових, особистих та зобов'язальних прав. Відтак пропонується замінити термін «інтелектуальна власність» на «інтелектуальні права», що є більш адекватним змісту відносин у сфері інтелектуальної діяльності

Рис. 1.26. Етапи розвитку права інтелектуальної власності

Теорія виключних прав –

розвиток інтелектуальної власності принципово змінює сутність традиційних правомірностей володіння, користування і розпорядження; їм на зміну приходять сукупність виключних прав, які обмежені в часі та просторі, мають специфічний характер захисту, нерозривно пов'язані з особистістю творця і допускають одночасну експлуатацію об'єкта власності необмеженим колом осіб

об'єкти інтелектуальної власності як результати творчої розумової діяльності є не матеріальними, невідчужуваними і потребують специфічного регулювання, спрямованого на відокремлення об'єкта власності від необмеженої кількості суб'єктів, здатних вільно ним користуватися за умови відсутності такого регулювання

майнові права на об'єкти інтелектуальної власності не можуть вважатись абсолютними правами, оскільки закон передбачає окремі випадки використання цих об'єктів без згоди правовласника і без сплати йому відповідної винагороди, тобто на відміну від права власності на матеріальні об'єкти, яке має абсолютний характер, права інтелектуальної власності зазнають певних обмежень щодо обсягу правомірностей, їх існування у часі та просторі, оскільки їх володар має виключні повноваження на використання відповідного об'єкта на певній території протягом терміну, встановленого законом, після закінчення якого інтелектуальний продукт може використовуватися суспільством без згоди правовласника і сплати відповідної винагороди. Водночас особисті немайнові права творців об'єктів інтелектуальної власності є безстроковими та невідчужуваними. Відтак майнові права на об'єкти авторського права і промислової власності, належать до категорії виключних, тобто визначених і обмежених законом

на відміну від права власності, яке має позитивну спрямованість, виключне право виконує насамперед негативну функцію (функцію заборони), спрямовану на відсторонення, виключення третіх осіб від несанкціонованого використання об'єктів власності

виключні майнові права на результати інтелектуальної діяльності забезпечують легальну монополію правовласника, можливість на свій розсуд обмежувати чи забороняти їх використання іншими особами. На думку багатьох дослідників, саме визнання виключних прав надає інтелектуальним продуктам властивостей рідкості, сприяючи перетворенню їх на товари

Рис. 1.27. Теорія виключних прав

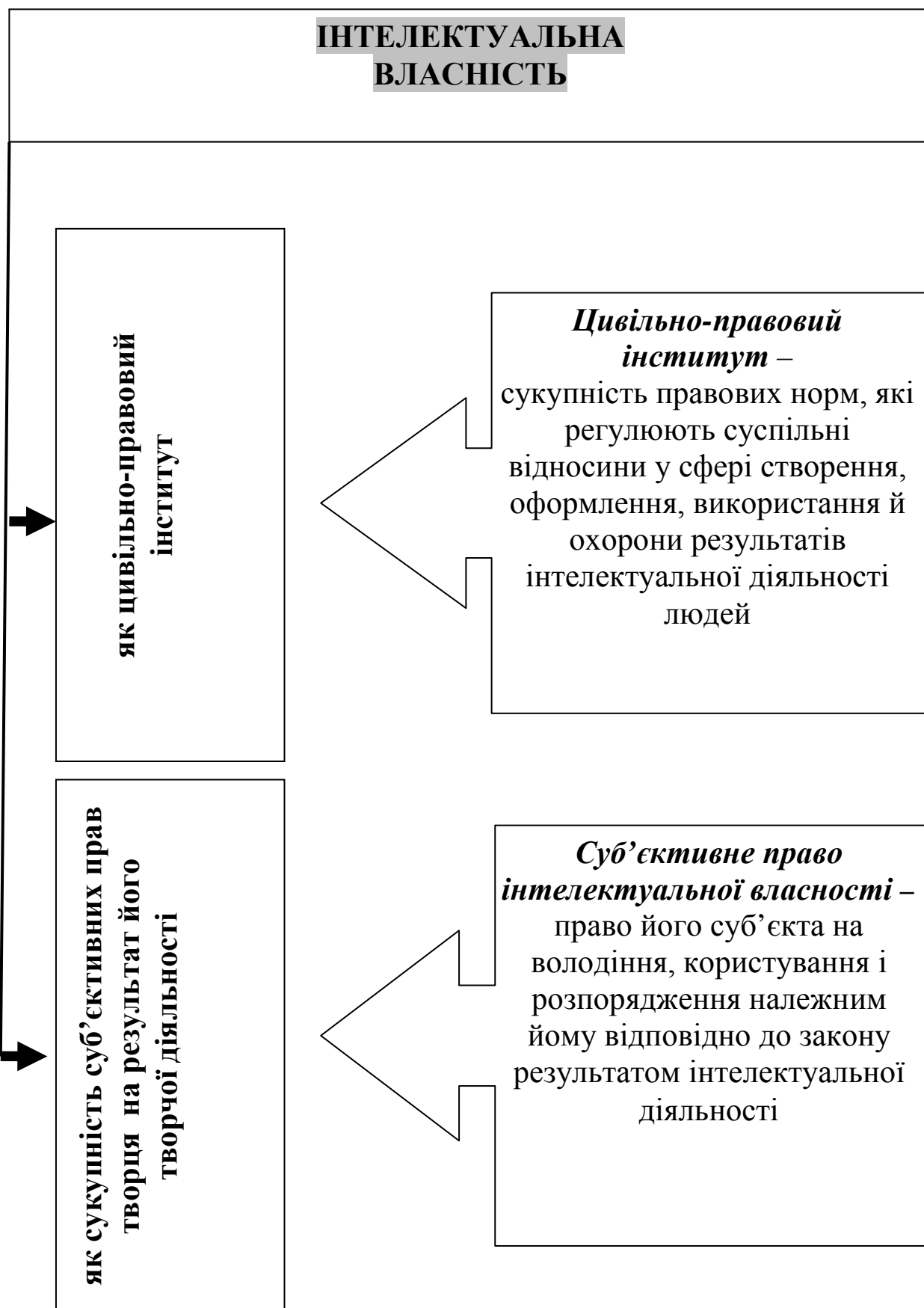

Рис. 1.28. Основні значення поняття «інтелектуальна власність»

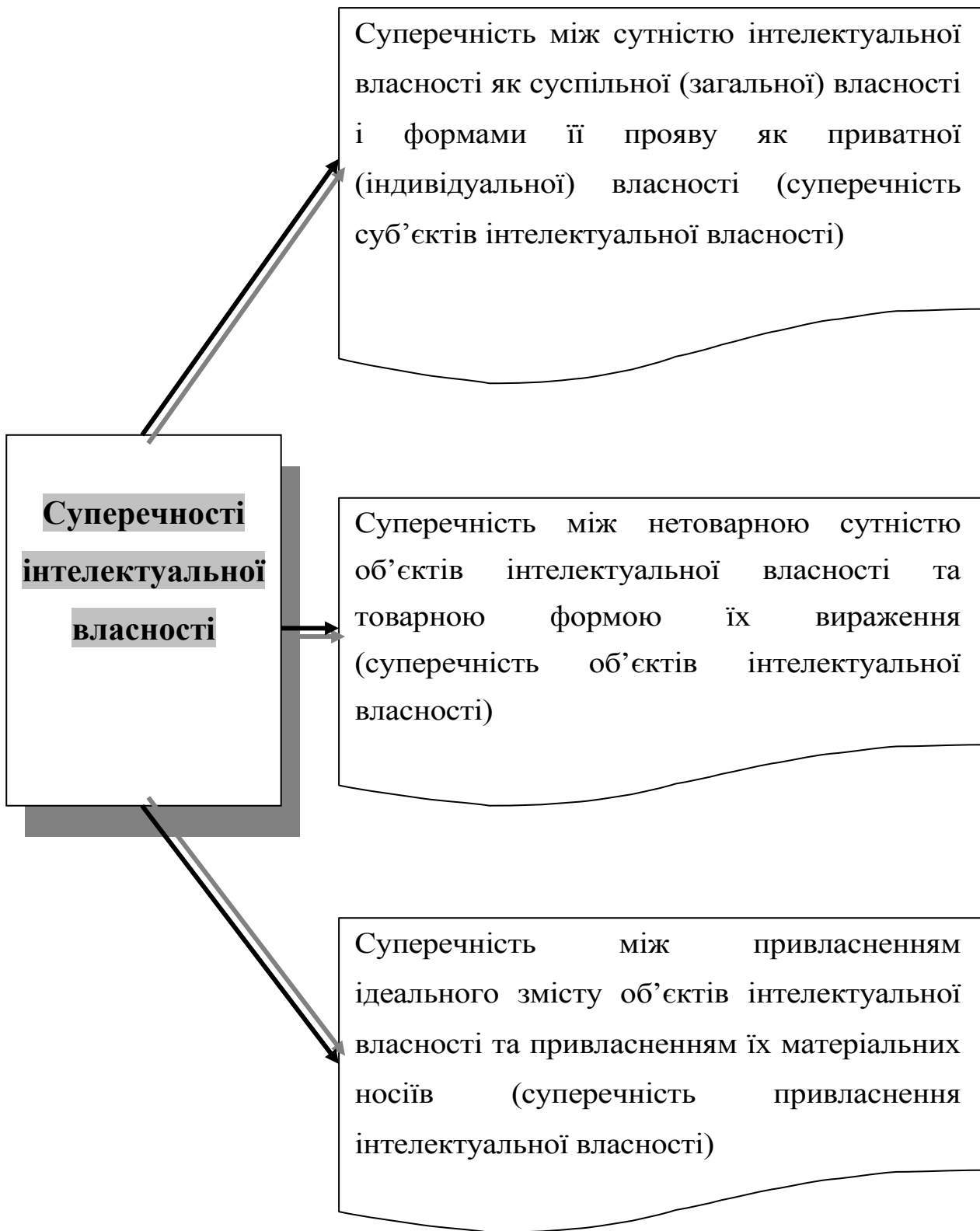

Рис. 1.29. Суперечності інтелектуальної власності

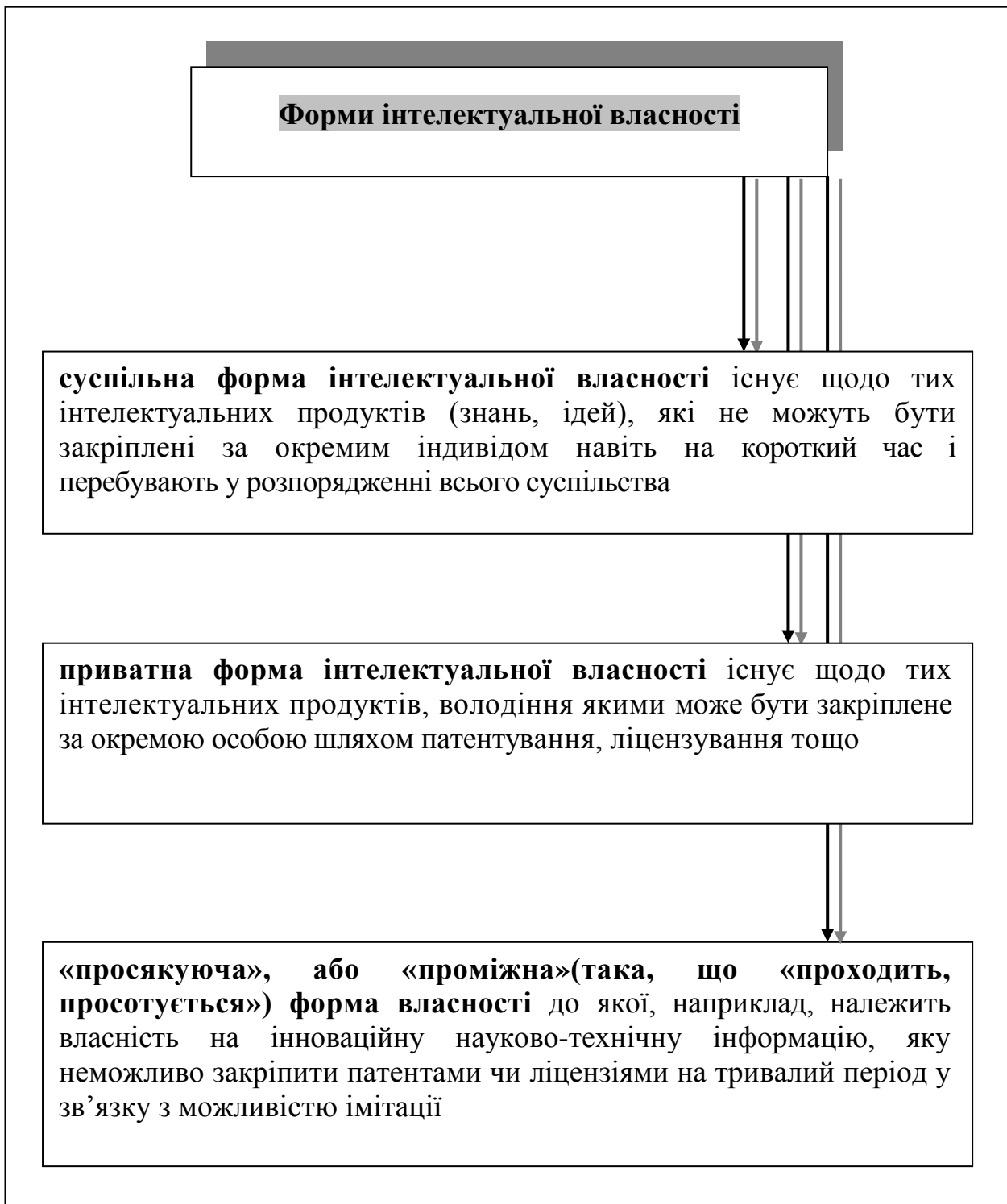

Рис. 1.30. Форми інтелектуальної власності

ПРАВО ВОЛОДІННЯ-

юридично забезпечена можливість суб'єкта на фактичне панування щодо результату своєї творчої інтелектуальної діяльності (наявність авторських прав на об'єкт інтелектуальної діяльності)

ПРАВО КОРИСТУВАННЯ-

юридично забезпечена можливість суб'єкта вилучати зі свого результату інтелектуальної діяльності корисні властивості з метою задоволення своїх особистих та майнових потреб

ПРАВО РОЗПОРЯДЖЕННЯ-

юридично забезпечена можливість визначати долю свого результату творчої інтелектуальної діяльності (передання майнових прав)

Рис. 1.31. Зміст права інтелектуальної власності

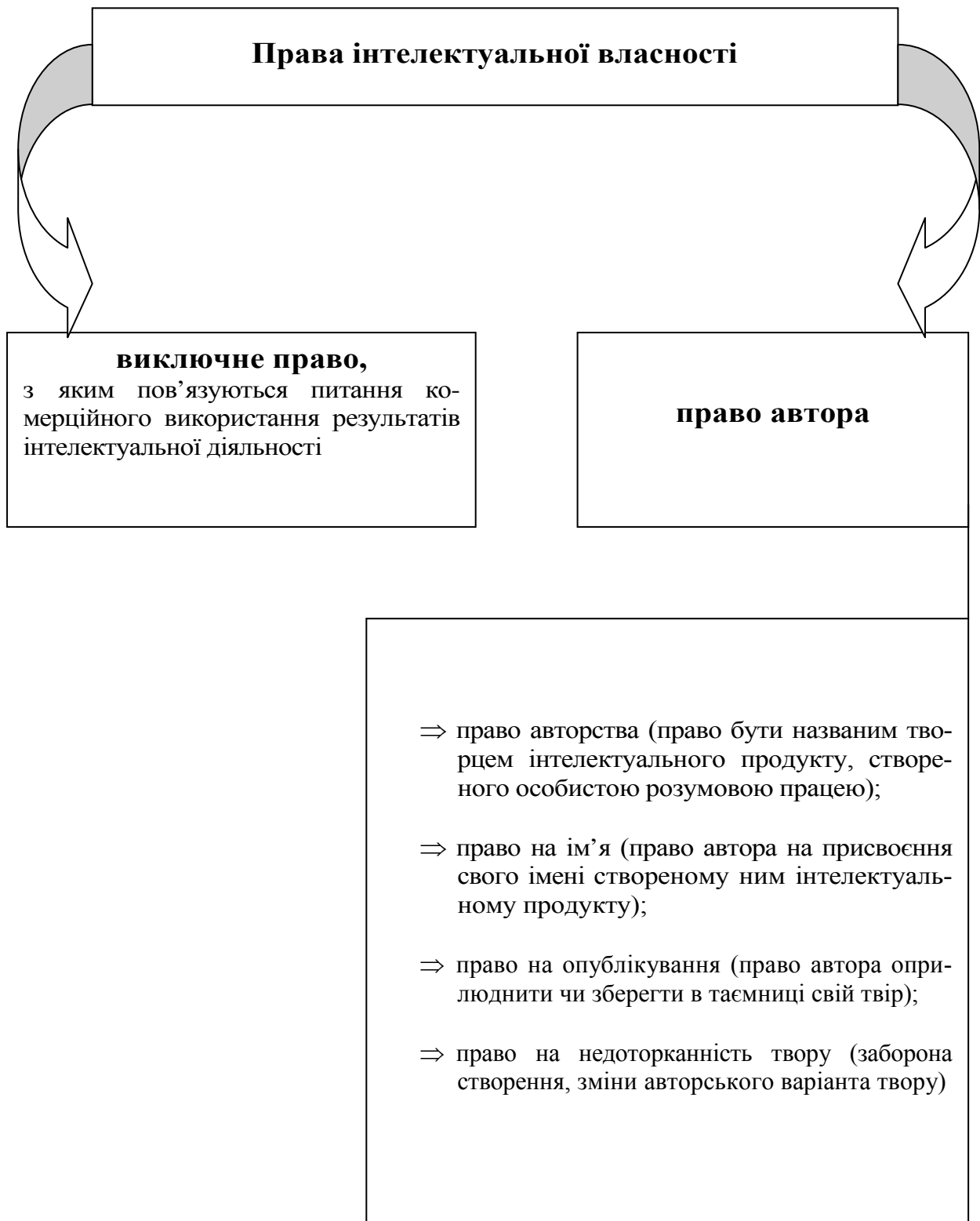

Рис. 1.32. Структура прав інтелектуальної власності

Майнові права на об'єкти інтелектуальної власності

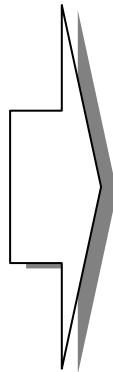
мають ознаки товару, тому що вони є продуктом праці і можуть мати ціну

За принципом «відокремлюваності»

➤ права, що відокремлюються як від індивідуума, так і від підприємства	права на об'єкти права інтелектуальної власності такі як: винаходи, торговельні марки, твори літератури і мистецтва, аудіо та відеограми, тощо
➤ права, що не відокремлюються від індивідуума	знання, уміння, творчі здібності людей тощо, які зайняті розробленням об'єктів інтелектуальної власності – це так званий людський капітал, що не може бути відокремлений від його носія – людини
➤ права, що не відокремлюються від підприємства	системи і методи функціонування, що розроблені як складові частини діючого підприємства; наявність підготовленого персоналу; досягнення у галузі маркетингу власної продукції, ділову репутацію підприємства тощо

Рис. 1.33. Групи прав інтелектуальної власності

**Суб'єкти відносин
інтелектуальної власності**

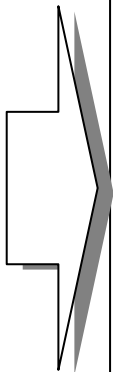
окремі особи, колективи (групи) осіб, суспільство в цілому, держава, наднаціональні утворення

Суб'єкти є активною складовою відносин інтелектуальної власності

При цьому сучасні дослідники розмежовують:

- ✓ економічних суб'єктів, які є авторами творів (винаходів);
- ✓ економічних суб'єктів, які володіють творами (патентами на винахід)

**Об'єкти відносин
інтелектуальної власності**

права власності юридичних і фізичних осіб на результати або прояв творчої розумової діяльності, таланту в науково-технічній, виробничій або гуманітарній сферах

При цьому важливо зазначити, що творчі результати інтелектуальної діяльності охоплюють широке коло результатів людської діяльності

Рис. 1.34. Суб'єкти та об'єкти відносин інтелектуальної власності

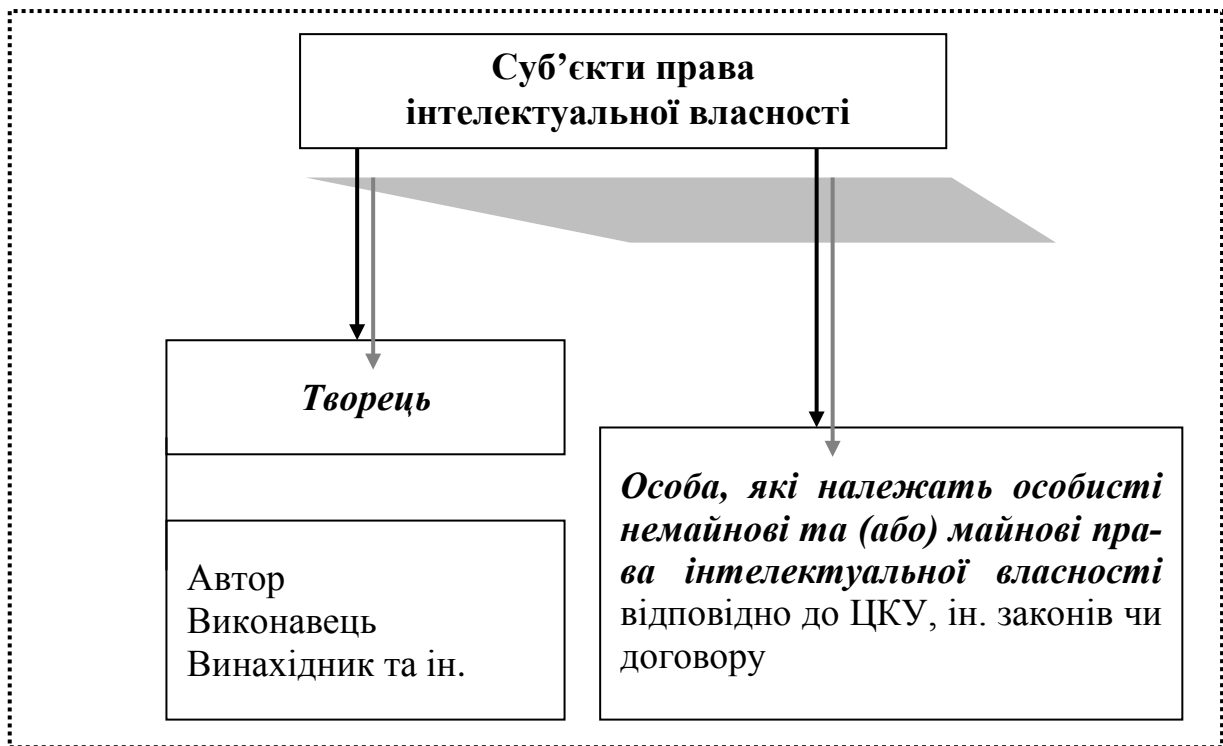

Рис. 1.35. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності

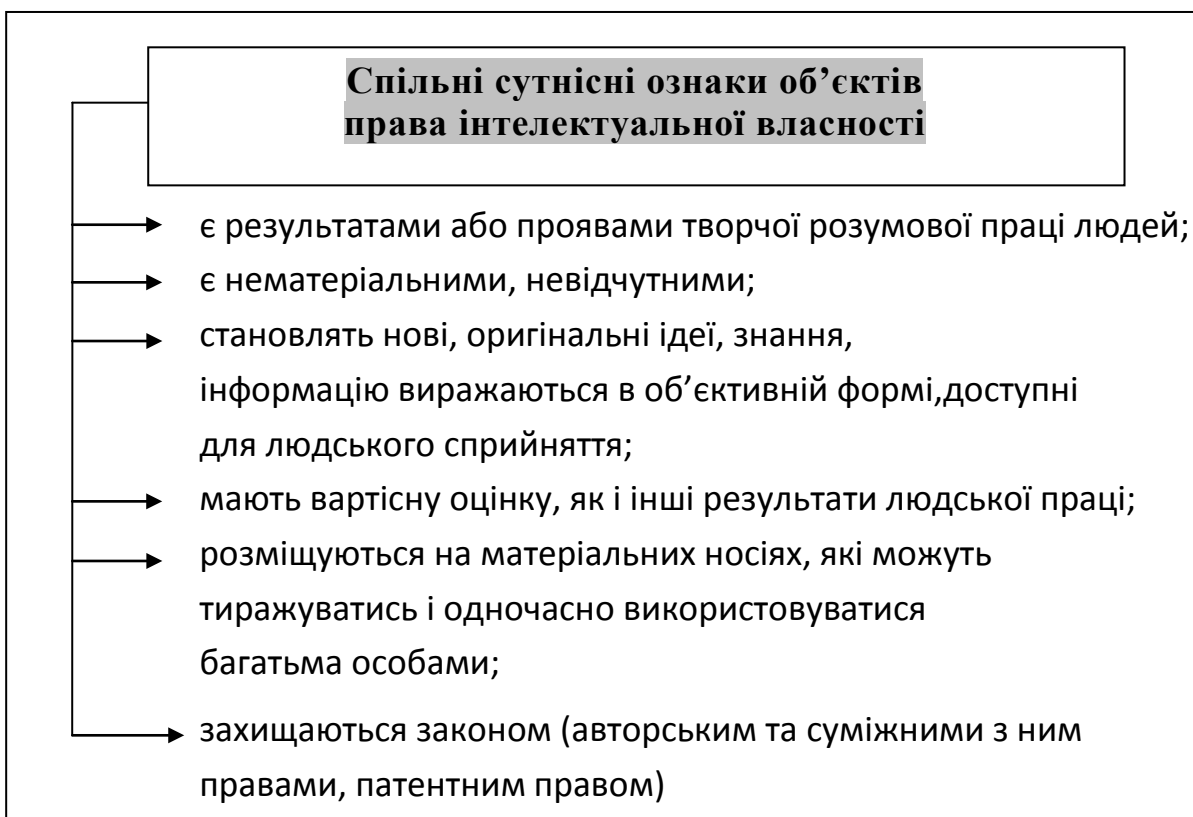

Рис. 1.36. Спільні сутнісні ознаки об'єктів права інтелектуальної власності

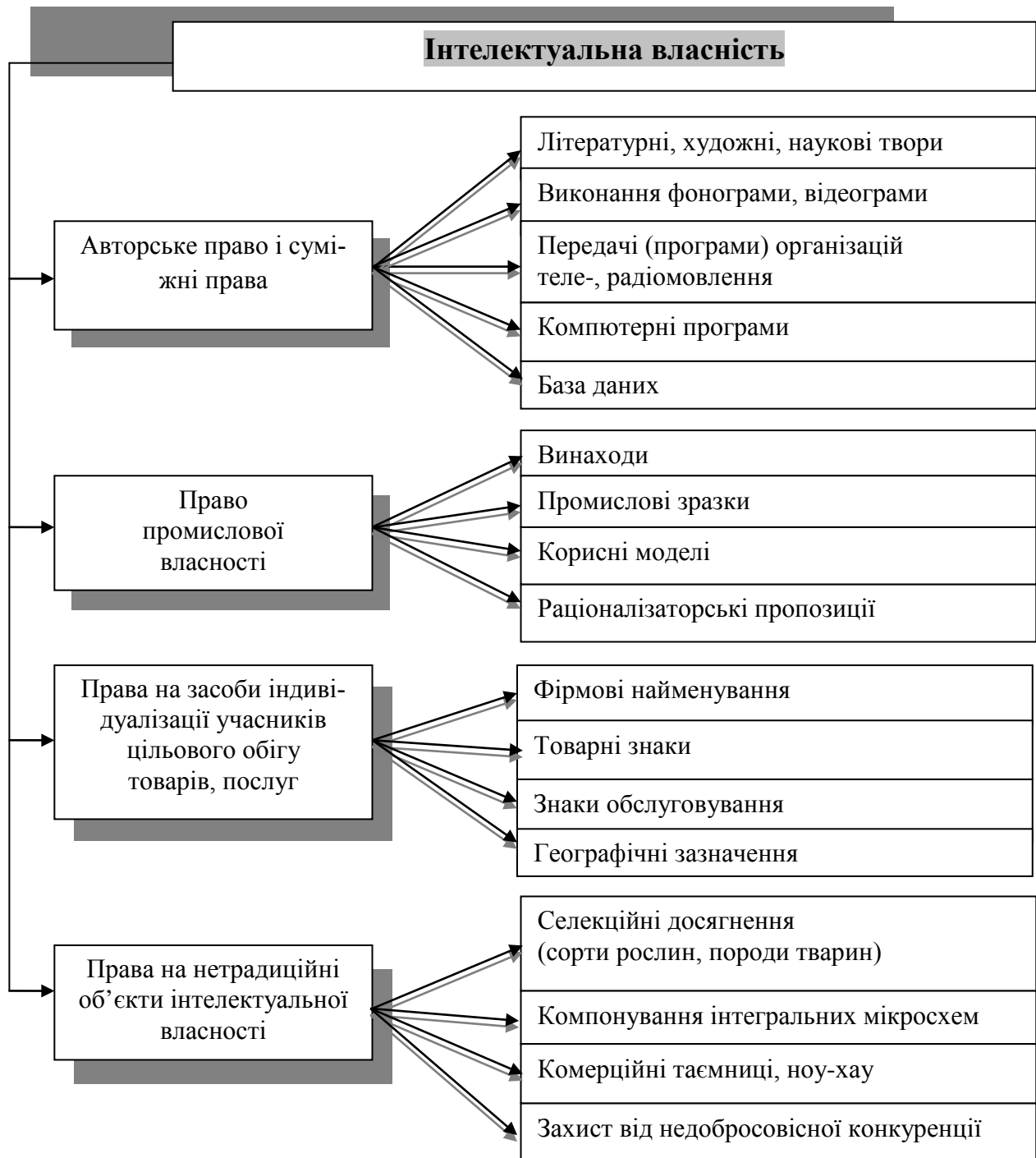

Рис. 1.37. Структура інтелектуальної власності

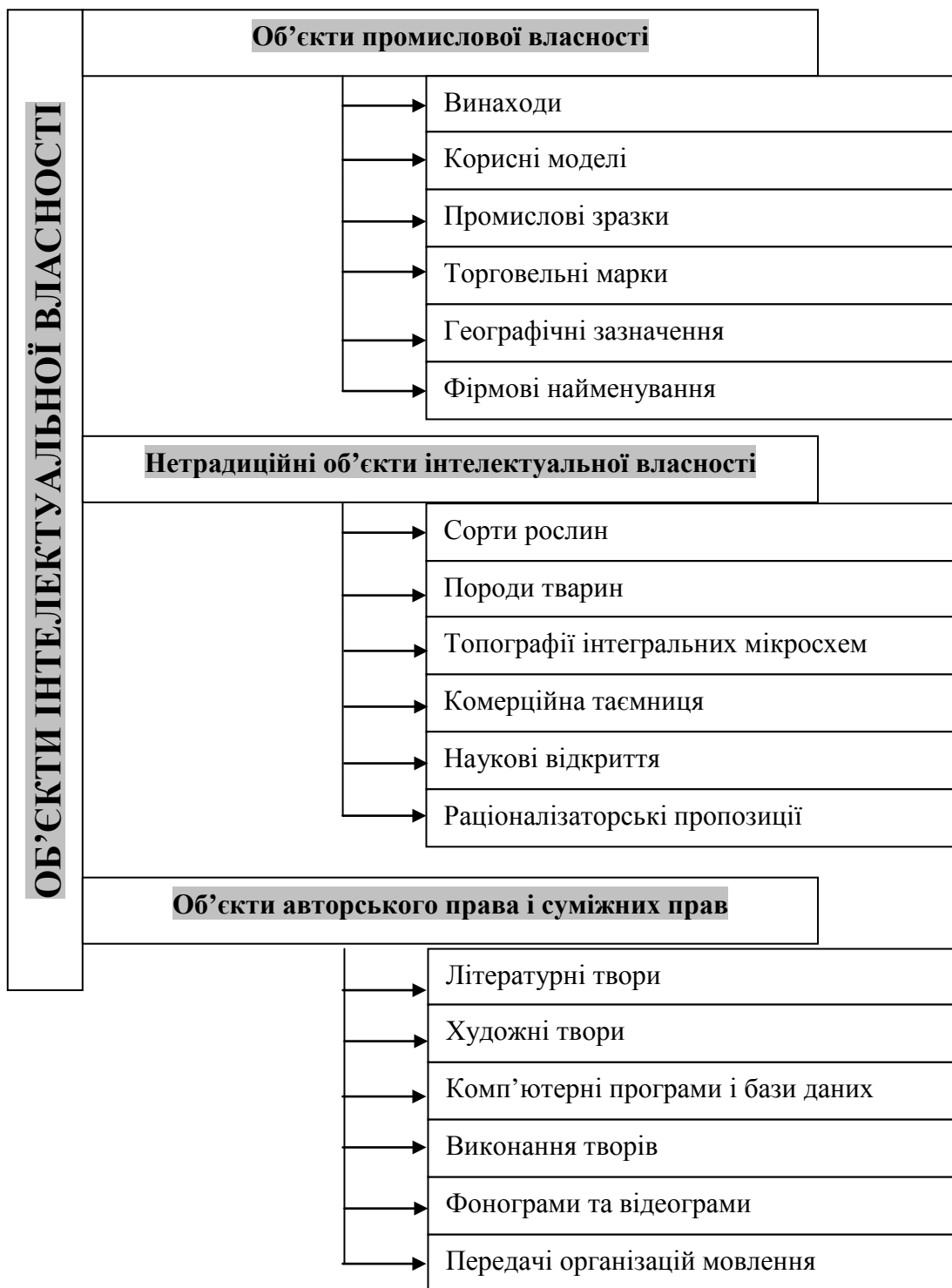

Рис. 1.38. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності за Г.В. Черевко

**Об'єкти інтелектуальної власності
окремого підприємства**

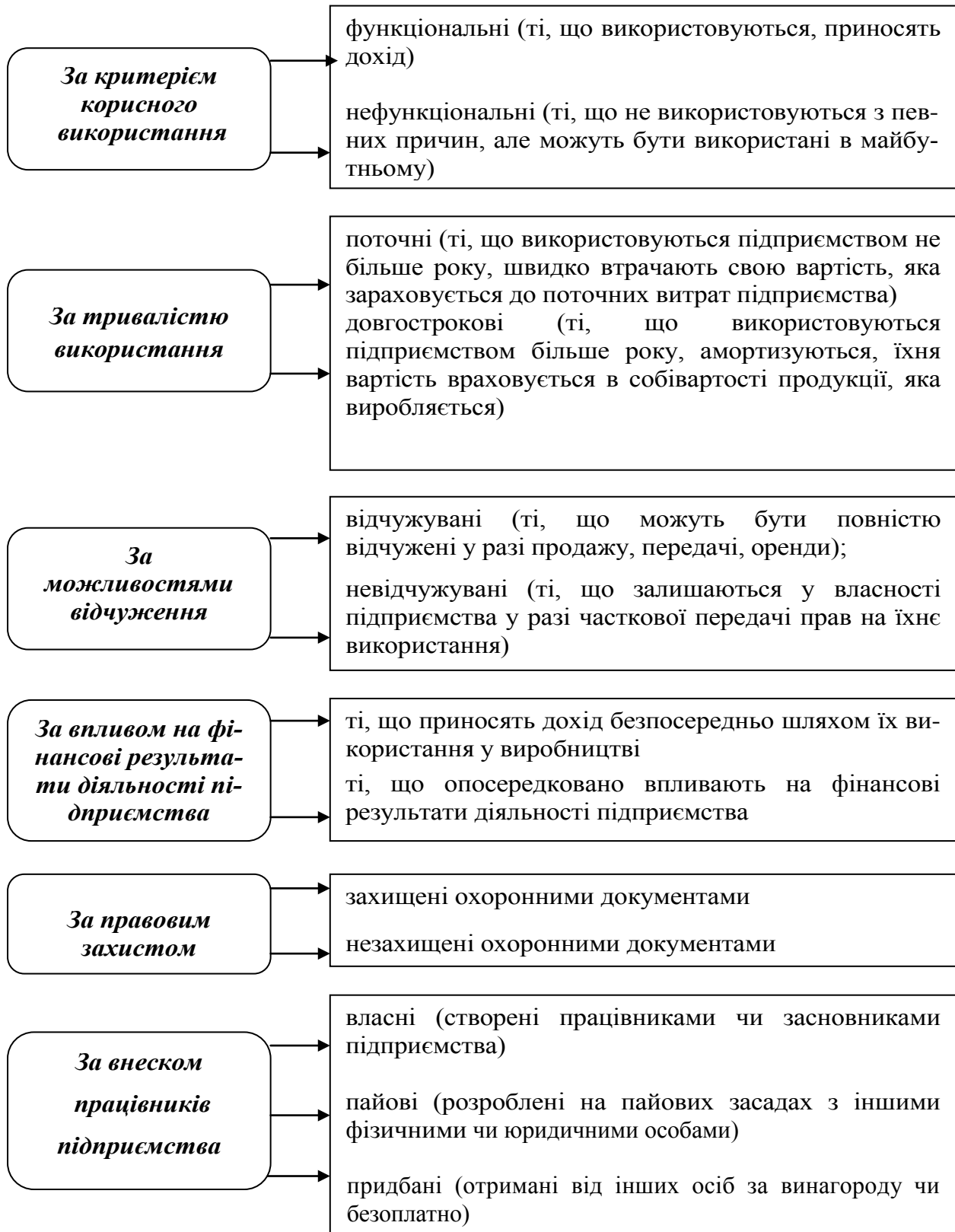

Рис. 1.39. Об'єкти права інтелектуальної власності окремого підприємства

ТЕМА 2. ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Рис. 2.1. Система управління інтелектуальною власністю в Україні

Державна служба інтелектуальної власності -

урядовий орган державного управління, який уповноважений представляти, реєструвати і підтримувати на території України права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, зазначення походження товарів, топографії інтегральних мікросхем, а також здійснювати реєстрацію об'єктів авторського права: творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм, баз даних тощо.

Рис. 2.2. Основні функції Державного департаменту інтелектуальної власності

Український інститут промислової власності

здійснює експертизи заявок на об'єкти промислової власності. Саме його фахівці проводять експертизу поданих заявниками матеріалів на предмет відповідності умовам правової охорони і видають експертний висновок. Тобто Укрпатент виконує повний комплекс робіт, пов'язаних із підготовкою до надання правової охорони об'єктам промислової власності. Але охоронний документ – патент або свідоцтво видає Державний департамент інтелектуальної власності. Укрпатент має філію – *Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг*, що здійснює патентний пошук, надає інформаційні послуги.

Українське агенство з авторських і суміжних прав

Основна функція – колективне управління правами авторів. УААСП за бажанням автора здійснює підготовку до державної реєстрації об'єктів авторського права і суміжних прав та видачі автору охоронного документа – свідоцтва. Важливою функцією УААСП є надання допомоги авторам щодо захисту їх прав у разі порушення, тобто воно забезпечує дотримання прав і законних інтересів як вітчизняних, так і зарубіжних авторів творів науки, літератури і мистецтва.

Державне підприємство «Інтелзахист»

створене з метою вдосконалення організації видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, а також для посилення захисту прав у сфері інтелектуальної власності. «Інтелзахист» вживає заходів, пов'язаних із удосконаленням захисту прав на аудіовізуальні твори та фонограми, і забезпечує процес видачі контрольних торгових марок та ведення Єдиного реєстру їх одержувачів.

Інститут інтелектуальної власності і права

виконує функцію підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності. Він готує спеціалістів і магістрів зі спеціальності «Інтелектуальна власність», а також у межах підвищення кваліфікації: патентних повірених, патентознавців, професійних оцінювачів прав на об'єкти інтелектуальної власності тощо.

Рис. 2.3. Основні функції державних підприємств, включених до сфери управління Державного департаменту інтелектуальної власності

Пріоритетні напрями та сфера діяльності громадських організацій

- ⇒ боротьба з піратством у сфері аудіо-, відеопродукції;
- ⇒ захист споживчого ринку від фальсифікованих, контрафактних, неякісних та небезпечних для здоров'я і життя людини продуктів і товарів;
- ⇒ співпраця та допомога правоохоронним органам, державним органам у справах захисту прав споживачів, товаровиробникам, підприємцям, правовласникам та споживачам;
- ⇒ моніторинг ринкової ситуації з метою виявлення та усунення фактів порушення законодавства щодо використання торгових марок, авторських і суміжних прав;
- ⇒ надання юридичної консультації та експертної допомоги суб'єктам господарювання і підприємництва, захист їх прав та інтересів у суді;
- ⇒ пропагування цивілізованих способів користування об'єктами інтелектуальної власності;
- ⇒ співпраця з вітчизняними, зарубіжними та міжнародними організаціями й об'єднаннями.

Рис. 2.4. Пріоритетні напрями діяльності громадських організацій

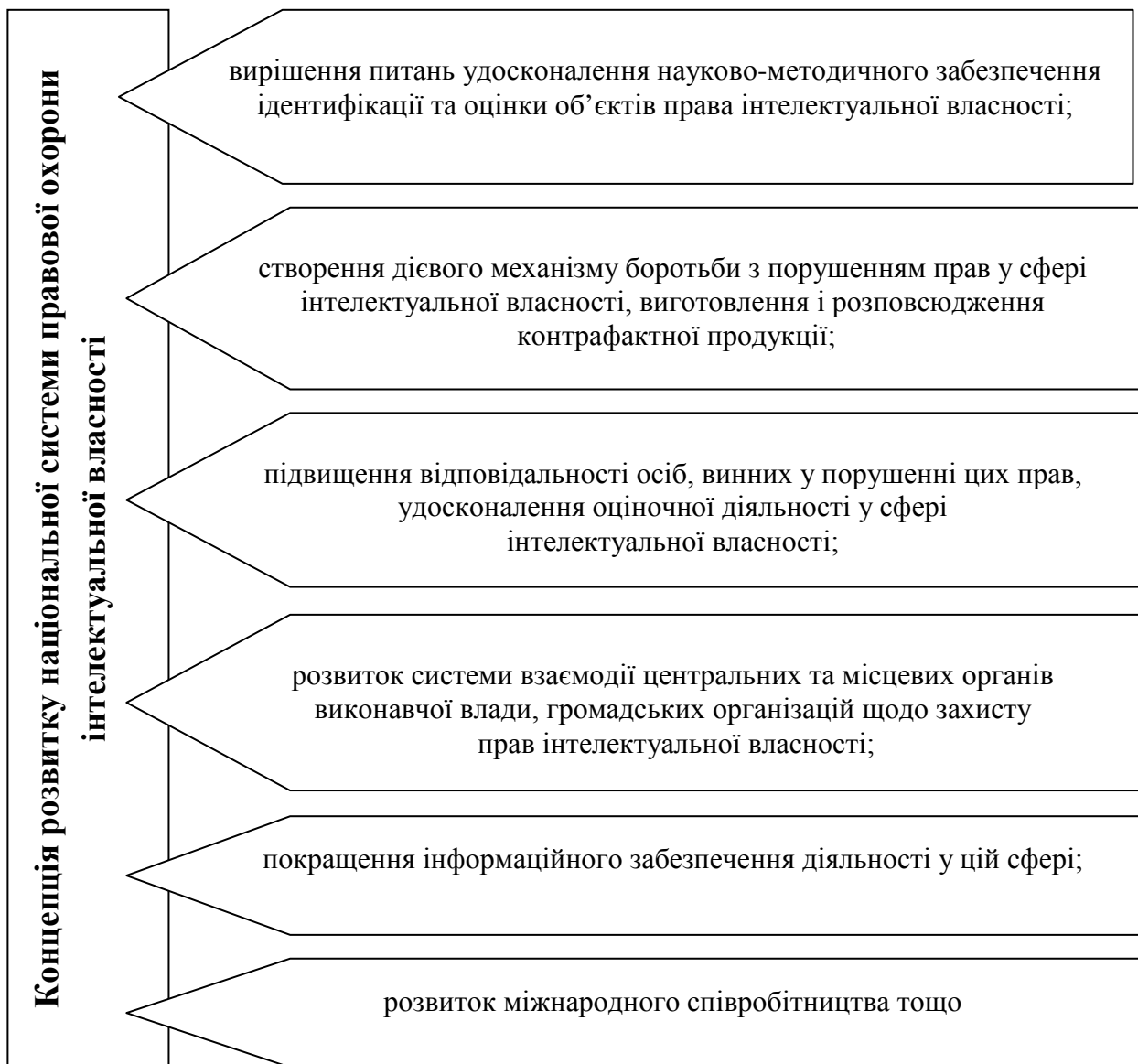

Рис. 2.5. Концепція розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності: складові

ЗАГАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

1. Конституція України
2. Цивільний кодекс України
3. Цивільний процесуальний кодекс України
4. Кримінальний кодекс України
5. Кримінально-процесуальний кодекс України
6. Арбітражний процесуальний кодекс України
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення

СПЕЦІАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ЗАКОНИ УКРАЇНИ):

1. Про охорону прав на винаходи
2. Про корисні моделі, промислові зразки
3. Про знаки для товарів та послуг
4. Про топографії інтегральних мікросхем
5. Про охорону прав на зазначення походження товарів
6. Про сорти рослин
7. Про охорону авторського права і суміжних прав
8. Про захист від недобросовісної конкуренції

Рис. 2.6. Основні блоки законодавства України стосовно охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності

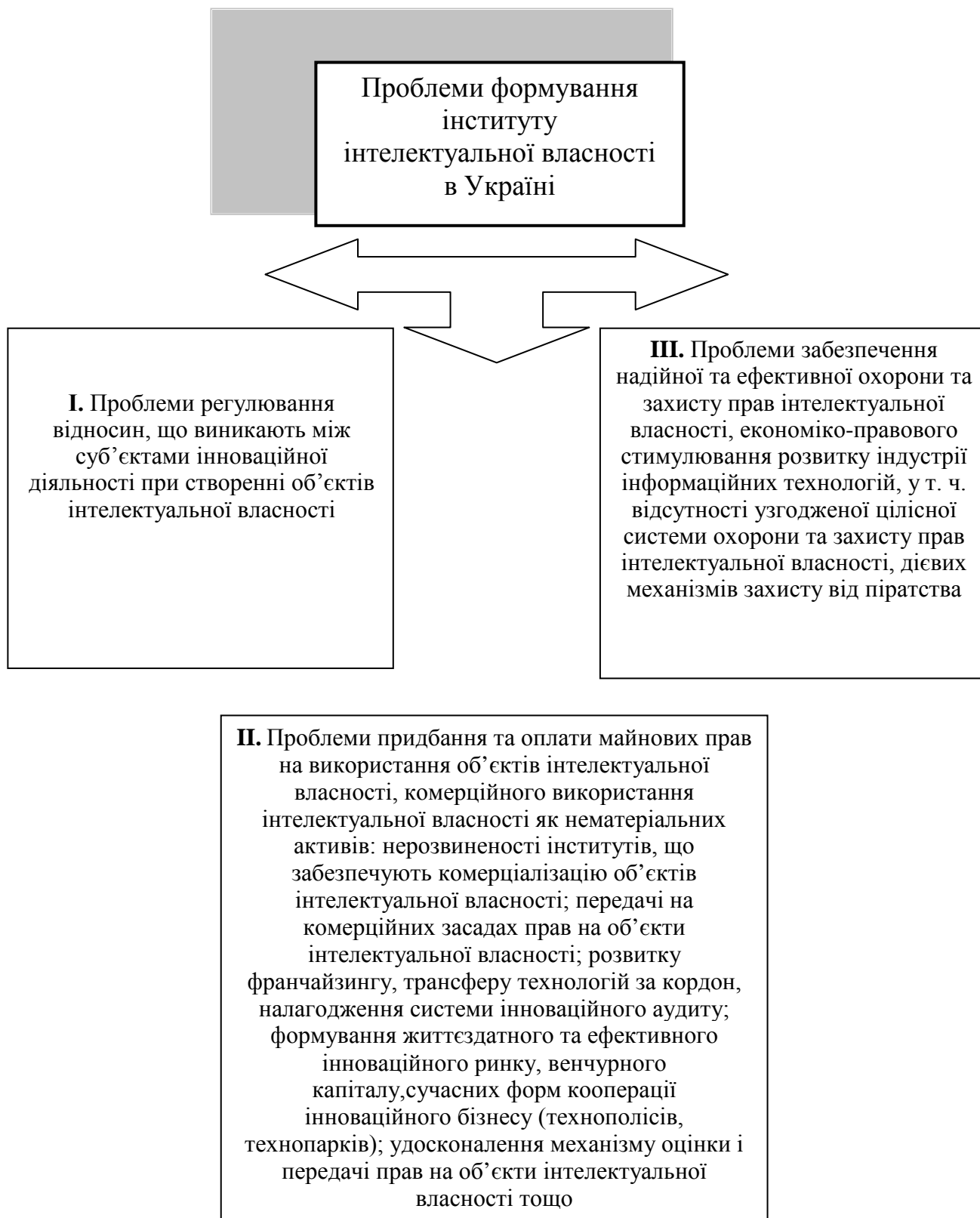

Рис. 2.7. Проблеми формування інституту інтелектуальної власності

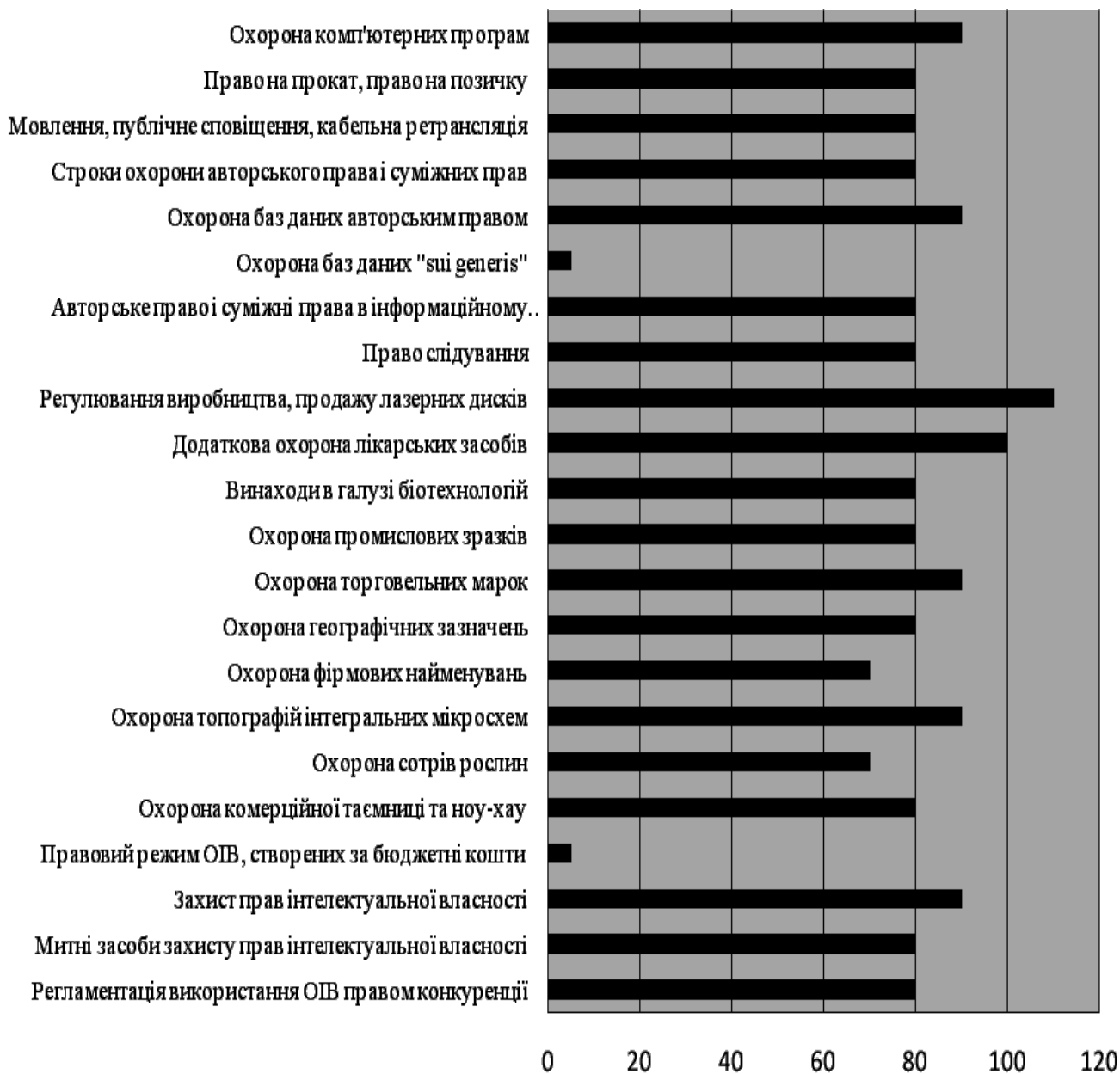
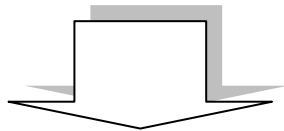

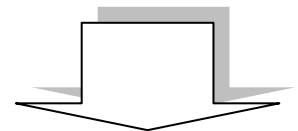
Рис. 2.8. Відповідність законодавства України законодавству ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності

**ТЕМА 3. ПАТЕНТНО-ЛІЦЕНЗІЙНА ПОЛІТИКА
ТА ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

ФУНКЦІЇ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

створює власний великий
динамічний ринок

є ваговою невід'ємною ланкою в
інноваційній моделі економіки

Рис. 3.1. Функції патентної діяльності

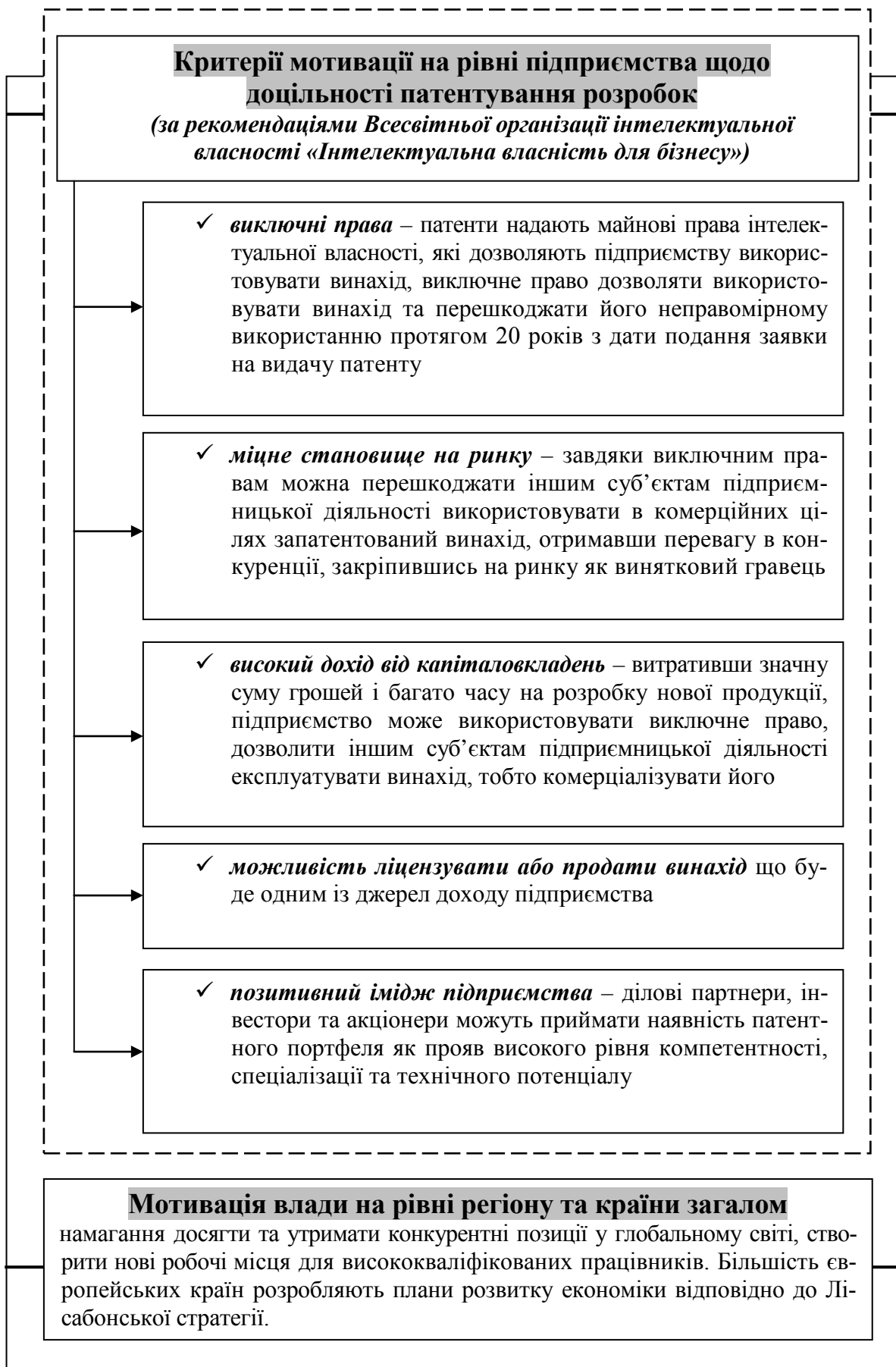

Рис. 3.2. Мотивація щодо здійснення патентування на рівні підприємства та на рівні регіону

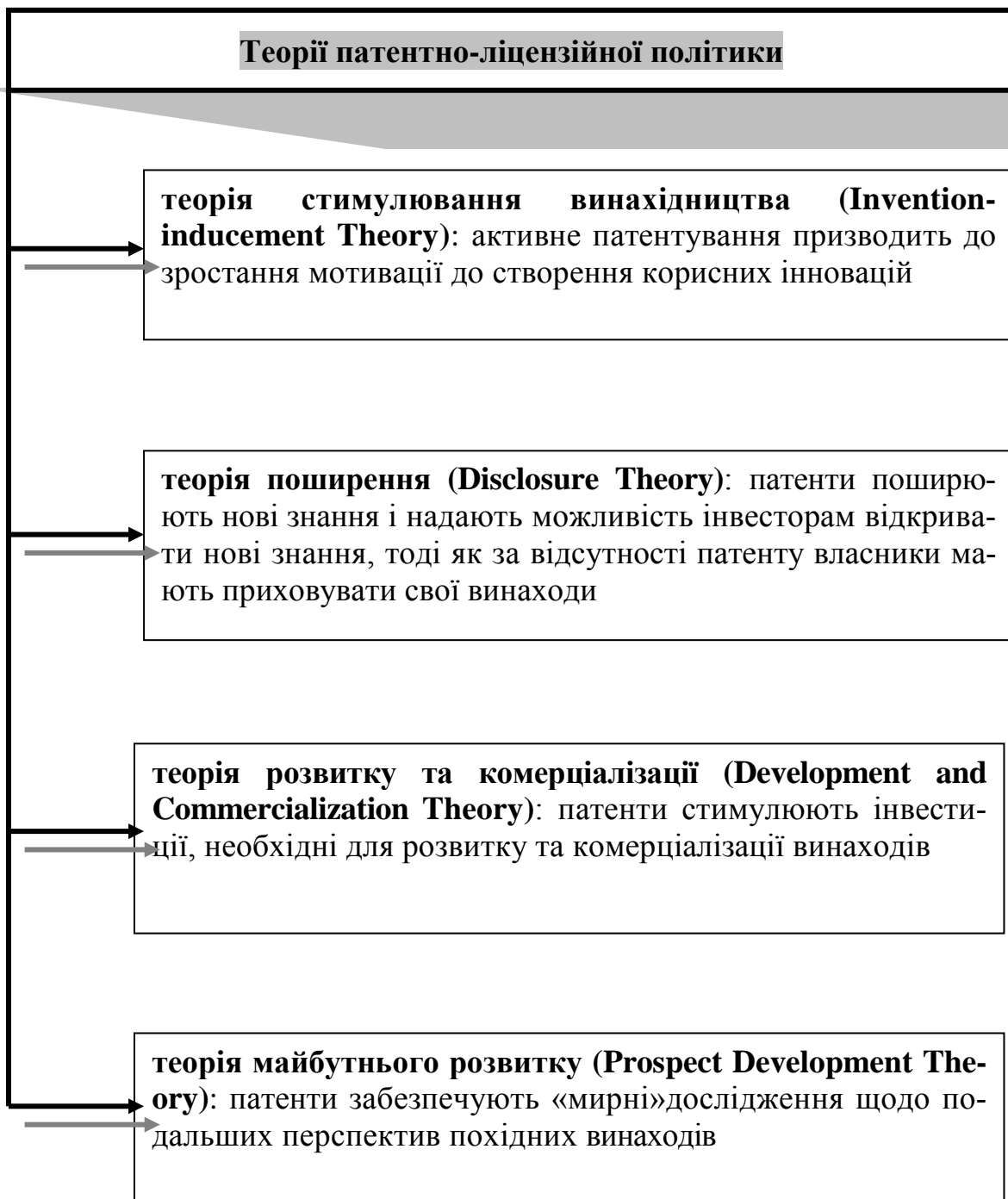

Рис. 3.3. Теорії патентно-ліцензійної політики

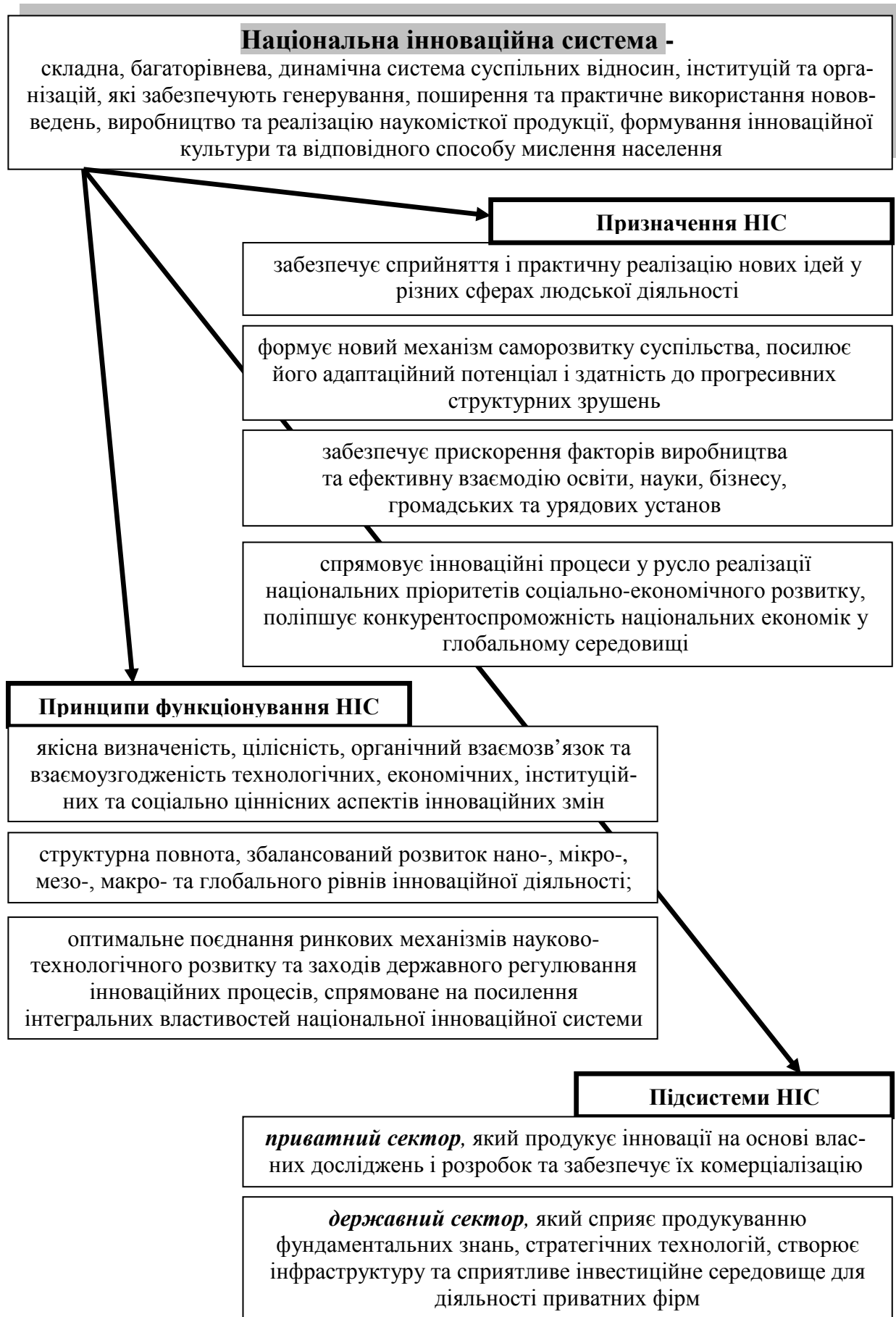

Рис.3.4. Характеристика національної інноваційної системи

Рівні інноваційної діяльності

Нанорівень

інноваційна діяльність окремої людини (здобуття знань, інвестування у наукомістку сферу шляхом придбання товарів та послуг, необхідних для забезпечення життєдіяльності та задоволення власних потреб)

Мікрорівень

інноваційна діяльність окремого підприємства, що здійснює розробку і (або) випуск наукомісткої продукції, а також надає наукомісткі послуги (освіта, фінанси, юридичний супровід, інформаційне забезпечення тощо)

Мезорівень

інноваційна діяльність, яка здійснюється групою підприємств на рівні мережевих або корпоративних структур, переважно в межах однієї держави

Макрорівень

інноваційна діяльність, яка здійснюється в межах певної держави, її інституційну основу становить національна інноваційна система

Гіперрівень

інноваційна діяльність, яка здійснюється об'єднаними національними інноваційними системами (наприклад, у рамках ЄС)

Глобальний рівень

отримання та поширення інновацій на рівні глобальних формалізованих (наприклад фундаментальної науки) і неформалізованих (наприклад Інтернету)

Рис. 3.5. Рівні інноваційної діяльності

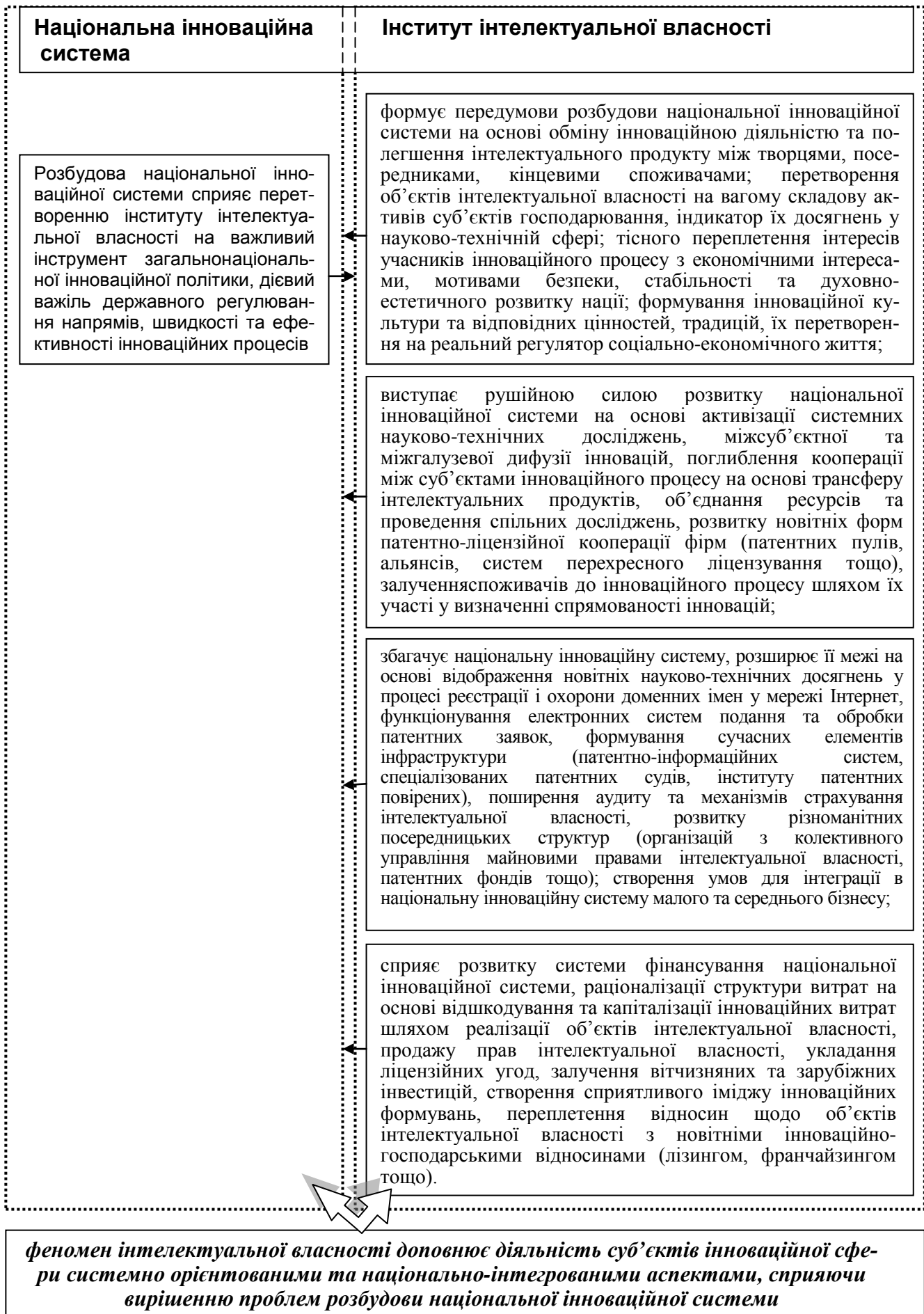

Рис. 3.6. Взаємозв'язок НІС та інституту інтелектуальної власності

Перешкоди на шляху формування національної інноваційної системи

Рис. 3.7. Перешкоди на шляху формування національної інноваційної системи

Державна інноваційна політика

Мета

створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції

Принципи

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємства у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності

Рис. 3.8. Мета та принципи державної інноваційної політики

У процесі розбудови національної інноваційної системи держави

забезпечує узгодженість законодавчої бази інституту інтелектуальної власності з нормативними актами у сфері науково-дослідної та інноваційної діяльності

розширює використання різного роду договірних відносин, їх органічне поєднання з адміністративними нормами та регуляторами

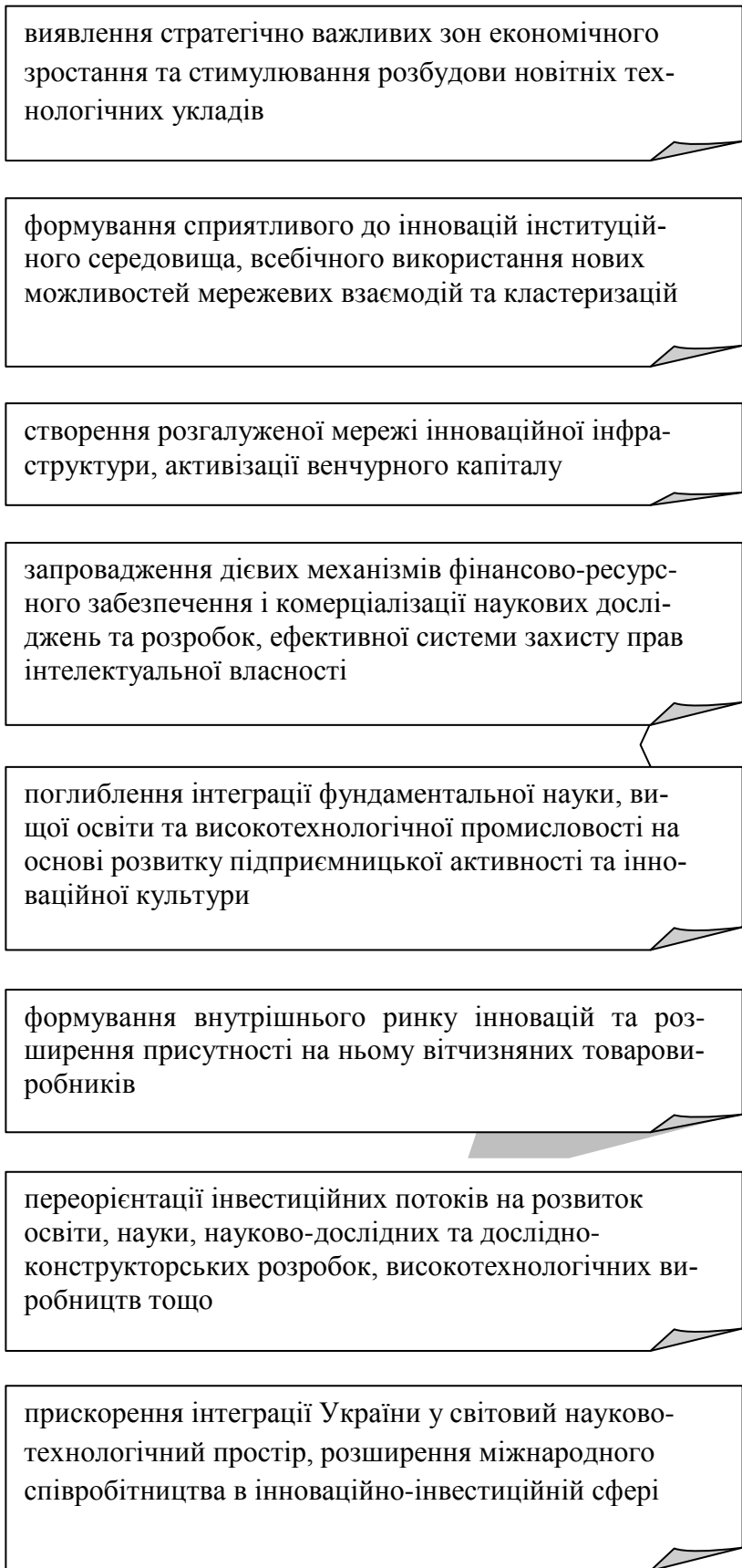
забезпечує узгодженість національних правових норм з міжнародними стандартами в галузі охорони та захисту прав інтелектуальної власності

сприяє органічній інтеграції патентних даних у загальний оборот науково-технічної інформації, оперативному надходженню патентної інформації до потенційних користувачів тощо

розширює перелік послуг споживачам патентної інформації, зміцнює кадрове забезпечення інституту інтелектуальної власності

сприяє практичному використанню об'єктів інтелектуальної власності у комерційних цілях на основі самостійної чи змішаної комерціалізації прав інтелектуальної власності державними структурами, передачі комерційним структурам прав інтелектуальної власності, що належать державним інститутам, передачі елементів державного ресурсу інтелектуальної власності в довірче управління приватним компаніям, регулювання податкових та інших преференцій за оборотом та використанням інтелектуальної власності, надання кредитів, субвенцій під гарантії у вигляді прав інтелектуальної власності тощо

Рис. 3.9. Наслідки розбудови національної інноваційної системи

**Опанування
інноваційного
шляху розвитку
вітчизняної економіки
потребує:**

Рис. 3.10. Напрями вдосконалення інноваційної діяльності

Патентна інформація –

- це технічна і правова інформація, що міститься в офіційних періодичних публікаціях відомств інтелектуальної власності, які є в усіх країнах, де законодавством передбачена правова охорона об'єктів інтелектуальної власності;
- це сукупність документів (і витягів із них), що містять відомості про результати творчих розробок, заявлених або визнаних об'єктами промислової власності, а також відомості про охорону прав творців та власників ОІВ.

З

Н

А

Ч

Е

Н

Н

Я

У галузі комерційної стратегії бізнесу патентна інформація допоможе:

- ✓ відстежувати інформацію про провідні досягнення у відповідній сфері;
- ✓ знайти партнерів по бізнесу;
- ✓ знайти постачальників та матеріали;
- ✓ відстежувати діяльність реальних і потенційних конкурентів;
- ✓ знайти відповідні ринки

Технічна інформація, яка міститься в патентних документах, дозволяє:

- ✓ уникнути зайвих витрат на дублювання досліджень;
- ✓ виявити й оцінити технологію для ліцензування та передавання технології;
- ✓ знайти альтернативні технології;
- ✓ бути на сучасному рівні у певній галузі;
- ✓ знайти готові рішення технологічних проблем;
- ✓ знайти ідеї для подальших інновацій

Також патентна інформація може використовуватись для того, щоб:

- ✓ уникнути можливих проблем з порушенням прав власників охоронних документів на об'єкти промислової власності;
- ✓ оцінити патентоспроможність власних винаходів;
- ✓ заперечувати проти видачі патентів, які знаходяться в колізії з патентом, що належить певному підприємству

Рис. 3.11. Поняття та значення патентної інформації

Складові патентної інформації

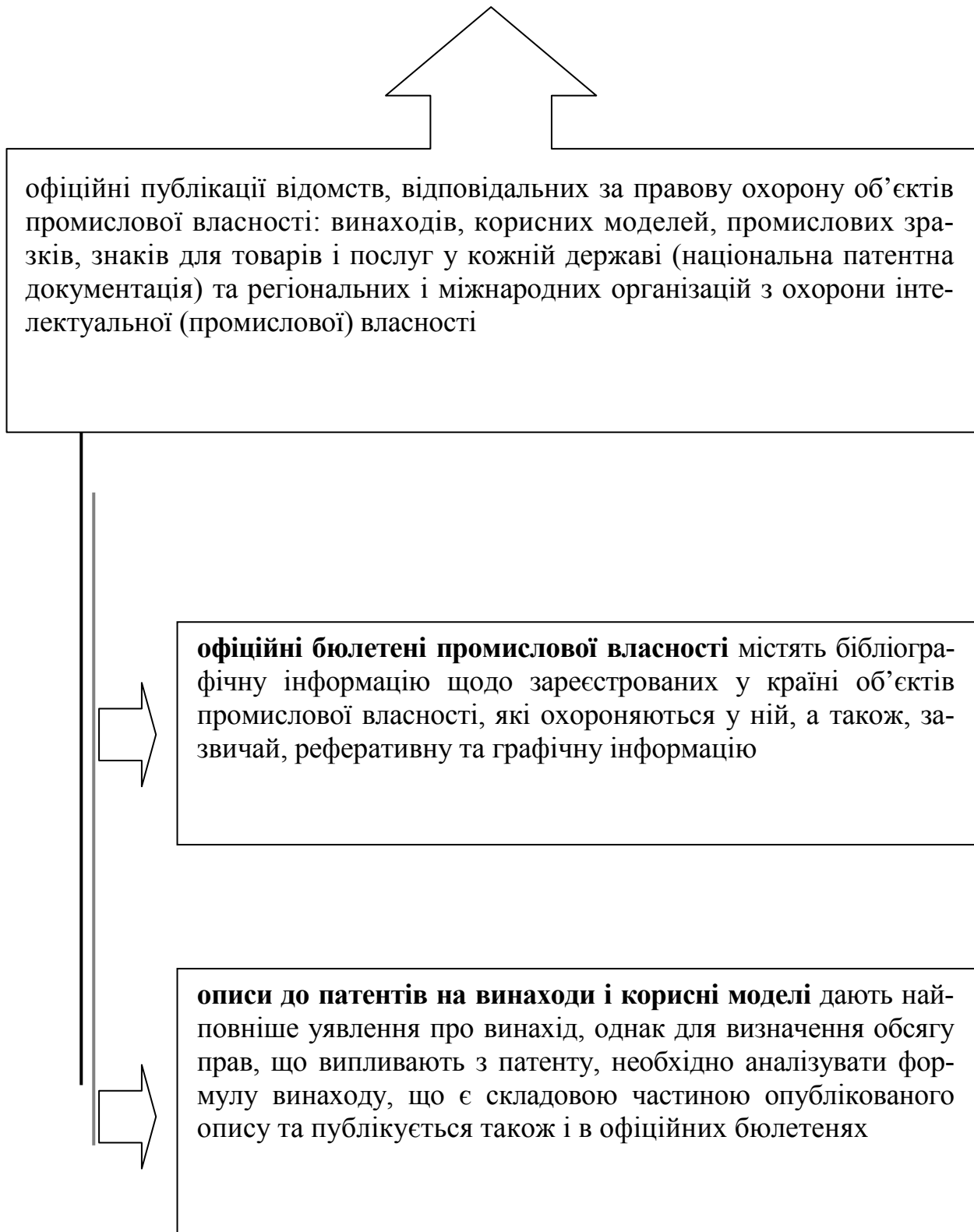

Рис. 3.12. Складові патентної інформації

Для проведення патентних досліджень потрібні відповідні інформаційні ресурси - упорядковані повні **фонди патентної документації**

Фонд патентної документації громадського користування (ФПДГК) функціонує у структурі Філії ДП «Український інститут промислової власності»-Українському центрі інноватики та патентно-інформаційних послуг. В ньому зосереджені найбільші в Україні інформаційні ресурси, придатні для проведення патентних досліджень

Склад фонду та нові надходження публікуються в Інтернет в розділі «Інформаційні ресурси» на сайті Державного департаменту інтелектуальної власності, Укрпатенту, УкрЦППП

Забезпечується безоплатне комплектування національною патентною інформацією 19 територіальних центрів ЦНТЕІ, Українського інституту науково-технічної і економічної інформації, Державної науково-технічної бібліотеки, а також 10 інших організацій та установ України

Повний фонд української патентної інформації (з 1993р.-початку її публікації) наявний у державній науково-технічній бібліотеці у м. Київ та частково в ЦНТЕІ

Одним із пріоритетних напрямів інформаційного забезпечення процесу експертизи заявок на винаходи є комплектування **патентно-інформаційної бази (ПІБ)**

1. Інтерактивна спеціалізована БД «Винаходи (корисні моделі) в Україні»;
2. БД «Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг»;
3. БД «Промислові зразки, зареєстровані в Україні»;
4. електронна версія офіційного бюлетеня «Промислова власність»;
5. «Відомості про міжнародну реєстрацію знаків, що отримали правову охорону в Україні»;
6. «Відомості про добре відомі знаки в Україні»;
7. «Відомості про судові рішення за результатами розгляду справ щодо об'єктів промислової власності»;
8. «Відомості про міжнародне депонування промислових зразків, які отримали правову охорону в Україні»;
9. «Відомості про знаки для товарів та послуг, дія свідоцтва на які припинена або свідоцтва на які визнані недійсними»;
10. «Відомості про заявки на винаходи, які прийняті до розгляду»

Інформаційно-довідкові системи: «Стан діловодства за заявками на винаходи», «Стан діловодства за заявками на промислові зразки в Україні», «Відомості про стан діловодства за заявками на знаки для товарів і послуг», а також ІДС, що стосуються міжнародних класифікацій ОПВ

Патентно-інформаційні продукти: офіційний бюлетень «промислова власність», національний CD-ROM «Винаходи в Україні», національний CD-ROM «Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг», акумулятивні оптичні диски DVD «Знак для товарів і послуг, які зареєстровані в Україні» та «Промислові зразки, зареєстровані в Україні»

Рис. 3.13. Інформаційні ресурси проведення патентних досліджень

Мета проведення патентних досліджень –

виявлення актуальності й наукового обґрунтування доцільності проведення науково-дослідних робіт, забезпечення високого науково-технічного рівня, патентоспроможності, патентної чистоти ОІВ, а також з'ясування можливості їх комерційної реалізації за кордоном

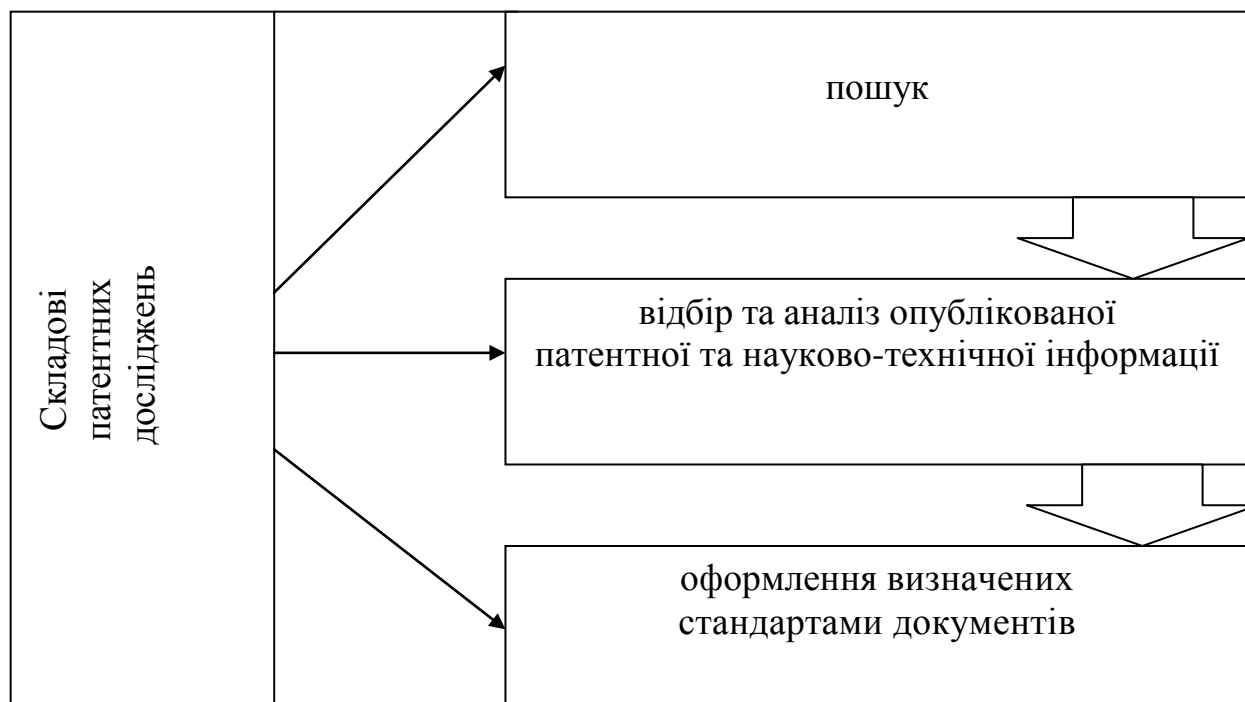

Рис. 3.14. Мета та складові патентних досліджень

Патентний пошук –

різновид інформаційного пошуку, який здійснюється у фондах патентної документації з метою встановлення рівня правової охорони технічного рішення, меж прав власників патентного документа й умов реалізації цих прав

нумераційний – за номером патентного документа

іменний (фірмовий) – за найменуванням фірми або іменем (прізвищем) заявника, автора (авторів), представника заявника (патентного повіреного) або (та) власника охоронного документа

тематичний (предметний) – за фондами описів винаходів, корисних моделей та промислових зразків і за фондами опублікованих описів до заявок на основі рубрик відповідної класифікації або списком ключових слів

Рис. 3.15. Поняття та види патентного пошуку

Рис. 3.16. Методичні рекомендації та посібники зі складання та подання заявок на ОІВ

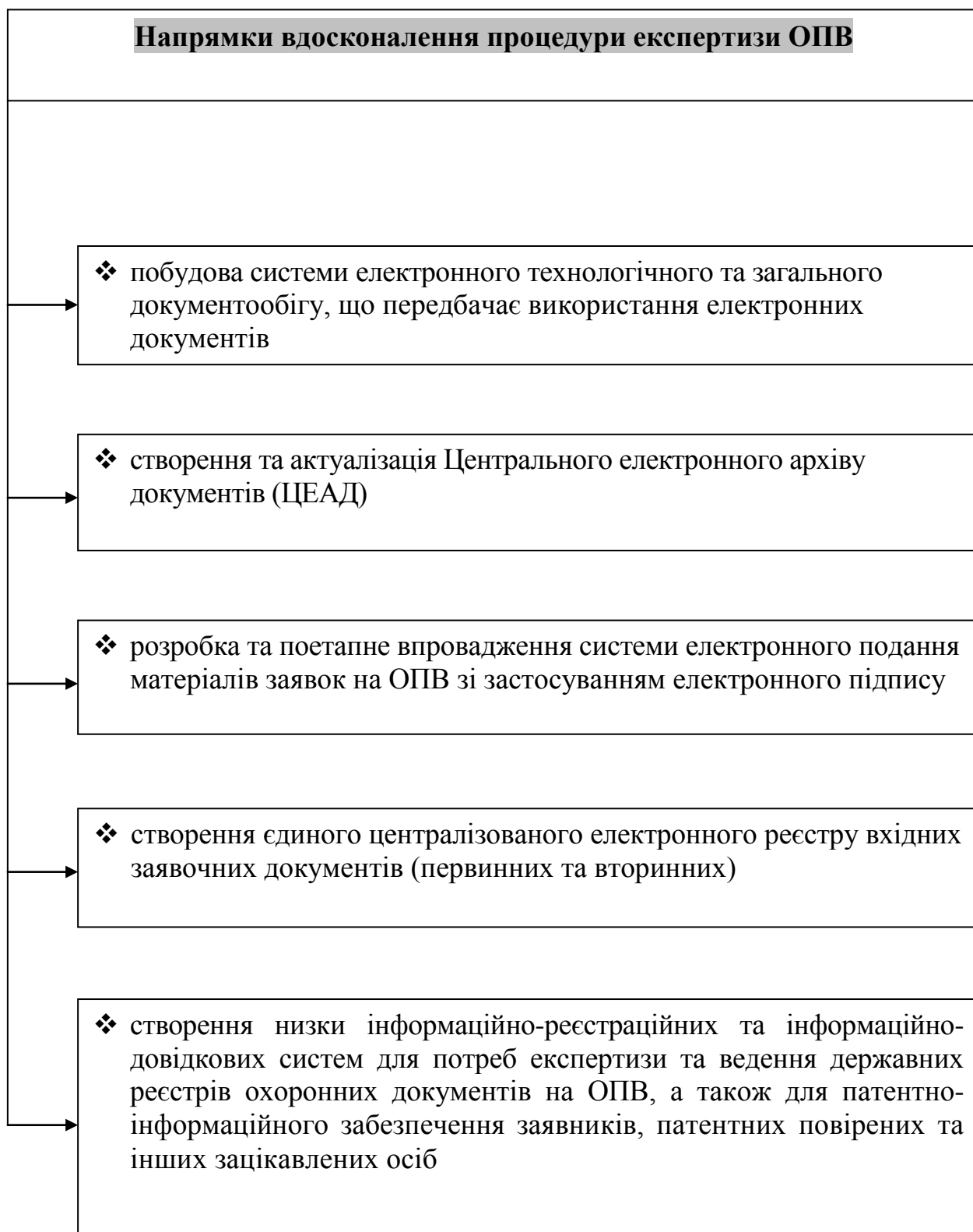

Рис. 3.17. Напрямки вдосконалення процедури експертизи ОПВ

ТЕМА 4. УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ТА ЇЇ МАРКЕТИНГ

Управління інтелектуальною власністю –

діяльність, спрямована на одержання кінцевого результату-прибутку або іншої користі через створення та застосування об'єктів прав інтелектуальної власності у різних галузях економіки

По-перше, це процес, тобто перетворення одного результату творчої діяльності в інший. Наприклад, перетворення ідеї у результат НДР, результат НДР – у винахід, винахід - у технологію тощо

По-друге, це функція - цілеспрямований інформаційний вплив на людей (насамперед, на творців ІВ), щоб спрямувати їхні дії й одержати бажані результати

По-третє, це управління структурою (наприклад, підприємством), що здійснює розроблення та (або) використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ)

Рис. 4.1. Поняття та площини управління інтелектуальною власністю

Організаційно-економічний механізм управління інтелектуальною власністю –

система елементів (цілей, методів, організаційної структури і суб'єктів) та об'єктів (видів інтелектуальної власності) управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію інтелектуальної власності, яка має вхідні впливи у формі зовнішніх вимог і результуючу реакцію як економічний ефект

*Практична реалізація діяльності організаційно-економічного механізму управління інтелектуальною власністю на підприємстві досягається через управління його **інтелектуальним капіталом***

Рис. 4.2. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуальною власністю

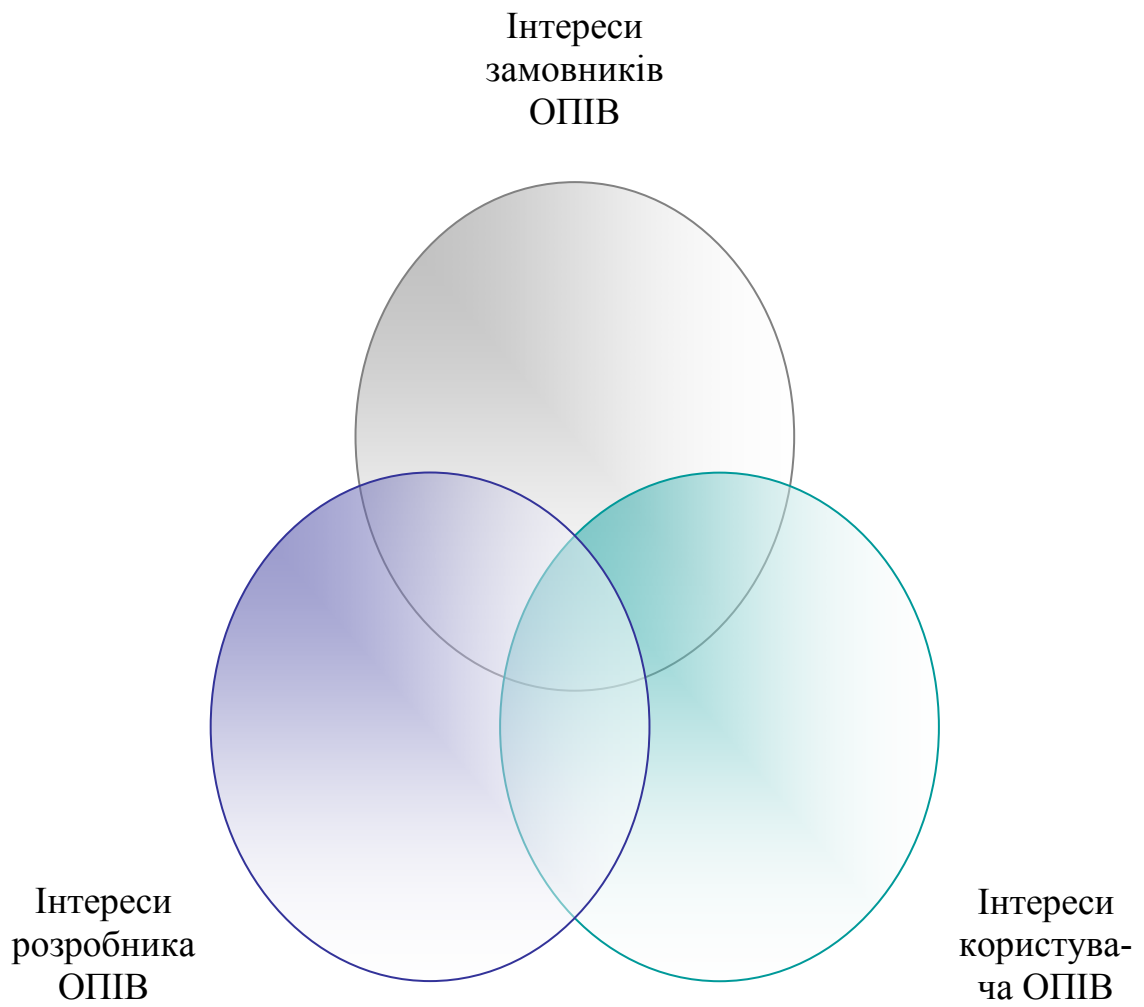

Рис. 4.3. Баланс інтересів основних суб'єктів управління інтелектуальною власністю

Принципи управління інтелектуальною власністю

1. Усвідомити роль інтелектуальної власності

2. Включити інтелектуальну власність до розділів стратегічного бізнес-планування

3. Виявити власні об'єкти права інтелектуальної власності

4. Зібрати інформацію про конкуруючу інтелектуальну власність

5. Ідентифікувати потрібну інтелектуальну власність

6. Створити або придбати права на потрібні об'єкти права інтелектуальної власності

7. Оцінити економічну ефективність своєї інтелектуальної власності

8. Думати про податок на інтелектуальну власність

9. Бути готовим захищати права на свою інтелектуальну власність

10. Вимірювати ефективність управління інтелектуальною власністю

Рис. 4.4. Принципи управління інтелектуальною власністю

Створення. Управління ІВ починається з пошуку або генерування ідеї, які могли б у майбутньому забезпечити конкурентоспроможність нових товарів або послуг. Тобто це прогнозування неіснуючих товарів на неіснуючому ринку за відсутності інформації про плани конкурентів. Інструментом для розв'язання цього завдання є маркетинг. На даному етапі доцільно домовитися про розподіл прав на створювані ОПІВ між основними учасниками цього процесу: замовником, виконавцем, користувачем тощо

Набуття прав. Слід зробити вибір між правовою охороною ОПІВ і охороною в режимі комерційної таємниці

Використання (комерціалізація). Важливим завданням управління є створення «портфеля» інтелектуальної власності на підприємстві, який би комплексно захистив його основну продукцію на ринку. Не менш важливим є моніторинг інноваційної діяльності компаній-конкурентів. Ефективним інструментом для цього є пошук і аналіз патентної інформації та документації

Захист прав. Слід обирати оптимальну патентну стратегію. Необхідність у діях щодо захисту прав виникає з моменту, коли права можуть бути порушені. З позиції управління захист прав потрібно розглядати у ширшому аспекті, ніж просто боротьба з порушником прав

Утилізація – використання інтелектуальної власності після того, як закінчився юридичний строк дії прав на ОПІВ, або цей строк не закінчився, але закінчилася дія ліцензійного договору, предметом якого є ОПІВ, або замінена технологія на виробництві, в якій вони використовувалися. У цих випадках необхідно передбачити наслідки, а також прийняти рішення про найбільш ефективне подальше використання ОПІВ

Рис. 4.5. Управління інтелектуальною власністю на різних етапах її життєвого циклу

Стратегія захисту від конкурентів захищає права через отримання монопольних прав на нову продукцію шляхом набуття їх на об'єкти права інтелектуальної власності, що використовуються у виробництві цієї продукції. Отримавши виключні права на використання винаходу, підприємство стає монополістом у невеликому сегменті ринку, межі якого визначені формулою винаходу. Чим більше патентів у фірми, тим більше шансів закріпитися в цьому сегменті ринку

Стратегія нападу на конкурентів може здійснюватися шляхом отримання монопольних прав на результати досліджень і розробок, які доти не мали правової охорони й якими користуються або мають намір користуватися конкуренти. Набуття прав на ці об'єкти спонукає всіх, хто використовує аналогічні, але не захищені об'єкти, придбати у правовласника дозвіл на продовження користування ними. Отже, якщо фірма має право на винаходи, що є основою технології виробництва продукції, то, навіть не випускаючи її, можна на законній підставі контролювати весь ринок і переслідувати конкурентів у разі порушення. Висновок: для здійснення стратегії нападу необхідне оформлення достатнього обсягу прав, тому що слабкий захист легко обходять конкуренти і тоді досягти переваг на ринку буде проблематично

Стратегія створення іміджу компанії полягає у тому, що наявність значної кількості об'єктів прав інтелектуальної власності підвищує престиж підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках, сприяє розвитку ділових контактів, збільшує ступінь довіри до підприємства, дозволяє залучати інвестиції в більшому обсязі

Набуття правової охорони на об'єкти права інтелектуальної власності можна також здійснити з метою збільшення маси активів підприємства або для зменшення податку. Зменшення податку на прибуток є можливим у разі зниження бази оподаткування на величину амортизації поставлених на баланс підприємства прав на об'єкти права інтелектуальної власності як нематеріальних активів, а також за рахунок віднесення витрат на створення цих об'єктів на валові витрати підприємства. Саме в цьому полягає **стратегія оптимізації фінансово-господарської діяльності**

Рис. 4.6. Стратегії правової охорони інтелектуальної власності

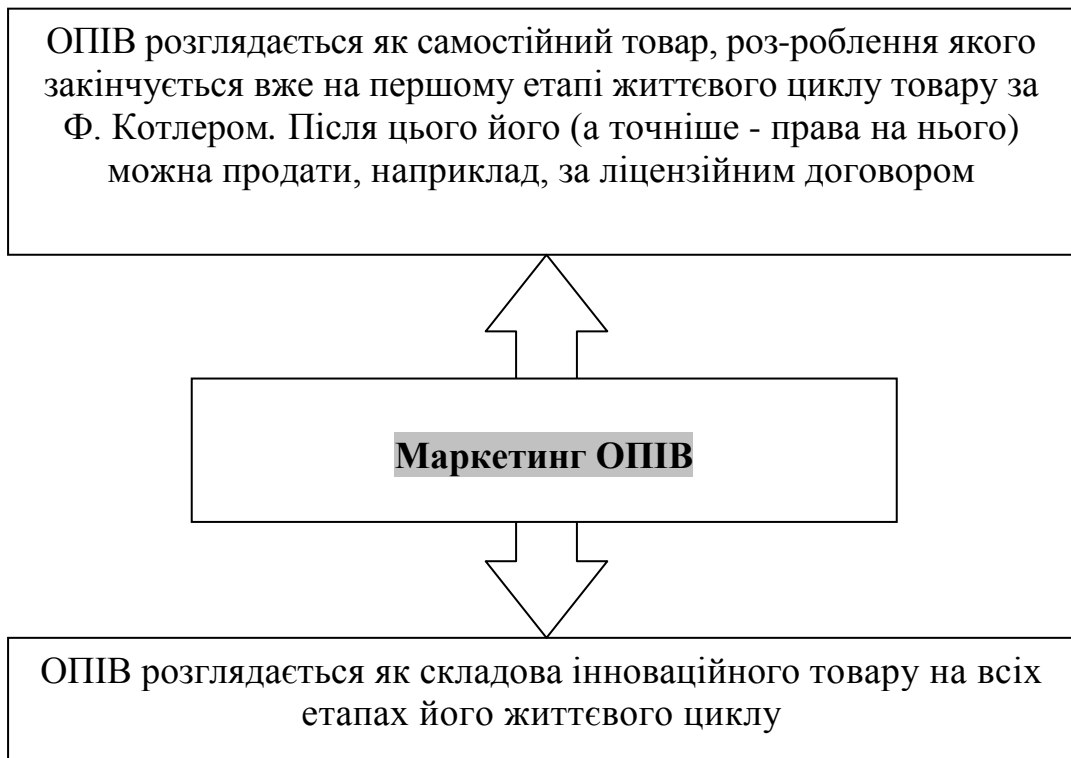

Рис. 4.7. Варіанти маркетингу об'єктів права інтелектуальної власності

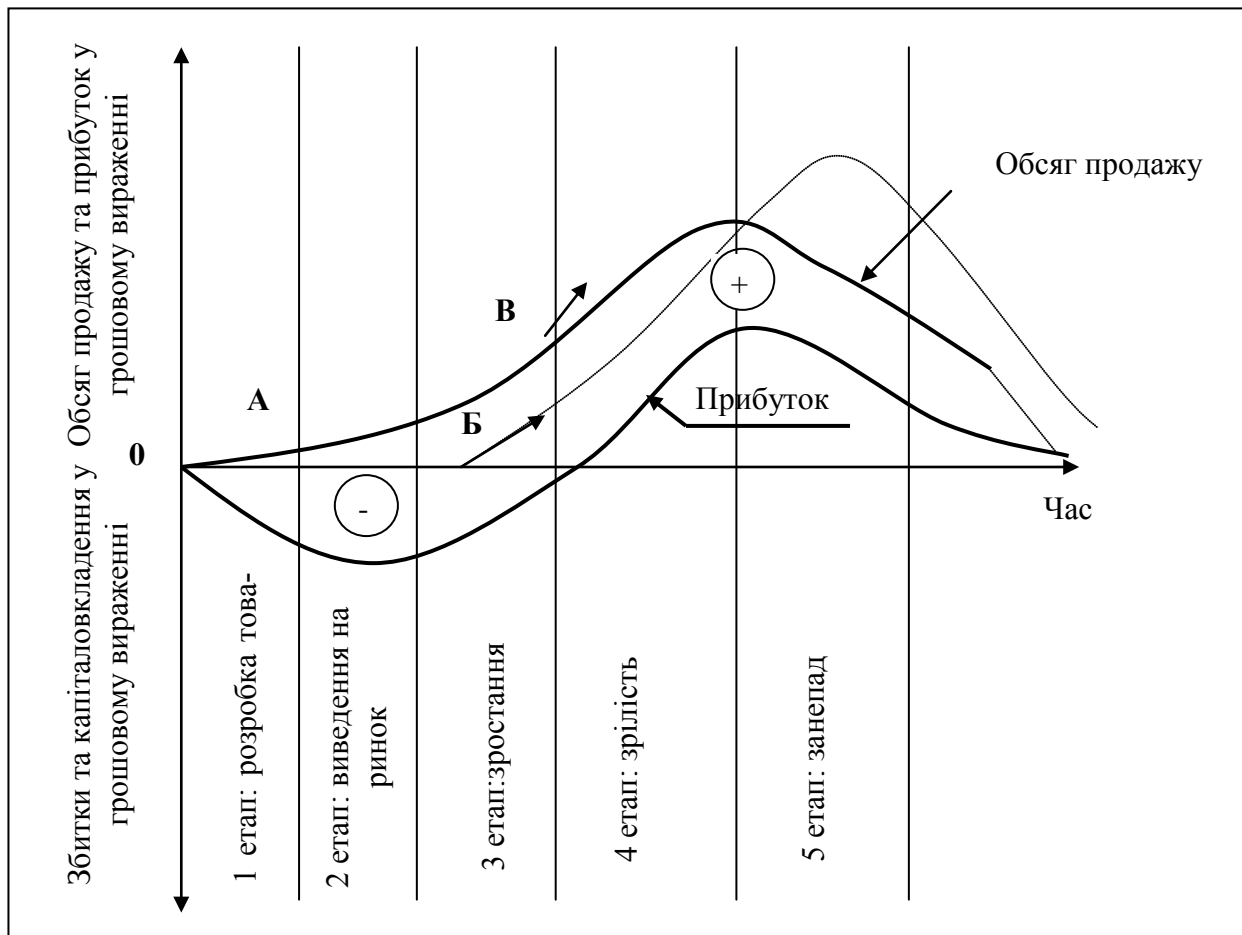

Рис. 4.8. Життєвий цикл товару

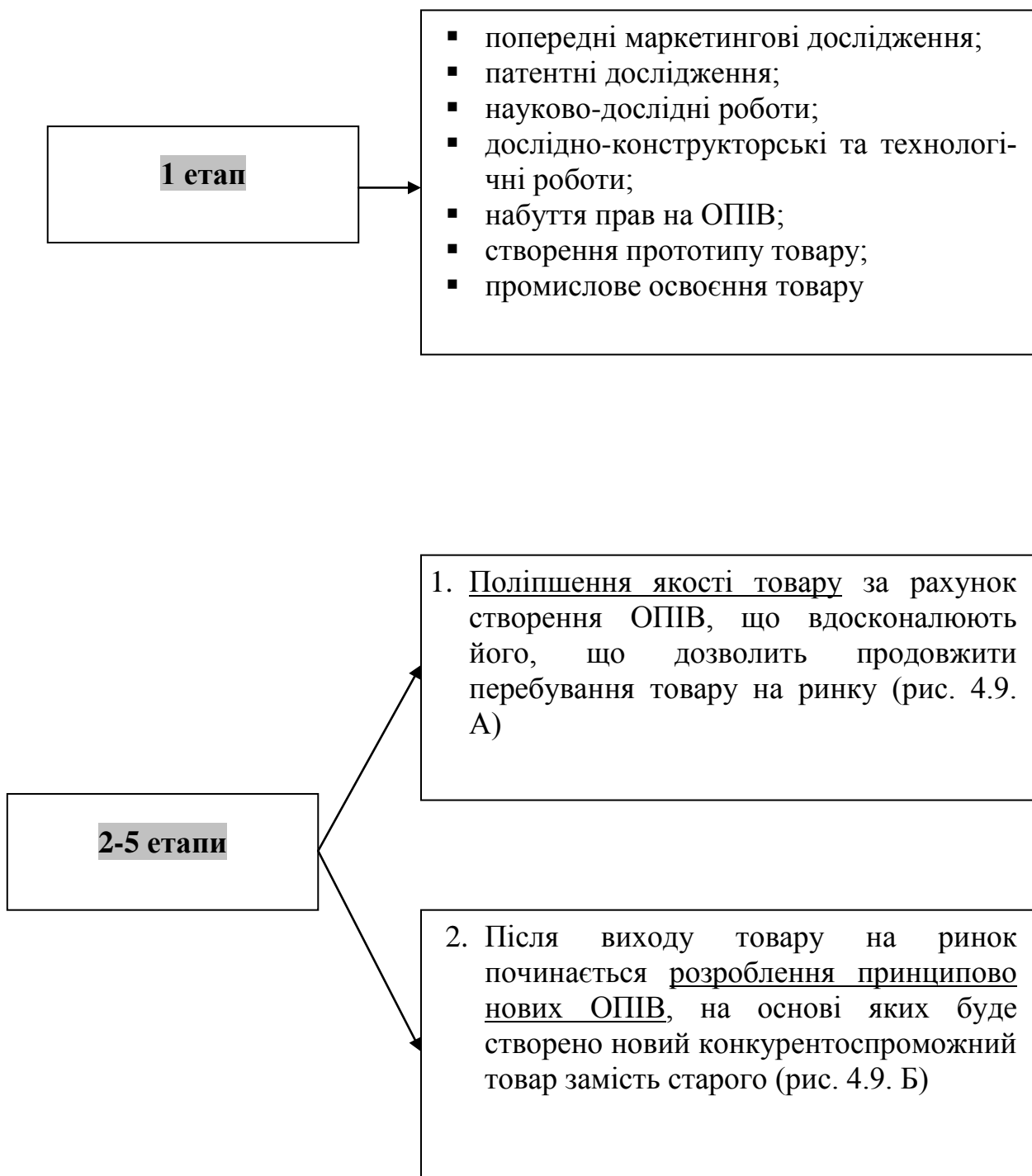

Рис. 4.9. ОПІВ як складова інноваційного товару на етапах його життєвого циклу (за другим варіантом маркетингу інтелектуальної діяльності)

Ринок інтелектуальної власності –

система економічних відносин з приводу купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності. Угоди на ньому оформляються як передача виключних прав на ці об'єкти.

Сутнісною особливістю зазначеного ринку є те, що на ньому обертаються не продукти інтелектуальної діяльності, а права на них. Відтак вартість об'єктів постає як вартість прав, а об'єктом купівлі-продажу є охоронні документи

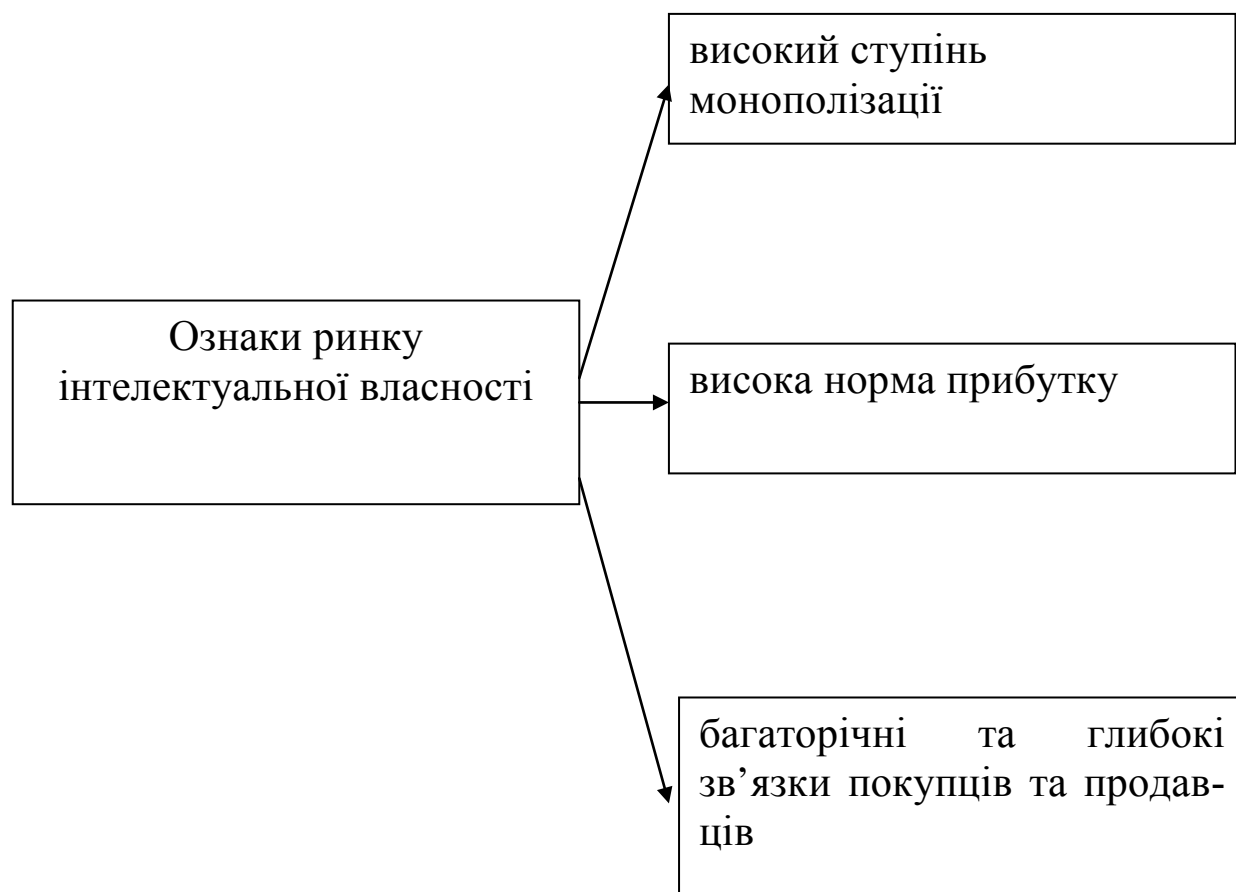
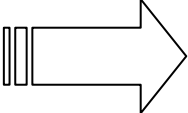

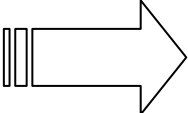
Рис. 4.10. Характеристика ринку інтелектуальної власності

Ринкове оцінювання об'єктів інтелектуальної власності

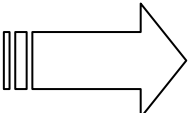
ЗА УМОВ ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

-
- на ринку існує багато продавців та покупців об'єктів інтелектуальної власності;
 - об'єкти інтелектуальної власності близькі за своїми властивостями;
 - ціна визначається ринком, окремі покупці та продавці не в змозі на неї вплинути;
 - приклади: ринок масових програмних продуктів; відео- та аудіо-касет, компакт-дисків

ЗА УМОВ МОНОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ АБО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОЇ ОЛІГОПОЛІЇ

-
- на ринку існує кілька продавців об'єктів інтелектуальної власності;
 - об'єкти інтелектуальної власності суттєво відрізняються з позицій покупця;
 - слабкий вплив конкуренції на ціну;
 - ціна може наблизитися до її цінності для покупця;
 - приклади: ринок альтернативних технологій, товарних знаків

ЗА УМОВ НЕ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОЇ МОНОПОЛІЇ

-
- на ринку існує кілька продавців об'єктів інтелектуальної власності;
 - об'єкти інтелектуальної власності схожі між собою;
 - сильний вплив конкуренції на ціну;
 - ціна має тенденцію до зменшення;
 - приклади: ринок відеоігор, окремих програмних продуктів

ЗА УМОВ ЧИСТОЇ МОНОПОЛІЇ

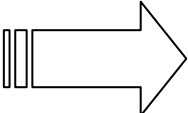
-
- покупцю відомий лише один продавець;
 - об'єкт інтелектуальної власності незамінний для покупця;
 - конкуренція не впливає на ринкову ціну;
 - верхня оцінка вартості об'єкта інтелектуальної власності визначається його цінністю для покупця;
 - приклади: ринок унікальних технологій

Рис. 4.11. Ринкове оцінювання об'єктів інтелектуальної власності

Сегменти ринку інтелектуальної власності

I. Ринок авторських прав	
Угоди	про передачу виключних прав (надання дозволу на використання твору певним способом у встановлених договором межах особі, яка отримує право забороняти подібні дії іншим особам)
	про передачу невиключних прав (надання дозволу на використання твору певній особі, що не виключає можливості його використання автором або іншими особами, які отримали аналогічний дозвіл)
Найпоширеніша форма передачі авторських прав - договори	
про публікацію (видання та перевидання) твору	
постановницький, що укладається за умов, коли основним способом використання твору є його публічне виконання	
сценарний, пов'язаний з передачею права на переробку тексту твору на сценарій	
про депонування рукопису, пов'язаний з передачею права на публікацію та використання твору спеціальним інформаційним органам відповідно до встановленого порядку тощо	
II. Ринок прав на програми для ЕОМ та бази даних	
Авторські договори	про часткову передачу виключних прав
	про передачу всіх майнових прав
	про передачу невиключних прав
III. Ринок прав на товарні знаки та знаки обслуговування	
Угоди	виключні, які передбачають передачу значних обсягів прав на використання товарних знаків (знаків обслуговування), у т. ч. зобов'язання власника не використовувати цей товарний знак (знак обслуговування) протягом терміну дії угоди;
	невиключні, за якими власник зберігає за собою право на використання товарного знака (знака обслуговування), який є предметом угоди
IV. Ринок патентних прав	
Угоди	виключні, які гарантують покупцеві відсутність конкуренції з боку власника в часових і територіальних межах, зазначених у договорі
	невиключні, які надають право на використання певного об'єкта промислової власності, не позбавляючи цього права інших суб'єктів господарювання
	про передачу ноу-хау в матеріалізованій формі (документів, фотографій, комп'ютерних програм, баз даних)
V. Ринок ноу-хау, інжинірингових послуг	
Угоди	про передачу ноу-хау в нематеріалізованій формі (консультацій, навчання, технологічної допомоги)
	про надання інжинірингових послуг тощо

Рис. 4.12. Сегменти ринку інтелектуальної власності

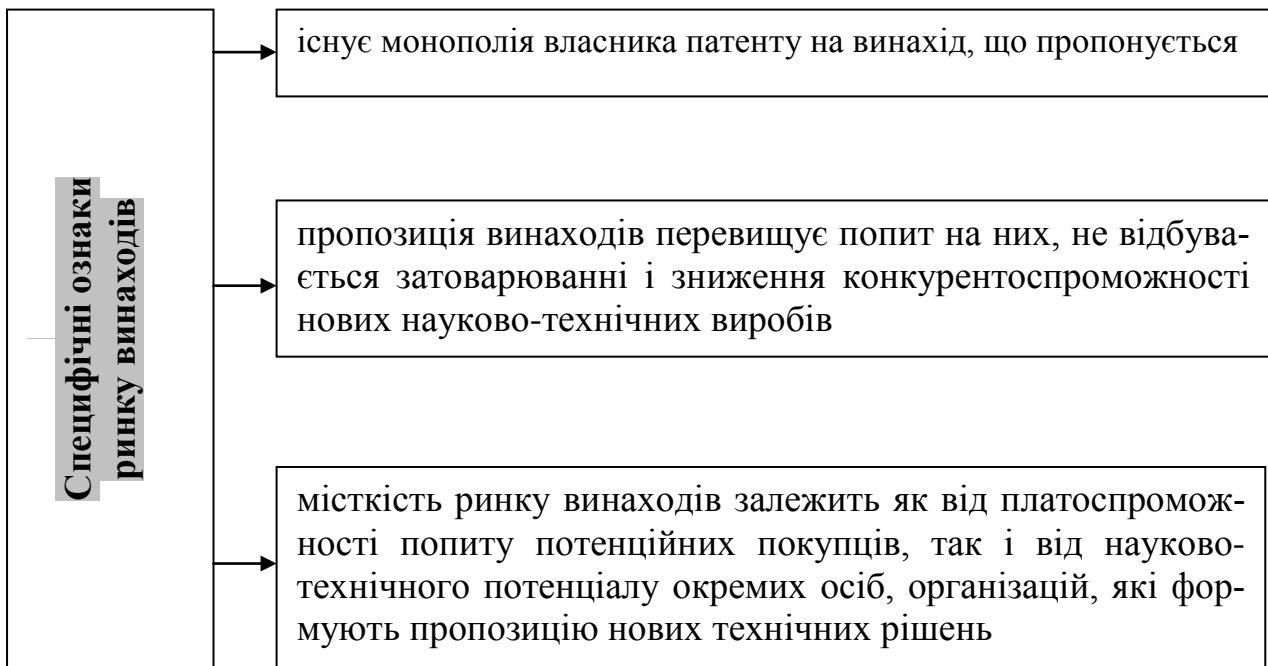

Рис. 4.13. Специфічні ознаки ринку винаходів

Рис. 4.14. Властивості ринкового товару

Розрахунок показників характеристики товара-ОІВ

- ✓ *Коефіцієнт товарності ОІВ*, що розраховується у вигляді питомої ваги товарів-ОІВ на підприємстві в сумарному обсязі товарів-ОІВ і напівфабрикатів-ОІВ (тобто товарів-ОІВ, не доведених до товарного вигляду, наприклад, незапатентованих). Розрахунок цього показника дає можливість охарактеризувати завершеність процесів доведення до товарного вигляду всіх результатів інноваційної діяльності. Диференційований розрахунок цього коефіцієнта за видами ОІВ дозволяє виявити групи об'єктів з максимальним і мінімальним значеннями товарності

- ✓ *Сумарні затрати на доведення напівфабрикатів-ОІВ до стадії готовності, тобто до стадії товарів-ОІВ*. Розрахунок цих затрат дозволяє оцінити можливість, доцільність й ефективність здійснення такого роду витрат, а також визначити асортимент найбільш високодохідних товарів-ОІВ, що підлягають першочерговому переведенню з напівфабрикатів-ОІВ до стадії завершення

- ✓ *Коефіцієнт завершеності напівфабрикатів-ОІВ*, який визначається як відношення вартості напівфабрикатів-ОІВ до їх же вартості у вигляді товарів-ОІВ. Цей коефіцієнт характеризує середній ступінь готовності напівфабрикатів-ОІВ до їх комерційної реалізації

- ✓ *Рівень рентабельності реалізації товарів-ОІВ* розраховується у вигляді співвідношення прибутку від реалізації товарів-ОІВ і обсягу їх реалізації

Рис.4.15. Розрахунок показників характеристики товара-ОІВ

Система локальних показників використання ОІВ

✓	коефіцієнт повноти використання ОІВ у просторі
✓	коефіцієнт використання ОІВ у часі
✓	коефіцієнт інтенсивності експлуатації ОІВ
✓	показник екстенсивного використання ОІВ
✓	коефіцієнт інтегрального використання ОІВ
✓	рівень фактичної віддачі ОІВ

Рис. 4.16. Система локальних показників використання товара-ОІВ

ТЕМА 5. ПОНЯТТЯ, НАБУТТЯ І ОХОРОНА ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

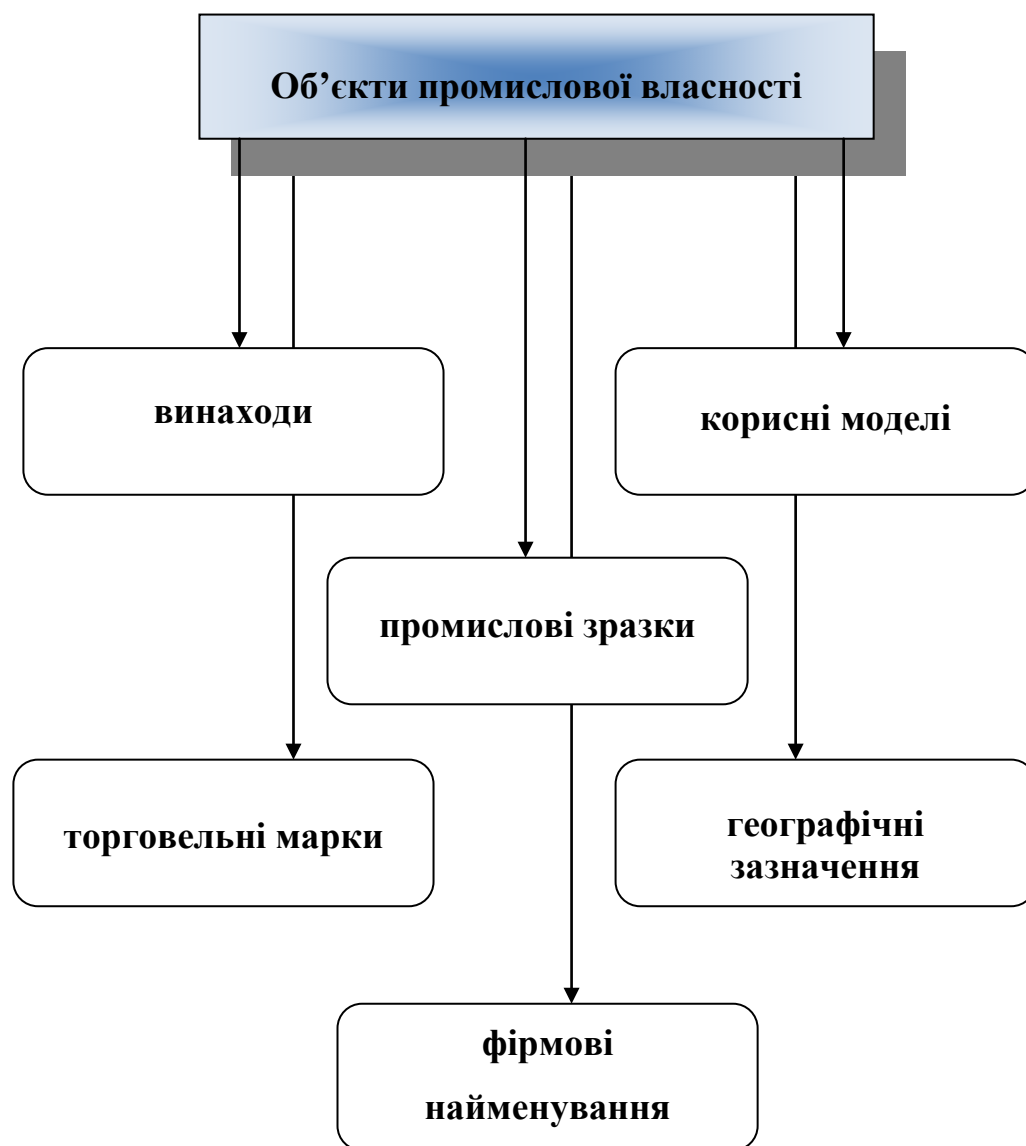

Рис. 5.1. Об'єкти патетного права

Винахід –
нове оригінальне технічне рішення, що стосується певного продукту (пристрою, речовини, штаму мікроорганізму, культури клітин рослин і тварин) або способу (процесу здійснення дій над матеріальними об'єктами з допомогою матеріальних засобів), здатне забезпечити позитивний ефект

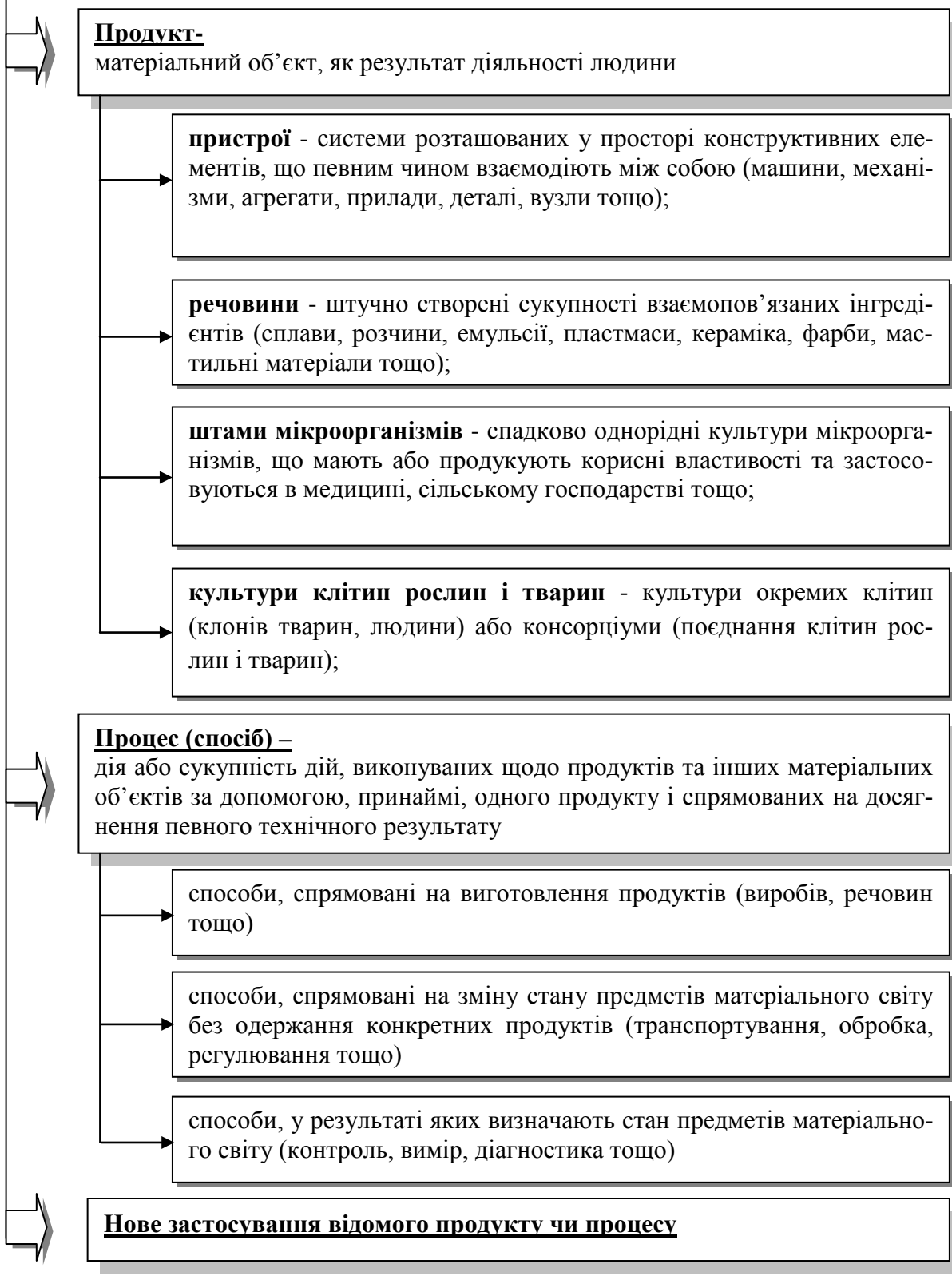

Рис. 5. 2. Характеристика винаходу як об'єкта інтелектуальної власності

Види винаходів

секретний винахід (секретна корисна модель) –
винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесену до державної таємниці

службовий винахід (корисна модель) –
винахід (корисна модель), створений працівником у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше

Рис. 5.3. Класифікація винаходів

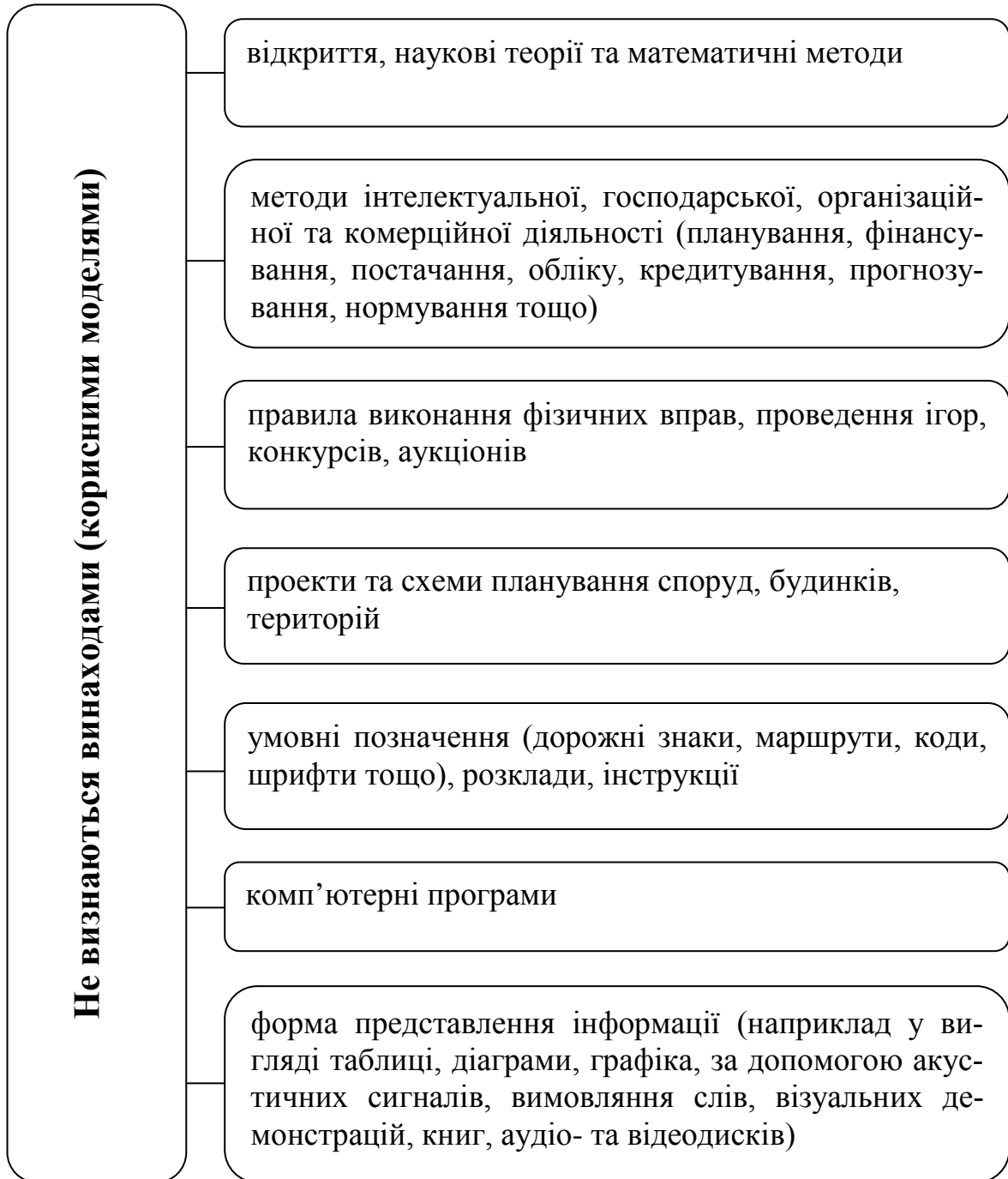

Рис. 5.4. Об'єкти інтелектуальної власності, які не визнаються винаходами

Умови патентоспроможності винаходу

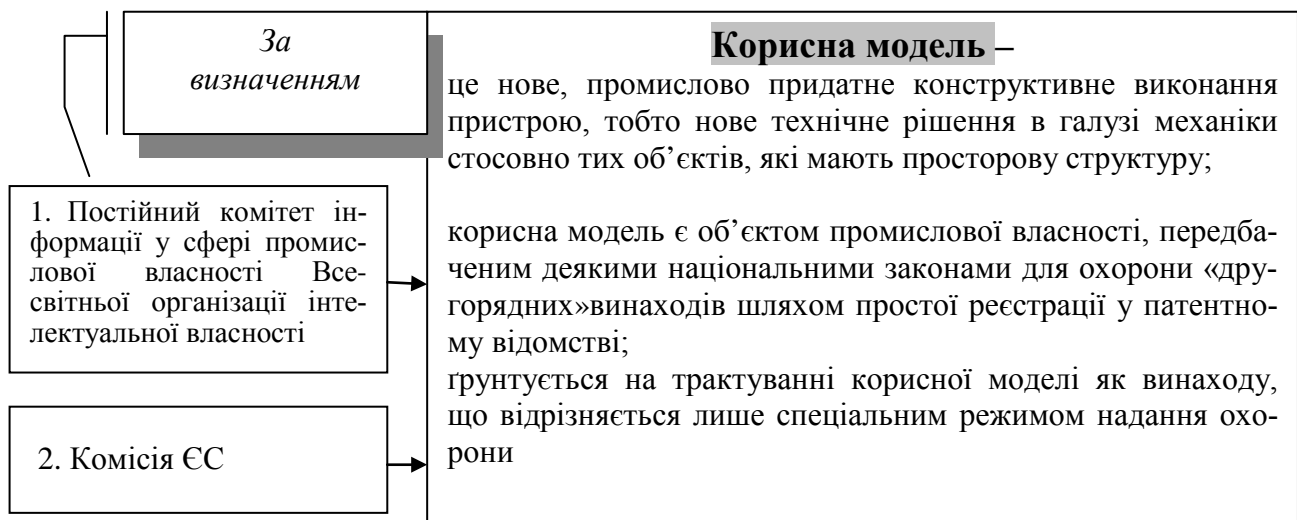
Новизна - відсутність аналогічних технічних рішень, а також відомостей, які плямують (ганьблять) новизну винаходу; відсутність розкриття суті винаходу для невизначеного кола осіб настільки, що стає можливим його здійснення (демонстрація на виставці, публікація у пресі, виступ на телебаченні тощо)

Неочевидність, винахідницький рівень – наявність оригінальної творчої ідеї, високий якісний рівень винаходу, в основі якого не можуть лежати суто механічні зміни, покращання або проста комбінація елементів уже відомих досягнень

Корисність, промислова придатність - здатність винаходу функціонувати і бути використаним у господарській діяльності. Тобто йдеться не просто про доцільність або абстрактну суспільну корисність унікального технічного рішення, а про принципову можливість його відтворення, використання та отримання на цій основі позитивного ефекту

Відповідність суспільним інтересам, принципам гуманізму та моралі, відображеним у законодавстві тієї чи іншої країни

Рис. 5.5. Умови патентоспроможності винаходу

Умови охороноздатності корисних моделей	<p>1. Новизна. Корисна модель визнається новою, якщо сукупність її суттєвих ознак (тих, що впливають на очікуваний результат) невідома з рівня техніки. Згідно з Директивою про охорону корисних моделей, розробленою Комісією ЄС, корисна модель визнається новою, якщо вона не є частиною рівня техніки (усіх відомостей, які стали загальнодоступними в результаті опублікування, усного розголошення, використання тощо або були подані до патентного відомства країн-членів ЄС до дати подання заявки на цю корисну модель).</p> <p>2. Промислова придатність. Директива про охорону корисних моделей, розроблена Комісією ЄС, трактує промислову придатність як можливість використання корисної моделі у промисловості або сільському господарстві.</p> <p>3. Винахідницький рівень. Корисна модель має винахідницький рівень, якщо для фахівця певної галузі він не дуже очевидно впливає з рівня техніки. Відтак вимоги до винахідницького рівня корисних моделей нижчі, ніж до винаходів. При цьому важливого значення набувають зручність використання та технічні переваги корисної моделі.</p>
---	--

Відмінні ознаки корисної моделі від винаходу	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ охоплюють вужче коло об'єктів і стосуються нових технічних рішень в основному в галузі механіки (пристроїв, пристосувань, корисних предметів, які мають просторову форму); ⇒ мають нижчий винахідницький рівень; ⇒ потребують дешевшої та простішої процедури надання правової охорони; ⇒ передбачають коротший термін дії охоронного документа
--	--

Охоронний документ на корисні моделі, який видається у більшості країн світу, називається **свідцтвом**. Це може бути «малий патент»(Австралія), «свідцтво про корисність»(Франція), «короткотерміновий патент»(Бельгія) та ін.

Рис. 5.6. Характеристика корисної моделі як об'єкта інтелектуальної власності

Промисловий зразок -

- ☑ художньо-конструктивне рішення промислового або ремісничо-кустарного виробу, що визначає його зовнішній вигляд;
- ☑ промислові зразки є результатом творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання, декоративно-естетичного вирішення зовнішнього вигляду виробу, що в міжнародній практиці позначається терміном «дизайн»

Характеристики промислового зразка

- ⇒ естетична чи декоративна (пов'язана з формою, структурою, кольором та іншими ознаками, які впливають на зорове сприйняття) сторона корисного виробу (по побутового чи виробничого призначення);
- ⇒ єдність естетичного та технічного виконання виробу, за якої зовнішня форма виробу невіддільна від його змісту;
- ⇒ можливість багаторазового промислового відтворення, (інакше виріб буде кваліфікований як твір декоративно-прикладного мистецтва, який має унікальні характеристики і охороняється авторським правом

Умови охороноздатності промислових зразків

- 1. Новизна.** Промисловий зразок визнається охороноздатним, якщо сукупність суттєвих ознак виробу, його забарвлення не відомі з відомостей, які стали загальнодоступними до дати надання йому пріоритету.
- 2. Оригінальність.** Промисловий зразок визнається оригінальним, якщо його суттєві ознаки (естетичні, ергономічні особливості зовнішнього вигляду виробу, його форма, конфігурація, поєднання кольорів) обумовлюють самостійний (не запозичений) творчий характер дизайну виробу.
- 3. Промислова придатність** - можливість використання промислового зразка у промисловій чи іншій сфері господарської діяльності.

Рис. 5.7. Характеристика промислового зразка як об'єкта інтелектуальної власності

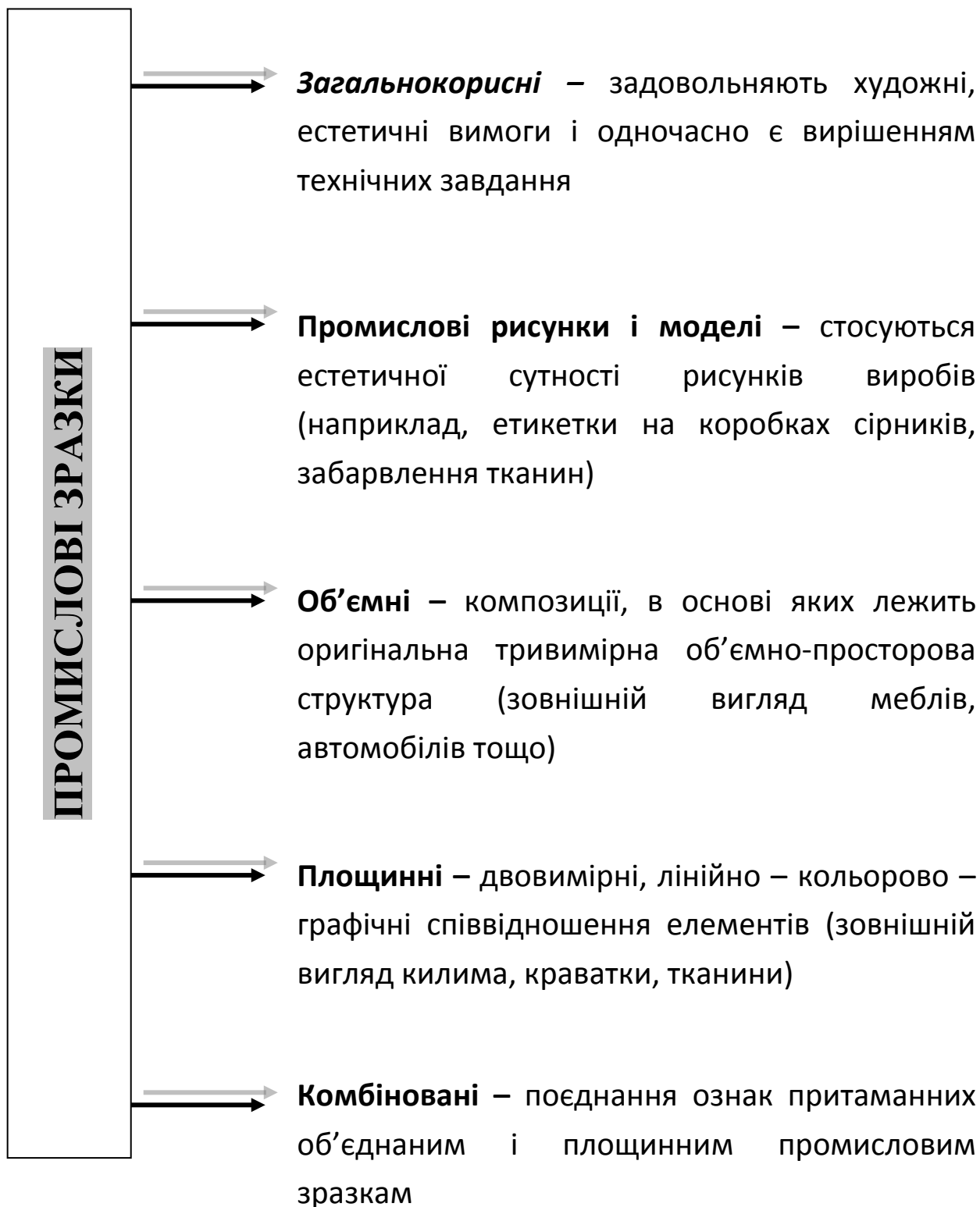

Рис. 5.8. Класифікація промислових зразків

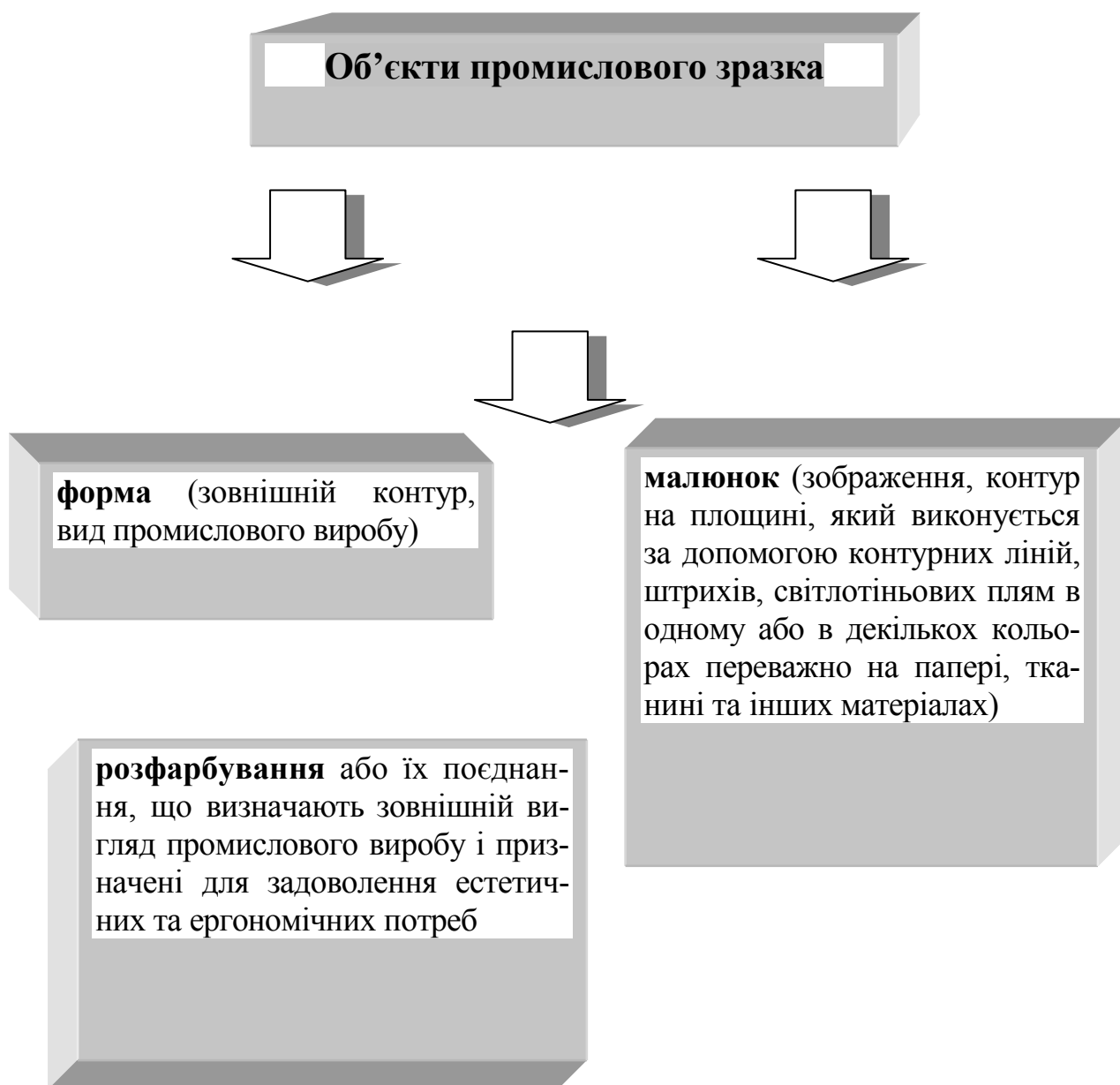

Рис. 5.9. Об'єкти промислового зразка

Товарний знак –

умовне символічне позначення, що слугує для індивідуалізації товарів та ідентифікації джерел їх походження (виробників)

Знаки обслуговування –

умовні символічні позначення для індивідуалізації послуг та ідентифікації їх джерел

Торговельна (торгова) марка –

дослівний переклад англійського терміна «trade mark», що активно використовується у низці міжнародних угод, а також французького терміна «une marque de commerce», що знайшов відображення у Паризькій конвенції про охорону промислової власності; поняття найчастіше використовується в найзагальнішого позначення засобів індивідуалізації в маркетингу як товарний знак фірми, що слугує для вирізнення її товарів серед численних аналогів, присутніх на ринку

Фабричний (виробничий) знак

термін, що дає можливість відрізнити виробників продукції від торговців нею (торговельний знак)

Логотип -

(logos - слово, typos - відбиток) - словесний товарний знак в особливому графічному виконанні (наприклад, з використанням різних шрифтів)

Слоган -

твір, що використовується для маркування товарів (послуг) і охороняється авторським правом

Бренд –

- ✓ широковідомий товарний знак; набір символів дів і асоціацій, що формують у суб'єктів ринку позитивний образ продукції фірми;
- ✓ до поняття брэнда входить іміджева складова, яка часто виявляється вирішальною в процесі прийняття рішень щодо купівлі певного товару;
- ✓ прихильники неоінституційного підходу при дослідженні контрактних відносин розглядають бренд як певний механізм, що забезпечує виконання контрактів та виявляють його переваги порівняно з іншими альтернативами (централізованим правовим механізмом, приватними механізмами, вертикальною інтеграцією тощо);
- ✓ більшість дослідників визначають бренд як образ товарного знака, який міцно укорінився у свідомості покупців, дозволяючи їм виокремлювати певний товар чи послугу серед інших, що конкурують на ринку.

Складові брэнда:

- ⇒ словесна частина товарного знаку, «бренд-нейм»(brend -name);
- ⇒ візуальний образ товарного знаку, «бренд-імідж»(brend-image);
- ⇒ вартісна оцінка брэнда (brend value);
- ⇒ ступінь присутності брэнда на ринку (brend development + index);
- ⇒ рівень лояльності брэнда та залучення до його споживання ринкових сегментів (brand loyalty).

Рис. 5.10. Використання термінів для ідентифікації товарів і послуг

**Майнові права інтелектуальної власності
на торговельну марку (знак для товарів і послуг):**

⇒ право на використання торговельної марки (знака для товарів і послуг)

⇒ виключне право дозволяти використання торговельної марки (знака для товарів і послуг)

⇒ виключне право перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки (знака для товарів і послуг), в тому числі забороняти таке використання

⇒ інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом

**Майнові права інтелектуальної власності
на торговельну марку (знак для товарів і послуг):
*належать***

⇒ Володільцю відповідного свідоцтва

⇒ Володільцю міжнародної реєстрації

⇒ Особі, торговельну марку якої визнано в установленому законом порядку добре відомою, якщо інше не встановлено договором

Рис. 5.11. Майнові права інтелектуальної власності
на торговельну марку (знак для товарів і послуг)

ЗА ФОРМОЮ ВИРАЖЕННЯ	→ Словесні товарні знаки
	- оригінальні слова, назви, словосполучення, короткі фрази, які використовуються для позначення товарів та послуг. <i>Як словесні знаки можуть використовуватись власні імена (Dior, Ford), назви предметів (Apple), астрономічні назви (Mars), імена історичних особистостей (Наполеон), найменування географічних об'єктів (Волга), штучні слова - неологізми, фантазійні слова, що не мають смислового змісту (Coca-Cola, Xerox, Kodak), поєднання букв (BMW), цифрові значення («№ 5» для парфумів Chanel або «777» для портвейну), лозунги «Fly with Me» тощо.</i>
	→ Образотворчі знаки
	- конкретні й абстрактні малюнки, зображення живих істот, предметів, інших об'єктів, фігур, композицій ліній, плям, які слугують для позначення товарів і послуг. <i>Як зображувальні знаки, зазвичай, використовують орнаменти, зображення тварин, птахів, персонажів казок (наприклад, зображення крокодила на одязі фірми «Лакост»), зображення слона з піднятою лапою на продукції Азовського заводу ковальсько-пресового обладнання). Особливим видом зображувальних знаків є логотип.</i>
	→ Об'ємні знаки
	- тривимірні позначення, фігури та їх комбінації, які забезпечують оригінальне оформлення виробу (форма пляшки «Coca-Cola», флакони для парфумів «Сальвадор Далі», фігурне мило, упаковки для цигарок тощо). <i>Однією з основних вимог, які стосуються об'ємних знаків, є вимога щодо оригінальної форми виробу, упаковки, які мають вказувати на конкретного виробника і не визначатися виключно функціональним призначенням продукції. У деяких випадках об'ємні позначення можуть бути зареєстровані не як товарні знаки, а як промислові зразки. Водночас необхідно відрізнити тривимірний товарний знак від промислового зразка. На відміну від промислового зразка, який є художньо-конструкторським рішенням, що визначає зовнішній вигляд виробу і невіддільне від нього, товарний знак є лише засобом індивідуалізації того чи іншого виробу.</i>
→ Комбіновані знаки	
- знаки, які включають словесні, зображувальні та об'ємні позначення товарів і послуг (слова, символи, малюнки, фігури тощо), сюжетно та композиційно поєднані між собою. <i>Прикладом комбінованих товарних знаків можуть бути етикетки, композиція яких, як правило, включає зображувальні і словесні елементи у кольоровому виконанні.</i>	
→ Нетрадиційні знаки	
- звукові, світлові, запахові позначення товарів і послуг (музичні мелодії» шумові, світлові ефекти, оригінальний звук тощо). <i>Необхідно зазначити, що проблема виокремлення нетрадиційних знаків є дискусійною, оскільки спеціалісти вказують на неоднозначність розрізняльної здатності таких позначень, нормативну невизначеність, складність забезпечення правової охорони, реєстрації, експертизи та публікації заявок тощо.</i>	

Рис. 5.12. Класифікація знаків для товарів і послуг
за формою вираження

ЗА КІЛЬКІСТЮ ТА СПЕЦИФІКОЮ КОРИСТУВАЧІВ	→ Індивідуальні знаки
	- позначення, зареєстровані на ім'я окремої юридичної або фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності, який одноособово вирішує використовувати знак самостійно чи передати право на його використання іншим особам
	→ Знаки, що перебувають у спільній власності
	- знаки, що належать кільком особам, взаємовідносини між якими визначаються відповідною угодою. <i>У разі відсутності угоди між співвласниками кожен з власників такого знаку може користуватись і розпоряджатися ним на свій розсуд. Водночас жоден зі співвласників не має права видавати ліцензію на використання цього знаку або передавати право власності на нього без згоди решти власників.</i>
	→ Колективні знаки
- знаки, що позначають товари і послуги, які виробляються і (або) реалізуються особами, які входять у певне добровільне об'єднання (спілку, асоціацію). <i>На відміну від знаків, що перебувають у спільній власності, та незважаючи на широке коло потенційних користувачів, колективні товарні знаки належать об'єднанню, і реєструються, як правило, на ім'я однієї особи. Право на використання такого знаку виникає в інших осіб з моменту входження в об'єднання за умови єдності якісних характеристик усіх товарів, послуг, які будуть позначатись цим знаком</i>	
→ Сертифікаційні (гарантійні) знаки	
- знаки, що виступають як юридична гарантія певного рівня якості товарів і послуг, які вони позначають. <i>На відміну від колективних знаків, якими користуються лише члени конкретного об'єднання, сертифікаційні знаки можуть використовуватися будь-якими суб'єктами за умови дотримання ними певних вимог (стандартів) щодо якості, безпеки та екологічної чистоти продукції. Водночас власникам сертифікаційних знаків забороняється брати участь у торговельних операціях і здійснювати торговельну діяльність із використанням цих знаків. На думку багатьох дослідників»сертифікаційні товарні знаки відіграють важливу роль у сучасній ринковій економіці, оскільки слугують інтересам споживачів і стимулюють виробників до впровадження інновацій з метою підвищення якості, конкурентоспроможності та екологічної чистоти продукції</i>	

Рис. 5.13. Класифікація зразків для товарів і послуг за кількістю та специфікою користувачів

ЗА СТУПЕНЕМ ВІДОМОСТІ	→ Звичайні знаки
	- будь-яке нове та оригінальне позначення товару чи послуги, яке відповідає умовам обороноздатності певної країни, зареєстроване і охороняється на її території
	→ Загальновідомі, товарні знаки
	- позначення, відомі широкому колу осіб, і такі, що асоціюються у їхній відомості з конкретним товаром, послугою. <i>Згідно з вивченням Міжнародної асоціації з охорони промислової власності, загальновідомим вважається знак, відомий широкому колу зацікавлених осіб, які мають стосунок до виробництва, збуту чи використання позначеної цим законом продукції (дійсним або потенційним споживачам цього товару, особам, що беруть участь у його розповсюдженні, оптовикам, ліцензіатам, користувачам за договором франчайзингу тощо), якщо він сприймається ними як такий, що вказує на особливе джерело походження зазначеної продукції. Внаслідок широкої поінформованості зацікавленої частини населення охорона загальновідомих товарних знаків здійснюється незалежно від факту їх реєстрації. Так, згідно Паризької конвенції про охорону промислової власності, у державах-учасницях конвенції загальновідомим знакам для товарів і послуг надається правова охорона без реєстрації у відповідних національних відомствах</i>
→ Знамениті знаки	
- знаки, які мають виняткову цінність та самостійну привабливість, що виявляється незалежно від товарів і послуг, які ними позначаються (<i>наприклад: Dior, Kodak, Coca-Cola, Rolls-Royce та ін</i>). Директива Європейського співтовариства про товарні знаки трактує їх як «знаки, що мають добре ім'я»	

Рис. 5.14. Класифікація зразків для товарів і послуг за ступенем відомості

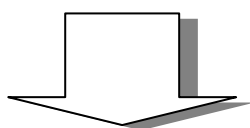
ЗА РОЗРІЗНЯЛЬНОЮ ЗДАТНІСТЮ	→	Знаки з високою розрізняльною діяльністю - довільні позначення, або слова, що не стосуються безпосередньо товару, який позначають
	→	Навіювальні знаки, що мають певне відношення до товару(послуги), який позначають, і «навіюють думку»про нього
	→	Описові знаки, які акцентують увагу на певних рисах, атрибутах, властивостях маркованого товару або послуги

Рис. 5.15. Класифікація знаків для товарів і послуг за розрізняльною здатністю

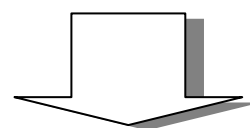
Загальновідомі товарні знаки	Знамениті товарні знаки
Передбачають обізнаність широкого кола зацікавлених осіб, які мають стосунок до виробництва, збуту чи використання позначених ними товарів	Відомі широкому загалу, вказують на високу репутацію і довіру з боку значної частини населення
Асоціюються у свідомості зацікавлених осіб з конкретним товаром	Мають привабливість незалежно від маркованих ними товарів
Вказують на особливе джерело товарів	Гарантують якість та високі споживчі властивості позначених товарів
Охороняється незалежно від реєстрації чи використання у країнах, де зацікавлені охорона здійснюється відповідно до принципу спеціалізації	Функціонують відповідно до принципу територіальності, мають бути зареєстровані у країні, де потрібна їх правова охорона; охорона стосується неоднорідної продукції, якщо використання цих знаків третіми особами уможлиблює отримання незаконного прибутку, послаблення розрізняльної здатності або завдання шкоди інтересам власників

Рис. 5.16. Відмінності між загальновідомими і знаменитими товарними знаками

Зазначення походження товарів – це позначення товарів, що походять з певної країни, місцевості, населеного пункту тощо

вказівки на походження товарів, які дають уявлення про справжнє місце їх походження і не асоціюються з якістю товарів

найменування місць походження товарів, які дають можливість вирізнити серед товарної маси товари, специфічні якості яких виключно або суттєвим чином зумовлені людськими і (або) природними факторами певної місцевості

Рис. 5.17. Характеристика зазначення походження товарів

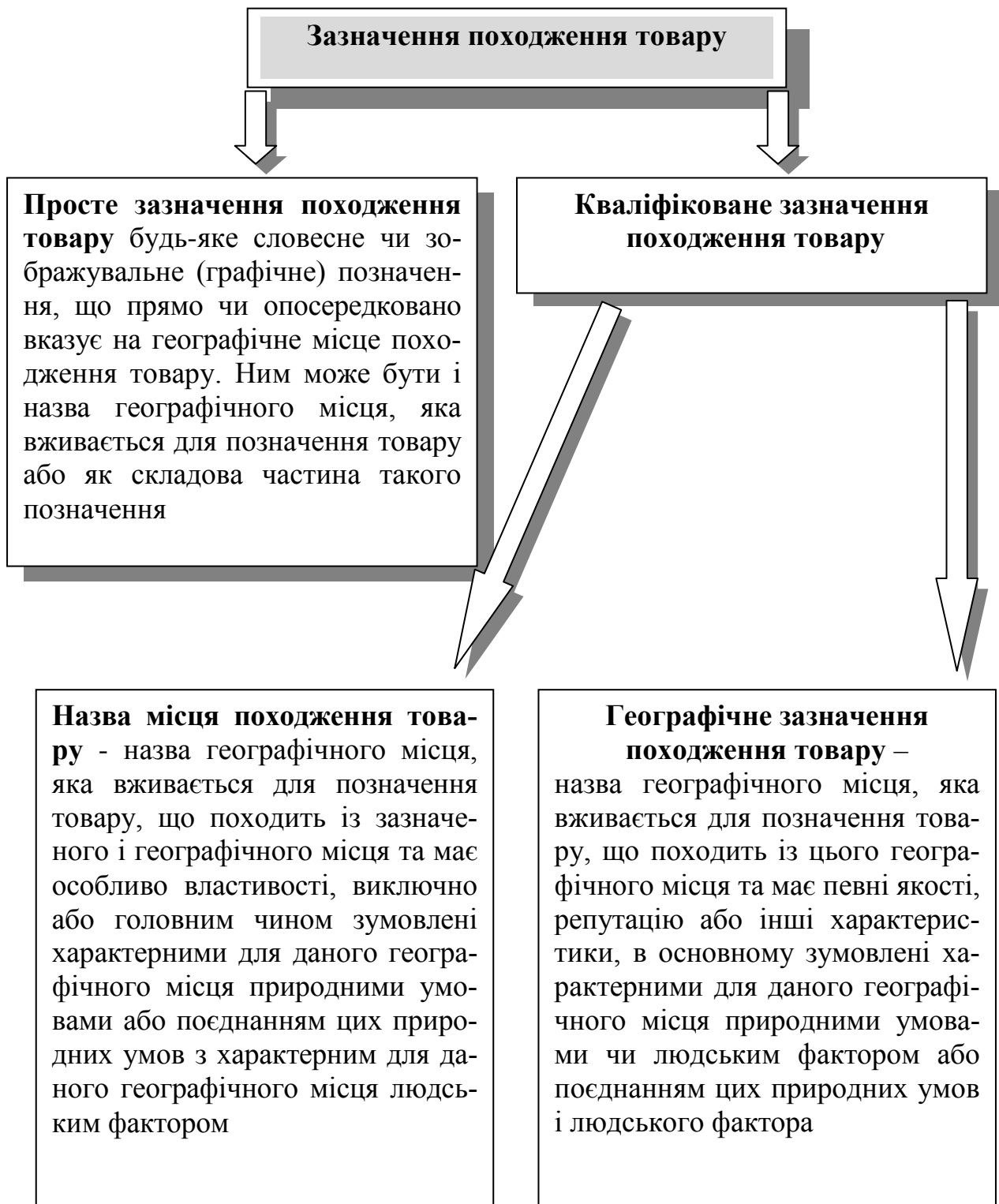
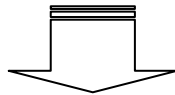

Рис. 5.18. Класифікація зазначення походження товару

Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення походження товару

- ✓ виробники товарів,
- ✓ асоціації споживачів,
- ✓ установи, що мають безпосереднє відношення до вироблення чи вивчення відповідних продуктів, виробів, технологічних процесів або географічних місць

Правова охорона зазначення походження товару

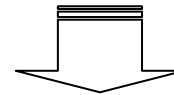

Просте зазначення походження товару

Надається на підставі його використання.

Полягає у недопущенні використання зазначень, що є неправдивим (фальшивими) чи такими, що вводять споживачів в оману щодо дійсного географічного місця походження товару.

Просте зазначення походження товару не підлягає реєстрації

Кваліфіковане зазначення походження товару

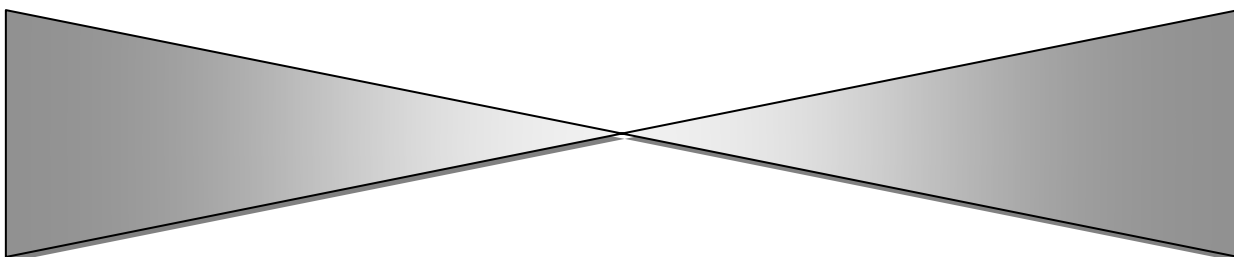
Надається на підставі їх реєстрації, яка діє безстроково від дати реєстрації

Рис. 5.19. Суб'єкти права власності на географічне зазначення походження товару

Правова охорона надається географічному зазначенню,

якщо:

- воно є назвою географічного місця, з якого даний товар походить;
- воно вживається як назва даного товару чи як складова частина цієї назви;
- у вказаному цією назвою географічному місці наявні характерні умови та/або людський фактор, що надають товару певних якостей чи інших характеристик;
- позначуваний цією назвою товар має певні якості, репутацію чи інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами та/або людським фактором;
- хоча б основна складова позначуваного цією назвою товару виробляється та/або переробляється в межах зазначеного географічного місця

Правова охорона не надається географічному зазначенню,

якщо воно:

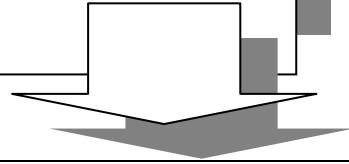
- суперечить публічному порядку, принципам гуманності та моралі;
- є видовою назвою товару;
- правильно вказує на географічне місце виготовлення товару, але створює у споживачів помилкове уявлення про те, що товар виготовлено в іншому географічному місці;
- є назвою сорту рослини чи породи тварини і тому здатне ввести в оману споживачів щодо дійсного походження товару;
- пов'язане з географічним місцем в іноземній державі, якщо права на це зазначення або інше позначення, що за своїм змістом відповідає поняттю кваліфікованого зазначення походження товарів, не охороняються у відповідній іноземній державі

Рис. 5.20. Правова охорона зазначення походження товару

Фірмове найменування –

це найменування юридичної особи, суб'єкта господарювання, яке дає змогу ідентифікувати (персоніфікувати, індивідуалізувати) конкретне підприємство в цивільному обігу

на відміну від товарного знака, фірмове найменування є комерційним ім'ям підприємця, нерозривно пов'язаним з його діловою репутацією

Товарні знаки і знаки обслуговування		Фірмові найменування
Слугують для позначення товарів, послуг	В І Д М І Н О С Т І	Слугують для позначення підприємств
Призначені для індивідуалізації, вирізнення товарів і послуг		Призначені для індивідуалізації та вирізнення суб'єктів господарювання
Інформують про джерело походження продукції, її якісні характеристики		Інформують про підприємство, його стан та репутацію на ринку
Підприємство може мати кілька товарних знаків		Підприємство може мати лише одне фірмове найменування
Мають, як правило, просту структуру, виконують рекламну функцію		Мають складну структуру, яка утруднює виконання рекламної функції

Умови реєстрації фірмового найменування

- ⇒ організаційно-правова форма підприємства (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю тощо);
- ⇒ форма власності підприємства (державне, приватне тощо);
- ⇒ сфера діяльності підприємства (виробниче, наукове, торговельне);
- ⇒ власники підприємства;
- ⇒ відмінна, оригінальна назва підприємства

Рис. 5.21. Характеристика фірмового найменування

Охорона фірмових найменувань

здійснюється відповідно до ст. 8 Паризької конвенції про охорону промислової власності без обов'язкового надання заявки чи реєстрації і незалежно від того, чи є вони частиною товарних знаків

Принципи охороздатності комерційного найменування

істинності, тобто найменування повинно містити відповідну дійсності інформацію щодо організаційно-правової форми підприємства (товариство з обмеженою відповідальністю, відкрите акціонерне товариство та ін.), його вид (державне, комунальне, приватне), профіль діяльності (комерційне, наукове, дослідницьке та ін.), інформацію про володільця та ін

виключності, тобто комерційне найменування повинно бути новим та відрізнятися від найменувань, які вже існують. Найменування підприємця не повинно співпадати з товарними знаками, які належать третім особам та найменуванням місць походження товарів

постійності, тобто найменування повинно бути незмінним протягом всього строку, доки підприємець користується ним зберігаючи свій організаційно-правовий статус. У незмінності назви підприємства в рівній мірі заінтересовані як володільець, який добросовісно діє на товарному ринку, так і всі інші учасники цивільного обороту, споживачі і держава

Рис. 5.22. Охорона комерційного найменування

Основні причини прийняття законів з охорони інтелектуальної власності

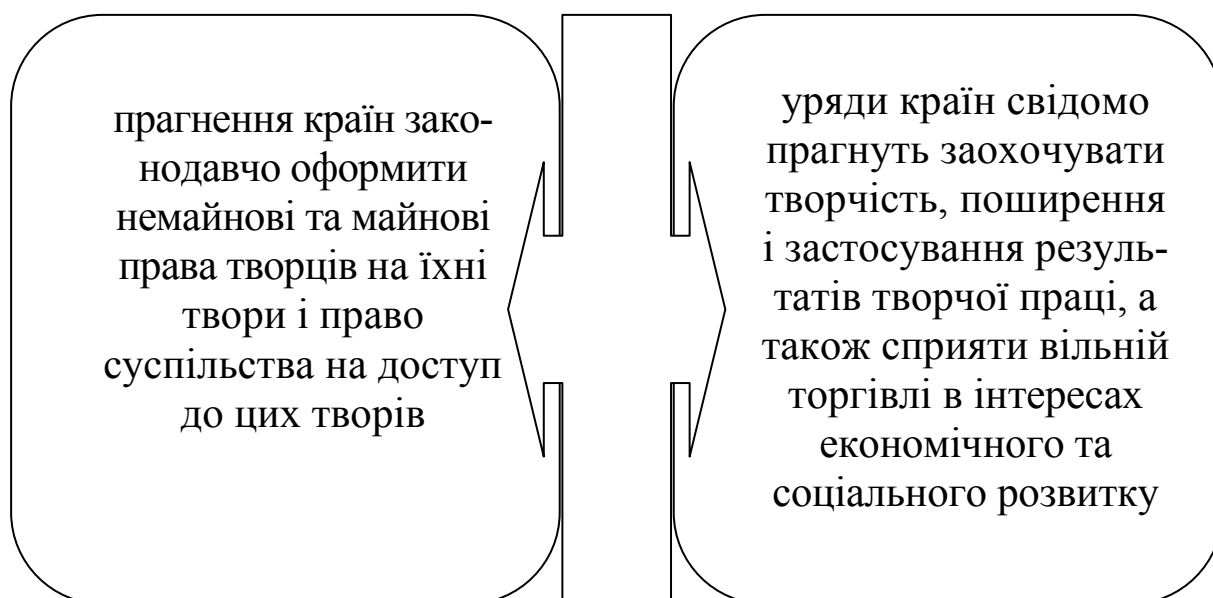

Рис. 5.23. Причини прийняття законів з охорони інтелектуальної власності

Суть правової охорони ОІВ

полягає у тому, що автор (розробник) ОІВ отримує від держави виключні права на ОІВ, зазвичай, на визначений термін

Мета правової охорони ОІВ

створення правового механізму законного запобігання можливості актів «паразитизму», тобто безоплатного використання прав на ОІВ третіми особами з комерційною метою

Основний спосіб охорони ОІВ

видача заявнику охоронного і документа - патенту чи свідоцтва на ОІВ

Основні принципи правової охорони ОІВ

охороноспроможність – об’єкт правової охорони повинен відповідати визначеним законом вимогам

визнання за правовласником виключного права на об’єкт права інтелектуальної власності

дотримання прав не тільки правовласників, але й дійсних розробників (авторів, винахідників)

додержання балансу інтересів правовласника, з одного боку, і суспільства - з іншого, шляхом обмеження монополії на об’єкт права, наприклад, встановленням розумного строку дії охоронного документа

Способи встановлення права ІВ

1.) виникнення права інтелектуальної власності) - встановлення права інтелектуальної власності вперше - раніше його не існувало, а потім виникли відповідні правовідносини. У цьому разі підставами виникнення цивільних прав та обов’язків є створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності

2.) набуття права інтелектуальної власності має вторинний характер, може бути встановлене в результаті отримання необхідних документів, правонаступництва, передання автором майнової й інтелектуальної власності іншій особі тощо. У цьому разі підставою виникнення відповідних правовідносин уже є не лише сам факт творчості, а складна юридична сукупність творення об’єкта права інтелектуальної власності та подія - смерть автора і відкриття спадку, правочин або інші юридичні дії, спрямовані на встановлення відповідних правовідносин

Рис. 5.24. Правова охорона об’єктів інтелектуальної власності

Патентне право (право промислової власності) -

це сукупність норм, що регулюють майнові й особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку з визнанням авторства на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, з охороною прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, установленням використання цих об'єктів, матеріальним і моральним стимулюванням, а також захистом прав авторів і патентовласників

***в об'єктивному
розумінні –***

сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що складаються у процесі створення, оформлення та використання результатів науково-технічної творчості

***в суб'єктивному
розумінні –***

право, яким наділяється відповідно до законодавства автор будь-якого результату науково-технічної діяльності

Рис. 5.25. Поняття права промислової власності

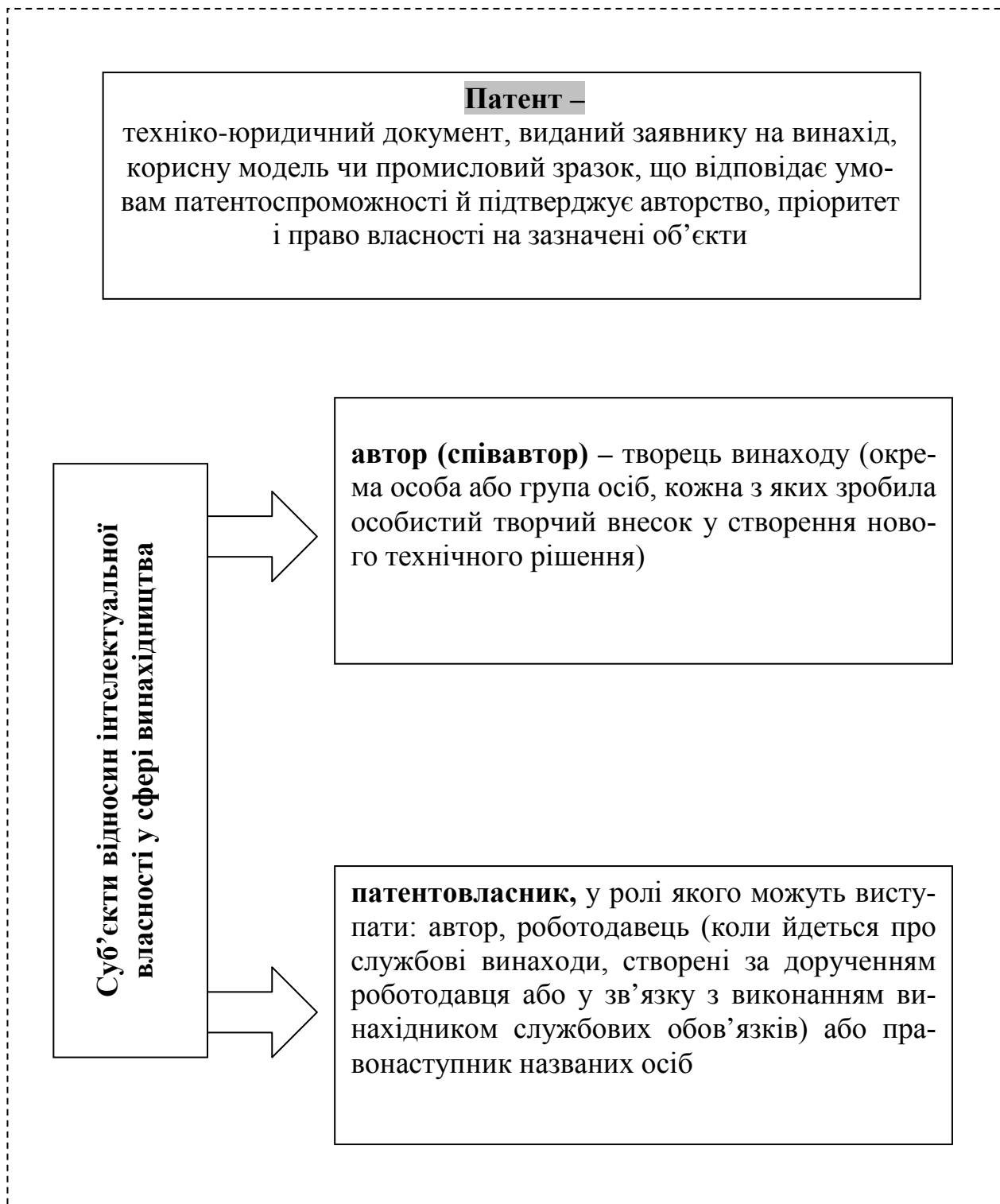

Рис. 5.26. Суб’єкти відносин інтелектуальної власності в сфері винахідництва

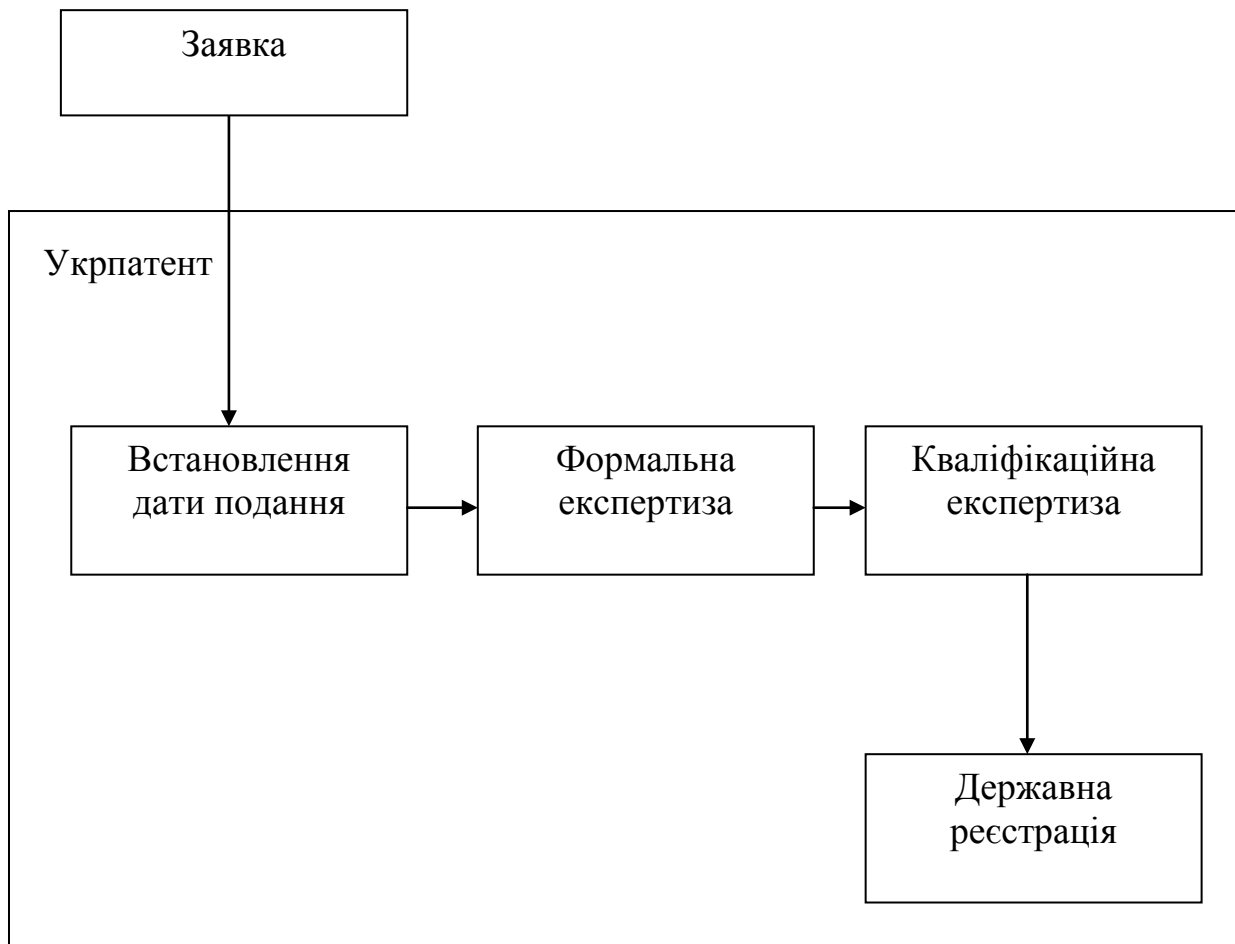

Рис. 5.27. Принципова схема процесу правової охорони права об'єктів промислової власності

Процес отримання патенту на винахід

/

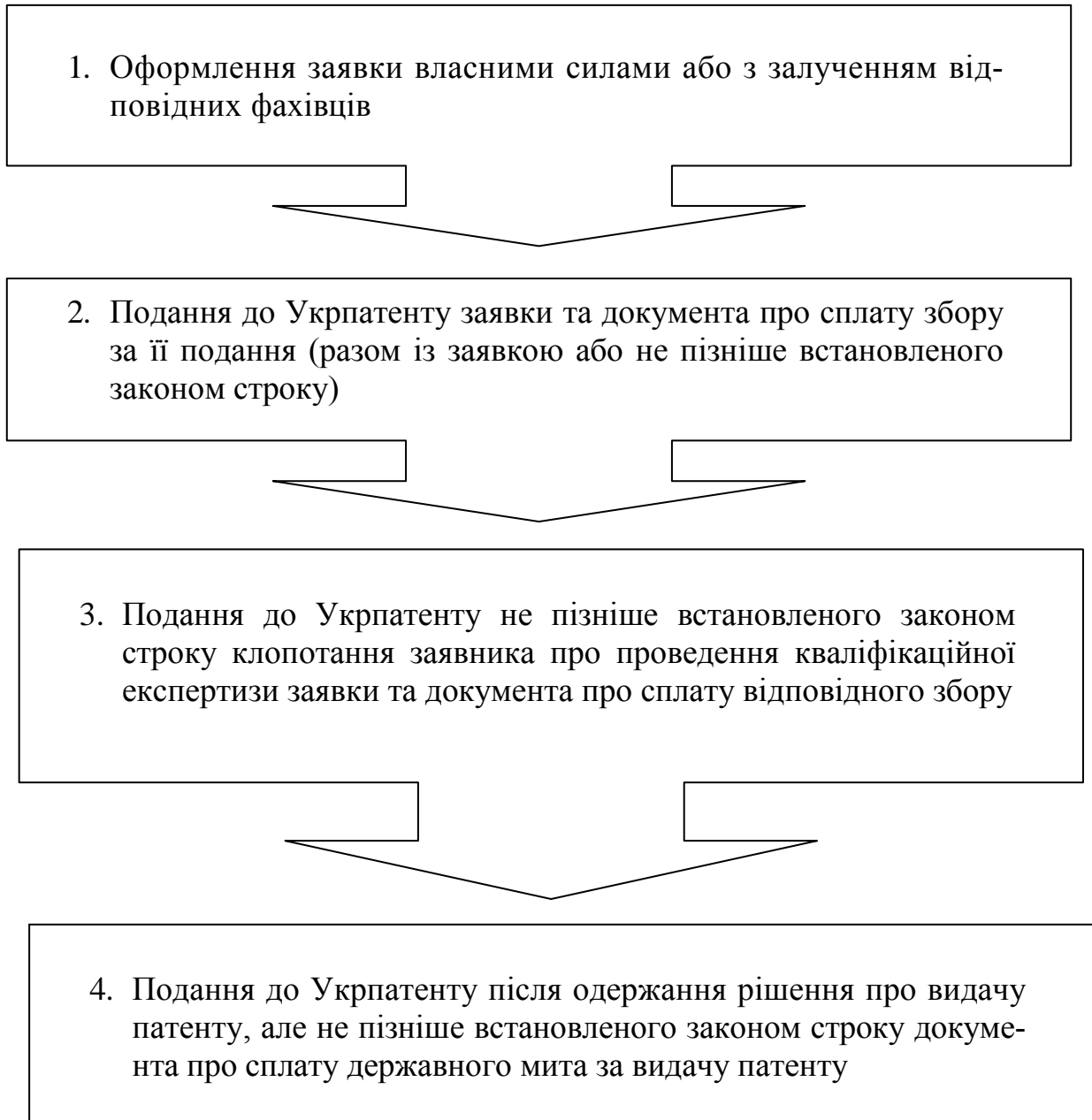

Рис. 5.28. Процес отримання патенту на винахід

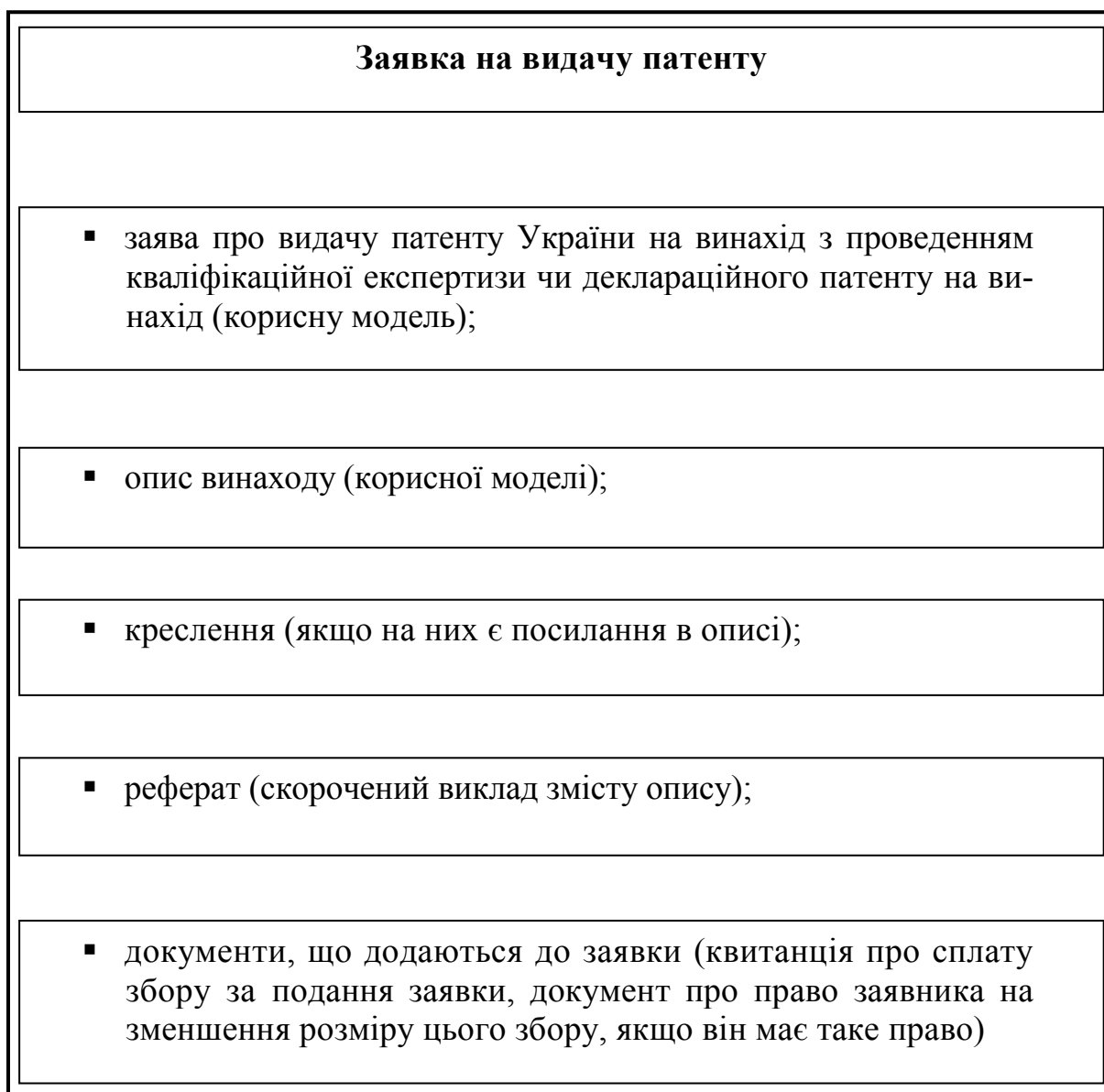
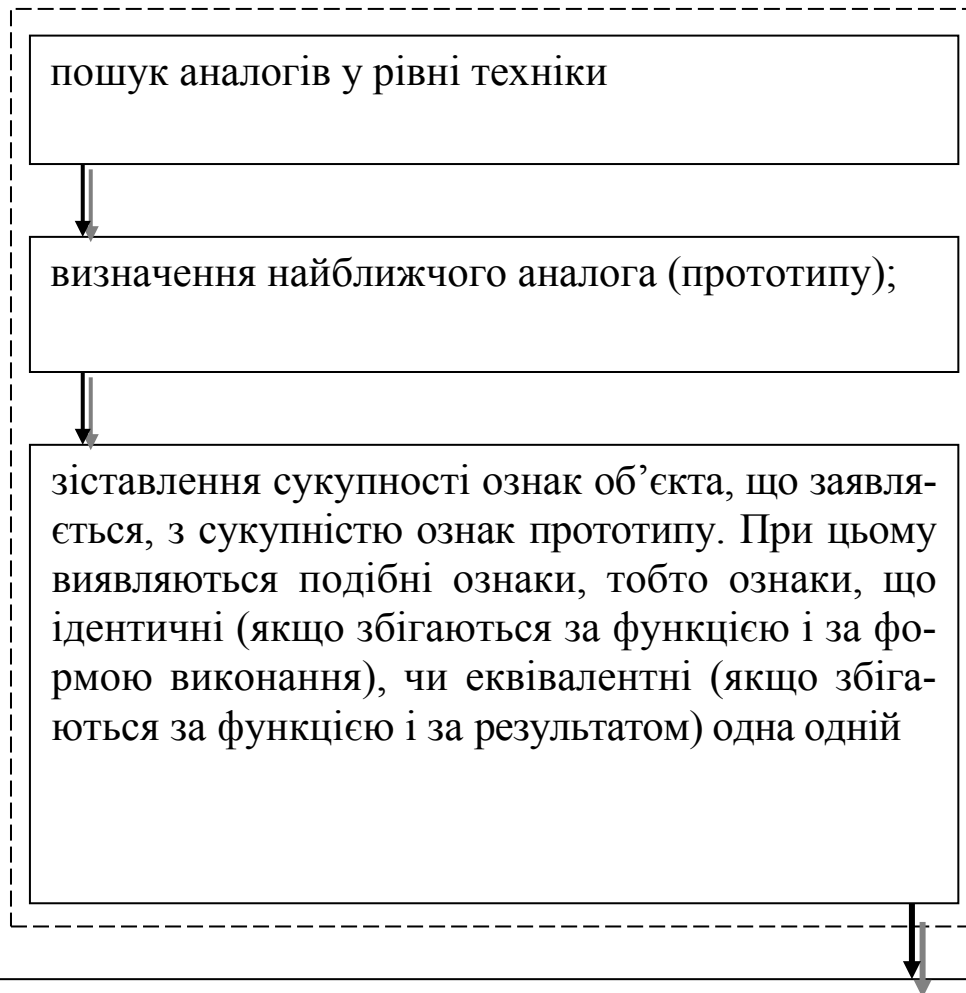

Рис. 5.29. Елементи заявки на видачу патенту

Перевірка новизни винаходу

Висновок про відсутність новизни повинен базуватись лише на одному джерелі інформації, де описано знайдений прототип. Якщо винахід має хоча б одну ознаку, що відрізняє його від прототипу, - робиться висновок про відповідність винаходу умові «новизна»

Рис. 5.30. Процедура перевірки новизни винаходу

Процес отримання патенту на корисну модель

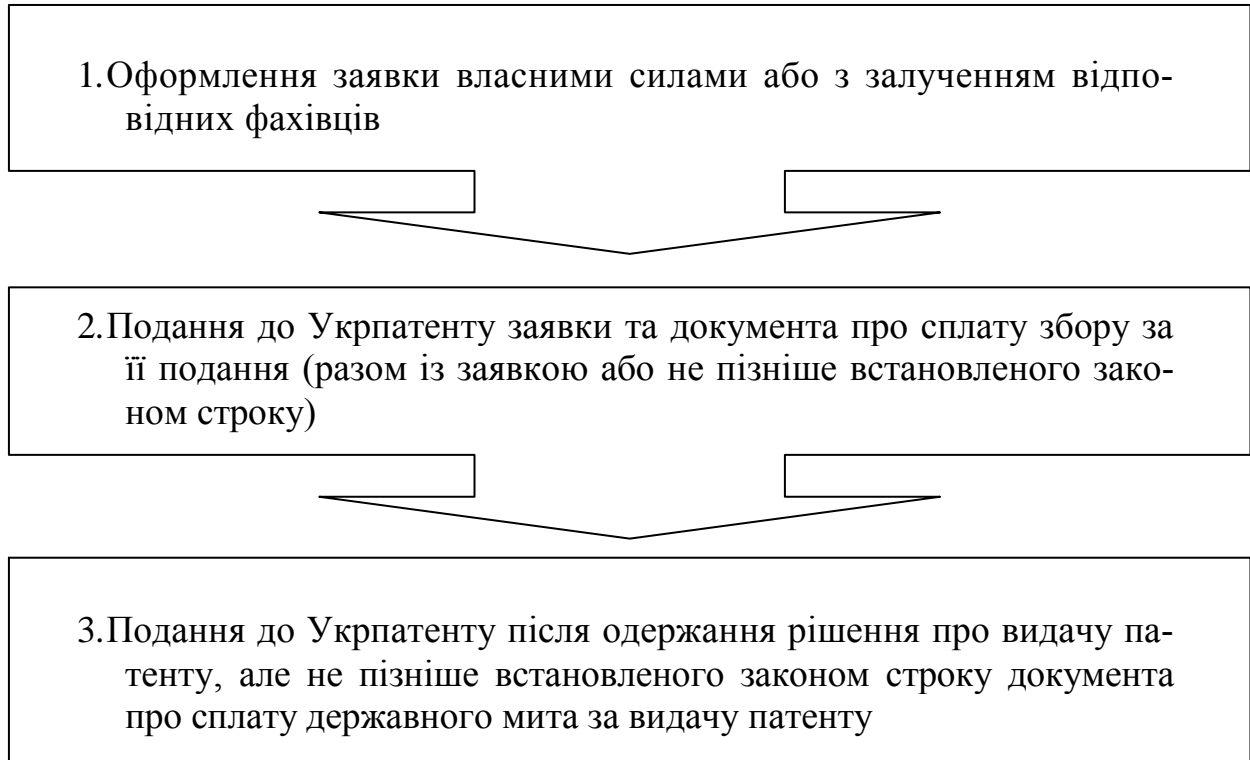

Рис. 5.31. Процес отримання патенту на корисну модель

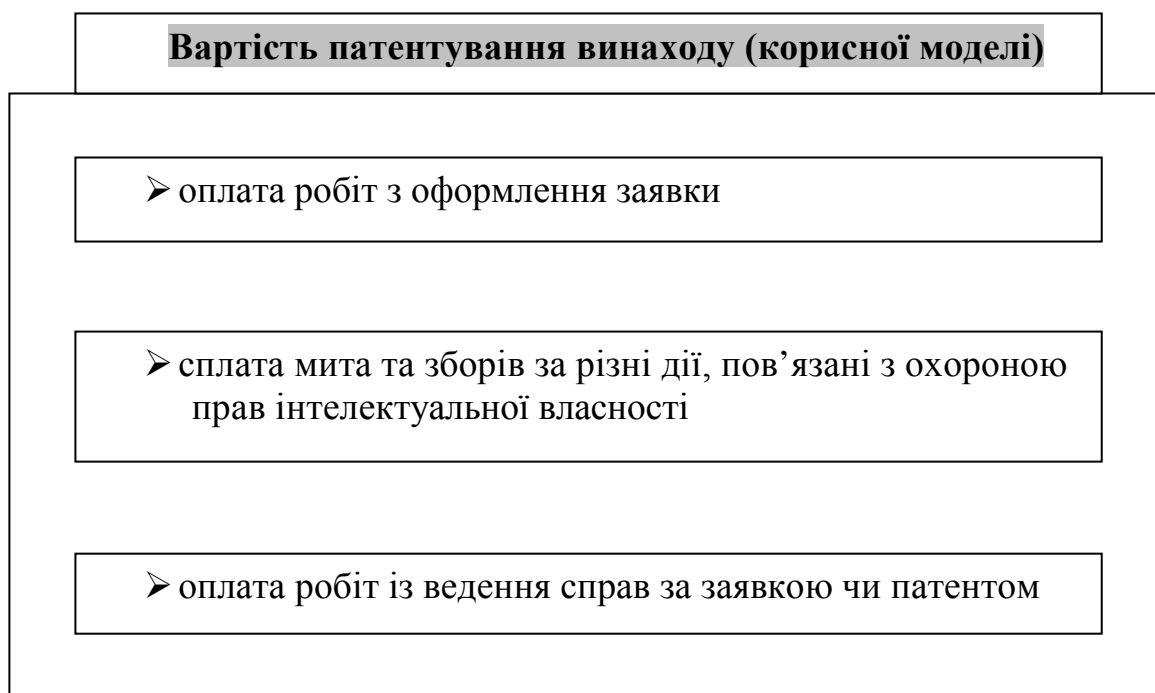

Рис. 5.32. Витрати по формуванню вартості патентування

Характеристика об'єктів промислової власності

Об'єкт промислової власності	Об'єкт правової охорони	Критерії охороноспроможності	Охоронний документ	Строк правової охорони, роки
Винахід	– продукт; – процес; – нове застосування відомого продукту чи процесу	– новизна; – винахідницький рівень; – промислова придатність	патент	20
Корисна модель	– продукт; – процес; – нове застосування відомого продукту чи процесу	– новизна; – промислова придатність	патент	10
Промисловий зразок	форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу, результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання	новизна	патент	10
Торговельна марка (знак для товарів і послуг)	будь-яке позначення (слова, літери, цифри тощо) або будь-яка комбінація позначень	відповідність публічному порядку, принципам гуманності та	свідоцтво	10 (+10)
Географічне зазначення	назва географічного місця, яка вживається для позначення товару	правдивість	свідоцтво	10 (+10)

ТЕМА 6. ПОНЯТТЯ, НАБУТТЯ І ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРАВА

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

сукупність правових норм, що регулюють відносини з приводу створення та використання творів науки, літератури і мистецтва

сукупність особистих майнових та немайнових прав, що належать автору у зв'язку зі створенням конкретного літературного, наукового чи мистецького твору

Основне завдання авторського права- примноження культурної спадщини суспільства

Засіб досягнення мети- надання автору виняткових прав дозволяти і тим самим контролювати використання своїх творів іншими особами, отримуючи з цього матеріальну вигоду

Специфічні ознаки

- ✓ поширюється на твори науки, літератури, мистецтва, які є результатом особливих форм творчої людської активності;
- ✓ виникає незалежно від призначення, способу, форми вираження, художніх достоїнств, наукової цінності, літературних, наукових та мистецьких творів;
- ✓ має змішану природу, включаючи до свого складу права власності, що належать до категорії майнових прав, і права особистості, що належать до категорії немайнових прав;
- ✓ виникає безпосередньо з моменту вираження твору в певній об'єктивній формі, доступній для сприйняття іншими людьми; для здійснення авторського права не потрібні реєстрація та спеціальне оформлення твору;
- ✓ є законодавчо закріпленим виключним правом творця оголосити себе автором твору; відтворювати, розповсюджувати, оприлюднювати його певними способами, засобами; дозволяти іншим особам використовувати твір тим чи іншим способом;
- ✓ не пов'язано з правом власності на матеріальний об'єкт, у якому виражено твір (папір, плівку, дискету тощо); суб'єкти авторського права і права власності на матеріальний носій твору можуть не збігатися, оскільки власник речі може не мати авторських прав на твір, матеріалізований у цій речі; відтак передача права власності або права володіння на матеріальний об'єкт сама по собі не спричиняє передачі авторських прав на твір, матеріалізований у цьому об'єкті;
- ✓ у процесі купівлі-продажу об'єктів авторського права передається обмежена частина пучка правомочностей, оскільки існуюча система відносин власності щодо об'єктів авторського права заснована на прагненні виробників забезпечити рідкісність своїх благ (наприклад, ліцензійна угода щодо програмного забезпечення, як правило, забороняє передачу програмного продукту іншим особам отримання доходу шляхом їх розповсюдження тощо);
- ✓ на відміну від права власності на матеріальні об'єкти, що має фактично необмежений (абсолютний) характер, власність на об'єкти авторського права зазнає певних обмежень, пов'язаних з обсягом правомочностей та терміном їх дії

Рис. 6.1. Поняття, завдання та ознаки авторського права

Спрощеним варіантом авторського права є той, що використовується в англomовній літературі –
«копірайт»(copyright)
По суті, він стосується лише права на копіювання твору

За загальним правилом твір може бути використаний третіми особами, тільки з дозволу власника авторського права.

Найпоширенішими є права:

- копіювати чи іншим способом відтворювати твір;
- здійснювати звукозапис виконання твору;
- виконувати перед публікою твори, зокрема музичні, драматичні чи аудіовізуальні;
- здійснювати публічний показ творів по телебаченню чи радіо, іншими способами трансляції;
- перекладати літературні твори іншими мовами;
- здійснювати прокат, особливо творів, записаних на носій, і комп'ютерних програм;
- екранізувати твори, зокрема, створювати на їхній основі аудіовізуальні твори.

Рис. 6.2. Копіювання твору: поняття та права

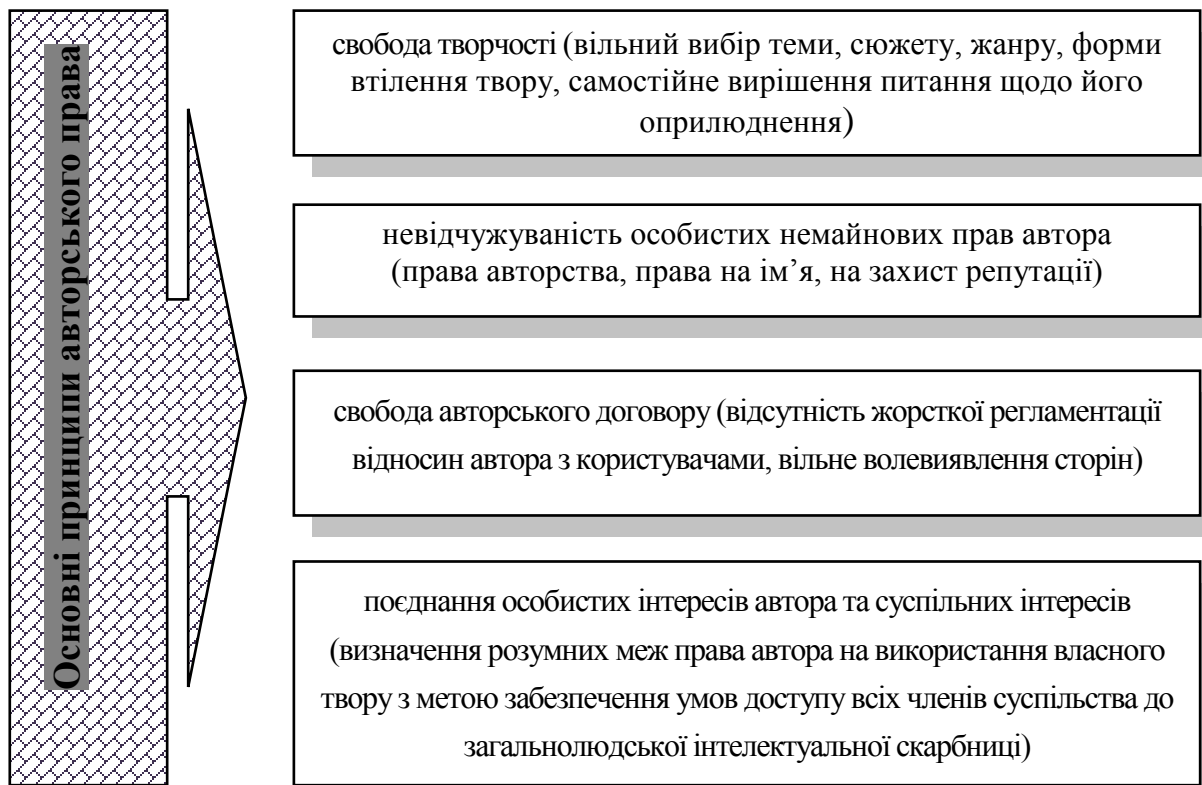

Рис. 6.3. Основні принципи авторського права

ОСНОВНІ СУБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Первинні суб'єкти авторського права в

т. ч.:

- творці, які володіють усім комплексом виключних майнових та особистих немайнових прав на об'єкти авторського права (автори, співавтори);
- автори так званих похідних творів (перекладів, обробок, анотацій, рефератів, резюме, оглядів, аранжировок тощо) та збірників (енциклопедій, антологій, баз даних), якщо здійснені переробка та відбір є результатом творчої інтелектуальної діяльності

Інші суб'єкти авторського права,

які отримали це право за договором або в результаті інших подій (успадкування, виконання службового доручення, ліквідації підприємства тощо)

Рис. 6.4. Суб'єкти авторського права

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА

право на авторство, яке є найважливішим, оскільки визначає всі інші правомочності творця, є невідчужуваним, має виключний і абсолютний характер, дає можливість тій чи іншій особі вважати себе автором твору і вимагати визнання себе у цій якості з боку інших осіб, використовуючи законні способи охорони та захисту цього права

право на ім'я - право автора на опублікування твору під власним іменем, вигаданим (псевдонімом) або без зазначення імені (анонімно)

право на оприлюднення, яке автор може реалізувати самостійно або передати іншим особам (водночас це право може бути реалізовано лише один раз, після чого твір переходить в інший правовий режим)

право на відзив право автора випущеного у світ твору відкликати, вилучати екземпляри цього твору з обігу (за свій рахунок і за умов відшкодування користувачам завданих таким чином збитків)

особливі особисті немайнові права: наприклад, право автора на доступ до оригіналу власного твору для зняття копій тощо

право на захист репутації автора, пов'язане із заборонаю внесення будь-яких змін у твір без згоди його автора

Рис. 6.5. Особисті немайнові права

ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

оприлюднені або не оприлюднені твори науки, літератури, мистецтва, що є результатом творчої діяльності незалежно від їх призначення, позитивних якостей та змісту, а також способу та форми їх вираження за умови, що ці результати втілені у об'єктивній формі, яка уможлиблює їх сприйняття іншими людьми

специфічні ознаки об'єктів авторського права

- ◆ творчий характер, новизна та оригінальність думок, ідей, образів, композицій;
- ◆ об'єктивна форма вираження (письмова, об'ємно просторова, звуко- або відеозапис, зображення тощо);
- ◆ можливість відтворення певним способом для сприйняття іншими людьми

види об'єктів авторського права

1. Твори літератури.
2. Оригінальні (створені самим автором) і складені або похідні твори, які включають елементи уже існуючих творів: переклади, антології, анотації, реферати, огляди тощо.
3. Завершені і незавершені твори (ескізи, нариси, начерки), письмові (рукописи, нотні записи) та усні (публічно виголошені, виконані), звуко-, відеозаписи (механічні, магнітні, цифрові, оптичні), зображення (рисунок, ескізи, картини, креслення, кіно-, відео-, фотокадри), а також об'ємно-просторові твори (скульптури, моделі, макети, споруди).
4. Літературні твори; драматичні і музично-драматичні твори; хореографічні твори, пантоміми; музичні твори; аудіовізуальні твори; твори живопису, скульптури, графіки; твори декоративно-прикладного і сценографічного мистецтва; твори архітектури, садово-паркового мистецтва; карти, плани, ескізи; фотографічні твори; похідні твори (переклади, обробки, реферати, резюме, огляди, інсценування, аранжировки тощо); збірники (енциклопедії, антології, бази даних) та інші складені твори

Рис. 6.6. Характеристика об'єктів авторського права

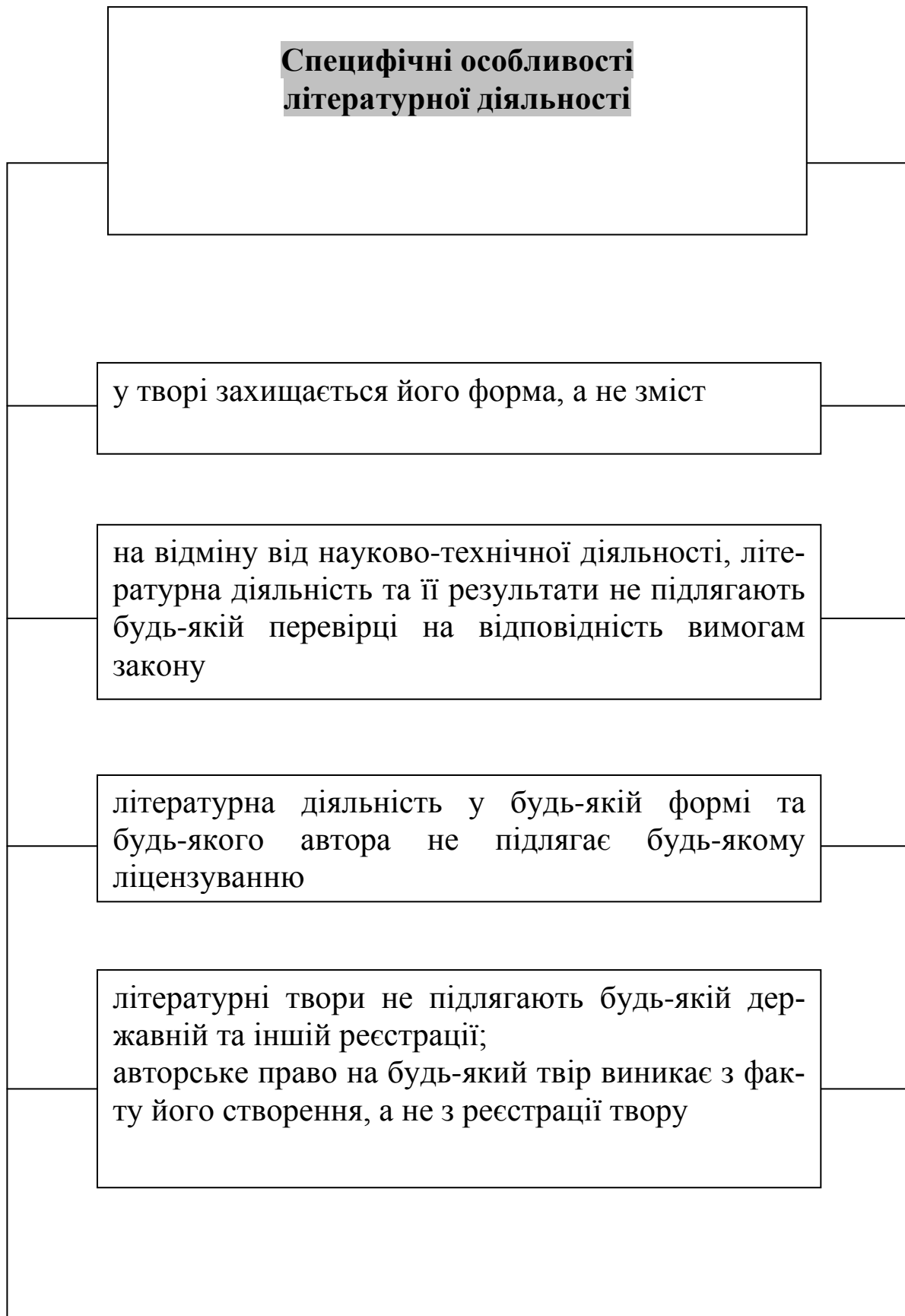

Рис. 6.7. Специфічні особливості літературної діяльності

Ст. 433 Цивільного кодексу України та ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» серед об'єктів авторського права окреме виділяє **твори образотворчого мистецтва та твори ужиткового мистецтва**, до яких законодавець відносить також і твори декоративного ткацтва, вироби з кераміки, різьблення, ливарство, вироби з художнього скла, ювелірні вироби та ін.

I. Образотворче мистецтво –

це різновид пластичного мистецтва, що поєднує живопис, графіку, скульптуру.

Живопис - вид образотворчого мистецтва, твори якого створюються за допомогою фарб, що наносяться на яку-небудь поверхню

Графіка (від грец. *graphire* - пишу) - вид образотворчого мистецтва, що включає в себе малюнки і друковані художні зображення (гравюра, літографія та ін.), в основі яких лежить малюнок. Зазвичай, під графікою розуміють художній твір, створений шляхом нанесення зображення на пласку поверхню.

Графіка поділяється на:

- станкову (малюнок, естамп, лубок),
- поліграфічну (ілюстрації та оформлення друкованих видань),
- прикладну (поштові марки, грошові знаки, екслібриси)
- плакат

Гравюра – художній твір, створений шляхом гравіювання по металу, каменю, дереві чи лінолеуму, а літографія являє собою художній твір, створений нанесенням малюнка на спеціальний камінь чи метал та призначений для подальшого одержання відбитків з оригіналу.

Скульптура (від лат. *sculpo* – вирізаю, висікаю) є особливим видом образотворчого мистецтва. Скульптурні твори мають форму реальних або абстрактних прототипів тривимірної, об'ємної (статуї, статуетки, бюсти) чи рельєфної і барельєфної форми зображення, здебільшого людини і тварин. Скульптура може бути включена в усі види архітектурних споруджень і комплексів (атланти, каріатиди, фризи, фронтони, фонтани, садово-паркова скульптура). Матеріалом для скульптур може бути камінь, метал, глина, деревина, гіпс, що обробляються висіканням, литтям, куванням, карбуванням, ліпленням тощо

Рис. 6.8. Об'єкти авторського права в галузі образотворчого мистецтва

**Твори декоративно-прикладного мистецтва
(твори ужиткового мистецтва) –**

це твори мистецтва, перенесені на предмети практичного користування, у тому числі твори художнього промислу або твори, виготовлені промисловим способом

твори образотворчого мистецтва (скульптурні твори, живопис, графіку, художню фотографію)

твори декоративного призначення (декоративну скульптуру, панно, вази, блюда, тканини)

твори утилітарного призначення (посуд, столові прибори, ювелірні вироби, тканини, килими, одяг, іграшки)

Рис. 6.9. Об'єкти авторського права
в галузі декоративно-прикладного мистецтва

Фотографії

нормами авторського права можуть охоронятись лише ті фотографії, які по суті є творами, тобто дійсно результатами творчої діяльності. При цьому критерій оригінальності є досить відносним. Оригінальність фотографії може бути у композиції, способі її виготовлення, використанні освітлення, проявленні, фотодруці, ретушуванні, створенні колажів, розфарбуванні тощо

➤ законодавство рекомендує для оповіщення про свої авторські права розміщувати на фотографії знак копірайта. Це прекрасно спрацьовує, якщо ви, наприклад, випускати наклад книги або відеокасети. Для цифрової фотографії цей засіб розрахований на добросовісних користувачів, адже при цифровій технології дуже легко витерти знак і поставити інший

➤ можна поставити за допомогою програми *S-tools* прихований цифровий знак копірайта, не видимий візуально, але наявність якого спеціальна комп'ютерна програма покаже відразу. Однак і цей спосіб не гарантує надійного захисту. Прихований текст зберігається лише в оригінальному зображенні. Як тільки зображення зазнає змін у будь-якій комп'ютерній програмі або просто його зберігатимуть в іншому форматі - прихований текст зникає

➤ найнадійнішим нині є спосіб упровадження цифрових водяних знаків (*water marking*), суть якого полягає у тому, що на цифрове зображення накладається малюнок, не видимий неозброєним оком у зв'язку з особливостями людського зору. У цьому малюнку приховується інформація про копірайт на знімок. Підробити цифрові водяні знаки неможливо

Рис. 6.10. Фотографії як об'єкти інтелектуальної власності

Комп'ютерні програми

набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату

Компіляція даних (база даних) –

сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її впорядкування є результатом творчої праці, й складові частини є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів

Творчий характер цього об'єкта виявляється в особливому, оригінальному підборі й організації даних, незалежно від того, чи є ці дані об'єктом авторського права

Правова охорона бази даних не поширюється на самі дані, втілені в цю базу

Рис. 6.11. Комп'ютерні програми та бази даних як об'єкти інтелектуальної власності

- ⇒ повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;
- ⇒ твори народної творчості (фольклор);
- ⇒ видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;
- ⇒ державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань;
- ⇒ грошові знаки;
- ⇒ символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;
- ⇒ розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач,
- ⇒ телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui generis* (своєрідне право, право особливого роду)

Рис. 6.12. Об'єкти, що не належать до авторського права

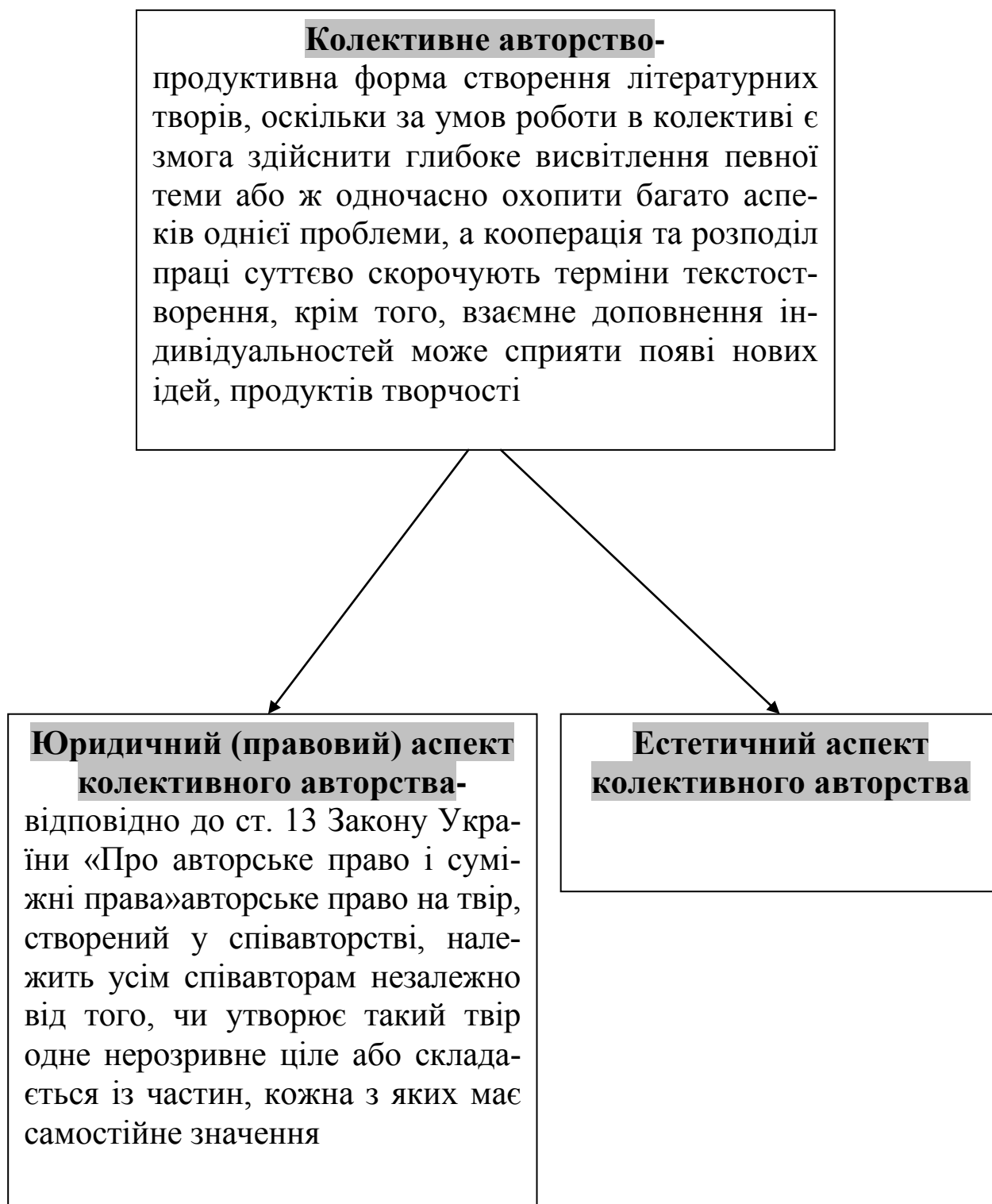

Рис. 6.13. Особливості колективного авторства

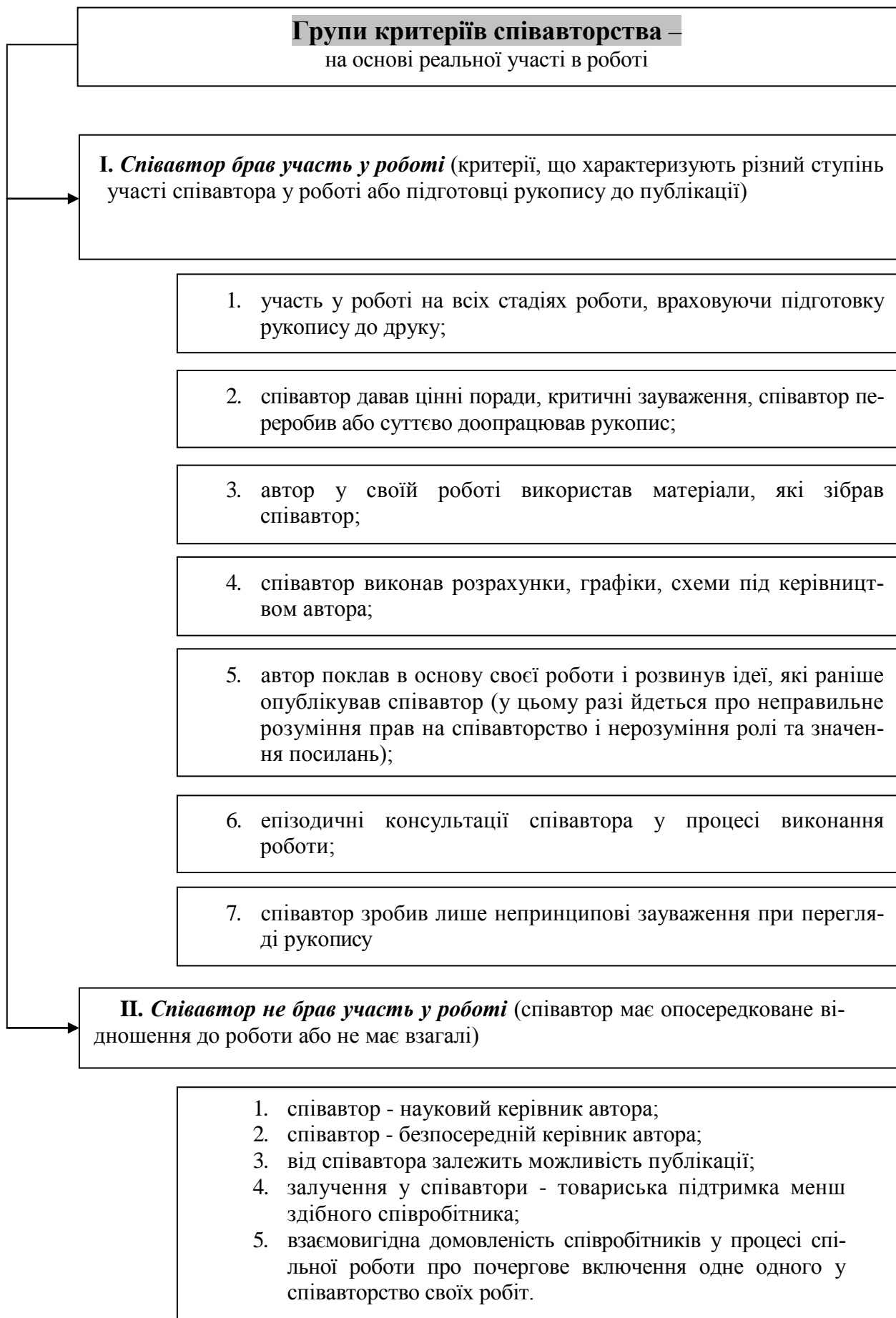

Рис. 6.14. Групи критеріїв співавторства

Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, здійснюється Установою відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України порядку. Установа складає і періодично видає каталоги всіх державних реєстрацій.

За підготовку Установою до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, сплачуються збори, розміри яких визначаються Кабінетом Міністрів України.

Про реєстрацію авторського права на твір Установою видається свідоцтво. За видачу свідоцтва сплачується державне мито, кошти від сплати якого перераховуються до Державного бюджету України. Розмір і порядок сплати державного мита за видачу свідоцтва визначаються законодавством.

Особа, яка володіє матеріальним об'єктом, в якому втілено (виражено) твір, не може перешкоджати особі, яка має авторське право, у його реєстрації.

Рис. 6.15. Реєстрація авторського права

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрації твору чи будь-якого іншого спеціального його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей

Особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати **знак охорони авторського права**

структура

- ✓ латинська літера «с», обведена колом, - ©;
- ✓ ім'я особи, яка має авторське право;
- ✓ рік першої публікації твору.

Знак охорони авторського права проставляється на оригіналі і кожному примірнику твору

Рис. 6.16. Знак охорони авторського права

Використання твору без згоди автора і виплати йому авторської винагороди, але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається у разі:

1) використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в т.ч: цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків з виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення;
2) використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, у передачах мовлення, у звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру;
3) відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань чи публічно сповіщених творів такого ж самого характеру у випадках, коли право на таке відтворення, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення спеціально не заборонене автором;
4) відтворення з метою висвітлення поточних подій засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою;
5) відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, без використання цих каталогів у комерційних цілях;
6) видання випущених в світ творів рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих;
7) відтворення творів для судового і адміністративного провадження в обсязі, виправданому цією метою;
8) публічне виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній, а також похоронів в обсязі, виправданому характером таких церемоній;
9) відтворення з інформаційною метою у газетах та інших періодичних виданнях, передача в ефір або інше публічне сповіщення публічно виголошених промов, звернень, доповідей та інших подібних творів у обсязі, виправданому поставленою метою

Рис. 6.17. Випадки використання твору без згоди автора і виплати йому авторської винагороди, але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору. Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті

Для творів оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено

Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті

Авторське право на твори, створені у співавторстві, діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора

У разі, коли весь твір публікується (оприлюднюється) не водночас, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо, строк дії авторського права визначається окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору. Авторське право на твори помертньо реабілітованих авторів діє протягом 77 років після їх реабілітації

Авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування

Будь-яка особа, яка після закінчення строку охорони авторського права по відношенню до неоприлюдненого твору вперше його оприлюднює, користується захистом, що є рівноцінним захисту майнових прав автора. Строк охорони цих прав становить 25 років від часу, коли твір був вперше оприлюднений

Строк дії авторського права після смерті автора та інші строки, починаються від дня смерті автора чи з дня настання подій (оприлюднення твору анонімно чи під псевдонімом; у разі створення твору у співавторстві; у разі оприлюднення твору послідовно у часі; у разі публікації твору помертньо реабілітованої особи; У разі першого опублікування твору протягом 30 років після смерті автора), але відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті чи роком, в якому відбулася зазначена подія

Рис. 6.18. Строк дії авторського права

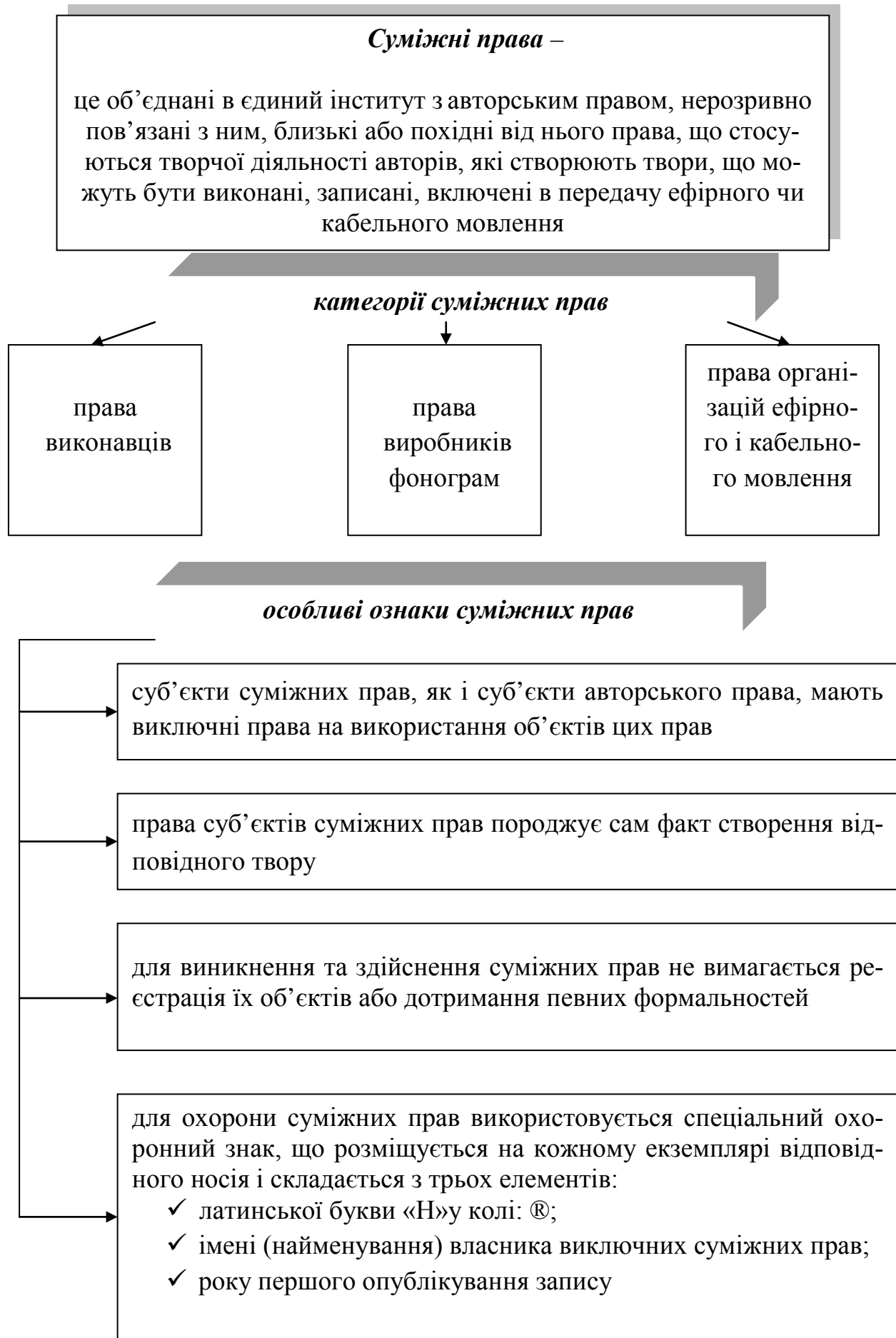

Рис. 6.19. Поняття, категорії та ознаки суміжних прав

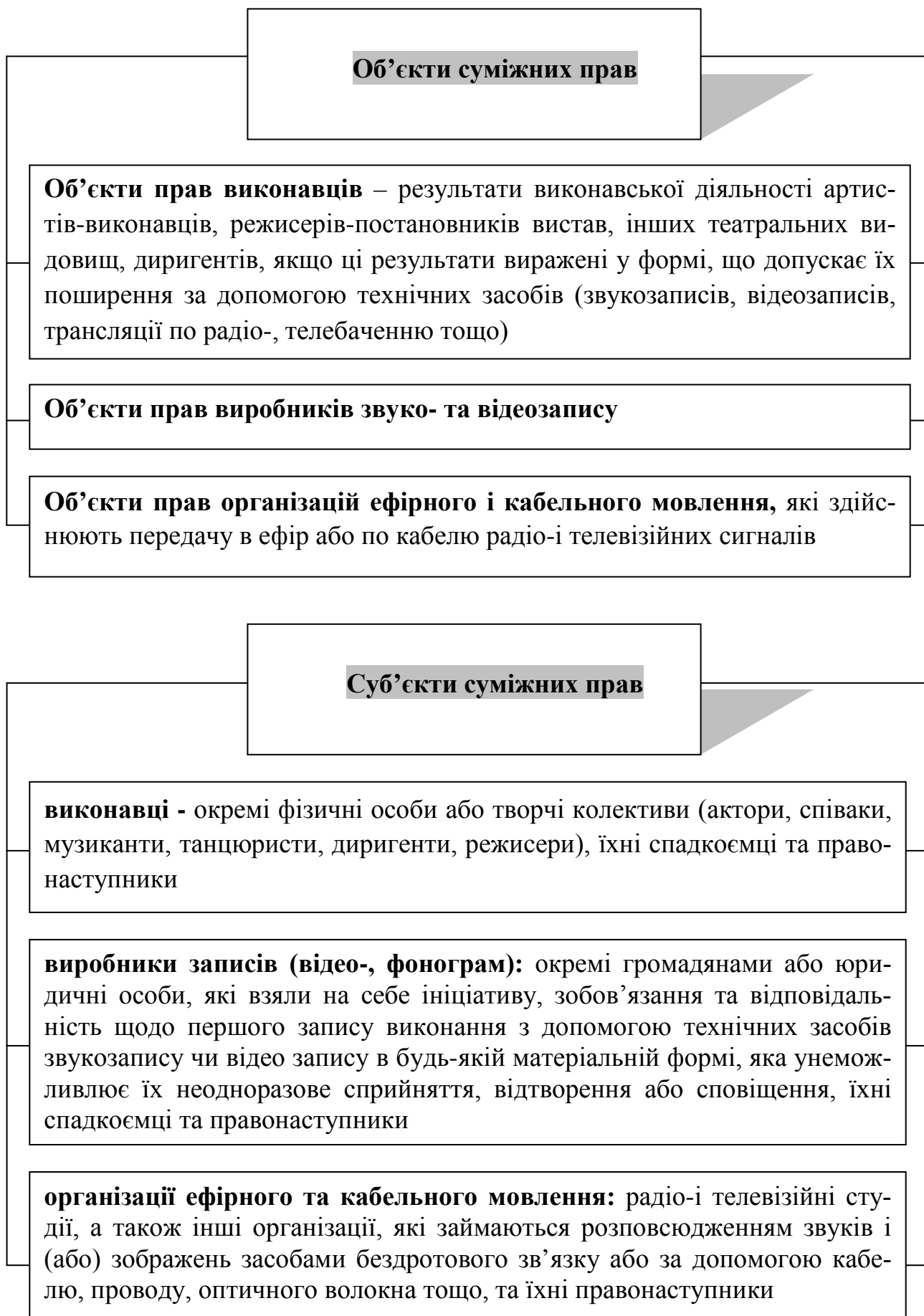

Рис. 6.20. Об'єкти та суб'єкти суміжних прав

Виконання-

публічне здійснення чужого твору фізичною особою

Публічне виконання - подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншими способами як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи кабелями) у місця, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола або близьких знайомих сім'ї незалежно від того, чи присутні вони в тому місці в один і той же час, або в різних місцях і у різний час

Фонограма -

виключно звуковий запис будь-якого виконання чи інших звуків

Публічний показ –

будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, «виконання фонограми, відеограми, передач організації мовлення безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи кабелями)

Публічне сповіщення (доведення до загального відома) –

така передача в ефір чи кабелями творів, виконань, будь-яких звуків (або) зображень, відеограм, фонограм, передач організацій мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуки не можуть бути сприйняті

Рис. 6.21. Класифікація об'єктів суміжних прав

опублікування (випуск у світ);

відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;

переклад;

переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни;

включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;

публічне виконання;

продаж, передання в найм (оренду) тощо;

імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо

Рис. 6.22. Склад дій по використанню твору

Основні правомочності суб'єктів суміжних прав

I. Права виконавців:

1. **право на ім'я** (право виконавця вказувати своє ім'я (псевдонім) на екземплярах запису виконання, при трансляції в ефір або по кабелю);
2. **право на захист виконання твору**, згідно з яким будь-які поправки, доповнення та зміни у виконання твору можуть бути внесені лише за згодою виконавця;
3. **право на результати виконання** – виключне право виконавця на використання результатів різними способами, в т.ч.:
 - шляхом передачі через ефір чи кабельне мовлення прямої трансляції першого живого виконання;
 - шляхом першого запису, першої фіксації звуків і (або) зображення за допомогою відповідних технічних засобів у матеріальній формі;
 - шляхом здавання в прокат екземплярів записів (право на відповідну винагороду) тощо

II. Права виробників записів:

1. право на вказування на екземплярах запису свого імені або комерційного найменування;
2. майнові права - виключні права на використання записів у будь-якій формі, в т. ч. право виконувати або дозволяти виконувати такі дії:
 - відтворення відео- та фонограм;
 - переробку, зміну відео- та фонограм, наприклад, зміну звукового фону, матеріального носія фонограми;
 - розповсюдження примірників відео- та фонограм шляхом продажу, здавання в прокат;
 - імпорт, поширення відео- та фонограми за межі країни

III. Права організацій ефірного та кабельного мовлення, які пов'язані з правом виконувати або дозволяти виконання таких дій:

- одночасну передачу в ефір або по кабелю їх передач іншими організаціями мовлення;
- доведення передач до загального відома по кабелю або шляхом передачі в ефір;
- запис передач, відтворення їх записів;
- сповіщення передач до загального відома у місцях з платним входом

Рис. 6.23. Основні правомочності суб'єктів суміжних прав

Виконання стає об'єктом правової охорони за умов:

- ✓ якщо воно вперше виконано на території України;
- ✓ виконання зафіксоване на фонограмі (відеограмі), що охороняється в Україні;
- ✓ виконання не зафіксоване на фонограмі (відеограмі), але воно включене у передачу організації мовлення, передачі яких охороняються в Україні.

Фонограма (відеограма) стає об'єктом правової охорони за таких умов:

- ✓ виробник є громадянином України або юридичною особою з офіційним місцем знаходження на території України;
- ✓ фонограму (відеограму) вперше опубліковано на території України або опубліковано на території України протягом 30 днів від дня її першої публікації в іншій державі.

Об'єктом прав організацій мовлення є їх програми.

Поняття *«програма»* включає в себе будь-які передачі організацій мовлення. Зазначені програми стають об'єктом правової охорони за умови:

- ✓ організації мовлення мають офіційне місцезнаходження на території України;
- ✓ передачі здійснюються з передавачів, розташованих на території України.

Рис. 6.24. Умови надання правової охорони виконанню, фонограмі, програмі мовлення

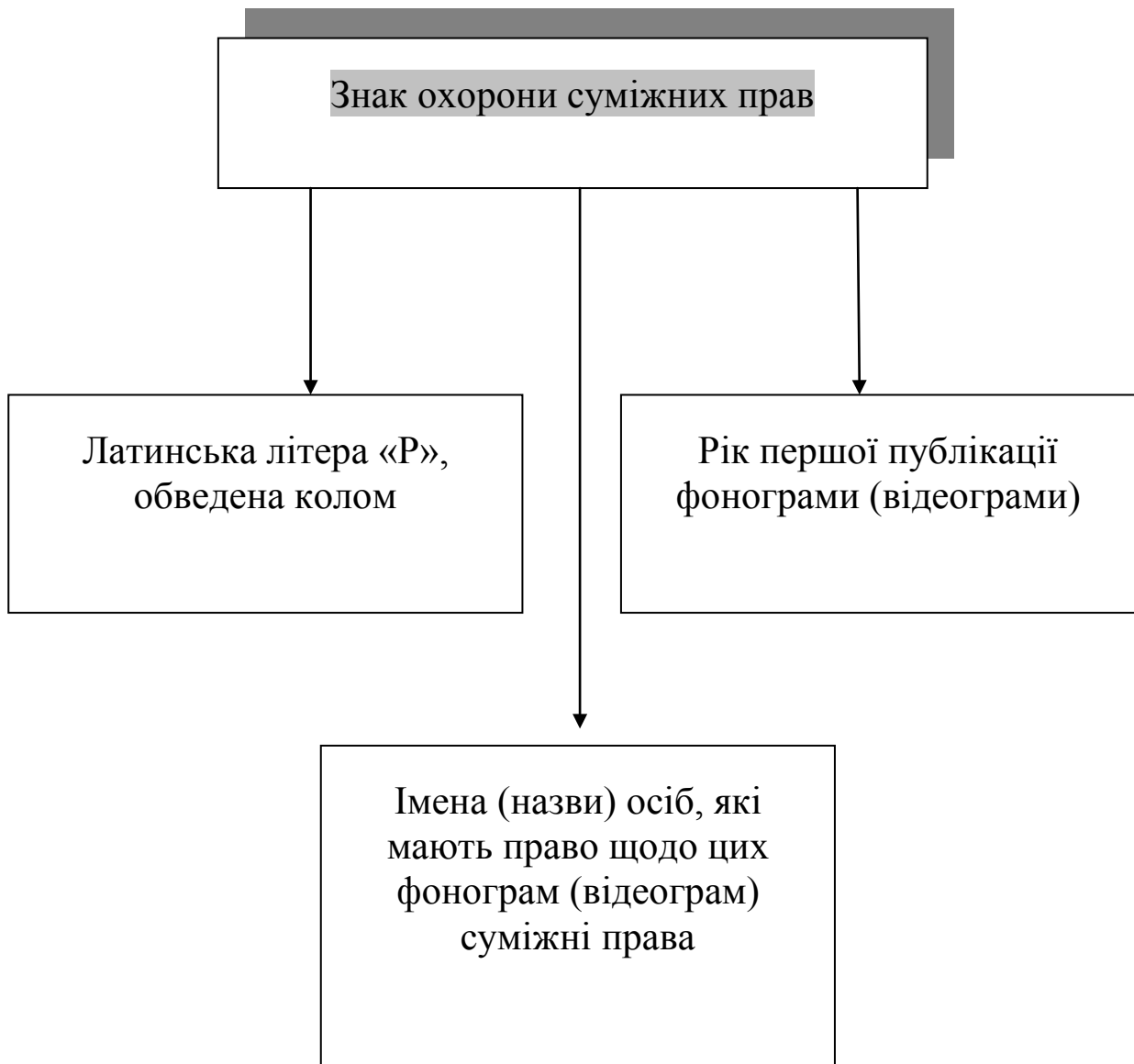

Рис. 6.25. Знак охорони суміжних прав

Строк дії суміжних прав

Майнові права
охороняються протягом
50 років від дати запису
першого виконання

Особисті немайнові права
охороняються безстроково

Права виробників фонограм і відеограм охороняються протягом 50 років від дати першого опублікування фонограми (відеограми) або їх першого звукозапису (відеозапису), якщо фонограма не була опублікована протягом зазначеного часу

Організації мовлення користуються наданими їм правами протягом 50 років від дати першого публічного сповіщення передачі

Закінчення строків захисту суміжних прав настає 1 січня року, наступного за роком, у якому закінчилися передбачені строки захисту

Рис. 6.26. Строк дії суміжних прав

Таблиця 6.1

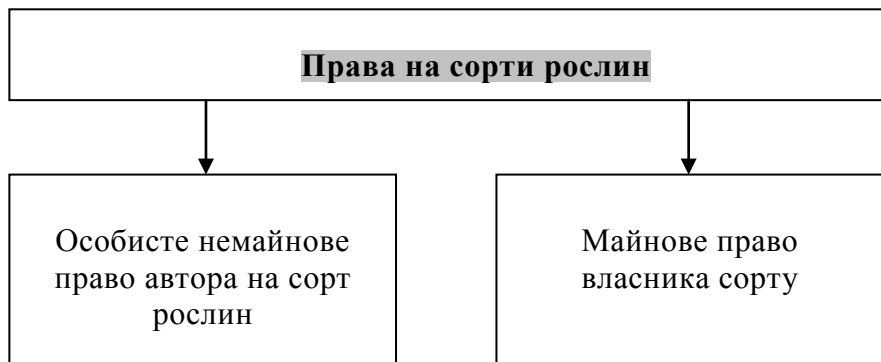
Багатоваріантна охорона результатів творчої діяльності людини

Результат творчої діяльності	Інститут права інтелектуальної власності	Об'єкт права інтелектуальної власності
Слогани, назви відомих творів, персонажі тощо	Засоби індивідуалізації	Словесний знак для товарів і послуг (ст. 492 Цивільного кодексу України (ЦКУ); ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»)
		Комерційне найменування (ст. 489 ЦКУ)
Рисунки, фотографії, карти, кадри аудіовізуального твору тощо, а також їхні фрагменти	Засоби індивідуалізації	Образотворчий знак для товарів і послуг (ст. 492 ЦКУ; ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»)
	Промислова власність	Промисловий зразок (ст. 2 ст. 461 ЦКУ; ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»)
	Авторське право	Твір (ст. 433 ЦКУ; ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)
Вироби народного художнього промислу	Промислова власність	Промисловий зразок (ч. 2 ст. 461 ЦКУ; ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»)
	Засоби індивідуалізації	Об'ємний знак для товарів і послуг (ст. 492 ЦКУ; ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»)
	Авторське право	Твір (ст. 433 ЦКУ; ст. 3 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)
Музика	Засоби індивідуалізації	Звуковий знак для товарів і послуг (ст. 492 ЦКУ; ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»)
	Авторське право	Твір (ст. 433 ЦКУ; ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)
Малі архітектурні форми	Авторське право	Твір (ст. 433 ЦКУ; ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)
	Промислова власність	Промисловий зразок (ч. 2 ст. 461 ЦКУ; ч. 2; ч. 3 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки»)
Схеми	Промислова власність	Винахід (ч. 2 ст. 459 ЦКУ; ч. 2 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»)
	Нетрадиційні засоби охорони	Компонування інтегральної мікросхеми (ст. 471 ЦКУ)
	Авторське право	Твір (ст. 433 ЦКУ; ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)

ТЕМА 7. НАБУТТЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА НЕТРАДИЦІЙНІ ОІВ

Сорт рослин - сукупність рослин, створених в результаті г селекції, які наділені певними, що передаються по спадковості морфологічними, біологічними, господарськими ознаками і властивостями.

- ✓ місцеві сорти рослин - створені народною селекцією
- ✓ селекційні - створені науково-дослідними та селекційними установами

Сорт вважається охороноздатним (тобто придатним для набуття права на нього як на об'єкт інтелектуальної власності), якщо за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів, він є новим, відмінним, однорідним та стабільним

Умови охороноздатності сорту рослин

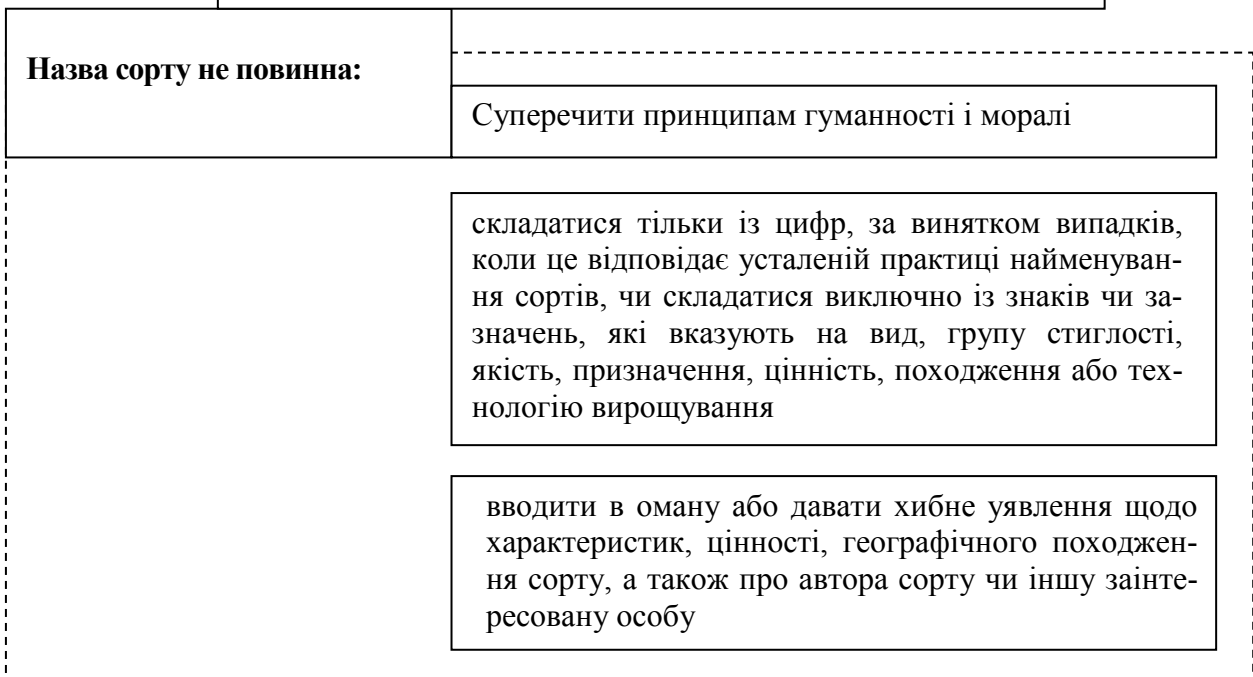

Рис. 7.1. Об'єкти права на сорти рослин

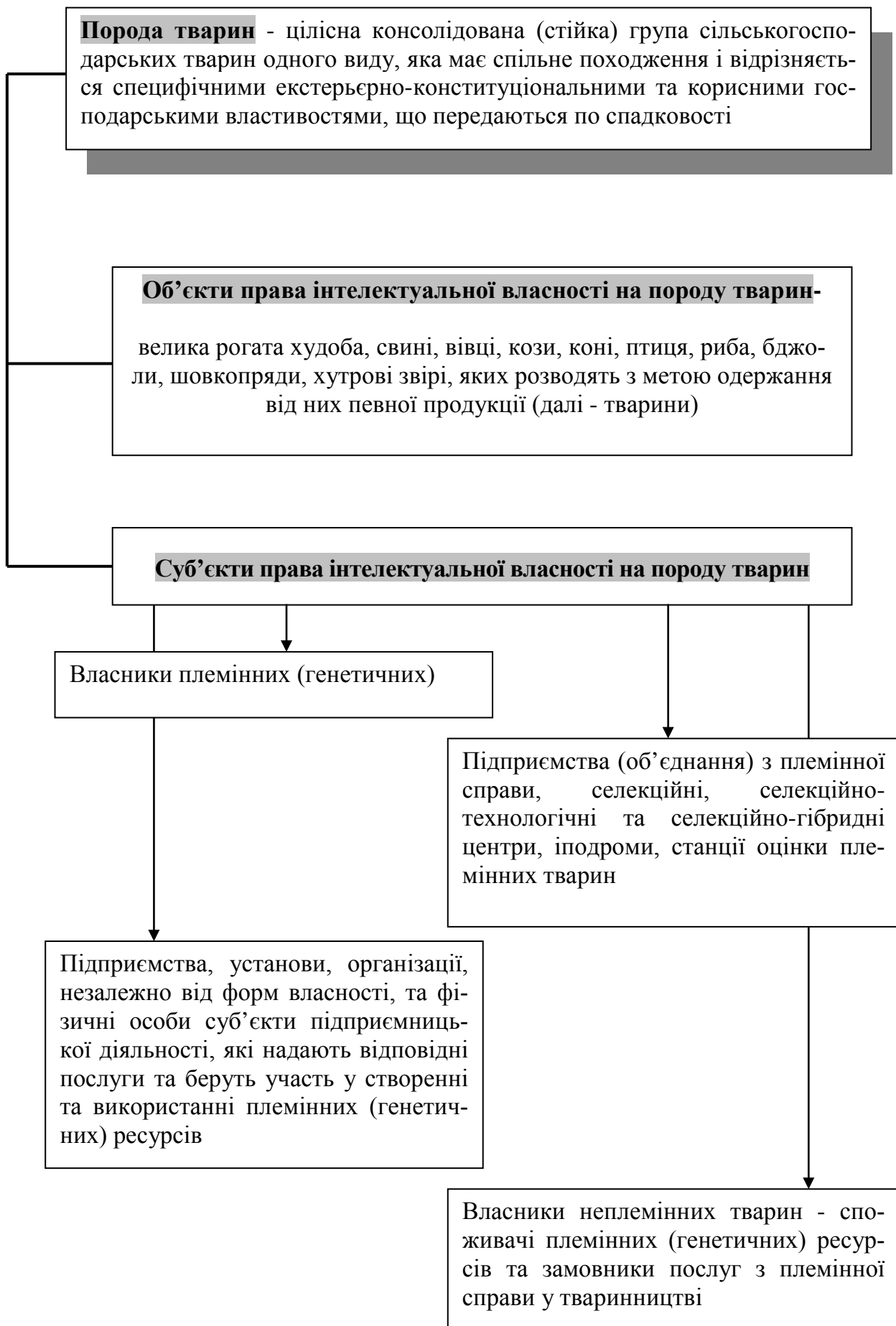

Рис. 7.2. Об'єкти права на породи тварин

**Види прав інтелектуальної власності
на сорт рослин, породу тварин**

I. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчені державною реєстрацією

II. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчені патентом

III. Майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, породи тварин, засвідчене державною реєстрацією

Рис. 7.3. Види прав інтелектуальної власності
на сорт рослин, породу тварин

<p align="center">Стаття 488 Цивільного кодексу України</p>	<p align="center">Стаття 41 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин»</p>
<p>Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом, є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації, за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону</p>	<p>Чинність майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин обмежується строком, установленим Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» та підтримується за умови сплати збору за її підтримання</p>
<p align="center">Стаття 488 Цивільного кодексу України</p>	<p align="center">Стаття 41 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин»</p>
<p>Законом можуть бути встановлені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом, до набрання чинності з моменту державної реєстрації. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин спливає через 35 років, а щодо дерев та винограду-через 35 років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав</p>	<p>Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин починається з наступного дня після дати державної реєстрації права та закінчується в останній день: тридцять п'ятого календарного року, що відліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав, для сортів деревних та чагарникових культур і винограду; тридцятого календарного року, що відліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав, для всіх інших сортів</p>
<p>Чинність виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин може бути припинено достроково або поновлено у випадках та у порядку, встановлених законом</p>	<p>Після завершення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, а також його дострокового припинення чи відмови від них, відповідно до положень статей 50 і 51 Закону «Про охорону прав на сорти рослин», цей сорт стає суспільним надбанням і його може вільно використовувати будь-яка особа, з урахуванням положень ч.2 та ч.3 ст. 38 названого Закону</p>
<p>Право на поширення сорту рослин, породи тварин є чинним з дати, наступної за датою його державної реєстрації, та діє</p>	

Рис. 7.4. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин

Топологія (топографія) інтегральних мікросхем – це зафіксоване на матеріальному носіїві просторово-геометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми і з'єднань між ними

топології інтегральних мікросхем використовуються у виробництві напівпровідникових чинів і є найважливішою складовою електронних приладів

- ✓ Автору належать виключні права на використання топології інтегральних мікросхем
- ✓ Майнові права на останні можуть передаватися повністю чи частково іншим особам за договором, переходить у спадок тощо
- ✓ Виключне право на використання топології інтегральних мікросхем діє протягом 10 років

Топологія інтегральних мікросхем відповідає умовам охороноздатності, якщо вона є **оригінальною**:

- ✓ не є прямим відтворенням, копіюванням іншої інтегральної мікросхеми;
- ✓ має суттєві відмінності, що надають їй нові властивості;
- ✓ не була відомою в галузі мікроелектроніки до дати подання заявки чи першого використання);
- ✓ інформація про неї не була розкрита автором або особою, яка одержала від автора прямо чи опосередковано таку інформацію, але не раніше, ніж 2 роки до дати подання до Установи заявки на реєстрацію цього компонування

Рис. 7.5. Характеристика топографій інтегральних мікросхем

**Порядок реєстрації
компонування ІМС**

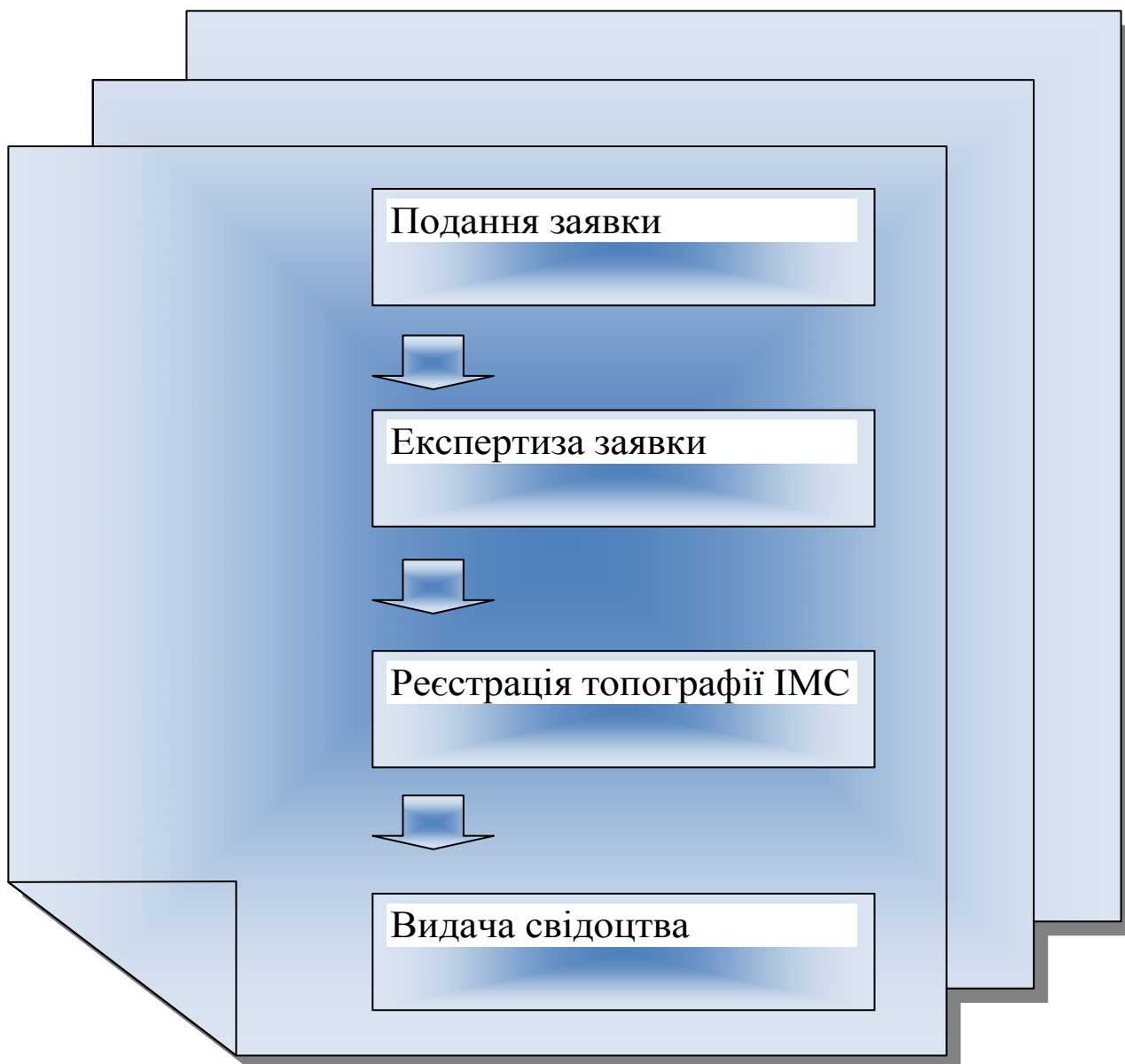

Рис. 7.6. Порядок реєстрації компонентування інтегральних мікросхем

Права суб'єктів інтелектуальної власності на компонування ІМС	
Особисті немайнові права авторів компонування ІМС та інших правоволодільців	Майнові права авторів компонувань ІМС та інших правоволодільців
<p>1. Право авторства Має такі ознаки: - є невідчужуваним; - діє безстроково (протягом усього життя творця компонування); - не переходить до правонаступників. Договір, що передбачає відступлення або відмову від права авторства, є нікчемним і не породжує жодних юридичних наслідків</p>	<p>1. Право на використання компонування ІМС</p>
<p>2. Право на авторське ім'я Ім'я дійсного творця компонування ІМС відповідно до ст. 9 Закону має бути зазначене в заявці на реєстрацію компонування, якщо тільки він не відмовився бути згаданим як такий</p>	<p>2. Виключне право дозволяти використання компонування ІМС</p>
<p>3. Право на реєстрацію компонування в Установі Це право має як автор, так і його правонаступники – будь-які фізичні та юридичні особи, яким автор передав право на результати творчої праці. правонаступництво повинно бути засвідчене відповідним документом. Реєстрація надає власнику зареєстрованої топографії ІМС право: забороняти іншим особам використовувати топографію ІМС без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається порушенням прав власника зареєстрованої топографії ІМС; передавати на підставі договору право власності на топографію ІМС будь-якій особі, яка стає правонаступником власника зареєстрованої топографії ІМС; – видавати будь-якій особі дозвіл (ліцензію) на використання зареєстрованої топографії ІМС на підставі ліцензійного</p>	<p>3. Виключне право перешкоджати неправомірному використанню компонування ІМС, в тому числі забороняти таке використання</p>
<p>4. Право на застосування попереджувального маркування Відповідно до ст. 7 Закону автор або його правонаступник має право сповіщати про реєстрацію компонування ІМС шляхом позначення компонування або виробів, що мають таке компонування, літерою «Т» із зазначенням дати початку дії виключного права на використання компонування ІМС та інформації, що дозволяє ідентифікувати володільця прав</p>	

Рис. 7.7. Права суб'єктів інтелектуальної власності на компонування ІМС

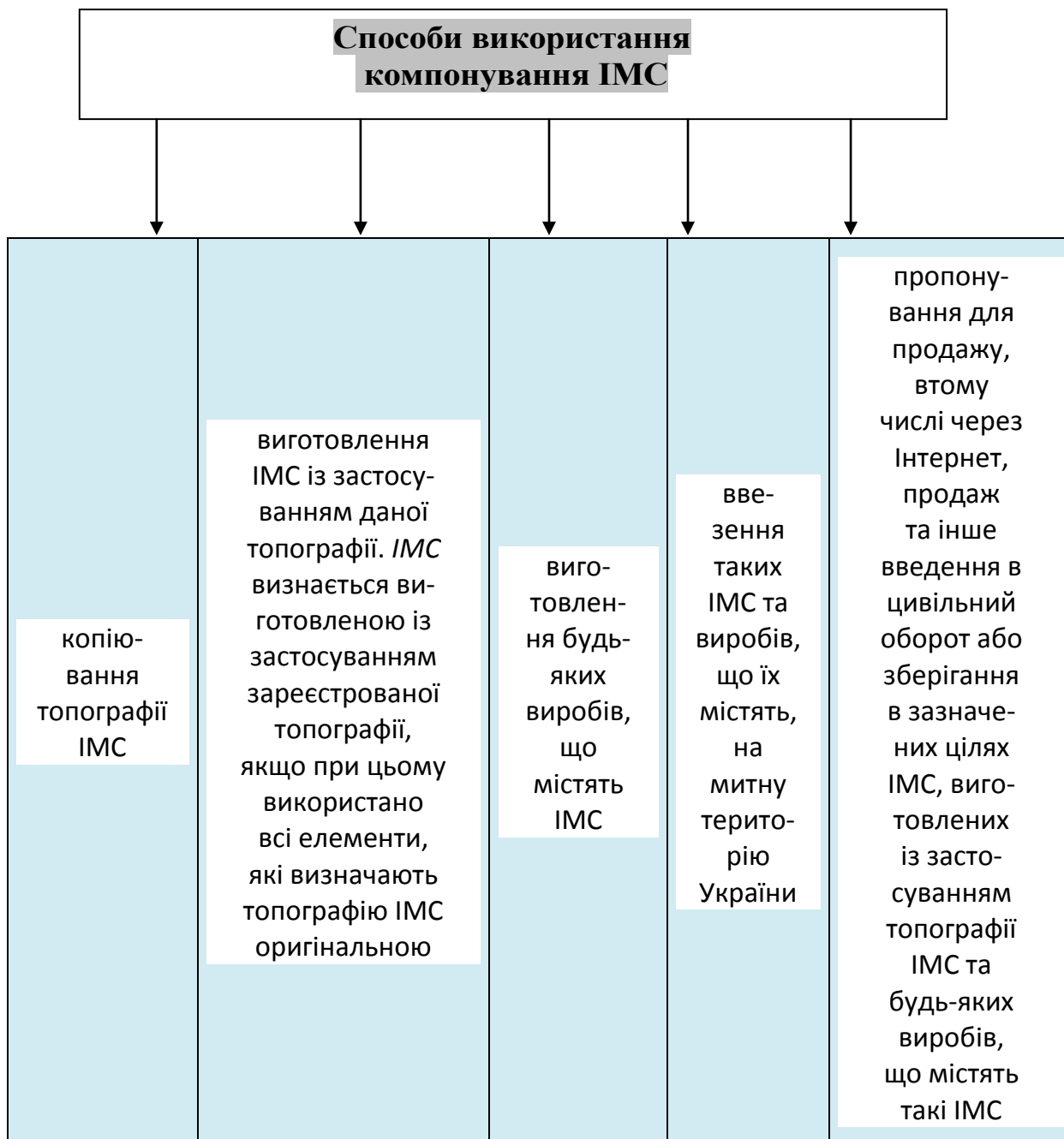

Рис. 7.8. Способи використання компонентування інтегральних мікросхем

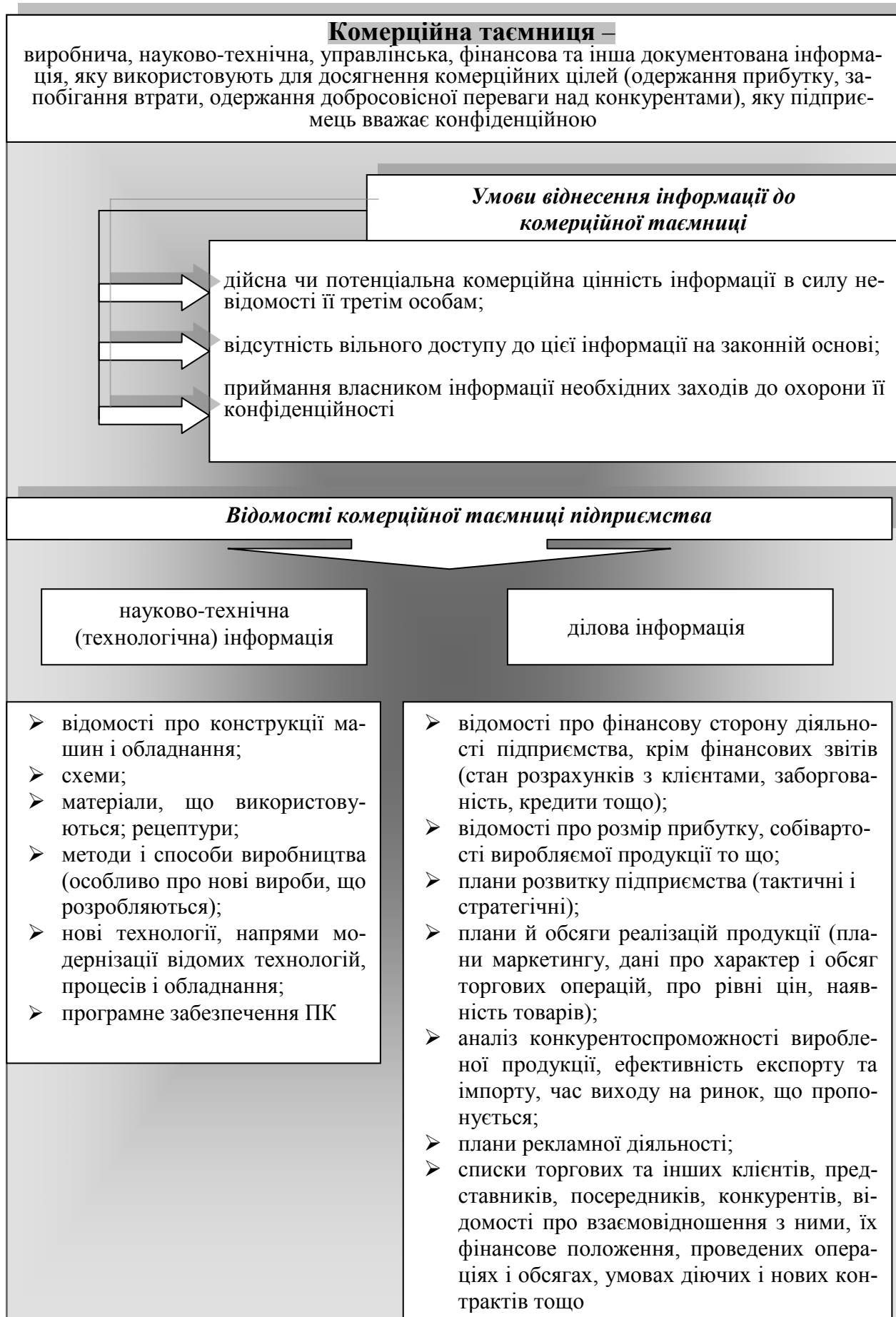

Рис.7.9. Поняття та складові комерційної таємниці

Відомості, що складають комерційну таємницю

- ⇒ обсяги кредитів, що одержала або хоче одержати фірма
- ⇒ назви фірм-контрагентів
- ⇒ обсяги виробництва (місяць, квартал, рік)
- ⇒ обсяги прибутку (місяць, квартал, рік)
- ⇒ розподіл прибутку
- ⇒ цілі, завдання, тактика переговорів з партнерами
- ⇒ умови комерційних контрактів, послуг
- ⇒ ступінь заінтересованості у придбанні товарів або послуг
- ⇒ заробітна плата працівників фірми
- ⇒ характер та репутація персоналу фірми
- ⇒ регіони збуту продукції;
- ⇒ напрями маркетингових досліджень фірми

Рис. 7.10. Можливий перелік відомостей, що складають комерційну таємницю підприємства

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993
№ 611 «Про перелік відомостей, що не становлять
комерційної таємниці»

⇒ установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами
⇒ інформація за всіма встановленими формами державної звітності
⇒ дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів
⇒ відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць
⇒ документи про сплату податків і обов'язкових платежів
⇒ інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків
⇒ документи про платоспроможність
⇒ відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю
⇒ відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню

Рис. 7.11. Відомості, що не становлять комерційної таємниці

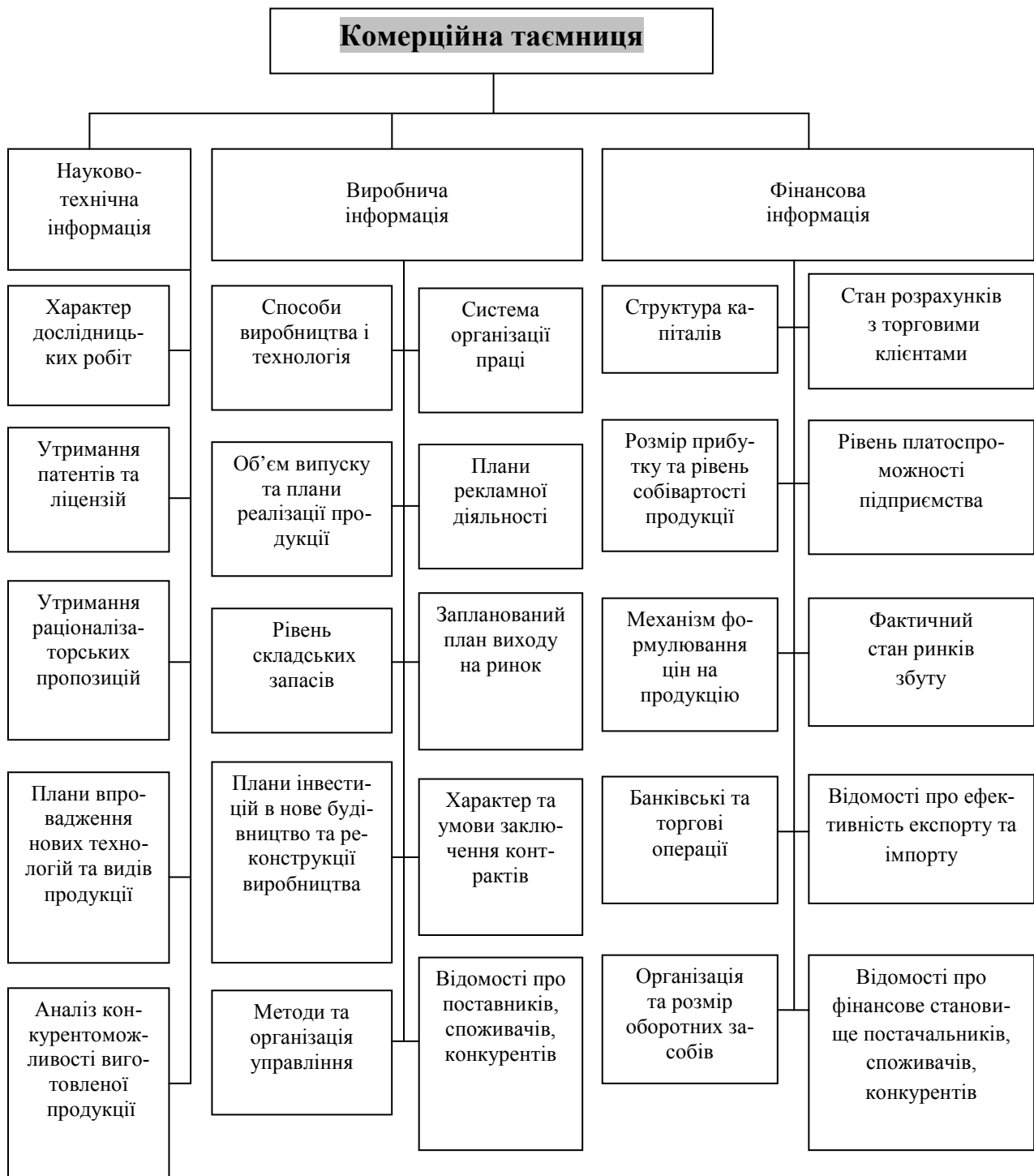

Рис. 7.12. Класифікація комерційної таємниці

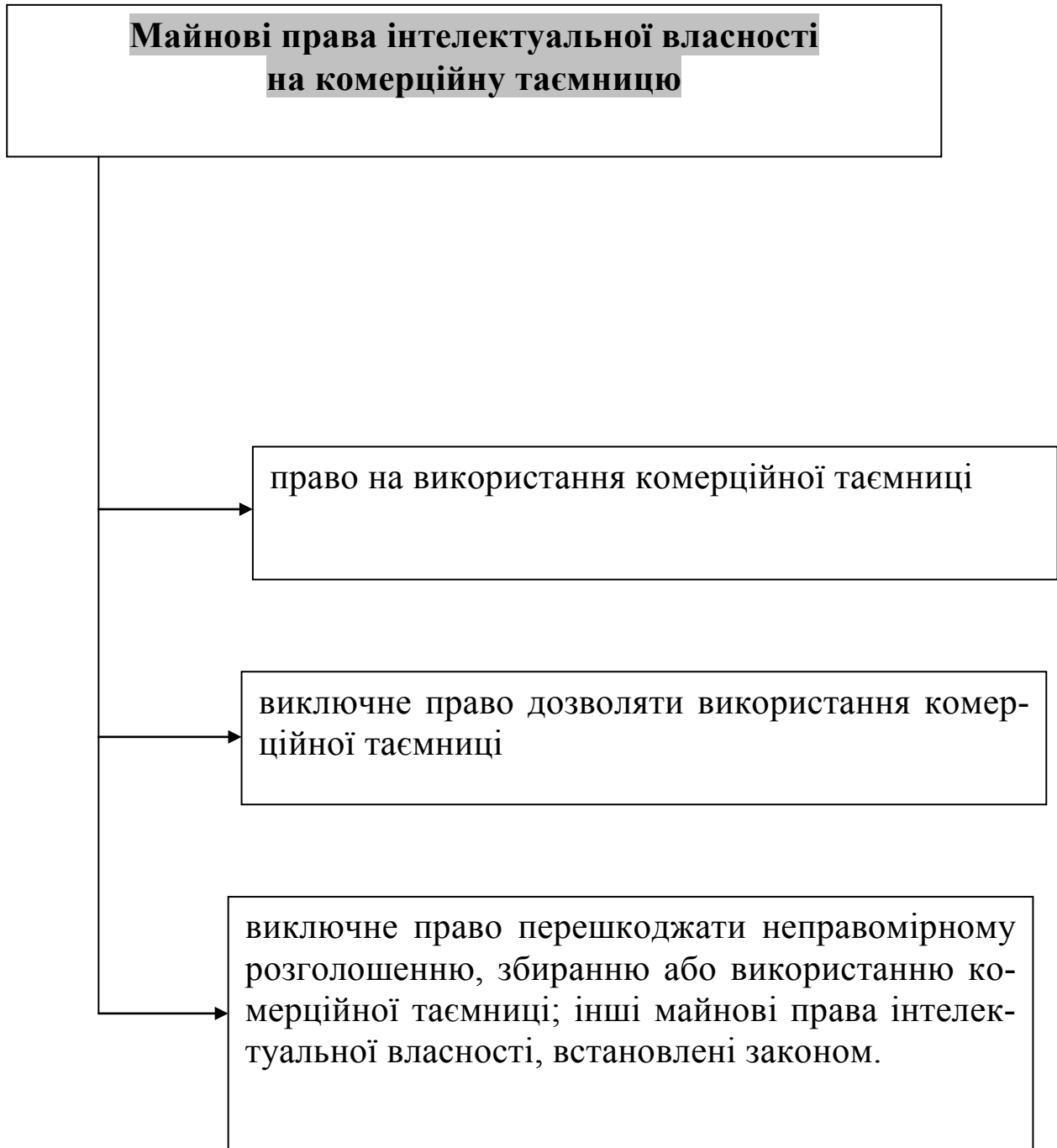

Рис. 7.13. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю

Рис. 7.14. Порядок обліку, зберігання, використання конфіденційної інформації, яка є власністю держави

Розголошення комерційної таємниці –

повідомлення стороннім особам без згоди уповноваженої особи відомостей, які відповідно чинного законодавства України становлять комерційну таємницю, людьми, якими ці відомості були довірені в установленому порядку чи стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту (підприємцю)

Зобов'язання персоналу про нерозголошення комерційної таємниці	1	не розголошувати відомостей, що складають комерційну таємницю, які будуть доведені чи стануть відомі при виконанні службових обов'язків, зокрема, протягом визначеного строку після звільнення з фірми
	2	дотримуватись доведених до відома співробітника вимог по захисту комерційної таємниці
	3	не використовувати відомості, що складають комерційну таємницю, без відома на це її власника
	4	не мати ніяких обов'язків перед іншими особами і підприємствами

Рис. 7.15. Зобов'язання персоналу про нерозголошення комерційної таємниці

**Журнал реєстрації документів
з грифом «Комерційна таємниця»**

Номер (індекс) документа	Дата реєстрації документа	Дата і індекс документа (для вхідних)	Короткий зміст (заголовок)	Кількість аркушів	Кількість примірників	Виконавець	Примітки

**Журнал обліку видачі документів з грифом
«Комерційна таємниця»**

Індекс документу	Дата видачі	Короткий зміст (заголовок)	Кількість аркушів	Кількість примірників	Кому видано	Підпис за отриманий документ	Відмітка про повернення (підпис і дата)	Примітка

Рис. 7.16. Журнали реєстрації та видачі документів
з грифом «Комерційна таємниця»

Ноу-хау

(від англ. знати як) не захищені охоронними документами та не оприлюднені повністю чи частково знання, досвід, навички технічного, виробничого, управлінського, комерційного, фінансового характеру тощо, які мають комерційну цінність і можуть виступати об'єктами відповідних угод

сукупність технічної інформації, що є секретною (не є загальновідомою та легкодоступною), суттєвою (не є тривіальною), корисною (сприяє підвищенню конкурентоспроможності), і такою, що ідентифікується в будь-якій формі (записана чи зафіксована таким чином, що виникає можливість перевірки її на відповідність зазначеним критеріям)

Правила Комісії Європейського Співтовариства № 556/89 від 30.11.1988 р.

знання та досвід технічного, комерційного, адміністративного, фінансового та іншого походження, які можна використати на практиці під час експлуатації у виробництві

Резолюція Міжнародної асоціації з охорони промислової власності

сукупність відносин, професійних знань та досвіду, що використовуються у технології виробництва будь-якого продукту

Експерти Міжнародної торгової палати

на сьогодні поняття «ноу-хау» не має чіткого визначення, що об'єктивно зумовлено постійною змінною, розширенням його змістового наповнення під впливом НТП

Рис. 7.17. Визначення поняття «ноу-хау»

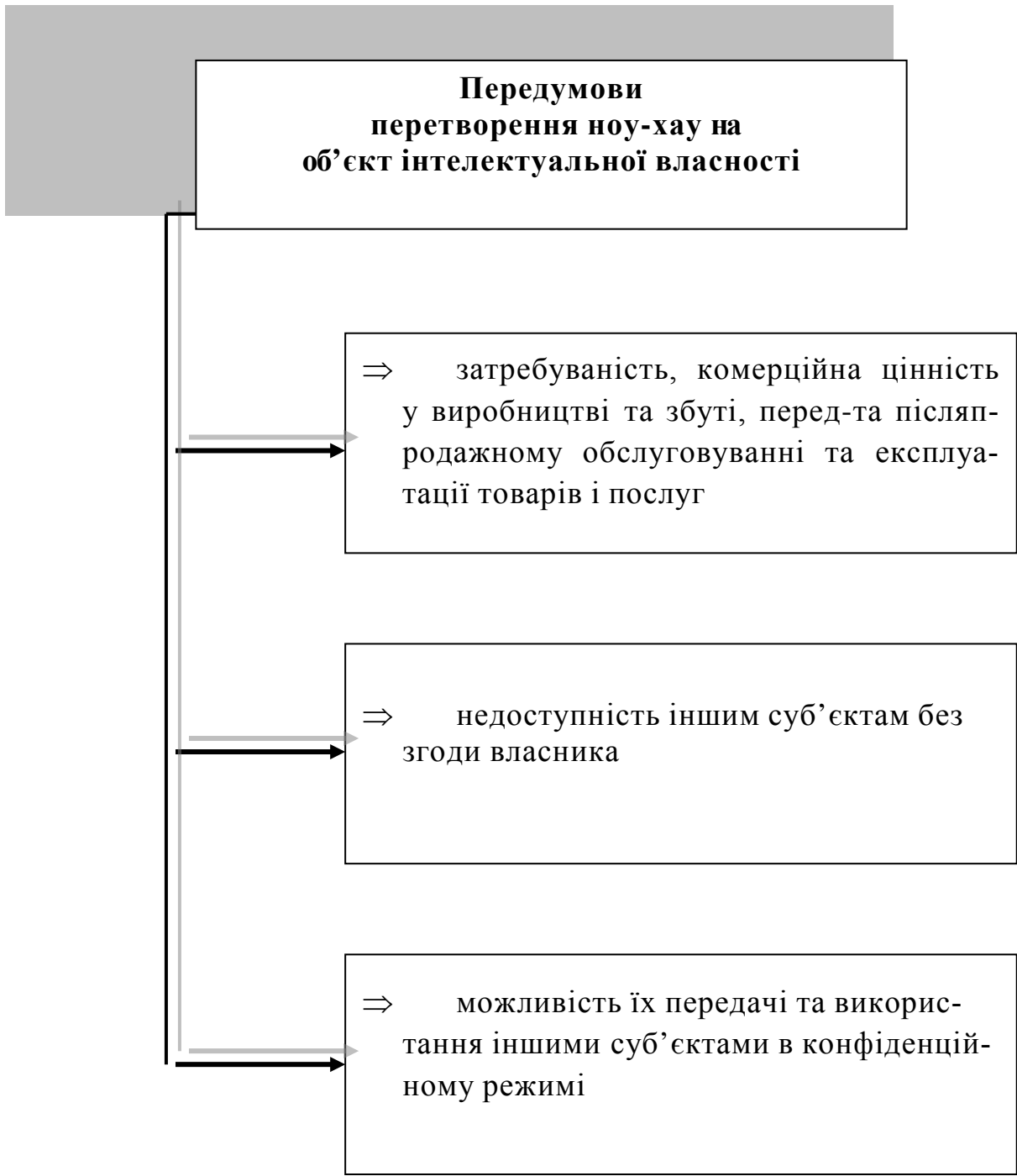

Рис. 7.18. Передумови перетворення ноу-хау на об'єкт інтелектуальної власності

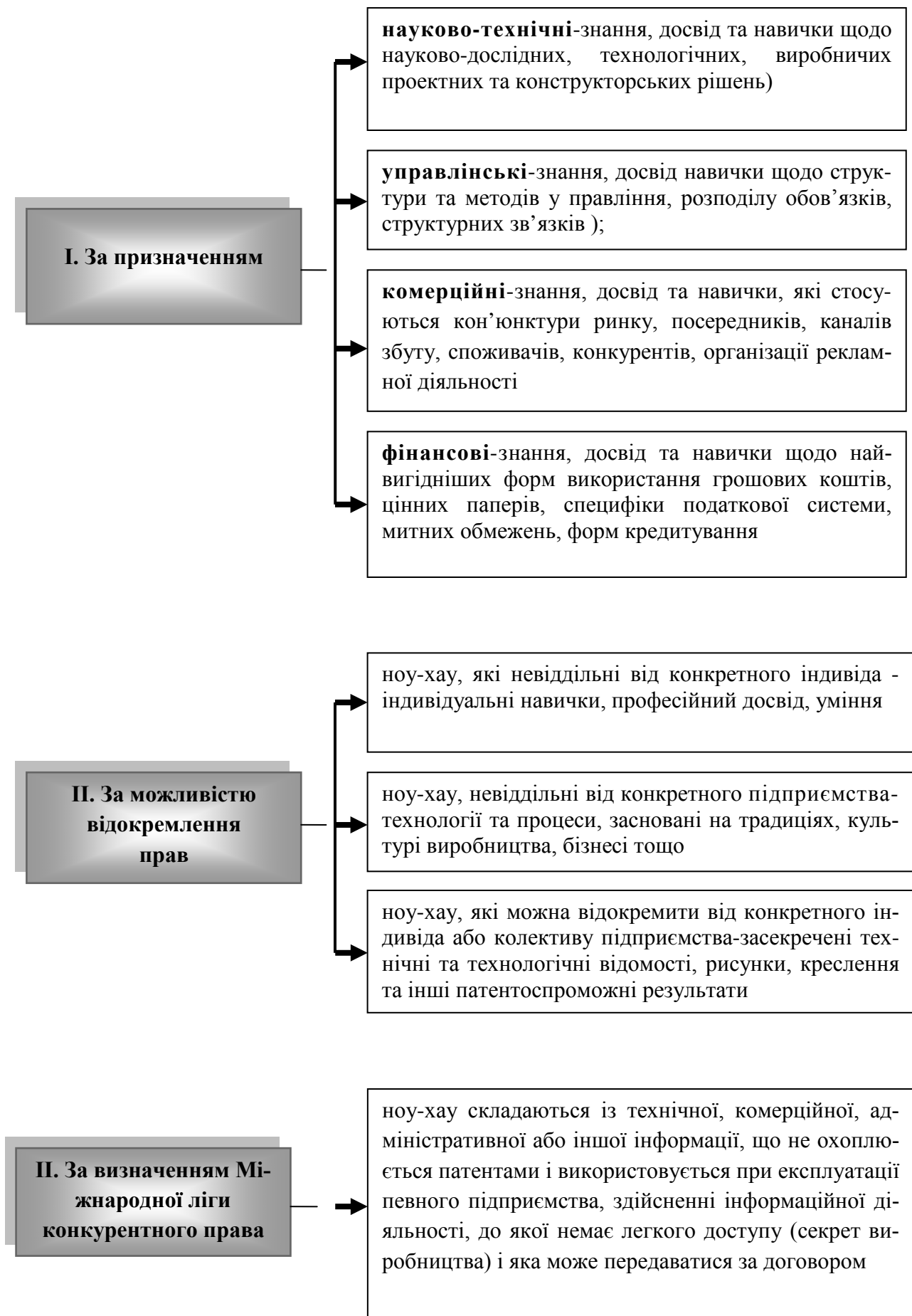

Рис. 7.19. Класифікація ноу-хау

Недобросовісна конкуренція

відповідно до Паризької конвенції про охорону промислової власності

дії, що призводять до сприйняття споживачем підприємства, товарів, виробничої або комерційної діяльності певної фірми як товарів, виробництва, продукції конкурентів

неправдиві твердження, які дискредитують підприємство, товар, виробничу або комерційну діяльність конкурентів

використання у процесі комерційної діяльності вказівок чи позначень, які можуть ввести споживачів у оману відносно природи, способу виготовлення, характеристик, властивостей певного товару

Рис. 7.20. Тракткування недобросовісної конкуренції відповідно до Паризької конвенції про охорону промислової власності

Недобросовісна конкуренція

1. підкуп покупців конкурентів, спрямований на їх залучення як клієнтів та збереження їх прихильності в майбутньому;

2. з'ясування виробничих чи комерційних таємниць конкурентів шляхом шпіонажу або підкupu їх службовців;

3. неправомірне використання чи розкриття ноу-хау конкурентів;

4. спонукання службовців конкурентів до порушення чи розриву їх контрактів з наймачами;

5. бойкотування торгівлі фірм-конкурентів;

6. недобросовісні погрози конкурентам позовами про порушення патентів чи прав на товарні знаки;

7. продаж товарів власного виробництва за цінами, нижчими за вартість з метою протидії конкуренції (демпінг);

8. введення в оману споживачів на основі створення в цих враження щодо можливості придбання товару за надзвичайно вигідними умовами;

9. наміри щодо копіювання товарів, послуг, реклами або інших аспектів комерційної діяльності конкурентів;

10. заохочення порушень контрактів, укладених конкурентами;

11. рекламна діяльність на основі порівняння з товарами та послугами конкурентів;

12. порушення прав, що не стосуються безпосередньо конкуренції, якщо таке порушення дає змогу домогтися невинуватених переваг над конкурентами

Рис. 7.21. Класифікація видів діяльності, які відносяться до недобросовісної конкуренції

Наукове відкриття –

встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання

закономірність матеріального світу - це невідомий раніше, але об'єктивно існуючий і такий, що вносить докорінні зміни в рівень пізнання, істотний і стійкий зв'язок між явищами або властивостями матеріального світу. Повніше цей зв'язок характеризує те, що він є суттєвим, внутрішньо притаманним явищам або їхнім властивостям і не повинен мати випадкового характеру. *Закономірність стає об'єктом наукового відкриття* з моменту, коли вона вперше була сформульована

властивість (явище) матеріального світу -

це невідома раніше об'єктивно існуюча якісна сторона об'єкта матеріального світу. Сукупність істотних властивостей об'єкта складає його якісну визначеність, яка відрізняє його в цілому від інших об'єктів і виражає те спільне, що характеризує весь склад однорідних об'єктів. Виявити нову істотну властивість об'єкта - означає встановити існуючу (незалежно від волі і свідомості людини) невідому раніше якісну визначеність об'єкта стосовно до інших об'єктів, з якими він вступає у взаємодію

явище матеріального світу - це невідома раніше об'єктивно існуюча і така, що вносить докорінні зміни в рівень пізнання, форма прояву сутності об'єкта матеріального світу (природи). Явище і сутність перебувають в органічній єдності. Проте єдність не означає їх збігу, сутність зазвичай прихована за явищем. У результаті розкриття сутності явища стає можливим його наукове пояснення

Об'єкти відкриттів

Рис. 7.22. Поняття та об'єкти наукового відкриття

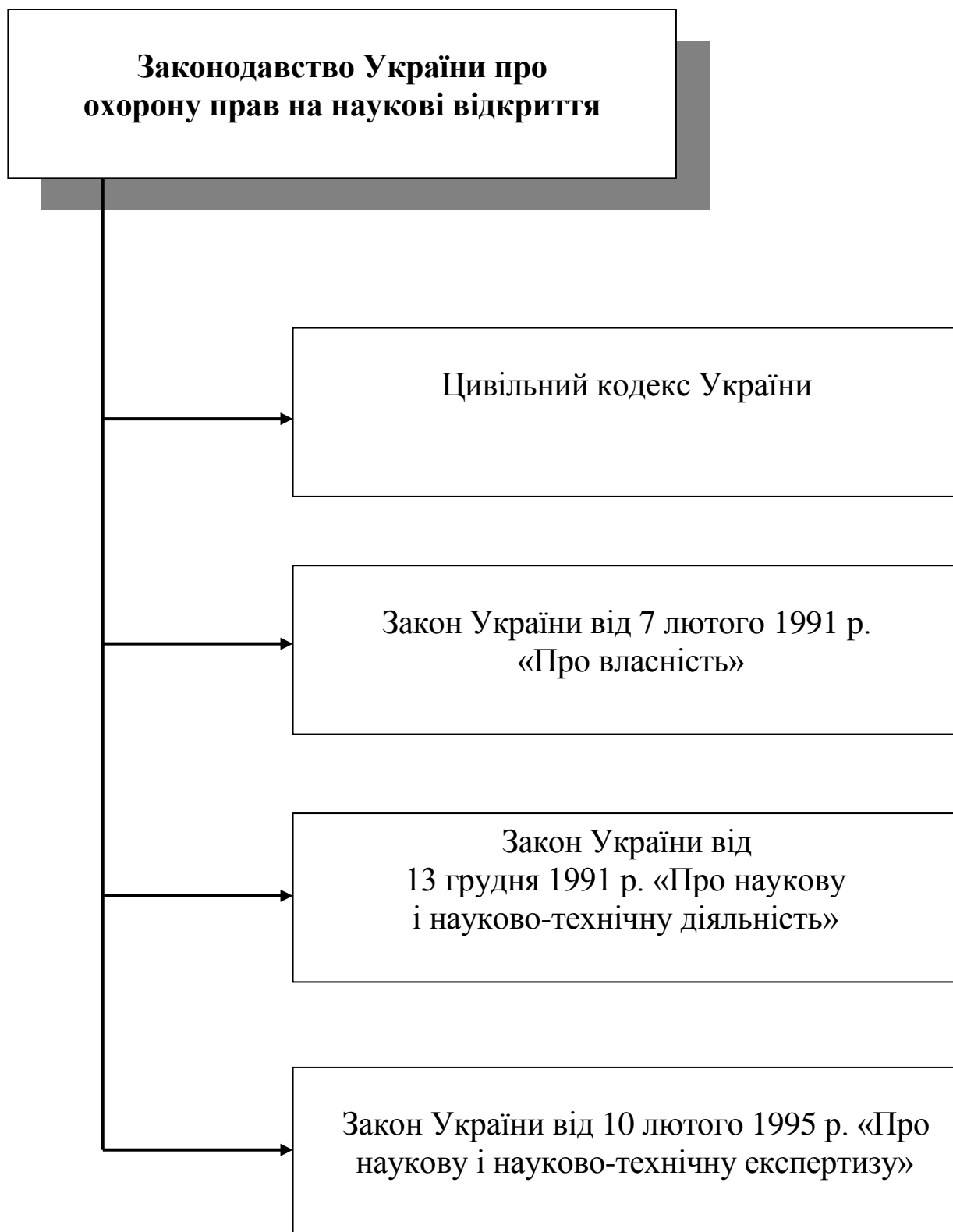

Рис. 7.23. Законодавство України про охорону прав на наукові відкриття

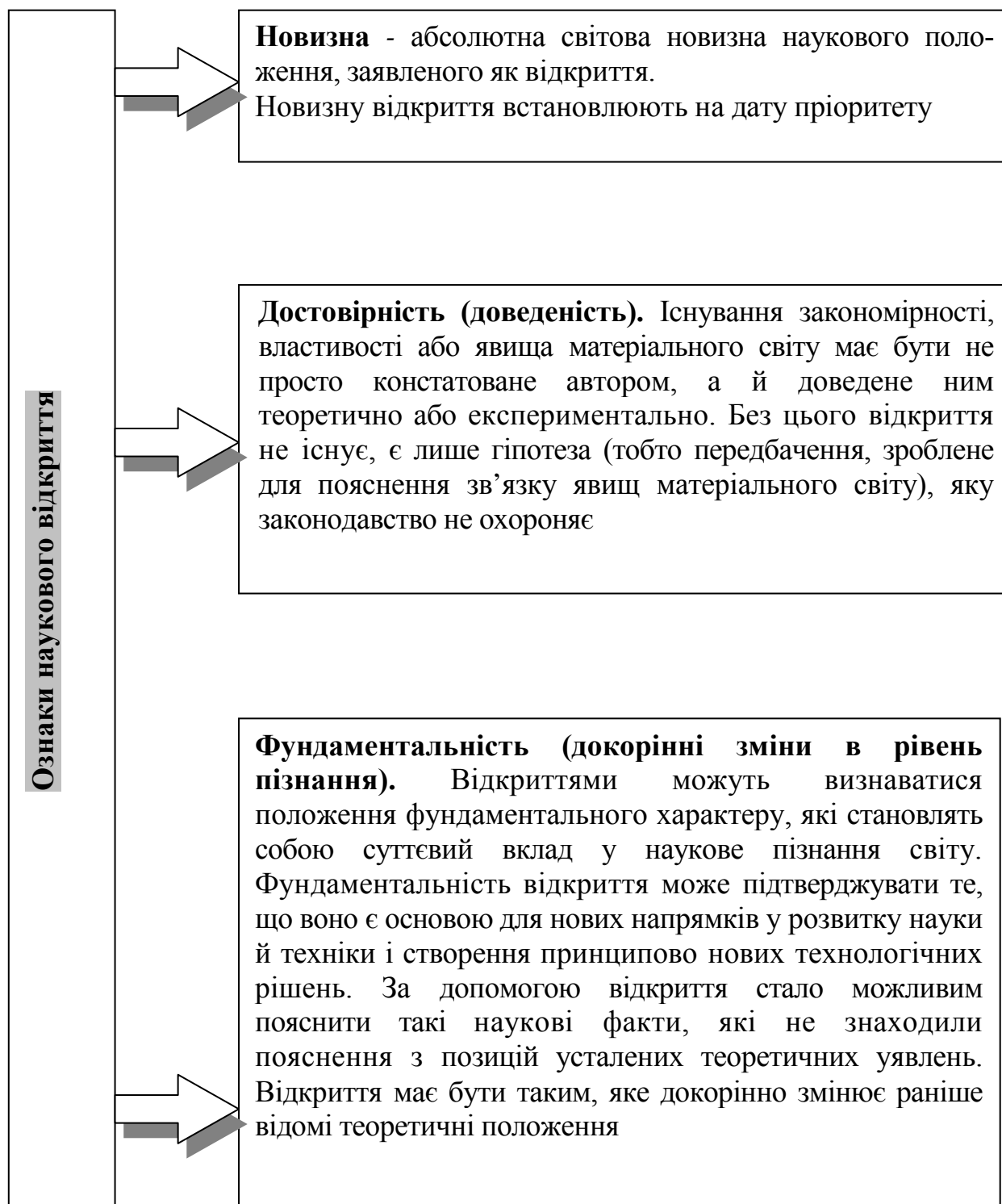

Рис. 7.24. Основні ознаки наукового відкриття

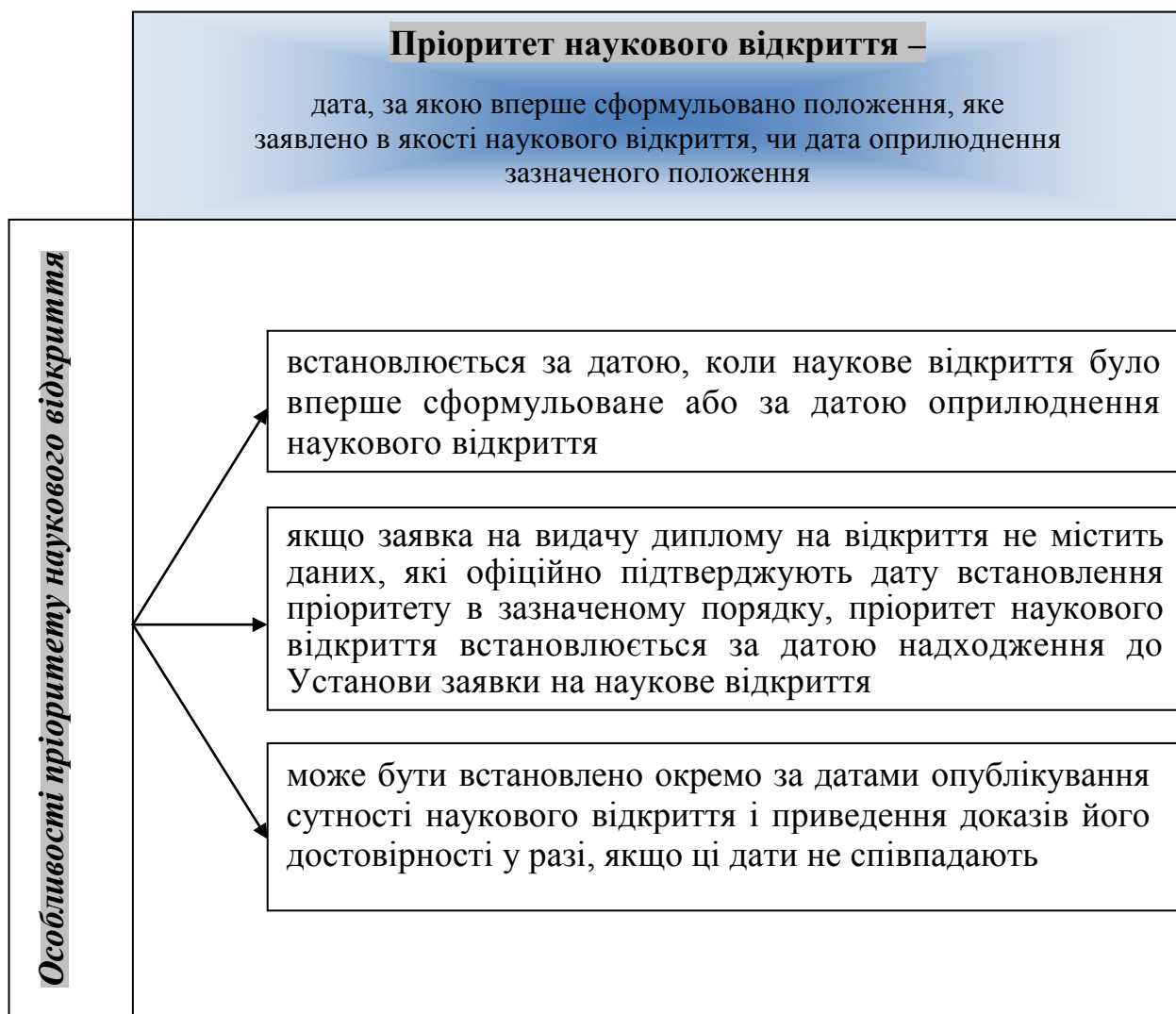

Рис. 7.25. Характеристика пріоритету наукового відкриття

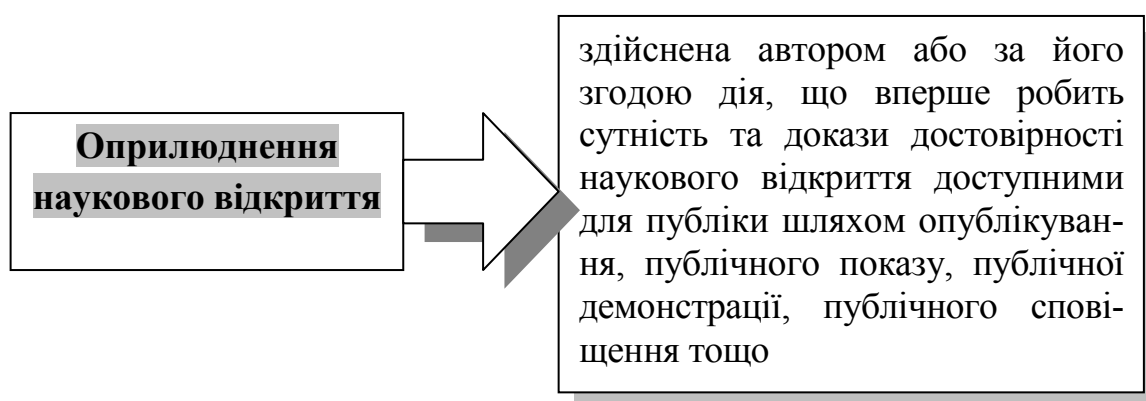

Рис. 7.26. Оприлюднення наукового відкриття

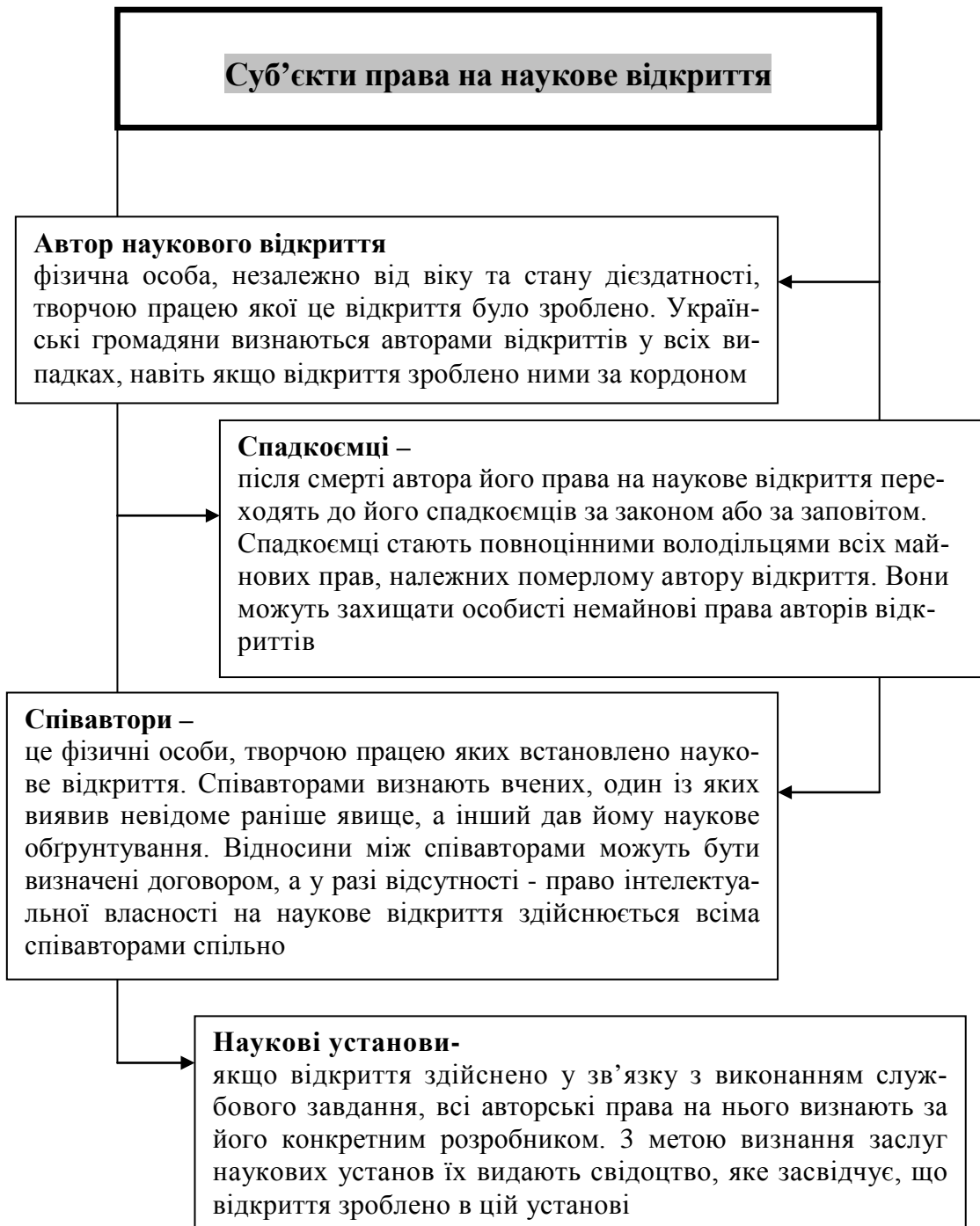

Рис. 7.27. Суб'єкти права на наукове відкриття

Диплом на наукове відкриття засвідчує		
визнання встановлених закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу науковим відкриттям	пріоритет наукового відкриття	авторство на наукове відкриття (у разі співавторства диплом на наукове відкриття видається кожному із авторів з вказівкою в ньому інших співавторів)

Рис. 7.28. Диплом на наукове відкриття

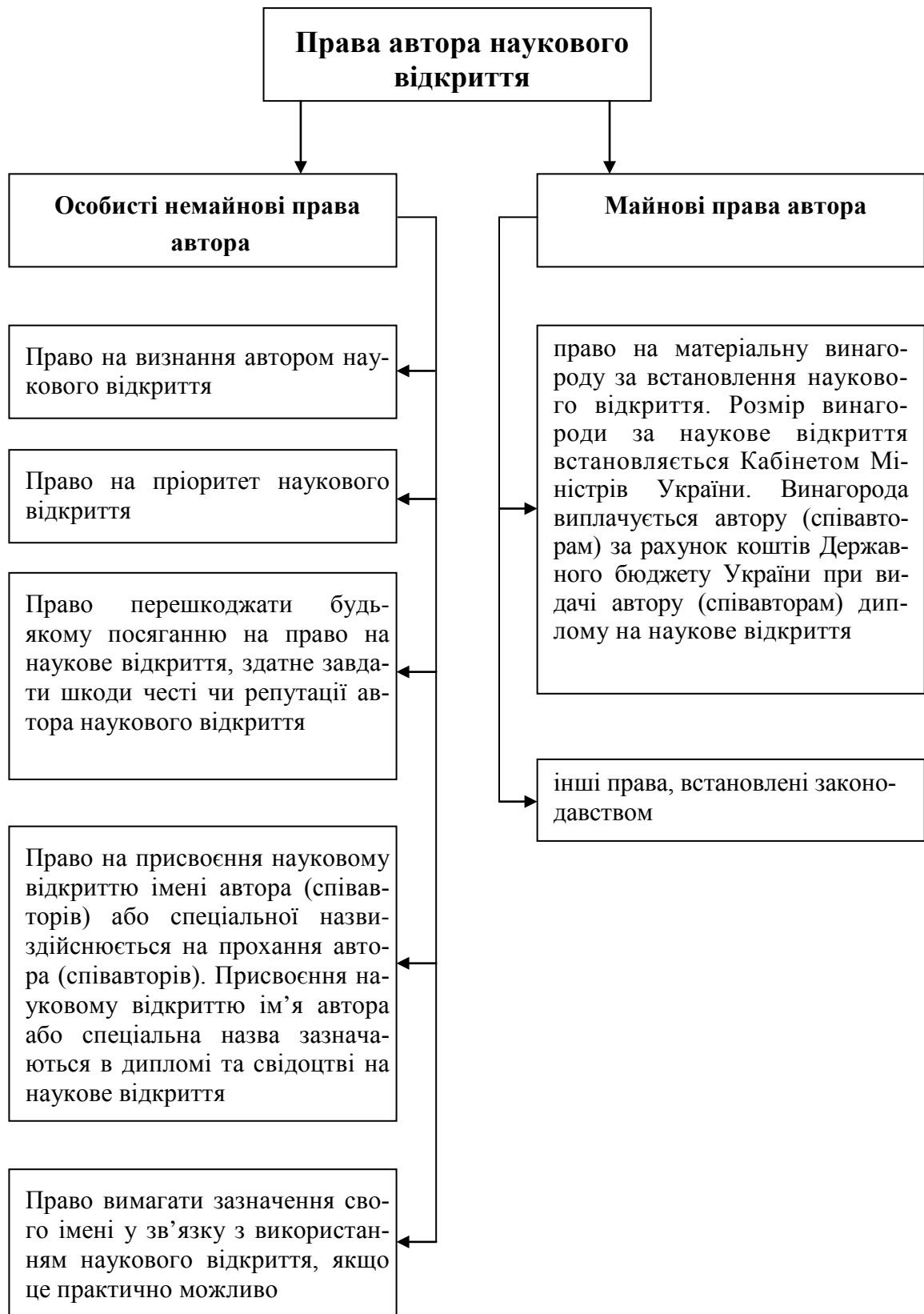

Рис. 7.29. Права автора наукового відкриття

**Права автора наукового відкриття,
що переходять у спадщину**

Рис. 7.30. Права автора наукового відкриття,
що переходять у спадщину

**Відносини щодо раціоналізаторських пропозицій
в Україні**
регулюють

Цивільний кодекс України (ст. 481-484)

Тимчасове положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні, затверджене Указом Президента України від 18 вересня 1992 р. та змінене Указом Президента України «Про визнання такими, що втратили чинність, Указів Президента України у зв'язку з прийняттям законів України щодо промислової власності» від 22 червня 1995 р.

Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію, затверджене наказом Держпатенту України від 22 серпня 1995 р.

Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію (далі - Методичні рекомендації), затверджені наказом Держпатенту України від 27 серпня 1995 р.

Рис. 7.31. Законодавство України про охорону прав на раціоналізаторські пропозиції

Ознаки раціоналізаторської пропозиції

1. Бути технічним або організаційним рішенням.

Таке рішення виконує роль родової ознаки, має комплексний характер та означає, що:

- пропозиція має містити конкретне вирішення завдання, а не просто його постановку. Раціоналізатор повинен у своїй пропозиції дати конкретні вказівки на те, що і як необхідно зробити, щоб одержати бажаний результат;
- вирішення завдання повинно мати технічний, організаційний характер, тобто раціоналізаторська пропозиція повинна вирішувати практичне завдання за допомогою технічних, організаційних засобів

2. Мати новизну, тобто бути невідомою на підприємстві.

Раціоналізаторська пропозиція є новою для підприємства, якому вона подана, якщо згідно з наявними на даному підприємстві джерелами інформації ця або тотожна поданій пропозиція не була відома в мірі, достатній для її практичного використання. Пропозицію не вважають новою, якщо до подання заявки за встановленою формою зазначено або ж таке рішення:

- вже використовували на цьому підприємстві, крім випадків, коли рішення використовували за ініціативою автора протягом не більше 3 місяців до подання заявки;
- передбачено наказами чи розпорядженнями адміністрації;
- розроблено технічними службами цього підприємства;
- заявлено іншою особою, якій належить першість на цю або тотожну пропозицію. Першість визначається датою надходження на підприємство правильно оформленої заявки на раціоналізаторську пропозицію;
- рекомендовано вищою організацією або опубліковано в інформаційних виданнях з розповсюдження передового досвіду в цій галузі;
- передбачено обов'язковими для підприємства нормативами

3. Бути корисною.

Раціоналізаторська пропозиція є корисною для підприємства, якому вона подана, якщо її використання дає змогу підвищити економічну ефективність виробництва, одержати кращий дохід (прибуток) або одержати інший позитивний ефект. Позитивний ефект може полягати в будь-якому підвищенні технічного рівня виробництва, поліпшенні умов та безпеки праці, зниженні негативного впливу на навколишнє середовище тощо

Рис. 7.32. Ознаки раціоналізаторської пропозиції

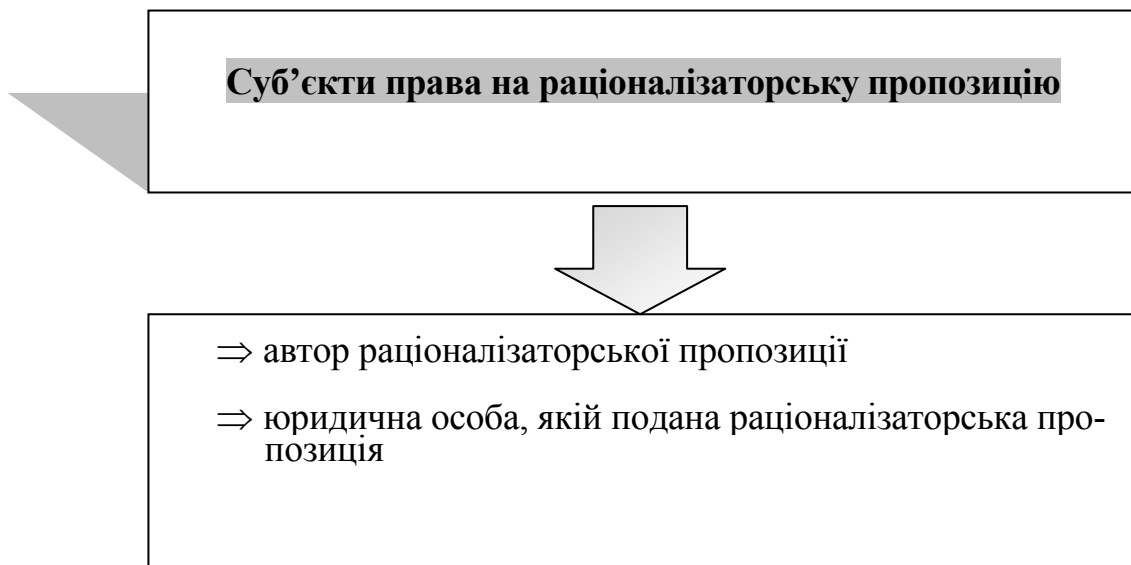

Рис. 7.33. Об'єкти та суб'єкти права на раціоналізаторську пропозицію

Не визнається раціоналізаторською пропозиція,

яка:

- ⇒ знижує надійність та інші показники якості продукції;
- ⇒ погіршує умови праці, якість робіт;
- ⇒ викликає або збільшує рівень забруднення навколишнього природного середовища;
- ⇒ ставить лише завдання або тільки визначає ефект, що може бути одержаний від застосування пропозиції, без вказівки конкретного рішення;
- ⇒ забезпечує досягнення позитивного ефекту шляхом заходів організаційного, а не технічного характеру (поліпшення стану робочих місць, упорядкування системи матеріально-технічного забезпечення виробництва, обліку і звітності, зміна графіків роботи і ремонту устаткування чи транспортних засобів, скорочення часу доставки вантажів тощо);
- ⇒ відноситься до засобів організації і управління господарством (планування, фінансування), виконання, викладання, дослідження, проектування, розрахунку, а також до систем інформації;
- ⇒ відноситься до умовних позначень, розкладів, правил гри, дорожнього руху, судноплавства, складання шкал, таблиць, діаграм, графіків, номограм, якщо вони не призводять до зміни конструкції приладів, що їх містять, або технології виробництва;
- ⇒ передбачає зміну розміщення устаткування в приміщеннях, будинках, спорудах, якщо воно не призводить до удосконалення технологічного процесу;
- ⇒ спрямована на заміну будівельних конструкцій, матеріалів, деталей, виробів на відомі, застосування яких передбачено обов'язковими для підприємства будівельними нормами, правилами та іншими нормативними документами по будівництву, а також якщо ця заміна при зводиться до порушення технічних правил по економному витрачання будівельних матеріалів;
- ⇒ спрямована на зміну міст розробки кар'єрів, забору води для потреб будівництва, вивезення ґрунту, на зміну протяжності інженерних комунікацій, якщо така пропозиція не містить ознак раціоналізаторської пропозиції, а також на скорочення протяжності інженерних комунікацій у зв'язку зі змінами технічних умов на їх приєднання, викликане приближенням до об'єкта будівництва джерел і трас електропостачання, зв'язку, газозабезпечення, теплозабезпечення, водопроводу з причин, які не залежать від будівельної організації;
- ⇒ пов'язана зі змінами проектних рішень, якщо заяву на нього подано після узгодження цих змін із замовником, крім випадків, коли пропозиція використовувалась з ініціативи автора протягом не більше 3-х місяців до подачі заяви;
- ⇒ зроблена працівником проектної організації, що здійснює авторський нагляд в процесі будівництва, по зміні проектних рішень

Рис. 7.34. Пропозиції, які не визнаються як ОПІВ

Права авторів надають у зв'язку з:	
фактом створення нового або корисного для підприємства рішення	▪ право на подання заявки;
	▪ право на закріплення першості;
	▪ право на офіційне оформлення пропозиції шляхом видачі на нього свідоцтва
офіційною кваліфікацією пропозиції як раціоналізаторської	▪ право авторства;
	▪ право на авторське ім'я;
	▪ право на участь у роботах із впровадження пропозиції;
використанням пропозиції	▪ право на одержання винагороди;
	▪ право користуватися протягом певного строку існуючими нормами і розцінками тощо

Рис. 7.35. Права автора раціоналізаторської пропозиції

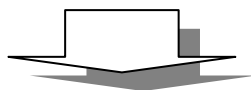
Головні підходи щодо впорядкування стану охорони та захисту прав інтелектуальної власності у середовищі Інтернету

оскільки інформація в Інтернеті за своєю сутністю і носіями кардинально відрізняється від традиційних її форм представлення, охорону прав на ОІВ у цій мережі варто вважати недоцільною. Прихильники цього напряму пропонують дозволити безкоштовне розповсюдження програмного продукту з подальшим платним його обслуговуванням

недоцільними і навіть неможливими в Інтернеті є традиційні методи охорони прав на ОІВ. Тому необхідно створювати нові інституційні засади цієї охорони. Прихильники цього підходу наголошують на підвищенні значення морально-етичних норм у взаємовідносинах з приводу інтелектуальної власності в середовищі Інтернету

прихильники цього підходу покладають великі надії на необхідність і можливість здійснення охорони прав на ОІВ в середовищі Інтернету традиційними способами, що потребує відповідних змін у національних та міжнародному законодавстві

Рис. 7.36. Підходи щодо організації охорони та захисту прав інтелектуальної власності в середовищі інтернету

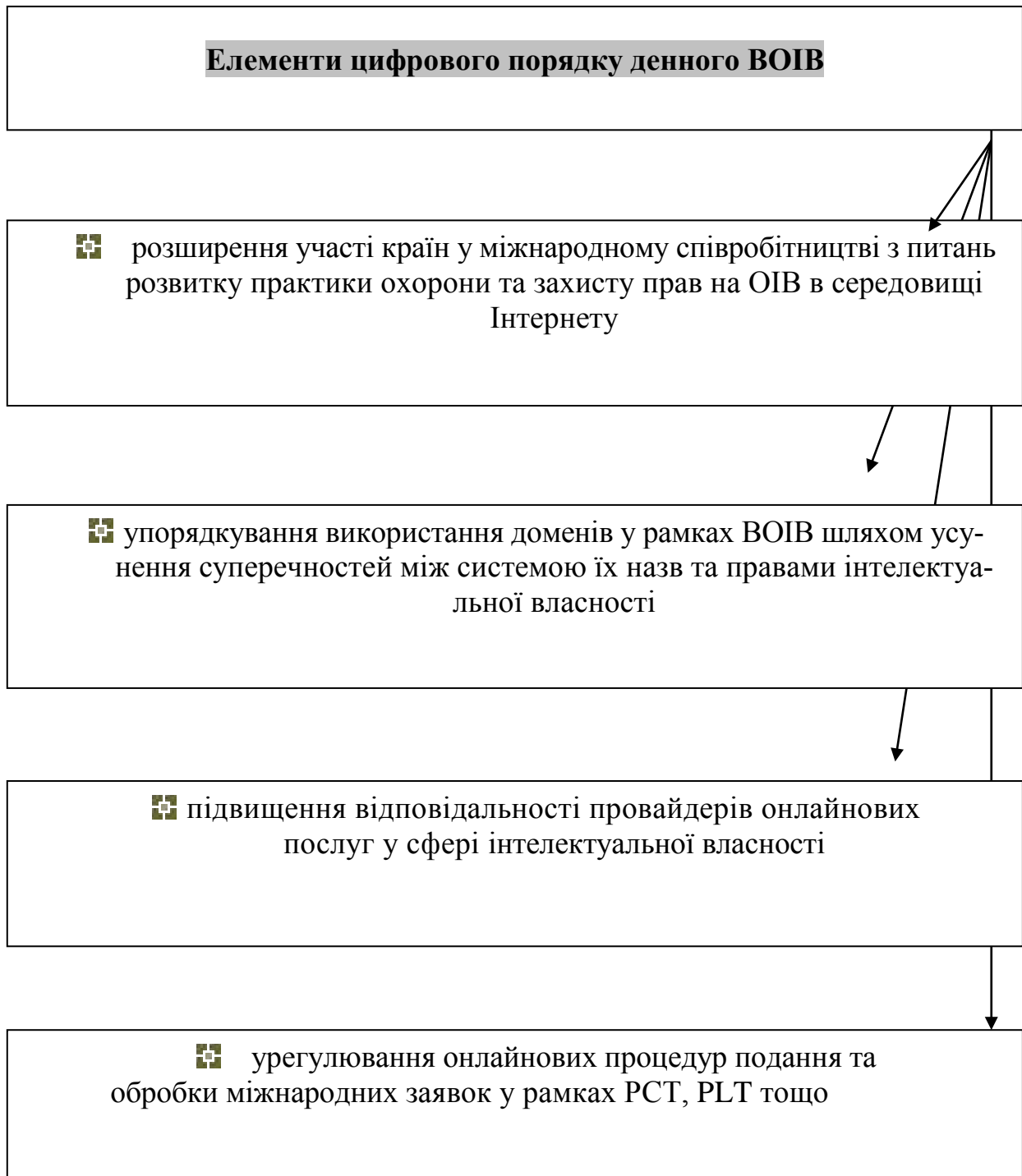

Рис. 7.37. Елементи цифрового порядку денного ВОІВ

ТЕМА 8. ОБЛІК І ОЦІНКА ВАРТОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ЇЇ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ

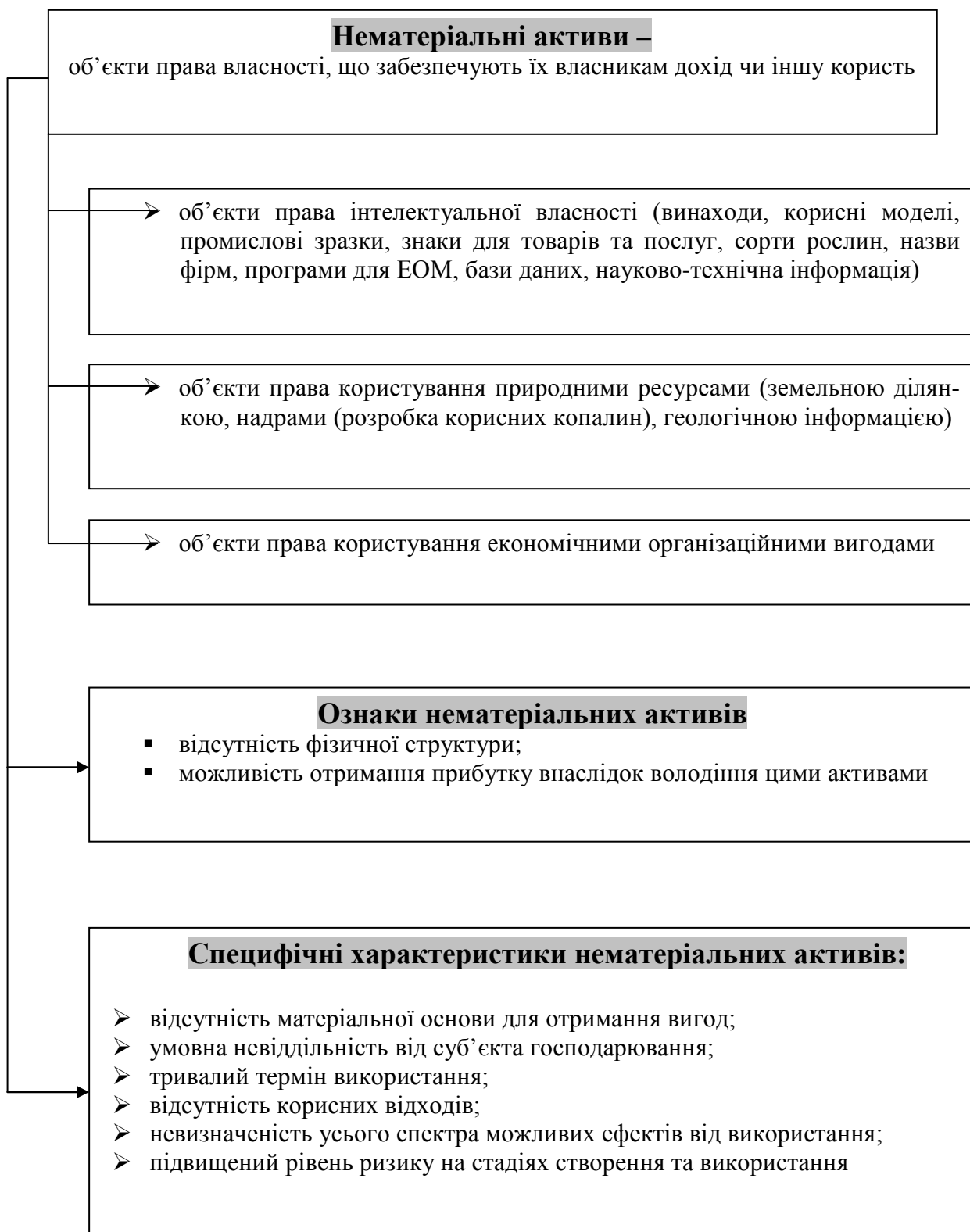

Рис. 8.1. Загальна характеристика нематеріальних активів

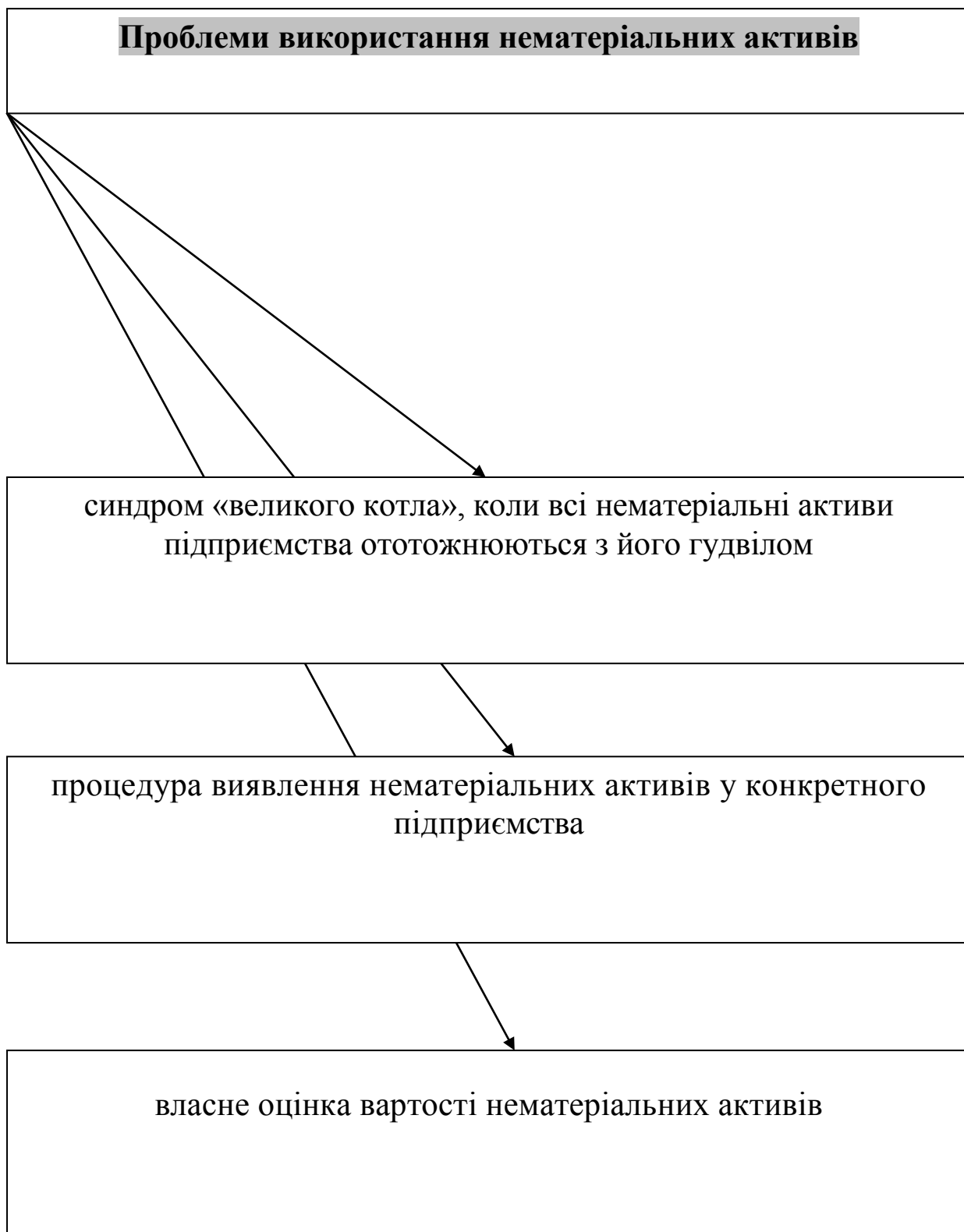

Рис. 8.2. Проблеми використання нематеріальних активів

Гудвіл -

нематеріальні активи, вартість яких визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінантної позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо

Причини виникнення гудвілу

- ⇒ висока якість продукції
- ⇒ ефективна організація та мотивація праці
- ⇒ ефективна рекламна політика
- ⇒ дієва система збуту
- ⇒ сприятливий нормативно-правовий режим роботи компанії тощо

Формула розрахунку

Гудвіл = (ринкова ціна компанії (сума ринкових цін акцій компанії)) – (балансову вартість компанії (сума всіх активів і зобов'язань фірми))

додатна величина, якщо компанія має позитивний імідж, високу ділову репутацію і покупці згодні сплатити надбавку до її ціни, розраховуючи на майбутні вигоди

від'ємна величина, якщо ділова репутація фірми є негативною і покупці отримують знижку при купівлі цієї фірми

Рис. 8.3. Характеристика гудвілу

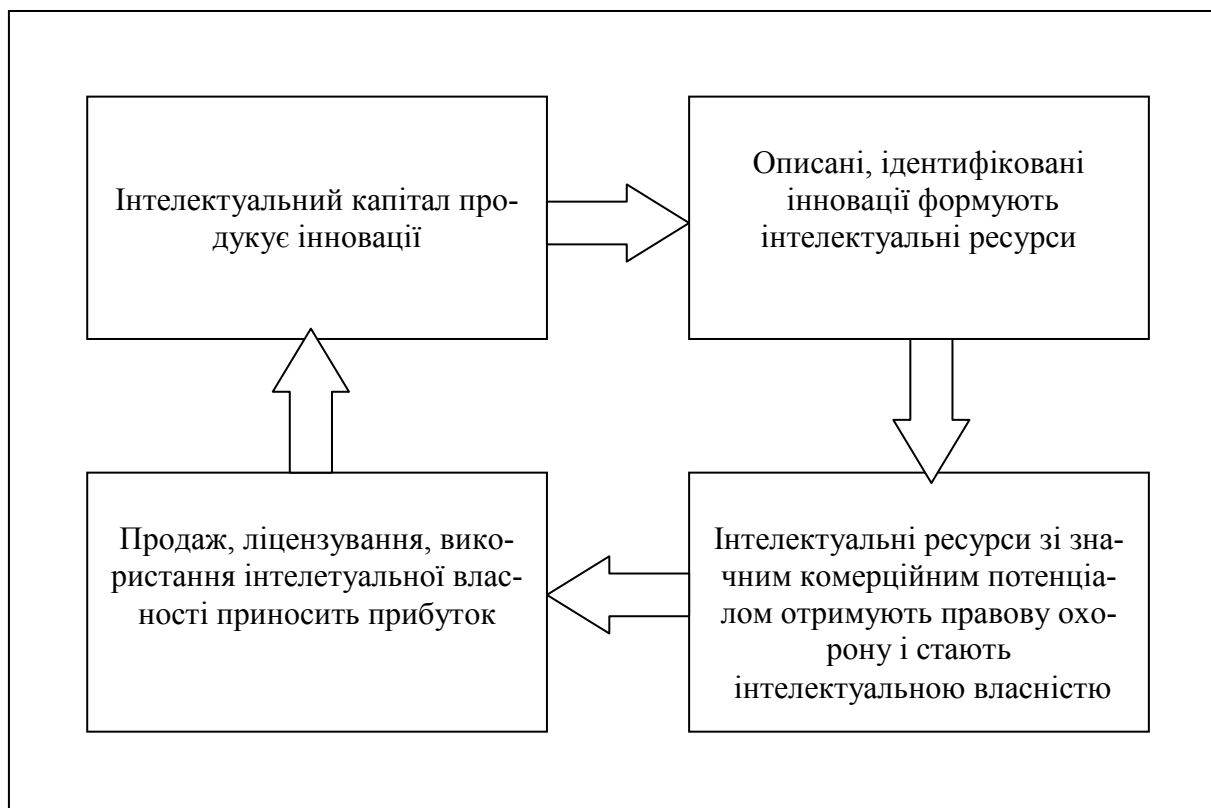

Рис. 8.4. Механізм комерціалізації інтелектуальної власності

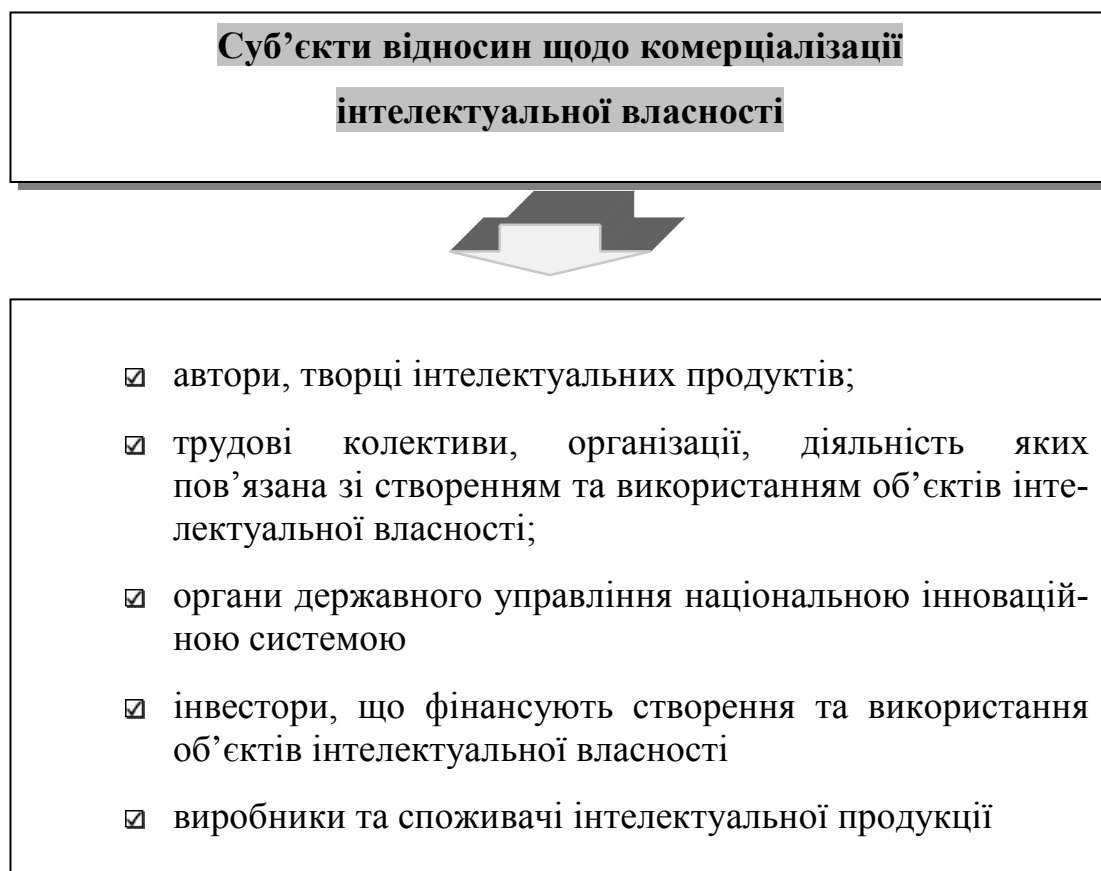

Рис. 8.5. Суб'єкти відносин щодо комерціалізації інтелектуальної власності

Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності –

це взаємовигідні (комерційні) дії всіх учасників процесу перетворення результатів інтелектуальної праці у ринковий товар

Мета комерціалізації –

отримання прибутку за рахунок використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві або продажу чи передачі прав на їх використання іншим юридичним чи фізичним особам

Основні способи комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності:

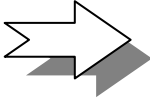
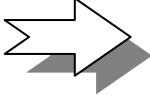
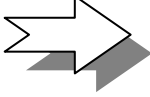
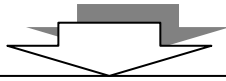
- 1. використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві;
- 2. внесення прав на об'єкти права інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства;
- 3. передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності:
 - 3.1. продаж прав власності на ОІВ;
 - 3.2. передача права на використання ОІВ:
 - за ліцензійним договором;
 - за договором франшизи;
 - за договором лізингу

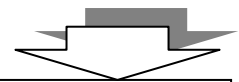
Рис. 8.6. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності

Підходи до комерціалізації ОПВ шляхом їх використання у виробництві товарів

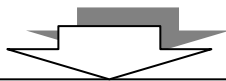
Аматорський підхід

є найпоширенішим в Україні. Зазвичай, група науковців, винахідників, розробників технології, які давно працюють над ідеєю, продовжує просувати її на ринок. Учасники цієї групи мало обізнані у маркетингу, економіці й фінансах. Кінцева мета діяльності науковців - побачити триумф своєї ідеї та водночас заробити багато грошей. Цей підхід є найменш ефективним

Посередницький підхід

ґрунтується на діяльності «провідників технологій, своєрідних сталкерів. Вони або володіють інформацією про те, якій фірмі потрібна та чи інша нова технологія (при цьому їм відомо, де знайти таку технологію), або можуть залучити гроші інвесторів до перспективного (піонерного) проекту. Сталкери рідко займаються власне виробництвом. Частіше їх інтерес полягає у тому, щоб звести одну сторону з іншою й отримати при цьому свою користь у вигляді оплати або частки у бізнесі. Роль сталкерів часто виконують бізнес-інкубатори, консалтингові компанії та бізнес-брокери, зайняті у сфері купівлі-продажу інноваційних і венчурних підприємств

Підприємницький підхід

полягає у тому, що автор ідеї - вже не розробник, а вільний підприємець, який знайшов технологію, за допомогою якої він може налагодити випуск товарів, що відповідають вимогам певного сегмента ринку з тим, щоб випередити конкурента й отримати значний прибуток

Рис. 8.7. Підходи до комерціалізації ОПВ

Внесення прав на ОІВ до статутного фонду підприємства надає	право на отримання частки прибутку (дивідендів)
	право на участь в управлінні підприємством через загальні збори правління
	право на отримання ліквідаційної квоти у разі ліквідації підприємства тощо

Рис. 8.8. Комерціалізація ОІВ шляхом внесення до статутного фонду підприємства

<p>формування значного за розмірами статутного фонду без відволікання коштів і забезпечення доступу до банківських кредитів та інвестицій, використовуючи інтелектуальну власність як об'єкт застави нарівні з іншими видами майна</p>
<p>амортизація інтелектуальної власності у статутному капіталі й заміна її реальними коштами, включаючи амортизаційні відрахування на собівартість продукції, тобто капіталізування інтелектуальної власності</p>
<p>авторам і підприємствам – власникам інтелектуальної власності – можливість стати засновниками (власниками) при організації дочірніх і самостійних фірм без відгалуження коштів</p>

Рис. 8.9. Переваги використання інтелектуальної власності в статутному фонді підприємства

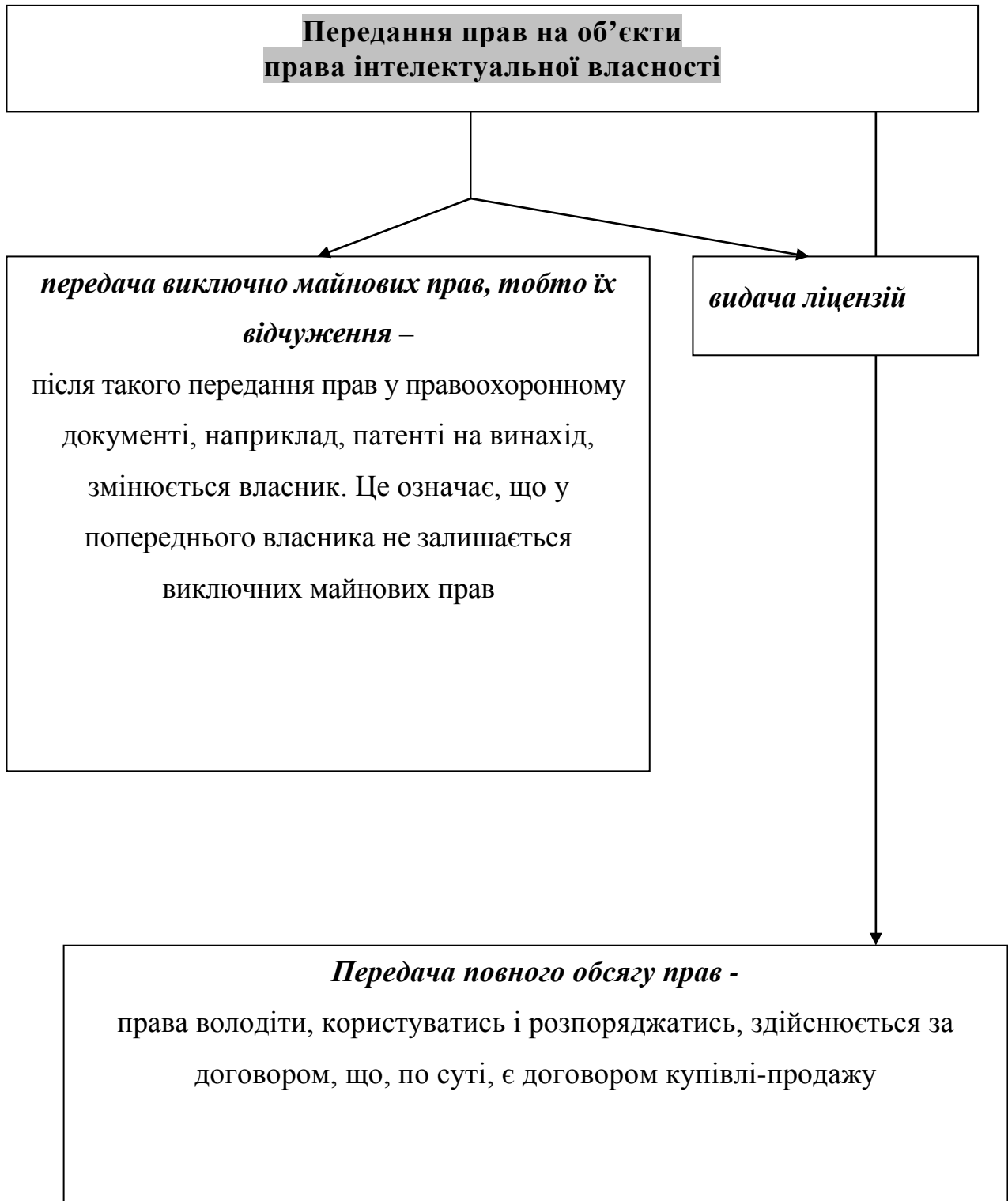

Рис. 8.10. Передавання прав як спосіб комерціалізації ОІВ

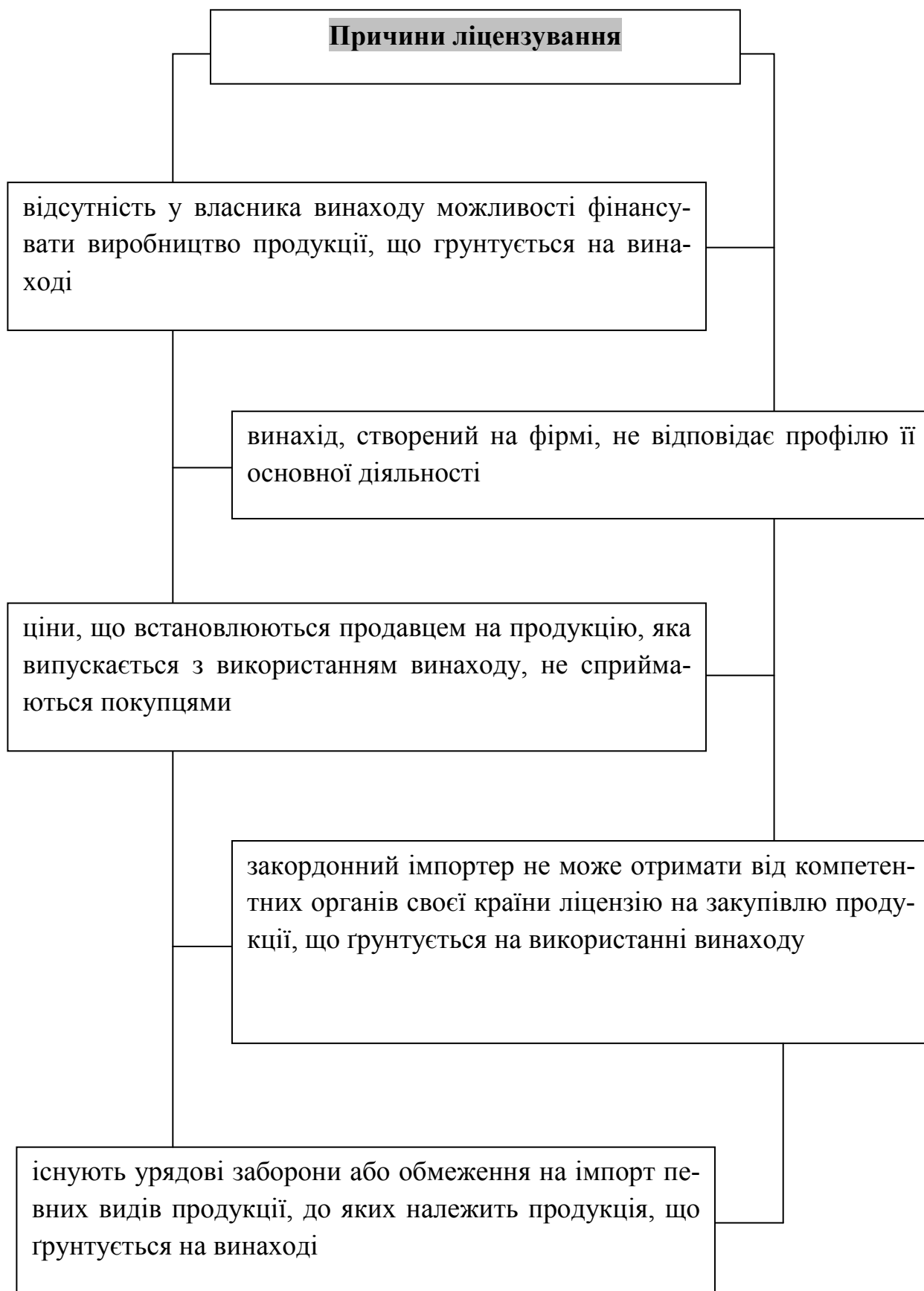
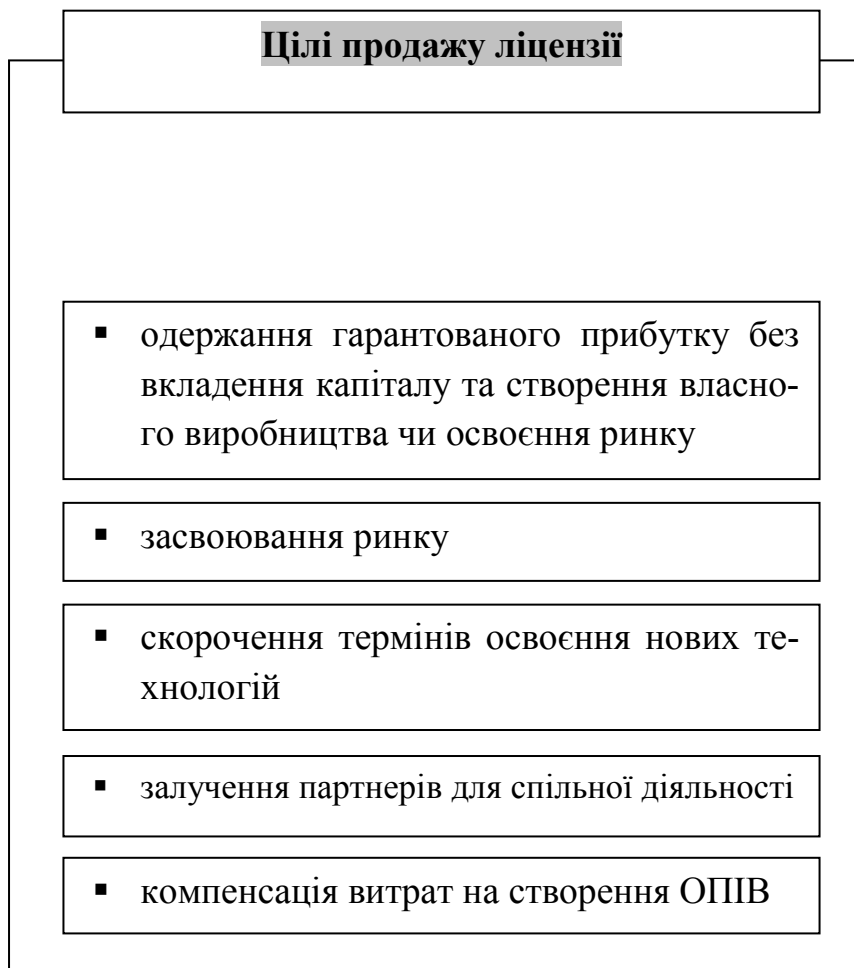

Рис. 8.11. Основні причини ліцензування

Продаж ліцензії дозволяє ліцензіарові вирішити свої проблеми при:

- раптовому погіршенні кон'юнктури ринку;
- виникненні ускладнень в експорті товарів через протекціоністську політику уряду країни-покупця;
- значному перевищенні попиту над обсягом власного виробництва продукції та ін.

Придбання ліцензії дозволяє ліцензіатові:

- освоїти виробництво продукції, що користується попитом, при істотній економії матеріальних і трудових ресурсів;
- знизити собівартість продукції, що випускається;
- підвищити продуктивність праці та конкурентоспроможність товарів на зовнішньому ринку;
- одержати переваги над конкурентами та ін.

Рис. 8.12. Цілі продажу ліцензії

Ліцензування - це процес видачі дозволу на здійснення певної діяльності

ліцензування конкретних видів діяльності, пов'язане з наданням юридичним або фізичним особам права займатися певним видом професійної чи виробничої діяльності, надавати певні послуги тощо

ліцензування у сфері інтелектуальної власності, за якого власники прав на об'єкти авторського права чи промислової власності надають дозвіл на їх використання іншим особам в обмін на фіксований гонорар чи частку отриманого прибутку

Ліцензіар - продавець ліцензії, юридична або фізична особа, яка зобов'язується передати права на використання об'єкта інтелектуальної власності за певну винагороду відповідно до передбачених ліцензійною угодою умов

Ліцензіат - покупець ліцензії, юридична або фізична особа, яка купує права на використання об'єктів інтелектуальної власності у межах, передбачених ліцензійною угодою

Ліцензія (від лат. licentio - свобода, право) - дозвіл на використання об'єкта інтелектуальної власності, що надається на підставі ліцензійного договору

Ліцензійний договір - угода, за якою продавець виключних майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності (ліцензіар) надає покупцеві (ліцензіату) дозвіл (ліцензію) на використання цього об'єкта протягом певного періоду в обумовлених угодою межах за відповідну винагороду

Ознаки ліцензійного договору:

- ✓ запропонований до продажу інтелектуальний продукт є нематеріальним;
- ✓ ліцензіат набуває право на використання визначених договором майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності;
- ✓ матеріальні об'єкти, що передаються за ліцензійним договором, є лише носіями інформації, яка є інтелектуальною власністю;
- ✓ основний елемент об'єкта ліцензії - патентне право, не стає майновою власністю покупця, а передається йому в тимчасове користування на певний термін;
- ✓ власник патенту при видачі ліцензії зберігає за собою майнові права на об'єкт інтелектуальної власності

Рис. 8.13. Сутність ліцензування

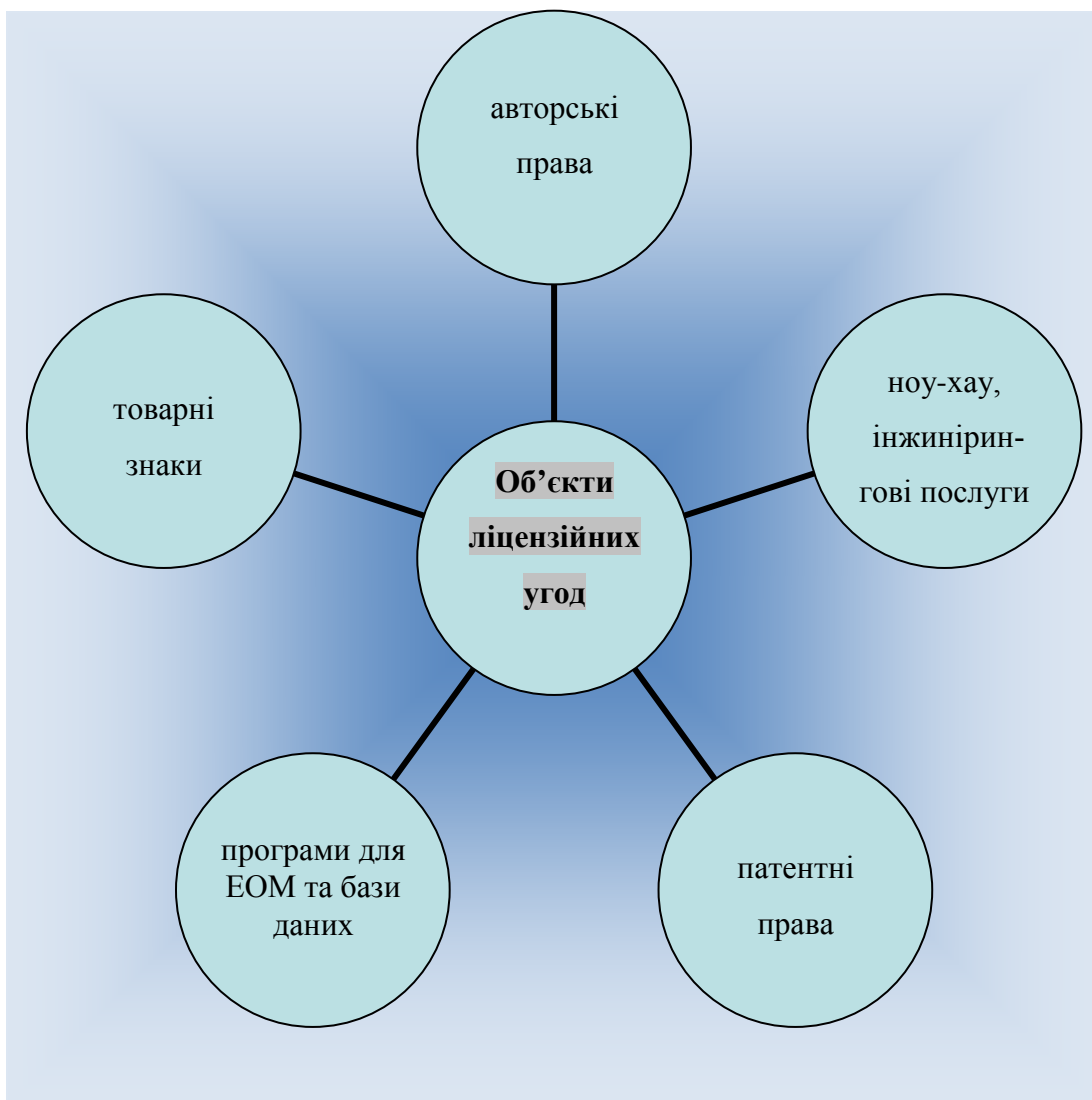

Рис. 8.14. Об'єкти ліцензійних угод

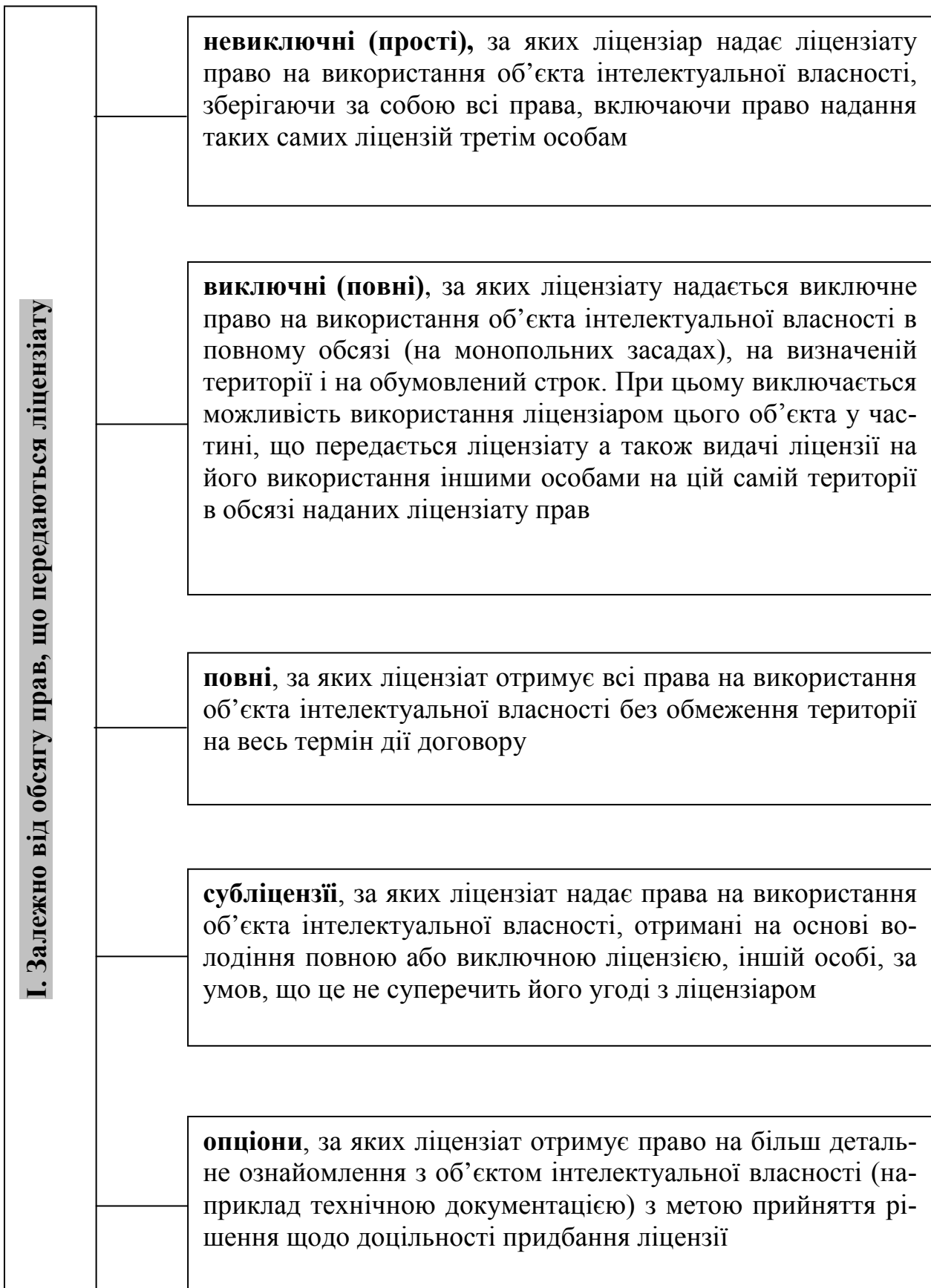

Рис. 8.15. Класифікація ліцензій за обсягом прав, що передаються ліцензіату

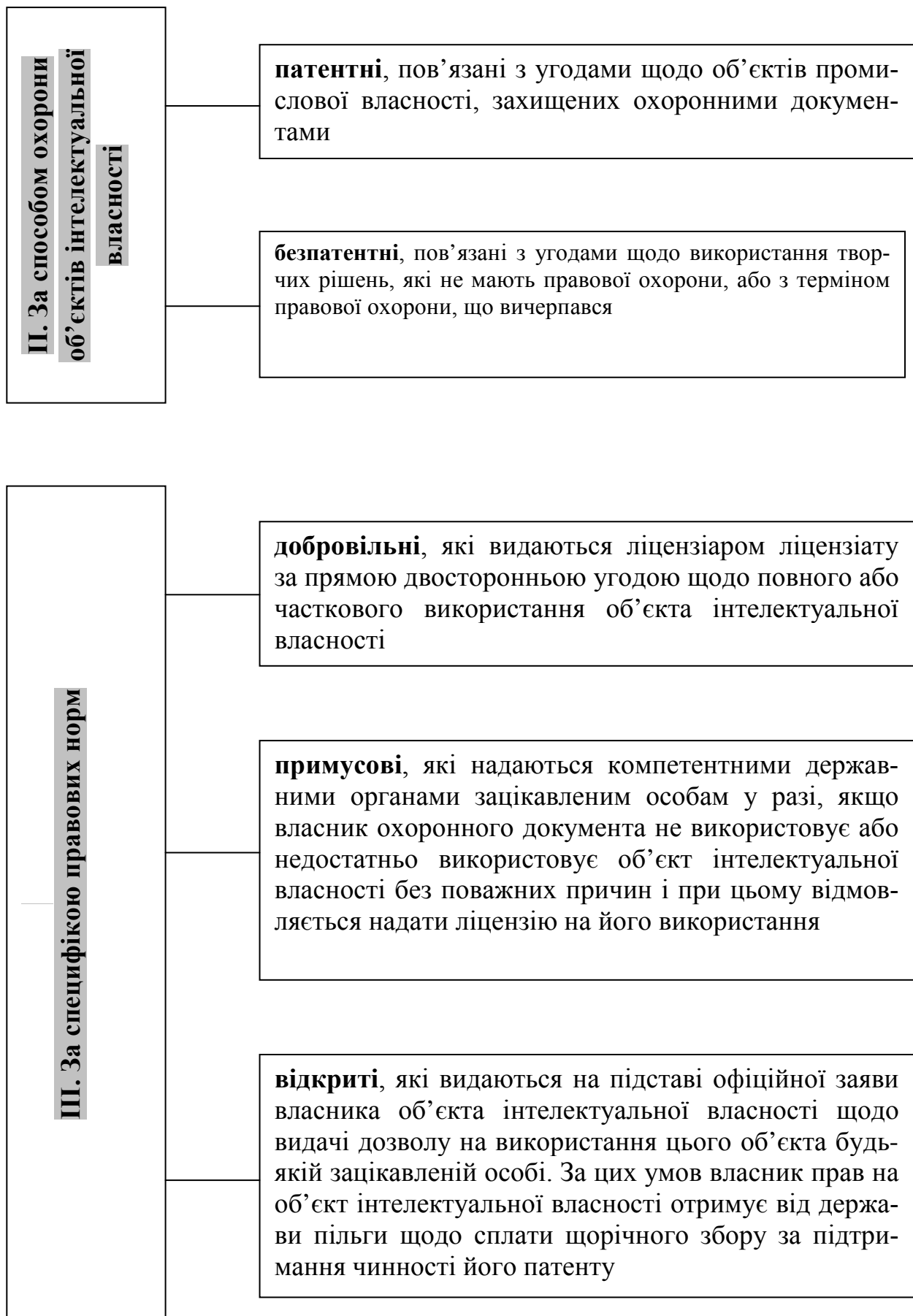

Рис. 8.16. Класифікація ліцензій за способом охорони об'єктів інтелектуальної власності та за специфікою правових норм

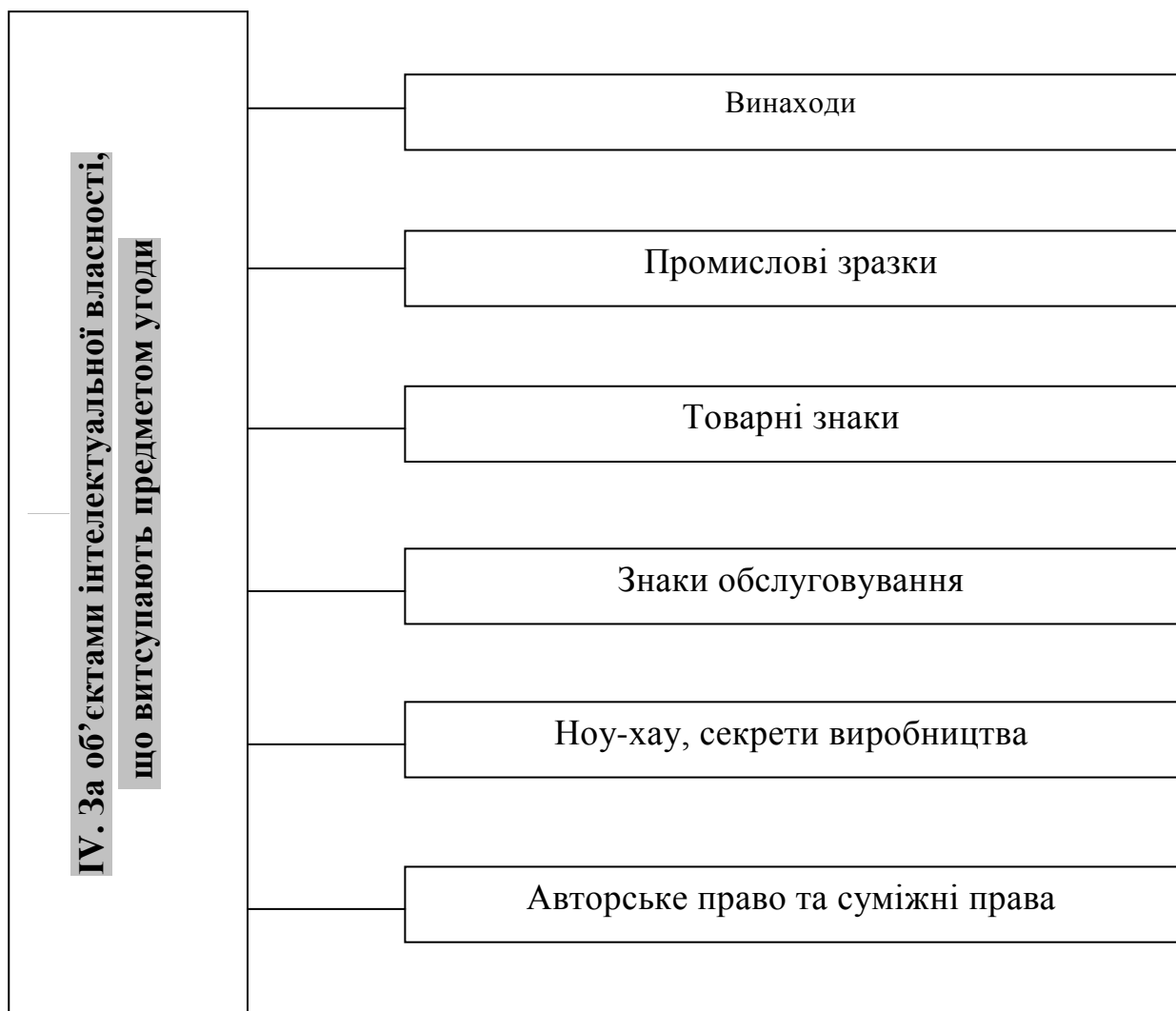
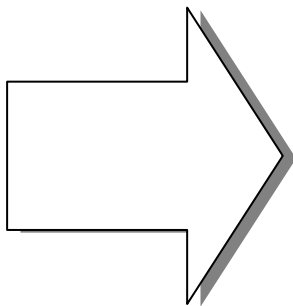

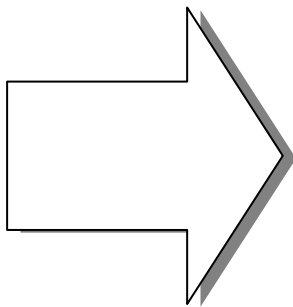
Рис. 8.17. Класифікація ліцензій за об'єктами інтелектуальної власності,
що виступають предметом угоди

Рис. 8.18. Форми винагороди за ліцензію

є монопольною ціною, пов'язаною з передачею майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності

залежить від об'єкта та виду угоди, терміну дії патенту, обсягів товарообороту ліцензіата, технічної, інформаційної та іншої допомоги, яку надає ліцензіар

Рис. 8.19. Ціна ліцензії

Методи визначення ціни ліцензії

Врахування діапазону цін	ціна ліцензії встановлюється на основі компромісу між ліцензіаром та ліцензіатом на основі їх уявлень про можливості та перспективи використання об'єкта інтелектуальної власності
Врахування роялті	ціна ліцензії визначається на основі фіксованих процентних виплат, які здійснює ліцензіат на користь ліцензіара через певні інтервали часу, починаючи з моменту виробничого чи комерційного освоєння ліцензованої продукції
Врахування паушального платежу	ціна ліцензії визначається як встановлена в процесі переговорів одноразова винагорода за право користуватись об'єктом інтелектуальної власності
Правило 25 %	ціна ліцензії встановлюється на рівні 25 % очікуваного валового прибутку від виробничого чи комерційного використання об'єкта інтелектуальної власності
Витратний підхід	ціна ліцензії визначається на основі оцінки затрат ліцензіара на дослідження, розробку, виробництво та випробування дослідного зразка

Рис. 8.20. Методи визначення ціни ліцензії

Продаж прав у повному обсязі

здебільшого проводиться через договір купівлі-продажу як договір обмінної угоди, за яким у результаті передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності (продажу охоронного документа - патенту або свідоцтва) власник як сторона, що продає, втрачає всі майнові права на нього. Тобто, якщо продано патент на винахід, то він перереєстровується на ім'я нового правовласника, до якого переходять всі майнові права

Франшиза (в Україні - договір комерційної концесії)

за визначенням експертів ВОІВ, - це договір, за яким одна особа (власник права - *франчайзер (franchisor)*, яка має розроблену систему здійснення певної діяльності, дозволяє іншій особі - *франчайзі (franchisee)* використовувати цю систему за винагороду, відповідно до вимог франчайзера.

Система за умов франшизи (franchise) - пакет договорів, що охоплює також права на ОПІВ, такі як: промислові зразки, фірмові найменування, торговельні марки, технології, комерційні таємниці (ноу-хау) тощо.

*Франчайзі не набуває прав на ОПІВ.
Ці права йому тільки ліцензуються на певний строк.*

Рис. 8.21. Продаж прав та поняття договору франшизи

Лізинг

відносно нова форма комерціалізації ОПВ;

підприємницька діяльність, що приносить прибуток за рахунок тимчасової уступки власником права (лізингодавцем) виключного користування об'єктом власності третім особам (лізингоотримувачам) за обумовлену плату

Форми організаційно-економічних відносин лізингу

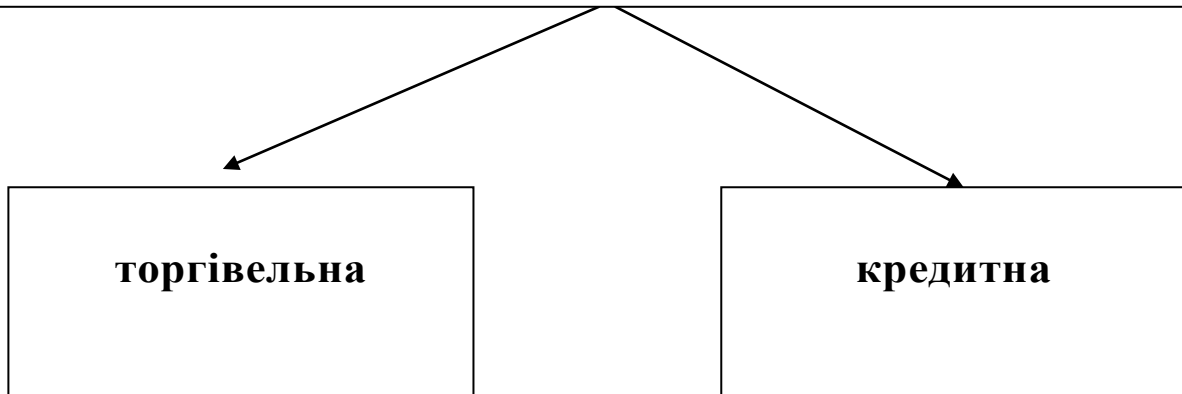

Рис. 8.22. Поняття лізингу

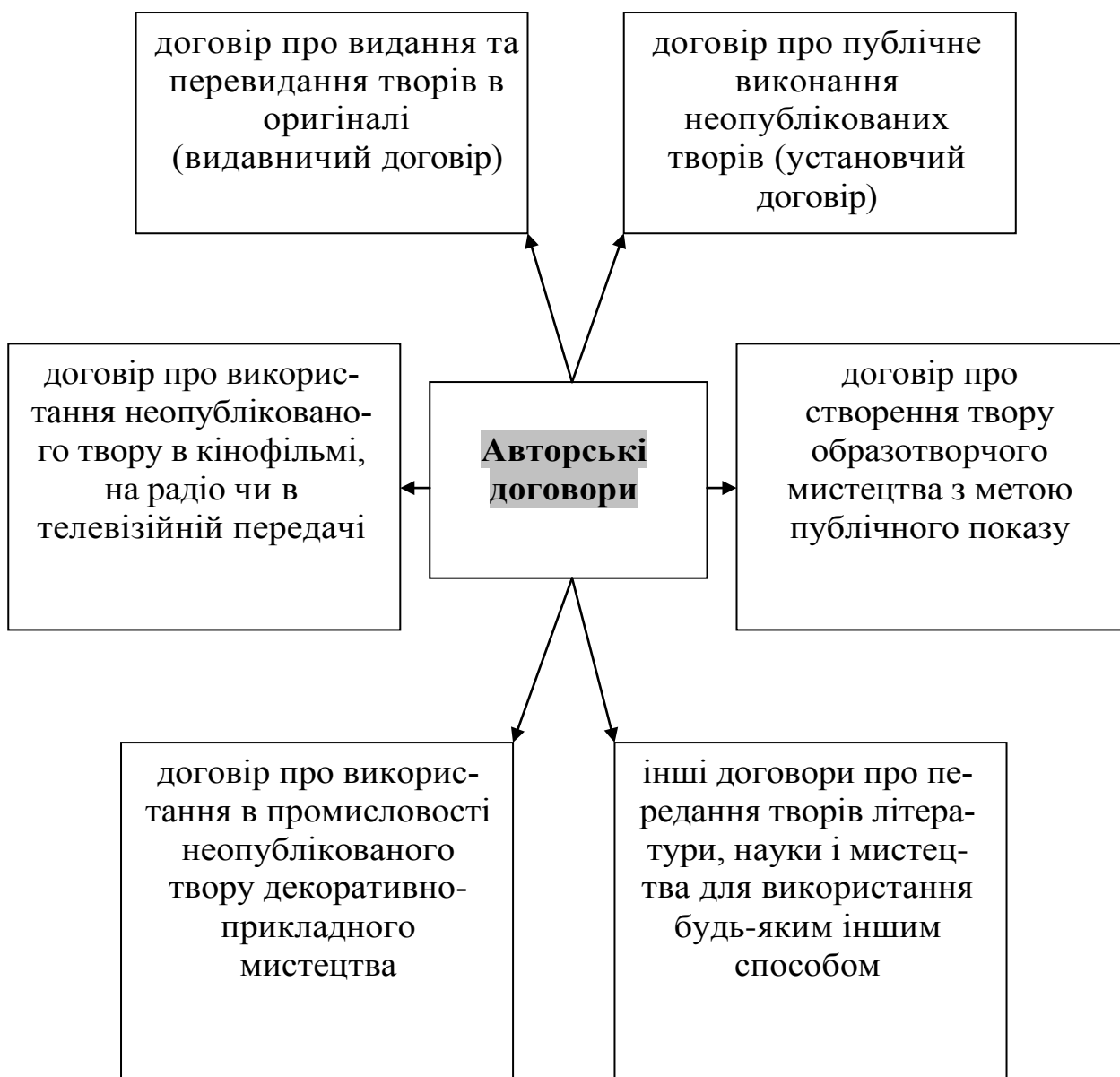

Рис. 8.23. Види авторських договорів

Етапи вирішення завдання залучення до обігу нематеріальних активів

інвентаризація наявних на підприємстві нематеріальних активів, виявлення найцінніших з них, потенційно затребуваних на ринку, і постановка їх на бухгалтерський облік

проведення патентного пошуку і технічного оформлення на передбачувані об'єкти інтелектуальної власності й одержання охоронних документів

проведення ринкової оцінки об'єктів інтелектуальної власності та розробка найоптимальнішої, з огляду на максимальний економічний ефект, схеми залучення до господарського обігу

Рис. 8.24. Етапи залучення до обігу нематеріальних активів

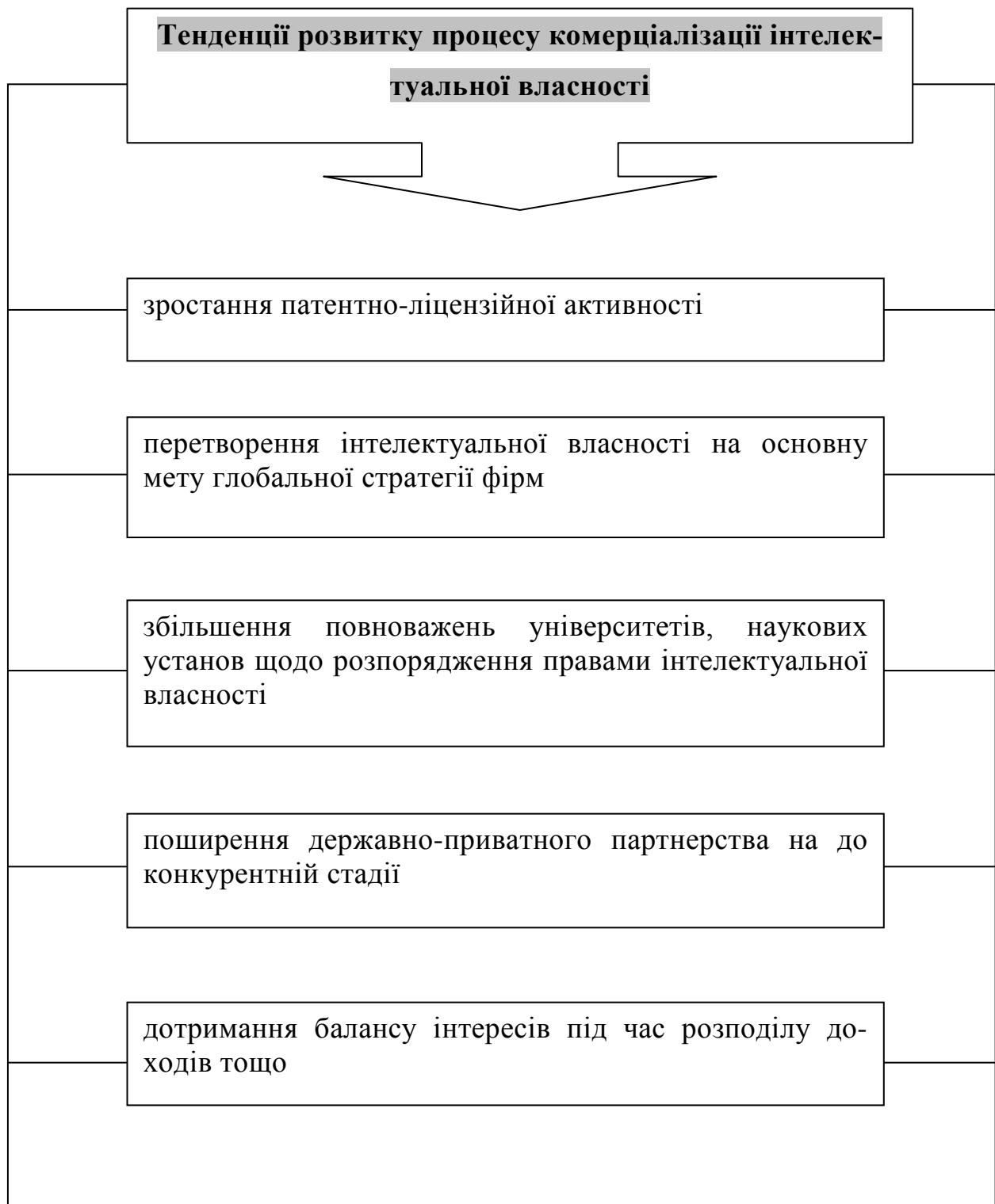

Рис. 8.25. Тенденції розвитку процесу комерціалізації інтелектуальної власності

Нематеріальний актив –

немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований (відділений від підприємства) й утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він не перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам

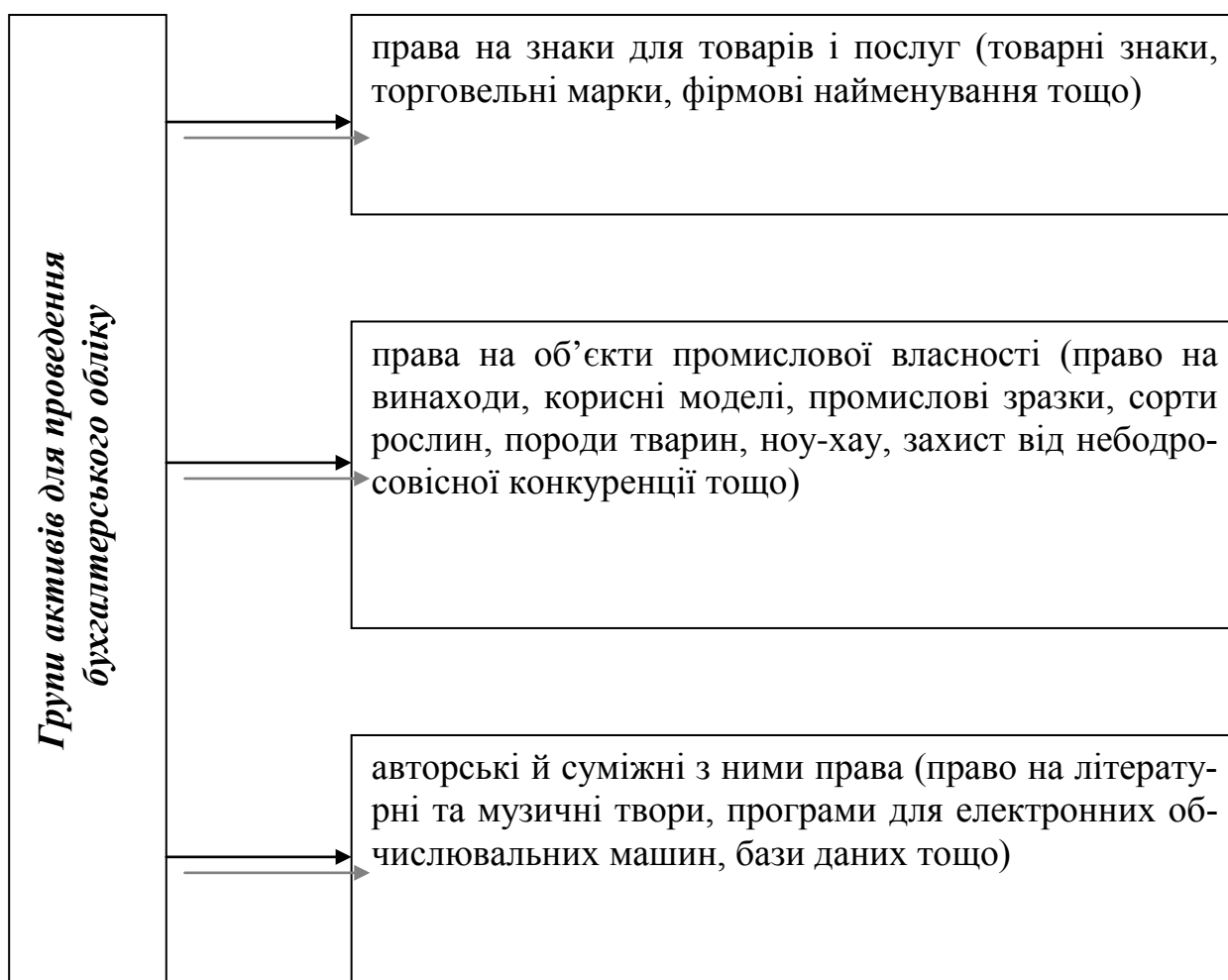

Рис. 8.26. Поняття та групи нематеріальних активів

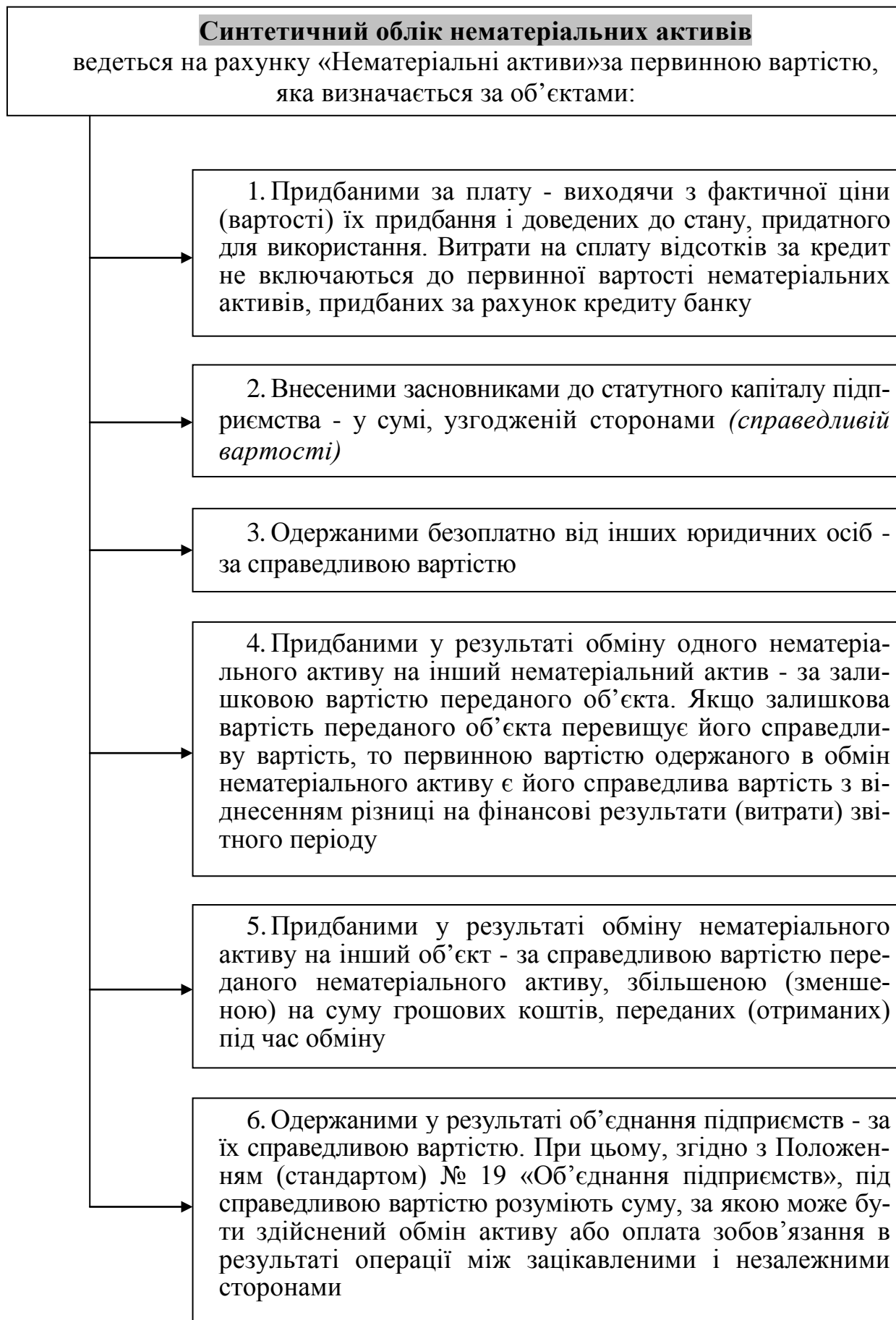

Рис. 8.27. Синтетичний облік нематеріальних активів

Аналітичний облік нематеріальних активів
ведеться за кожним об'єктом поділом на такі групи:

права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природні середовища)

права користування майном (права користування земельною ділянкою, будівлею, права на оренду приміщення тощо)

право на знаки для товарів і послуг, товарні знаки, торговельні марки, фірмові назви тощо)

права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції та ін.)

авторські й суміжні з ними права (право на літературні й музичні твори, право власності на програми для ЕОМ, на базу даних та ін.)

гудвіл (перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання)

інші нематеріальні активи (право на здійснення діяльності, використання економічних та інших привілеїв, місце на фондовій, товарній біржі, до вартості якого входять усі витрати, пов'язані з практичним використанням цього місця для самого підприємства) тощо

Рис. 8.28. Аналітичний облік нематеріальних активів

Рис. 8.29. Умови вибуття нематеріальних активів з підприємства

Інвентаризація нематеріальних активів

проводиться відповідно до вимог Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів і розрахунків

Основне завдання інвентаризації –

як виявлення наявності нематеріальних активів, так і перевірка реальності визначення їх вартості з урахуванням зносу та законності оприбуткування, тобто наявності відповідних документів

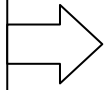
Нематеріальні активи записуються до інвентаризаційних описів за наявності документів, які є підставою для взяття їх на облік, а саме:

- ⇒ рахунків за ноу-хау відповідно до договору власника;
- ⇒ договору й актів про приймання наукових і конструкторських розробок;
- ⇒ рахунка на оплату вартості майнового комплексу, придбаного на аукціоні, та подальшого розрахунку суми гудвілу за наявності різниці між ціною придбання і вартістю активів підприємства;
- ⇒ рахунків за роботи зі створення програмного забезпечення;
- ⇒ документів, що підтверджують організаційні витрати, яких зазнало підприємство у зв'язку з його створенням, витрати, пов'язані з розробкою засновницьких документів і техніко-економічних обґрунтувань, оплатою за консультаційні послуги в спеціалізованих організаціях, реєстраційні та інші витрати

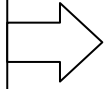
Рис. 8.30. Інвентаризація нематеріальних активів

Оцінка нематеріальних активів

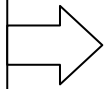
дозволяє:

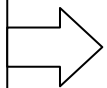
- визначити розмір частки при внесенні нематеріальних активів як вкладу, в статутний фонд підприємства;

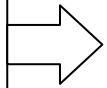
- оцінити вартість нематеріальних активів при складанні й реєстрації ліцензійних угод і (або) угод купівлі-продажу;

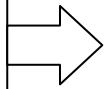
- розрахувати розмір збитків або розмір компенсації у разі незаконного використання нематеріальних активів;

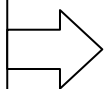
- регулювати обсяги амортизаційних відрахувань і створювати фонди на придбання нових нематеріальних активів;

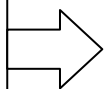
- забезпечити облік усіх активів підприємства;

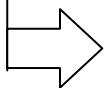
- збільшити ринкову вартість підприємства;

- оцінити вартість майна підприємства для одержання кредиту під заставу прав на ОІВ;

- врахувати вартість нематеріальних активів при реорганізації, ліквідації чи банкрутстві підприємства;

- здійснювати інші дії, передбачені законодавством

Рис. 8.31. Переваги оцінки нематеріальних активів для підприємства

Мета оцінювання інтелектуальної власності

за умови незмінності юридичного статусу майна компанії, що оцінюється

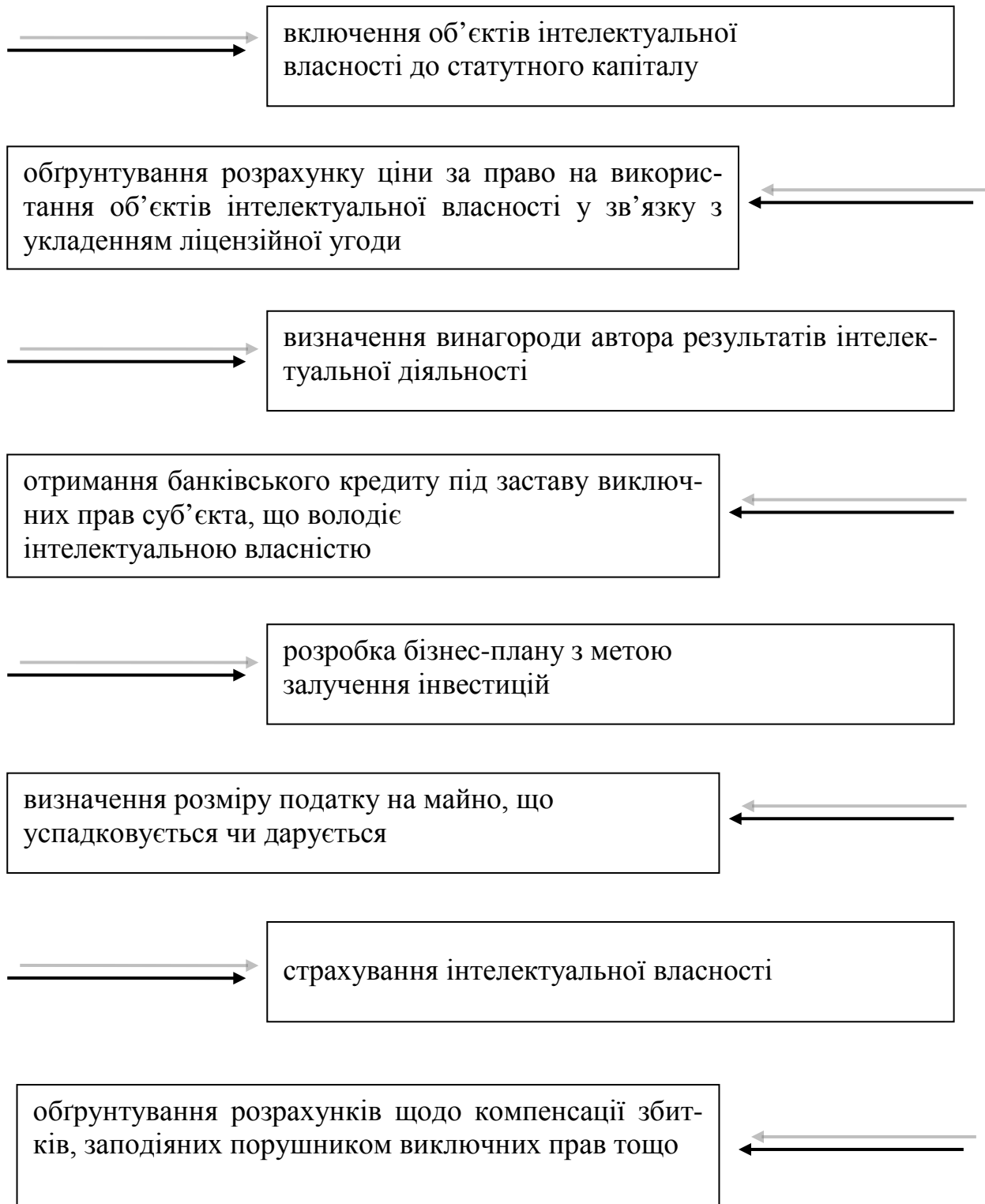
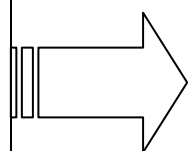

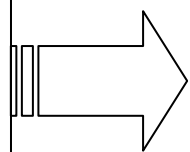
Рис. 8.32. Мета оцінювання інтелектуальної власності

Принципи оцінки майна та майнових прав

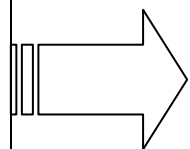
ст. 4 Національного стандарту № 1, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440

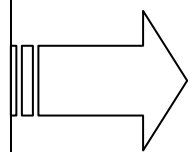
корисності - майно має цінність лише за умов його здатності задовольняти потреби потенційних власників або користувачів

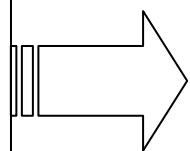
попиту і пропозиції - врахування співвідношення попиту та пропозиції

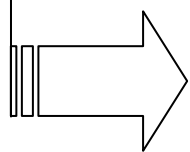
заміщення - врахування поведінки покупців на ринку, які не сплачуватимуть за придбання майна суми, більшої за мінімальну ціну майна такої самої корисності

очікування - вартість об'єкта оцінки визначається розміром економічних вигід, які очікуються від володіння, користування та розпорядження ним

внеску, граничної продуктивності - врахування впливу на вартість об'єкта оцінки факторів виробництва, пропорційної їхньому внеску у загальний дохід

найбільш ефективного використання - врахування залежності ринкової вартості об'єкта оцінки від його найефективнішого використання

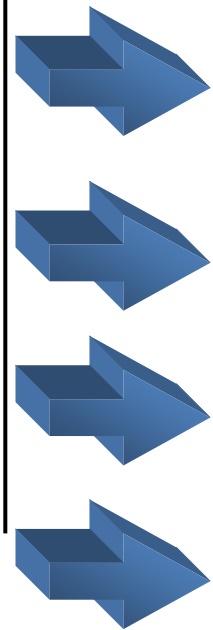
Рис. 8.33. Принципи оцінки майна та майнових прав

Принципи оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності

- комплексний облік трьох груп чинників: витрат, цінності для покупця, впливу конкуренції
- ігнорування безповоротних та врахування лише релевантних витрат (від англ. relevant - доречний, той, що стосується справи)
- врахування чинників цінової еластичності попиту на об'єкти інтелектуальної власності (ступеня обізнаності, поінформованості покупців, часового інтервалу, «ринкової сили» контрагентів, «ефекту розподілу витрат» між кількома покупцями тощо)
- застосування адекватних методів виокремлення частки інтелектуальної власності в загальній вартості або прибутку від використання комплексного об'єкта (у випадку неповної рівноправності або явно низької цінності об'єкта інтелектуальної власності, коли застосування складних методів аналізу є невиправданим)
- при розробці методики оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності важливого значення набуває врахування юридичних обмежень, що визначають ступінь правової захищеності, масштаб та термін корисного використання цих об'єктів

Рис. 8.34. Принципи оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності

Проблеми вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності

об'єкти інтелектуальної власності нематеріальні за своєю сутністю, їхню вартість неможливо визначити за допомогою традиційного інструментарію

не всі інтелектуальні блага піддаються безпосередньому ринковому оцінюванню

не існує (не може існувати) єдиної загальноприйнятої уніфікованої методики оцінювання об'єктів інтелектуальної власності у зв'язку з оригінальністю і неповторністю інтелектуальних продуктів та умов їх використання окремими суб'єктами господарювання

динаміка вартості інтелектуальної власності не завжди підпорядковується певній загальній закономірності, є індивідуальною для кожного конкретного її об'єкта, оскільки інновації не стільки йдуть за ринковою кон'юнктурою, скільки визначають її зміни

Рис. 8.35. Проблеми вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності

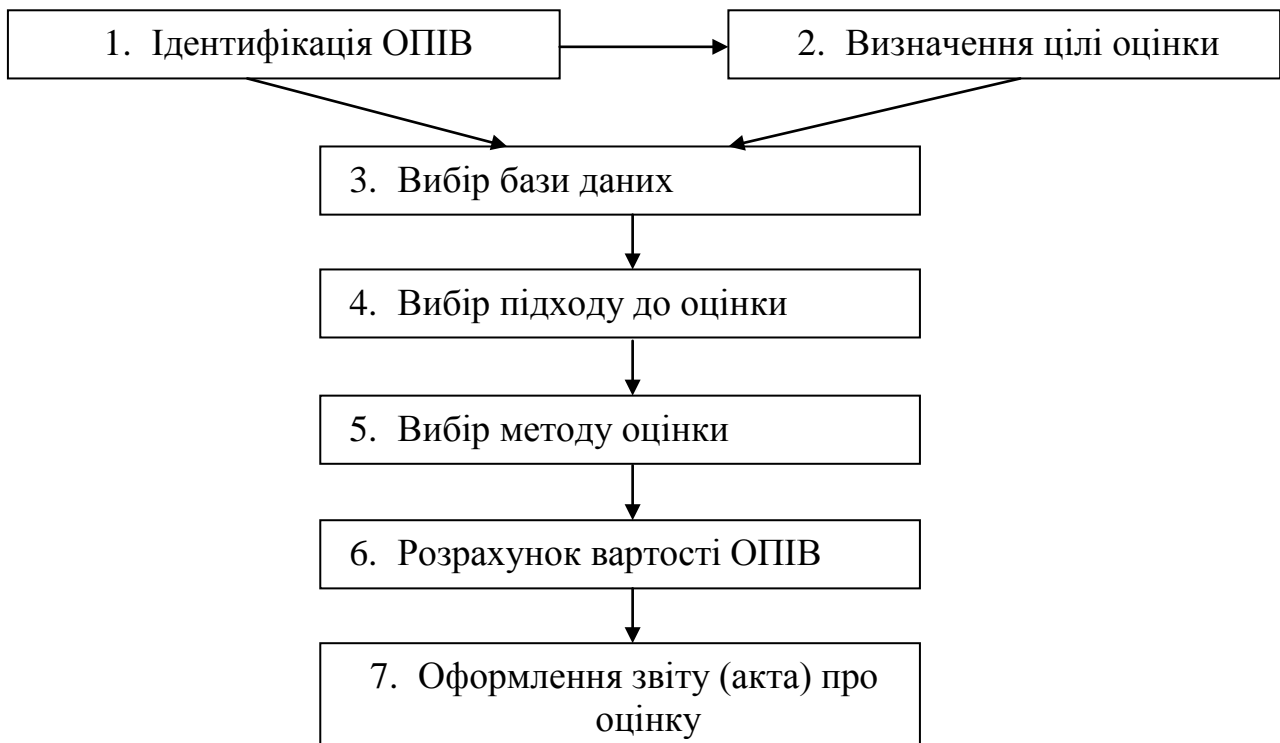

Рис. 8.36. Послідовність оцінки вартості прав на ОІВ

**Прийоми визначення вартості прав на
об'єкти інтелектуальної власності**

Підходи

дають принципи визначення вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності

Методи

визначають процедуру розрахунку вартості

Методики

розглядають застосування того чи іншого методу стосовно конкретних об'єктів інтелектуальної власності та конкретних цілей розрахунку

Рис. 8.37. Прийоми, що застосовуються для визначення вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності

Принципи вибору методичних підходів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності

- ⇒ корисності, згідно з яким ринкову вартість мають об'єкти оцінювання, використання яких протягом певного періоду сприяє задоволенню конкретних потреб споживачів;
- ⇒ взаємодії попиту і пропозиції, згідно з яким ринкова вартість об'єктів оцінювання залежить від попиту, пропозиції та характеру конкуренції між покупцями та продавцями;
- ⇒ заміщення, згідно з яким ринкова вартість об'єктів оцінювання не може перевищувати найвірогідніші витрати на придбання об'єктів еквівалентної корисності;
- ⇒ очікування, згідно з яким ринкова вартість об'єктів оцінювання залежить від очікуваної величини, тривалості та ймовірності отримання доходів (вигід) за певний період при найбільш ефективному використанні цих об'єктів;
- ⇒ зміни, згідно з яким ринкова вартість об'єкта оцінювання змінюється у часі та визначається на конкретну дату;
- ⇒ зовнішнього впливу, згідно з яким ринкова вартість об'єкта оцінювання залежить від зовнішніх факторів, що визначають умови його використання (ринкова інфраструктура, міжнародне і національне законодавство, політика держави в галузі інтелектуальної власності тощо);
- ⇒ найефективнішого використання, згідно з яким ринкова вартість об'єкта оцінювання визначається на основі з найбільш вірогідного, економічно виправданого, фінансово можливого, легітимного використання інтелектуальної власності, що забезпечує максимальний результат. При цьому найефективніше використання інтелектуальної власності не тотожне її поточному використанню

Рис. 8.38. Принципи вибору методичних підходів оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності

Підходи до оцінки

Витратний підхід

(підхід на основі активів) заснований на припущенні, що вартість об'єкта інтелектуальної власності дорівнює вартості витрат на його створення, доведення до робочого стану й амортизацію.

Цей підхід до розрахунку вартості влаштовує покупця, тому що він може документально відстежити витрати на створення об'єкта інтелектуальної власності і, таким чином, переконатися, що ця вартість виправдана. Але він не вигідний для продавця, оскільки останній одержить суму, рівну тільки понесеним витратам на створення об'єкта інтелектуальної власності, тобто без прибутку

Порівняльний (ринковий) підхід

підхід до оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності припускає використання прийому порівняння продажів. Сутність підходу полягає в порівнянні об'єкта, що оцінюється, з аналогічними по призначенню, якості і корисності об'єктами, які були продані на цей час на аналогічному ринку

Дохідний підхід

підхід припускає, що ніхто не стане вкладати свій капітал у придбання того чи іншого об'єкта інтелектуальної власності, якщо такий же дохід можна одержати будь-яким іншим способом

Рис. 8.39. Підходи до оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності

**Переваги та обмеження існуючих підходів
до оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності**

Підходи	Переваги	Обмеження
<p>Витратний – сукупність методів оцінювання, що ґрунтуються на врахуванні витрат на відтворення первинної вартості об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства з урахуванням їх подальшого поліпшення або заміни</p>	<ul style="list-style-type: none"> – використання первинної бухгалтерської документації; – об'єктивне оцінювання витрат; – велика точність визначення ціни 	<ul style="list-style-type: none"> – не враховує низку важливих чинників (прибуток від комерціалізації, інвестиційні ризики, потенціал зростання доходу тощо); – здійснені витрати не завжди точно співвідносяться з успіхом на ринку
<p>Порівняльний – сукупність методів оцінювання, заснованих на визначенні вартості об'єктів інтелектуальної власності шляхом порівняння з вартістю їх аналогів, стосовно до яких є інформація про ціни та умови угод</p>	<ul style="list-style-type: none"> – базується на реальній кон'юнктурі ринку; – відображає наявну на даний момент практику відносин покупців та продавців 	<ul style="list-style-type: none"> – складність в отриманні вихідних даних, відсутність доступу до необхідної інформації; – необхідність внесення поправок з урахуванням існуючих тенденцій; – неврахування майбутніх вигід
<p>Прибутковий – сукупність методів оцінювання, заснованих на врахуванні майбутніх доходів, пов'язаних з їх використанням</p>	<ul style="list-style-type: none"> – враховує очікування та майбутні вигоди; – враховує внесок інтелектуальної власності в капітал підприємства як актив бізнесу 	<ul style="list-style-type: none"> – складність прогнозування майбутніх вигід; – суб'єктивізм

Таблиця 8.2

**Порівняльна ефективність підходів до оцінювання
об'єктів інтелектуальної власності та нематеріальних активів**

Інтелектуальна власність та нематеріальні активи	Основний підхід	Другорядний підхід	Неефективний підхід
Патенти і технології	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Торговельні марки та найменування	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Авторські права	Прибутковий (дохідний)	Порівняльний	Витратний
Програмне забезпечення управління	Витратний	Порівняльний	Дохідний
Виробниче програмне забезпечення	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Мережа збуту	Витратний	Дохідний	Порівняльний
Франчайзингові права	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Навчений персонал	Витратний	Дохідний	Порівняльний
Корпоративна практика та методика	Витратний	Дохідний	Порівняльний

**Методика оцінки вартості прав на об'єкти
інтелектуальної власності**

**Витратний
підхід**

визначення витрат на відтворення первісної вартості об'єкта інтелектуальної власності в складі нематеріальних активів підприємства з урахуванням його подальших покращення чи заміни за відрахуванням обґрунтованої поправки на суму амортизації за період використання оцінюваного об'єкта з метою встановлення його реальної вартості

**Порівняльний
(ринковий)
підхід**

підхід дає так звану «справедливу ціну» – ціну, за яку продавець, який володіє інформацією про ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий продати об'єкт інтелектуальної власності, а покупець, який також володіє повною інформацією про об'єкт інтелектуальної власності і ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий купити даний об'єкт інтелектуальної власності. Тобто ціна встановлюється ринком і влаштовує як продавця, так і покупця

**Дохідний
підхід**

встановлення причинно-наслідкового зв'язку між функціональними якостями об'єкта інтелектуальної власності та майбутніми доходами від його використання

Рис. 8.40. Методики оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності за відповідними підходами

**Методи оцінки
вартості прав на об'єкти
інтелектуальної власності**

Витратний підхід	<p>метод фактичних витрат - врахування фактично здійснених витрат згідно з бухгалтерською звітністю підприємства за певний період (виявленні всіх фактичних початкових витрат, пов'язаних зі створенням, придбанням, введенням в експлуатацію об'єкта інтелектуальної власності, та їх корекції з урахуванням індексу цін на дату оцінки та коефіцієнта морального старіння)</p>
	<p>метод вартості заміщення - вартість об'єкта інтелектуальної власності визначається мінімальною ціною, яку потрібно заплатити за об'єкт, що має аналогічну споживчу вартість, тобто є еквівалентним за варіантами використання</p>
	<p>метод відновлювальної вартості - визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності як суми витрат, необхідних для створення нової точної копії оцінюваного активу (на основі сучасних цін на необхідні ресурси)</p>
	<p>метод планових витрат</p>
	<p>метод коефіцієнтів</p>

Рис. 8.41. Методи оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності за витратного підходу

**Методи оцінки
вартості прав на об'єкти
інтелектуальної власності**

Порівняльний (ринковий) підхід	<p>метод порівняльного продажу - зіставлення вартості об'єкта оцінювання з вартістю аналогічних об'єктів інтелектуальної власності, які були реалізовані на ринку. У цьому випадку ринкова вартість об'єкта оцінювання визначається ціною, яку згодні заплатити на дату оцінювання типові покупці типовим продавцям інтелектуальної власності за аналогічний (за якістю, призначенням, корисністю) об'єкт з урахуванням необхідних коректив</p>
	<p>метод звільнення від роялті (винагорода власнику) - визначенні вартості об'єктів інтелектуальної власності шляхом додавання майбутніх грошових потоків роялті, приведених із використання ставки дисконтування до поточної вартості</p>
	<p>метод експертних оцінок</p>

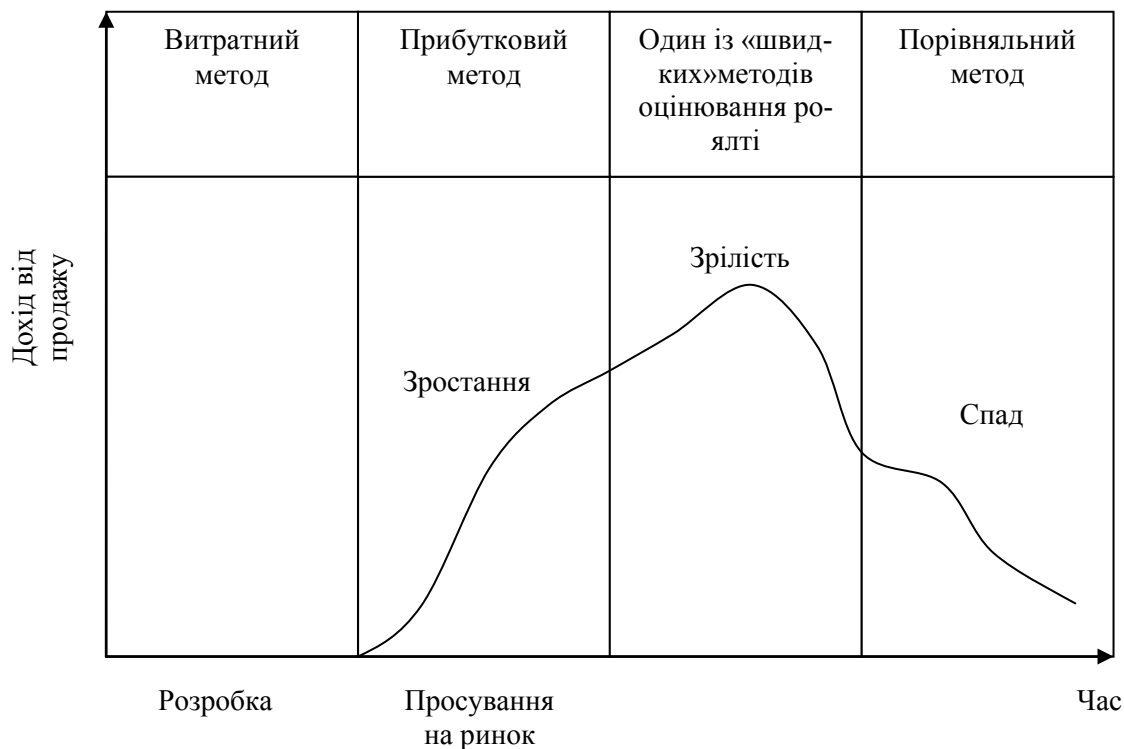
Рис. 8.42. Методи оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності за порівняльним підходом

**Методи оцінки
вартості прав на об'єкти
інтелектуальної власності**

Прибутковий (дохідний) підхід	<p>метод дисконтування - розрахунок поточної вартості об'єкта інтелектуальної власності здійснюється шляхом приведення всіх майбутніх надходжень чистого прибутку від використання інтелектуальної власності на дату проведення оцінювання за визначеною оцінювачем ставкою дисконтування:</p> $V_n = \sum_{t=1}^n \frac{R_t}{(1+e)^t},$ <p>де V_n-поточна вартість об'єкта оцінювання; R_t - майбутні грошові надходження чистого прибутку в t-му році; e - коефіцієнт дисконтування; n-кількість років, протягом яких здійснюються грошові надходження</p>
	<p>метод капіталізації прибутку - поточна вартість об'єкта оцінювання визначається шляхом зіставлення щорічного прибутку від комерційного використання інтелектуальної власності і коефіцієнта капіталізації:</p> $V_n = \frac{\Pi}{K}$ <p>де V - поточна вартість об'єкта оцінювання, визначена за методом капіталізації; Π - щорічний прибуток від комерційного використання об'єкта оцінювання; K - коефіцієнт капіталізації.</p>
	метод економічного ефекту
	метод прибутку
	метод комерційної значимості

Рис. 8.43. Методи оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності за дохідним підходом

Методи оцінювання об'єкта інтелектуальної власності

На ранніх етапах життєвого циклу товару (розробка та початок комерціалізації) більш придатним є витратний підхід до оцінювання об'єктів інтелектуальної власності. У цьому випадку ціна інтелектуальної власності може включати собівартість розробки і прибуток розробників

Починаючи з моменту отримання перших прибутків від продажу запатентованого продукту, коли підприємство зацікавлене в монопольному використанні своєї інтелектуальної власності, її оцінювання доцільно здійснювати на основі прибуткового (дохідного) підходу, який уможливує врахування вартості додаткових активів, інвестиційних ризиків та розмірів ринку

На стадії насичення ринку доцільно використовувати «швидкі» методи оцінювання роялті, пов'язані з визначенням суми ліцензійних платежів як фіксованої частки доходів ліцензіата. Це зумовлюється зацікавленістю компанії в отриманні додаткового прибутку від продажу ліцензій або її прагненням до стандартизації продукції, пов'язаною з оцінюванням патентних прав на основі ліцензійних платежів за право використовувати цю інтелектуальну власність

На стадії, коли ще не вичерпався термін дії охоронних документів, однак інтелектуальна власність перестала приносити прибуток і не використовується для комерційних цілей, з метою продажу зацікавленим покупцям її доцільно оцінювати на основі порівняльного підходу, оскільки для відтворення об'єкта оцінювання зацікавлена в ньому компанія витратила б суму, аналогічну витраченій власником

Рис. 8.44. Доцільність застосування методів оцінювання вартості об'єкта інтелектуальної власності на різних стадіях життєвого циклу товару

Методи оцінки ОІВ із світової практики

метод надлишкових прибутків, який використовується при передпродажній оцінці гудвілу. Він базується на порівнянні рентабельності чистих активів підприємства з середньою рентабельністю чистих активів на фінансовому ринку або по галузі

альтернативний метод передбачає розрахунок різниці між вартістю підприємства з припущенням, що воно має у власності невідчутні активи та використовує їх у діяльності, та вартістю підприємства з припущенням, що воно не є власником тих же невідчутних активів

метод вартості торговельної марки (дохідний), за яким така вартість розраховується через дисконтування прогнозованих і постпрогнозованих потоків прибутку, генерованих торговельною маркою

оцінка нематеріальних факторів за допомогою показника ділової активності. Для цього до показника середньорічного обсягу продажів застосовується коефіцієнт, який визначається емпіричним шляхом, зважаючи на аналіз угод купівлі-продажу за однорідними підприємствами

залишковий метод, за яким оцінюється вартість придбаного гудвілу за міжнародними та національними стандартами обліку, тобто гудвіл дорівнює різниці вартості придбання і справедливої вартості придбаних чистих активів. За цим методом можна оцінити вартість інтелектуального капіталу як різницю між поточною ринковою капіталізацією та справедливою вартістю матеріальних і ідентифікованих нематеріальних активів

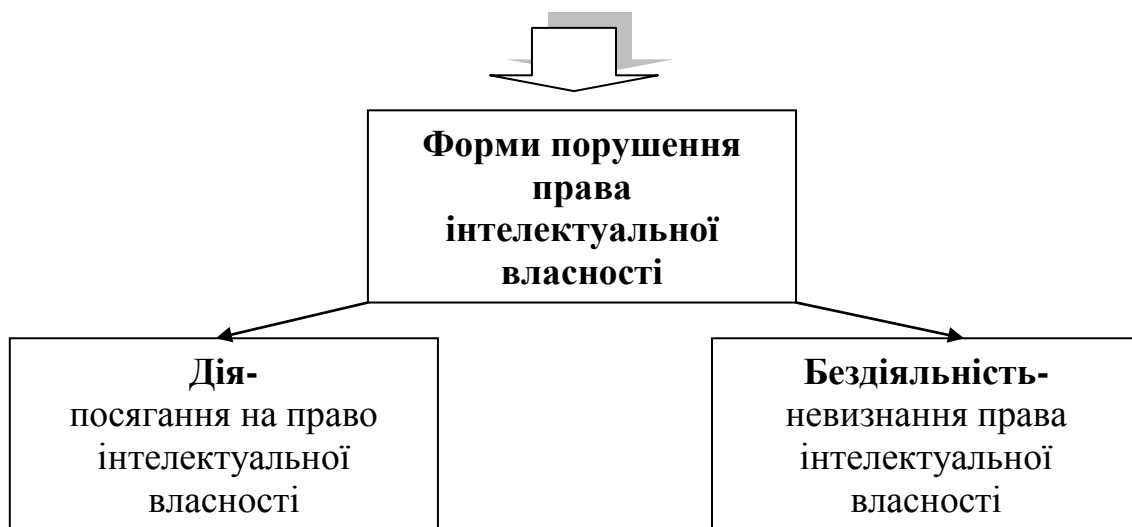
розрахунок коефіцієнта Д.Тобіна. Цей показник відображає співвідношення ринкової вартості компанії та відновлювальної вартості її активів. Високе значення цього показника передбачає, що, крім активів, відображених у балансі, компанія володіє іншими невідчутними ресурсами, які дають можливість отримувати великі прибутки

Рис. 8.45. Методи оцінки ОІВ із світової практики

ТЕМА 9. ЗАХИСТ ПРАВ НА ОІВ

Порушення права інтелектуальної власності –

будь-яке посягання на права, що впливають з інтелектуальної власності (у тому числі невизнання цього права чи посягання на нього)

Порушенням права інтелектуальної власності визнається також ввезення на митну територію України виробів (товарів), в яких використано об'єкти права інтелектуальної власності, що захищаються на території України, без дозволу суб'єкта права інтелектуальної власності з порушенням цього права незалежно від того, чи ці об'єкти захищалися або захищаються в країнах походження

Рис. 9.1. Порушення права інтелектуальної власності

Порушення прав щодо винаходів (корисних моделей)

дії, вчинені без дозволу власника патенту:

- ⇒ виготовлення, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, застосування або ввезення, зберігання, інше введення в господарський обіг у зазначених цілях продукту, виготовленого зі застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі)
- ⇒ застосування способу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей спосіб, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи із обставин, це і так є очевидним
- ⇒ пропонування для продажу, введення в господарський обіг, застосування або ввезення чи зберігання в зазначених цілях продукту, виготовленого безпосередньо способом, що охороняється патентом

Рис. 9.2. Порушення прав щодо винаходів

Порушення прав щодо промислових зразків

- ⇒ порушенням прав визнається виготовлення, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, введення в господарський обіг або зберігання в зазначених цілях виробу, виготовленого із застосуванням запатентованого промислового зразка
- Виріб визнається виготовленим із застосуванням запатентованого промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки промислового зразка

Рис. 9.3. Порушення прав щодо промислових зразків

Порушення прав щодо зазначення походження товарів

дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва про реєстрацію права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару:

⇒ нанесення його на товар або на етикетку

⇒ нанесення його на упаковку товару, застосування у рекламі

⇒ запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар

Крім того, порушенням прав власника свідоцтва на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару є:

⇒ використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару особою, яка не має свідоцтва про право на його використання

⇒ використання зареєстрованого зазначення географічного походження товару, якщо цей товар не походить із зареєстрованого для цього зазначення географічного місця, навіть якщо справжнє місце походження товару або географічне зазначення його походження використовується у перекладі або супроводжуються словами «вид», «тип», «стиль», «марка», «імітація» тощо

⇒ використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару або подібного до нього позначення для відмінних від описаних у Реєстрі однорідних товарів, якщо таке використання вводить в оману споживачів щодо походження товару та його особливих властивостей або інших характеристик, а також для неоднорідних товарів, якщо таке використання завдає шкоди репутації зареєстрованого зазначення або є неправомірним використанням його репутації

⇒ використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару як видової назви

Рис. 9.4. Порушення прав щодо зазначення походження товарів

Порушення прав щодо знаків для товарів і послуг

дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва:

⇒ застосування знака на товарах і при наданні послуг, для яких його зареєстровано, на упаковці товарів, у рекламі, друкованих виданнях, на вивісках, під час показу експонатів на виставках і ярмарках, що проводяться в Україні, у проспектах, рахунках, на бланках та в іншій документації, пов'язаній із введенням зазначених товарів і послуг у господарський обіг

⇒ використання знака в Інтернеті, а також використання доменних імен, тотожних чи подібних до знака настільки, що їх можна сплутати (Adidas -Adibas)

Рис. 9.5. Порушення прав щодо знаків для товарів і послуг

Порушення у сфері дії авторського та суміжних прав

вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові та майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав

піратство у сфері авторського права та суміжних прав-опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у т.ч. комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення

плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору

ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників товару (у т.ч. комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення

вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав

будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема, виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу

підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління

розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права або суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права чи суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі

Рис. 9.6. Порушення у сфері дії авторського та суміжних прав

Акт недобросовісної конкуренції –

будь-яка дія в конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах. Зокрема, підлягають забороні:

⇒ усі дії, здатні будь-яким способом викликати змішування (плутанину) щодо підприємства, продукції або промислової чи торговельної діяльності конкурента

⇒ неправдиві твердження при здійсненні комерційної діяльності, здатні дискредитувати підприємство, продукцію або промислову чи торговельну діяльність конкурента

⇒ зазначення або твердження, використання яких при здійсненні комерційної діяльності може ввести громадськість в оману щодо характеру, способу виготовлення, властивостей, придатності до застосування або кількості товарів

Зарубіжна доктрина виокремлює наступні порушення в даній сфері:

⇒ використання способів, які мають своєю метою викликати змішування з виробами або підприємством конкурента. У галузі торговельних марок недобросовісною конкуренцією є застосування маркування, яке породжує змішування з торговельною маркою (торговельними марками) конкурента (звичай, це стосується імітації зареєстрованих торговельних марок), наслідування рекламі конкурента з використанням належних йому торговельних марок, посилення у торгівлі на чужі «марочні» вироби тощо;

⇒ застосування способів, які дискредитують вироби або підприємство конкурента чи спричиняють шкоду діловій репутації конкурента. Це може полягати, зокрема, у поширенні неправдивих відомостей стосовно «марочних» товарів конкурента, які вводять споживача в оману стосовно характеру, способу виготовлення та властивостей конкурента, продажу таких товарів за зниженою ціною, використання торговельної марки за обставин, які відрізняються від тих, що визначив виробник - власник торговельної марки (наприклад, введення в обіг «марочних» товарів після їх тривалого зберігання на складі тощо);

⇒ використання способів, спрямованих на дезорганізацію ринку збуту підприємства конкурента. До таких дій відноситься, зокрема, усунення або зміна торговельних марок, нанесених конкурентами на своїх товарах, нанесення торговельних марок на інші товари від тих, які виготовляє та реалізує виробник – власник марки.

Рис. 9.7. Порушення в сфері захисту від недобросовісної конкуренції

Захист прав авторів раціоналізаторських пропозицій

Захист прав авторів раціоналізаторських пропозицій здійснюють:	
у судовому порядку розглядають спори про:	авторство (співавторство) на раціоналізаторську пропозицію;
	про розподіл винагороди між співавторами;
в адміністративному порядку розглядають спори, пов'язані з	інші спірні питання, що виникають у зв'язку з раціоналізаторськими пропозиціями, за винятком випадків, коли розв'язання тих чи інших спорів віднесене до віддання адміністративних або інших органів;
	відмовою в реєстрації та прийнятті до розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію;
в адміністративно-судовому порядку, коли зверненню до суду має передувати спроба розгляду в адміністративному порядку, розв'язують спори:	відміною рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською й анулювання виданого на нього свідоцтва;
	розмір, порядок обчислення і строки виплати винагороди за раціоналізаторські пропозиції;
	факт використання пропозиції; першість пропозиції

Рис. 9.8. Захист прав авторів раціоналізаторських пропозицій

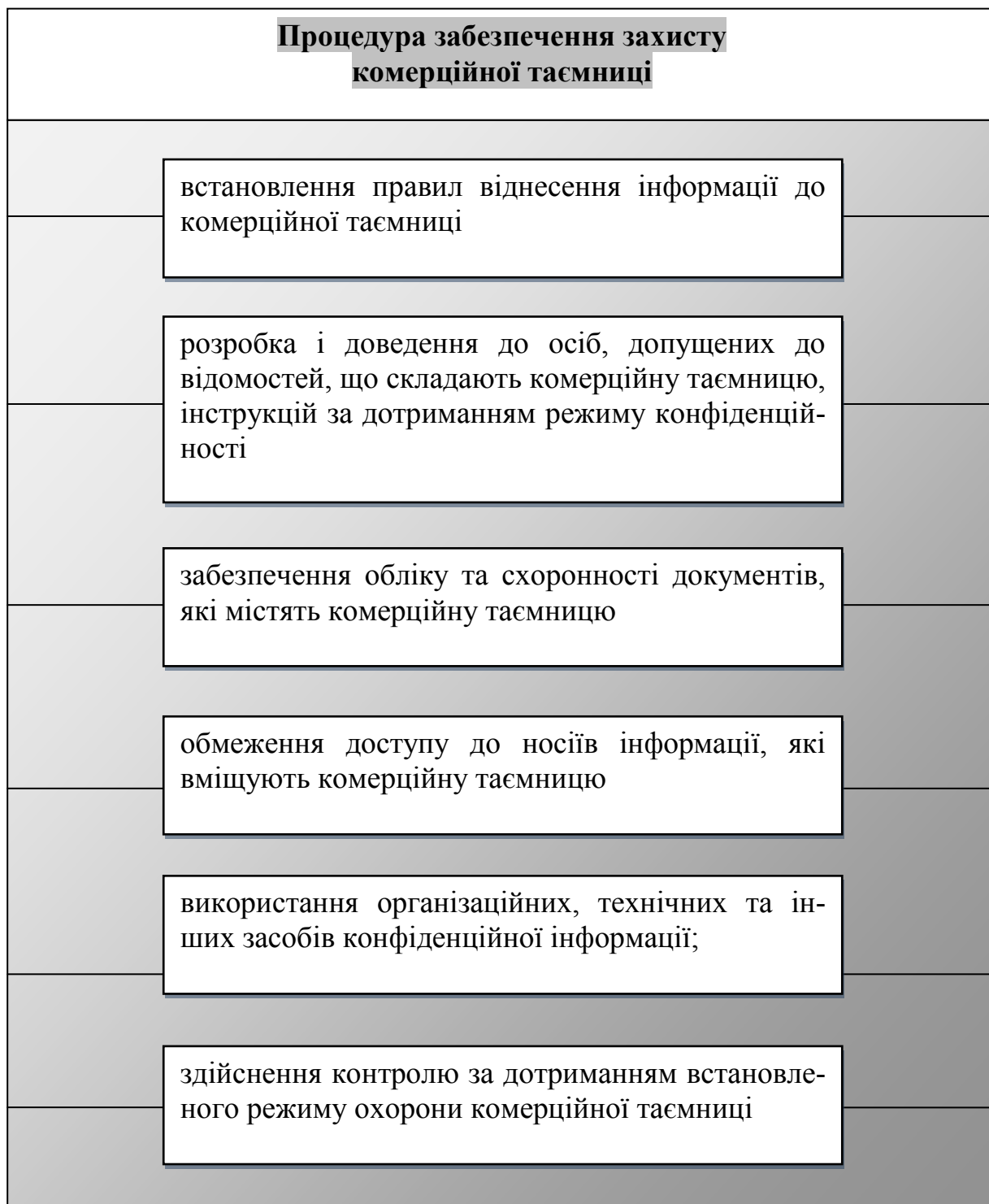

Рис. 9.9. Процедура забезпечення захисту комерційної таємниці

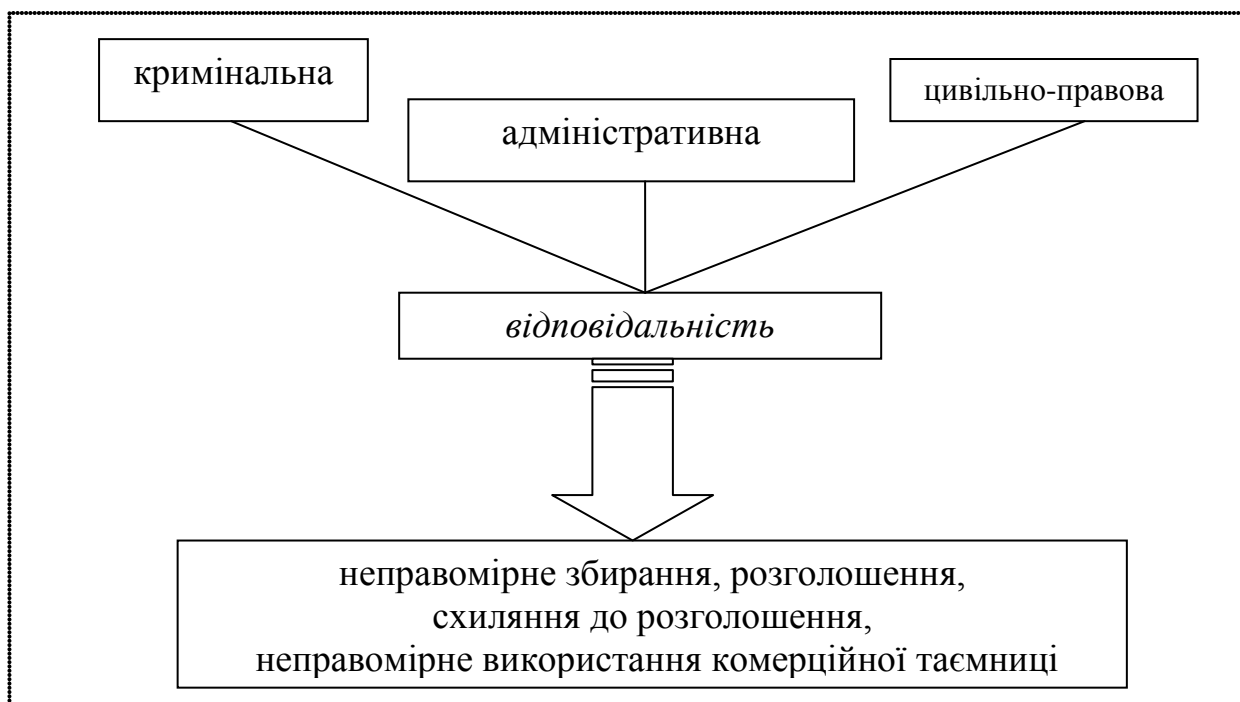

Рис. 9.10. Правовий захист комерційної таємниці

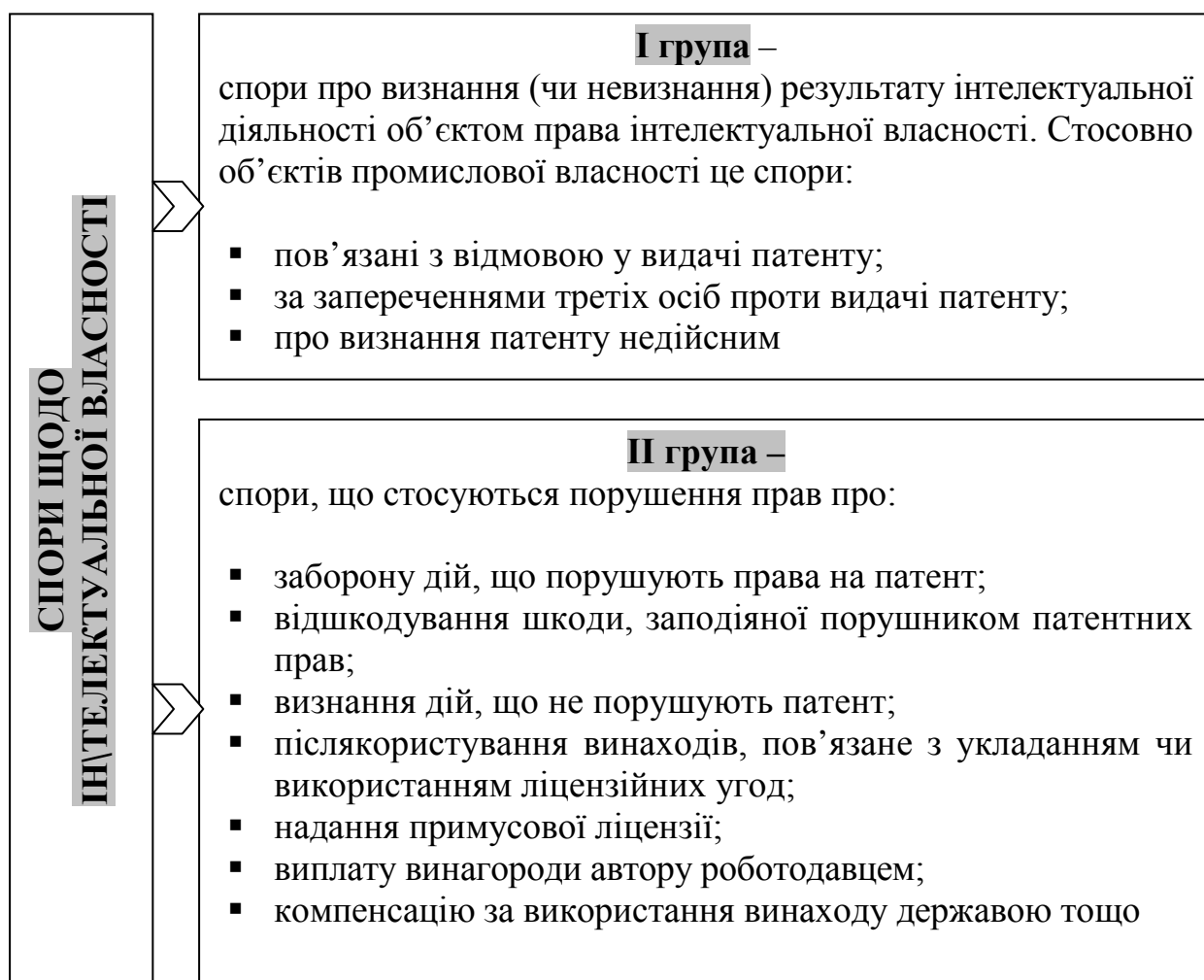

Рис. 9.11. Групи спорів щодо інтелектуальної власності

Способи захисту прав

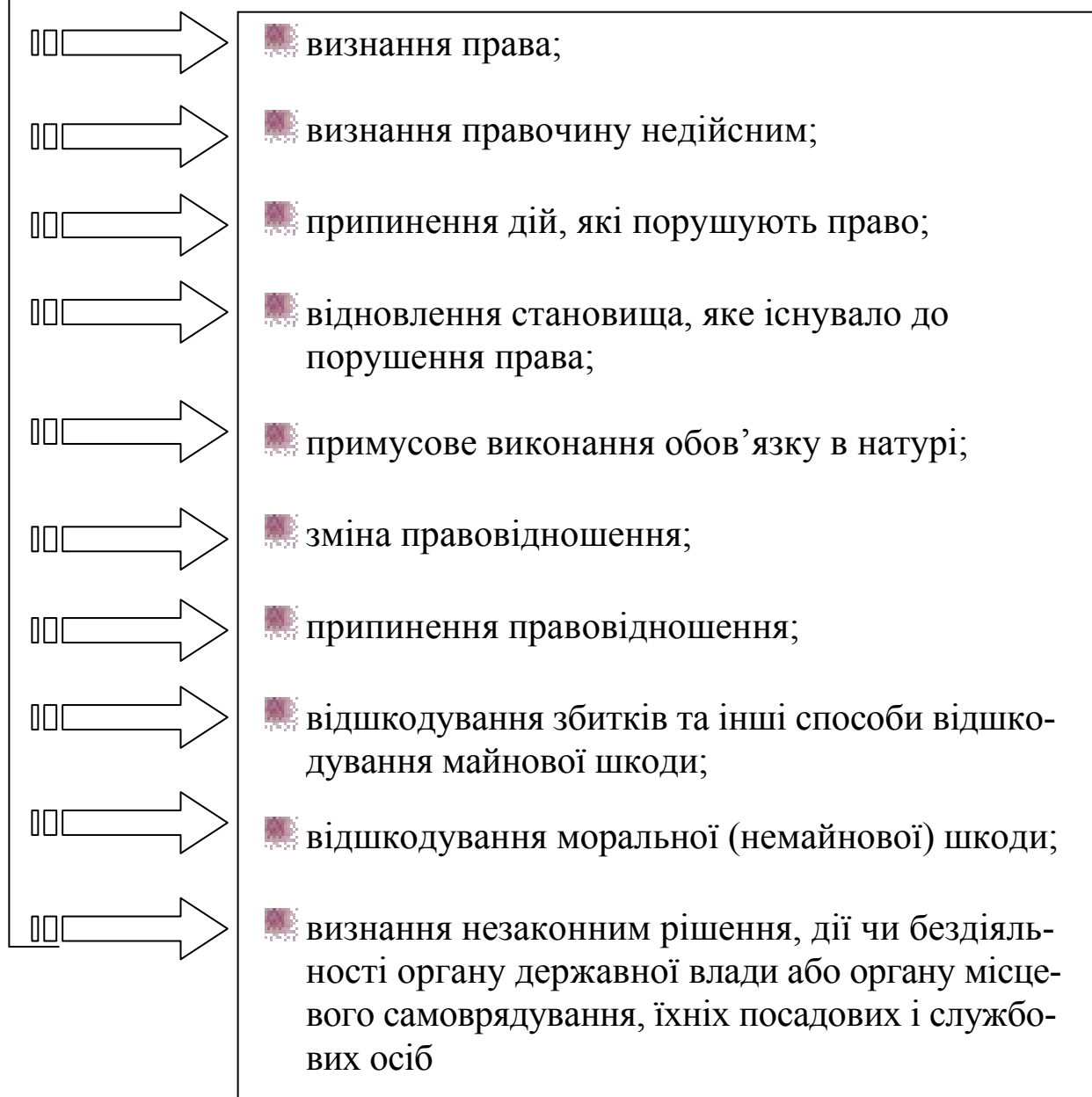

Рис. 9.12. Способи захисту прав

Спеціальні засоби захисту права інтелектуальної власності

суд може постановити рішення про:

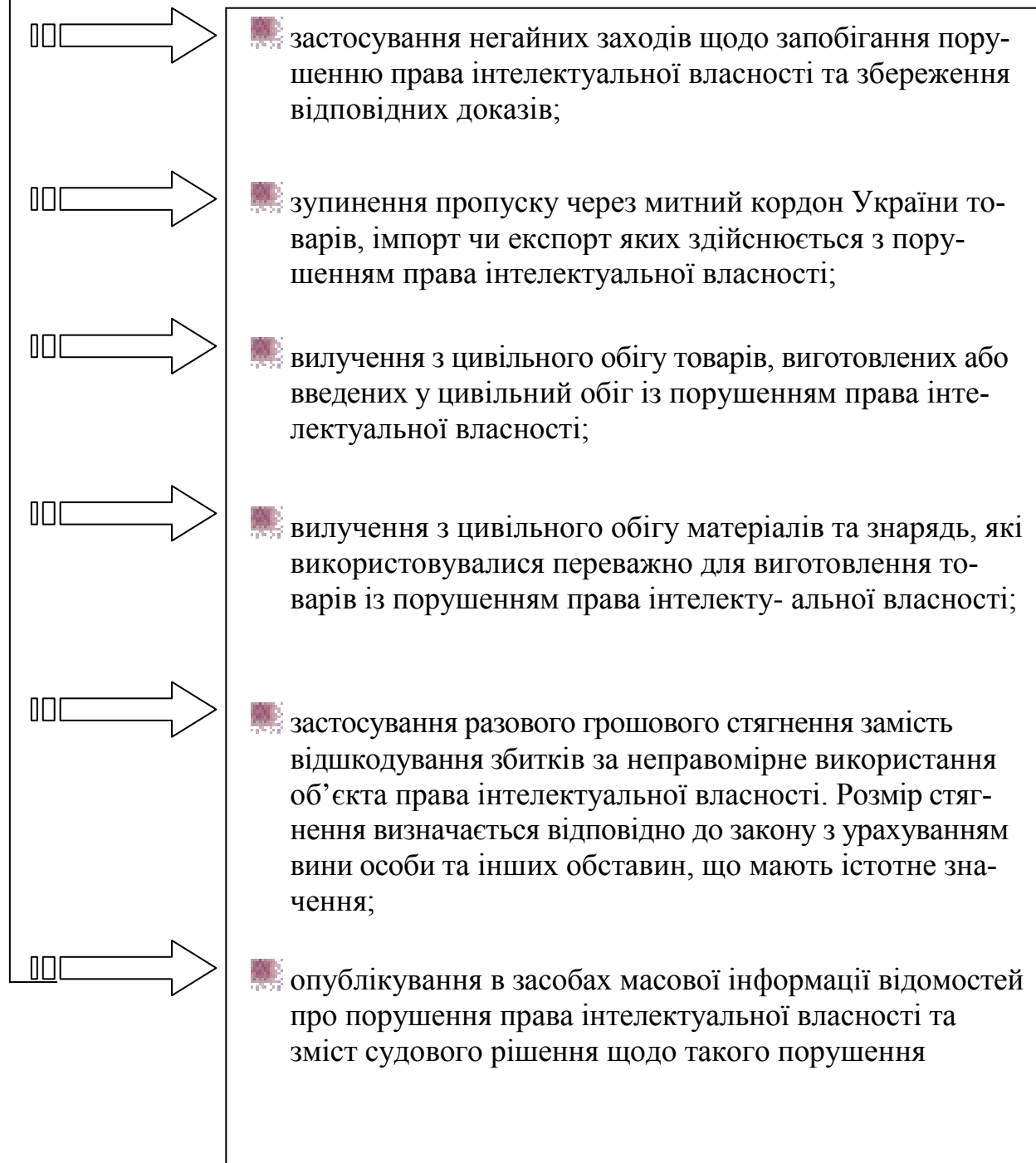

Рис. 9.13. Спеціальні засоби захисту права інтелектуальної власності

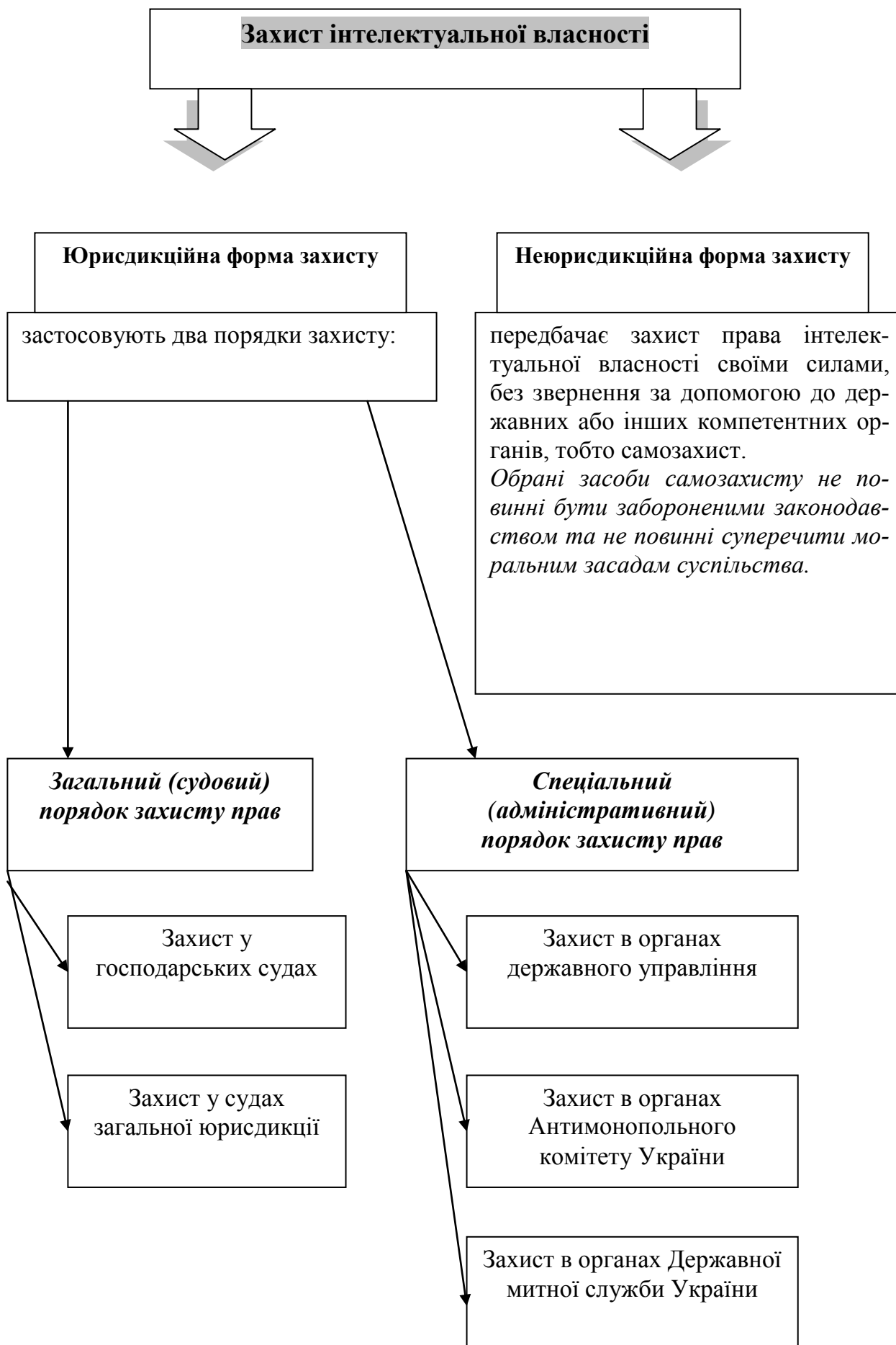

Рис. 9.14. Форми і порядок захисту прав інтелектуальної власності

Адміністративний спосіб захисту прав

полягає у розгляді та вирішенні спору органом державного управління

Правова основа

Кодекс України про адміністративні правопорушення
закони України:

«Про захист від недобросовісної конкуренції»,
«Про авторське право і суміжні права»,
«Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»,
«Про охорону прав на промислові зразки»,
«Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»,
«Про охорону прав на сорти рослин» тощо

Авторське право і суміжні права

адміністративний спосіб захисту прав передбачено

тільки за публічний показ, порушення умов публічного демонстрування та тиражування кіно- і відеофільмів без прокатного посвідчення

Промислова власність

накладення штрафів за неправомірне використання фірмових найменувань, торговельних марок тощо.
Засобом захисту є скарга, яку у визначеному адміністративним законодавством порядку подають до відповідного органу державного управління

Дії, обумовлені законодавством України як *недобросовісна конкуренція*, спричиняють накладення Антимонопольним комітетом України штрафів, а також адміністративну та цивільно-правову відповідальність. До таких дій належать:

→ неправомірне використання чужого імені, фірмового найменування, торговельної марки;

→ введення в обіг під своїм позначенням товару іншого виробника;

→ відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарської діяльності та введення його в господарський обіг;

→ неправомірний збір, розголошення і використання комерційної таємниці, а також інші протиправні дії

Типові види адміністративних стягнень:

- ⇒ попередження,
- ⇒ штраф,
- ⇒ виправні роботи,
- ⇒ адміністративний арешт тощо.

Рис. 9.15. Адміністративний спосіб захисту прав

Цивільно-правовий спосіб захисту прав

Спори, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, підвідомчі **судам загальної юрисдикції та Вищому господарському суду**. Якщо хоча б однією зі сторін у спорі є фізична особа, то зазначений спір підвідомчий суду загальної юрисдикції.

У разі порушення прав потерпілий подає **позов** - заяву, звернену до суду, про відправлення правосуддя з метою захисту особистих чи майнових прав. У позовній заяві вказується форма захисту (заборона виконувати будь-яку дію, відшкодування збитків тощо), розмір нанесеного збитку, надаються докази обґрунтованості вимог.

За загальним правилом цивільного судочинства, конкретна цивільна справа, зазвичай, розглядається за місцем перебування відповідача. У будь-якому судовому розгляді про порушення прав інтелектуальної власності зважаються *два основні питання*. Перше пов'язане **зі встановленням чи невстановленням факту використання ОПВ, що охороняється**. Друге - **з визначенням розміру збитків**, що підлягають стягненню з відповідача на користь позивача.

Власник прав на ОПВ має право вимагати від порушника:

- визнання прав власника;
- відновлення становища, що існувало до порушення права;
- припинення дій, що порушують право чи створюють загрозу його порушенню;
- відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду тощо.

Якщо в результаті незаконного використання ОПВ порушник одержав дохід, **потерпілий має право вимагати відшкодування втраченої вигоди** в розмірі не меншому, ніж сума такого доходу.

Якщо одночасно з порушенням майнових прав порушено особисті немайнові права автора, то він може зажадати **майнової компенсації за нанесення йому морального збитку**, розмір якої визначається судом. Порушенням прав авторства є присвоєння результатів чужої творчої праці та спроба видати ці результати за власну розробку.

Загальний суд, господарський суд мають право прийняти рішення чи визначення про заборону випуску твору, використання постанови, фонограми, передачі в ефір чи кабелями, про припинення їхнього поширення, вилучення, конфіскацію всіх примірників твору, якщо буде досить даних про порушення авторського права і суміжних прав.

Застосування цивільно-правових санкцій за порушення прав на ОПВ можливо в межах загального терміну позову, тобто протягом *трьох років* з дати, коли власник права довідався чи повинний був довідатися про порушення свого права.

В Україні немає патентного суду, однак існує практика створення *судових колегій з інтелектуальної власності*, наприклад, при Вищому господарському суді України.

Рис. 9.16. Загальний порядок захисту справ

Можливі напрями вдосконалення захисту прав інтелектуальної власності в Україні:

◆ донесення до масової свідомості самої ідеї небезпеки такого комплексу правопорушень як піратство

◆ доповнення чинної законодавчої бази чіткими та вузькими визначеннями низки найважливіших питань

◆ розширення відповідальності (зокрема, матеріальної) за порушення прав інтелектуальної власності

◆ запровадження державного стимулювання та заохочення інтелектуальної діяльності

Рис. 9.17. Напрями вдосконалення захисту прав інтелектуальної власності в Україні

ТЕМА 10. МІЖНАРОДНІ ТА ЗАКОРДОННІ АСПЕКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Проблеми врегулювання міжнародних відносин у сфері інтелектуальної власності є складними та суперечливими внаслідок посилення нерівномірності економічного розвитку країн світу та існуючих відмінностей у співвідношенні імітаційних та інноваційних стратегій національних економік

Розвинені країни, країни-інноватори зацікавлені у високому рівні захисту прав інтелектуальної власності, дієвому механізмі комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності з метою підвищення власної конкурентоспроможності, поживлення інвестиційної активності та нарощування експорту високотехнологічної продукції

Країни з низьким рівнем економічного розвитку, держави, які виступають споживачами інтелектуального продукту або імітаторами інновацій, не зацікавлені у вжитті жорстких заходів щодо охорони прав інтелектуальної власності

Основні напрямки порушення прав інтелектуальної власності в новітній практиці

нелегальне відтворення й розповсюдження компакт-дисків та CD-ROMів

розповсюдження програм неправомірним шляхом (без здійснення продажу)

розповсюдження комп'ютерних програм через мережу Інтернет

Рис. 10.1. Проблеми врегулювання міжнародних відносин у сфері інтелектуальної власності

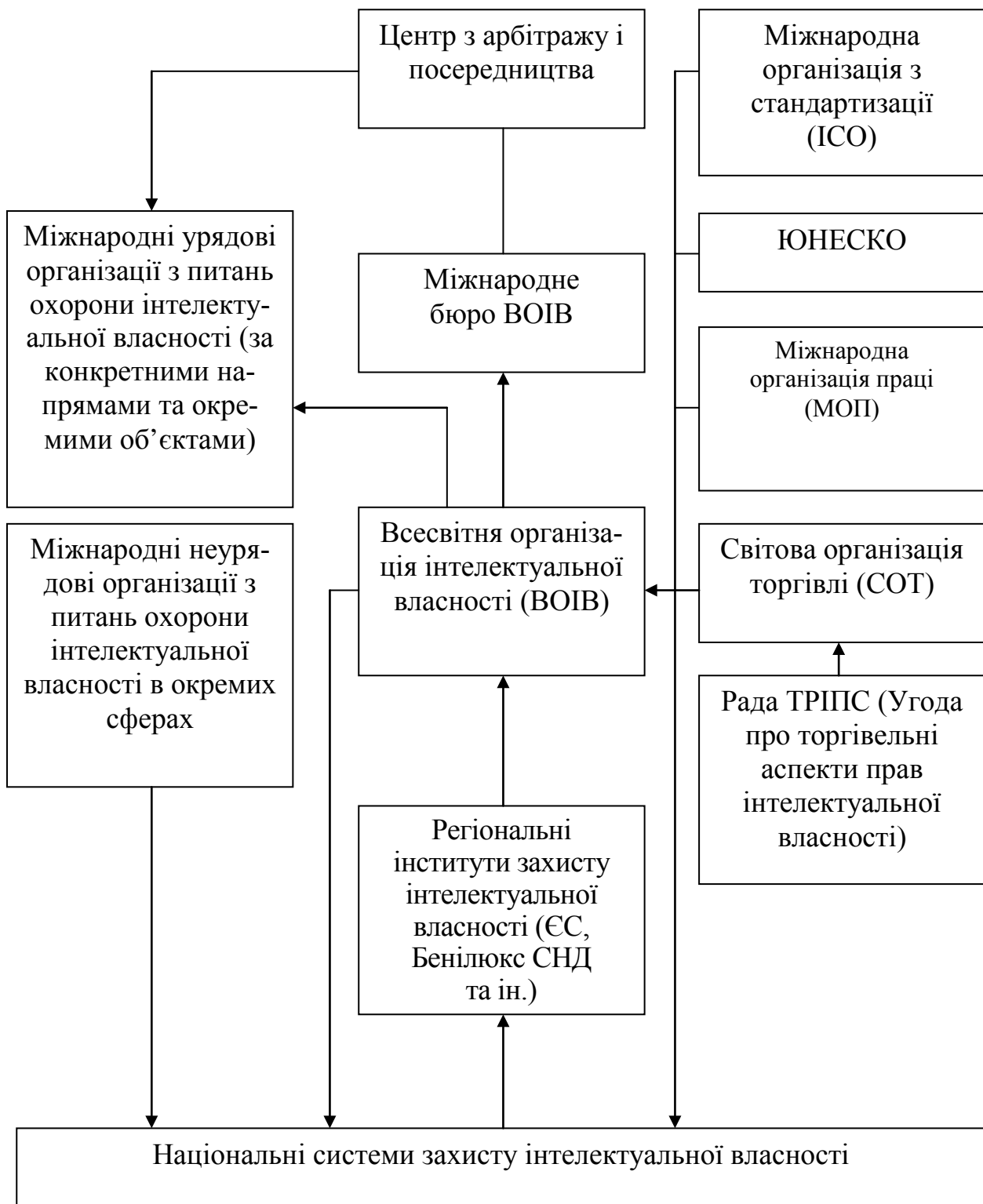

Рис. 10.2. Глобальна система регулятивних органів у сфері інтелектуальної власності

Функції ВОІВ

сприяє підвищенню ефективності охорони прав інтелектуальної власності шляхом розвитку міжнародного співробітництва у цій сфері;

розробляє правові норми та надає відповідні рекомендації щодо регламентації правових і адміністративних аспектів інтелектуальної власності;

надає консультації та здійснює розробки типових законів щодо врегулювання відносин інтелектуальної власності на національному та міжнародному рівнях;

є міжнародним центром обміну інформацією у сфері інтелектуальної власності, надає навчальну та техніко-юридичну допомогу країнам;

визначає міжнародні стандарти в галузі інтелектуальної власності, знання яких є обов'язковим для спеціалістів, що працюють у цій сфері;

здійснює реєстрацію об'єктів права промислової власності та їх подальшу охорону;

організує дослідження глобальних проблем у сфері інтелектуальної власності;

сприяє врегулюванню суперечок у галузі інтелектуальної власності між суб'єктами приватного права;

здійснює діяльність із гармонізації національних законодавств та процедур у сфері інтелектуальної власності

Рис. 10.3. Функції ВОІВ

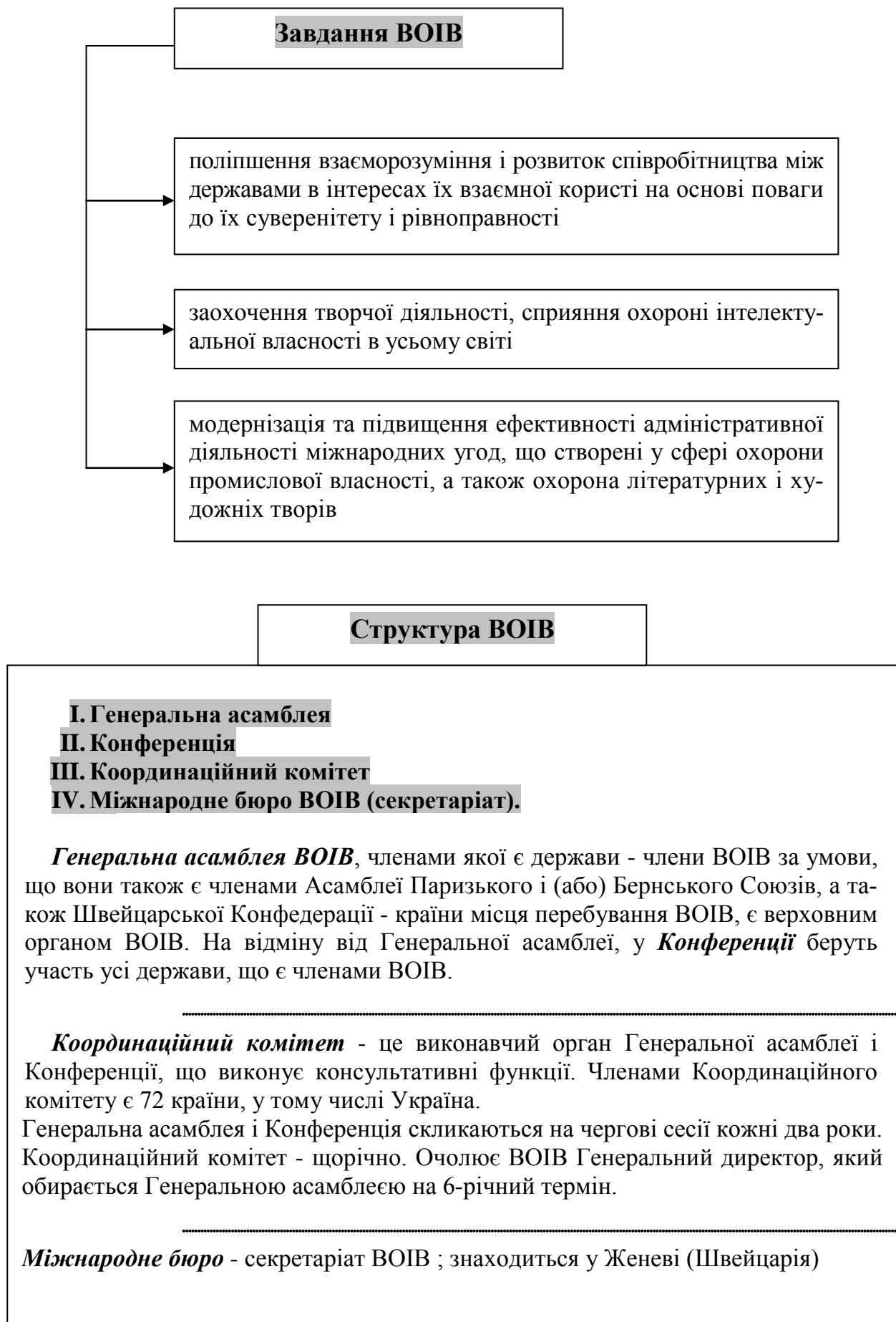

Рис. 10.4. Головні завдання та керівні органи ВОІВ

Рис. 10.5. Класифікація міжнародних угод, укладених в рамках ВОІВ

Угода TRIPS

Найважливіші принципи:

- принципи національного режиму (заборона дискримінації відносно громадян однієї держави-члена угоди та громадян інших держав-членів цієї угоди);
- принципи режиму найбільшого сприяння (заборона дискримінації стосовно всіх торговельних партнерів-членів СОТ);
- дотримання положень Паризької, Бернської та Римської конвенцій;
- зобов'язання держав, які не є учасницями Паризького союзу, прийняти статті 1-12 та 19 цієї конвенції, в т.ч. про пріоритетне право.

Основні питання:

- основоположні принципи торговельної системи;
- міжнародні угоди щодо інтелектуальної власності;
- мінімальний рівень охорони прав інтелектуальної власності;
- заходи щодо забезпечення виконання норм угоди;
- порядок вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності;
- перехідні заходи, які здійснюються у період запровадження угоди

Рис. 10.6. Основні принципи та питання угоди TRIPS щодо ОІВ

Суд Європейського Співтовариства відіграє важливу роль у питаннях уніфікації та гармонізації правового регулювання відносин у галузі охорони та використання інтелектуальної власності.

Реалізація винаходів та інших технологічних новацій на комерційній основі виступають як одна з головних сфер застосування результатів наукових досліджень та розробок. Однією з провідних форм такої реалізації є **міжнародна торгівля ліцензіями**.

У практиці світової торгівлі та підприємництва великого значення набули *договірні механізми*, які допомагають створенню стійкої мережі збуту шляхом використання юридичної та господарської монополії при здійсненні діяльності на договірній території. Сутність цих механізмів, які мають назву **міжнародний франчайзинг**, полягає у тому, що одна сторона – франчайзер представляє іншій стороні - франчайзі право на здійснення на певній території підприємницької діяльності, аналогічній діяльності франчайзера. Основу цієї діяльності складають комплекс прав, які надаються франчайзером франчайзі з дозволом виробляти або продавати товари чи надавати послуги відповідно до умов оформленого між цими сторонами договору франчайзингу.

Згідно з класифікацією, якої дотримується Комісія ЄС, виділяють **три типи франчайзингу**: промисловий, з приводу збуту, сервісний. Суспільні відносини, які складаються у зв'язку зі здійсненням діяльності в галузі міжнародного франчайзингу, регулюються в основному нормами законодавства про конкуренцію. Це регулювання в рамках системи СОТ доволі «мозаїчне», тому що не існує спеціальних правил, які б стосувались виключно франчайзингу.

Рис. 10.7. Система управління використанням інтелектуальної власності ЄС

Напрями співробітництва та координації

на національному, регіональному та глобальному рівнях між різними органами влади та промисловими групами, які протидіють торгівлі контрафактними

запровадження тривалого співробітництва громадського та приватного секторів на світовому рівні, в тому числі між міжнародними установами, що відповідають за боротьбу з контрафактними товарами

запровадження регіональних ініціатив громадського та приватного секторів щодо протидії підробкам товарів

проведення зустрічі на вищому рівні для власників торговельних марок приватного сектору і організацій, що працюють над проблемами підробок з метою координації та підвищення ефективності дій у цій сфері

надання допомоги країнам у модернізації їхніх можливостей щодо боротьби з контрафактними товарами, сприяттні отриманню матеріальних вигод від захисту інтелектуальної власності

завершення розробки Всесвітньою митною організацією «типового законодавства» щодо захисту прав інтелектуальної власності на кордоні

забезпечення повної імплементації та активної підтримки ініціативи Інтерполу щодо захисту прав інтелектуальної власності та боротьби з контрафактними товарами

підтримання ВОІВ у її зусиллях надати країнам допомогу з підвищення рівня знань суддів та прокурорів, які займаються питаннями захисту прав інтелектуальної власності, в т. ч. запровадження, у разі доцільності, спеціальних судів для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності

забезпечення подальшої розробки відповідних стандартів, стратегій та інструментів протидії підробкам з боку Всесвітньої митної організації

заохочення урядів до підвищення пріоритетності та виділення додаткових ресурсів для посилення боротьби з протизаконною торгівлею тощо

Рис. 10.8. Напрями вдосконалення співробітництва

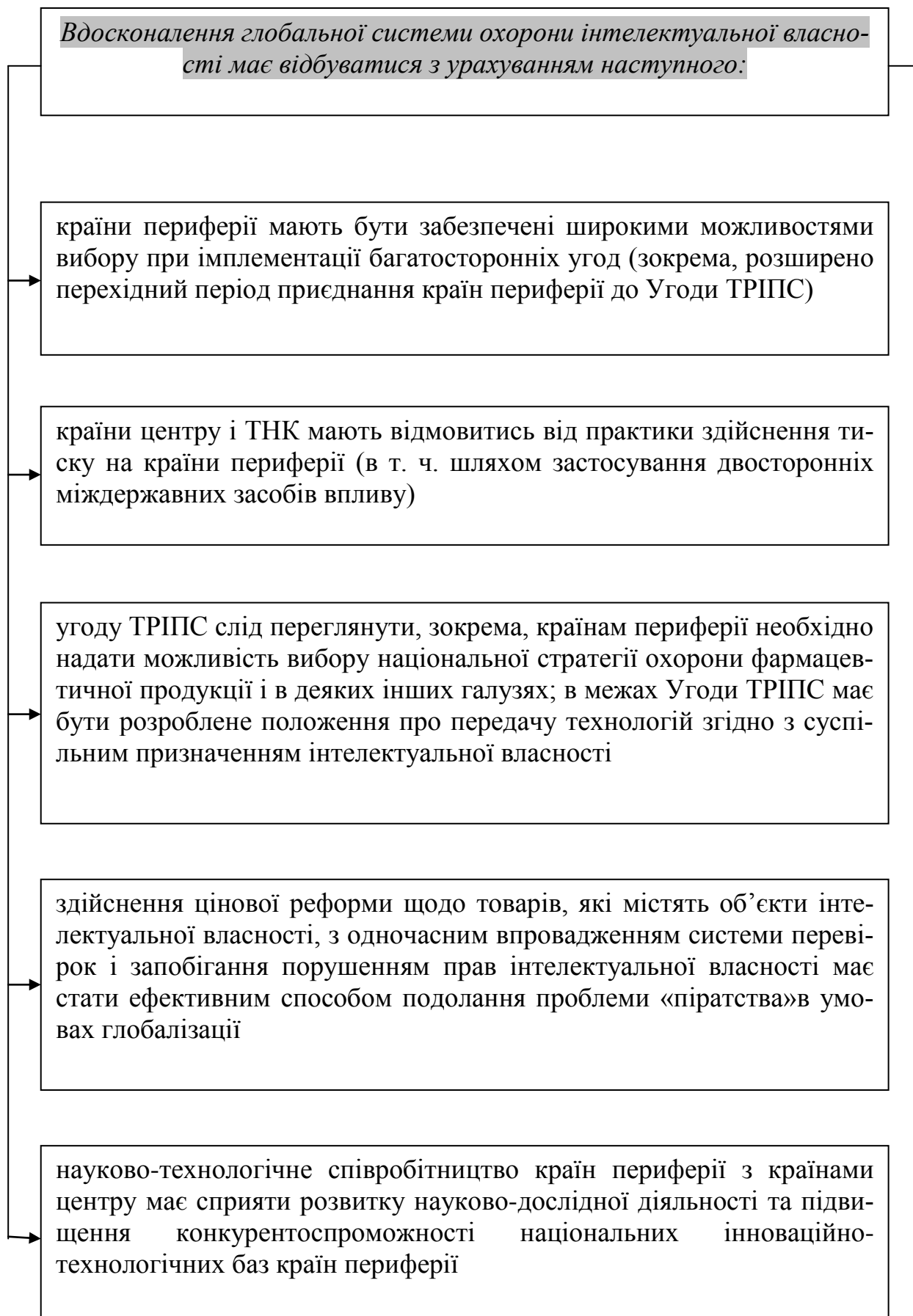

Рис. 10.9. Напрями вдосконалення глобальної системи охорони інтелектуальної власності

Основоположними нормативними документами щодо розподілу прав на об'єкти інтелектуальної власності є закони Бая-Доула та Стівенсона-Уайдлера, спрямовані на стимулювання комерціалізації досліджень і розробок, які фінансуються урядом

Закон Бая-Доула (1980) регулює відносини щодо прав власності на запатентовані результати дослідних робіт, які здійснювалися за рахунок урядового фінансування в неурядових закладах. Надаючи університетам, дослідним центрам, лабораторіям, а також підприємствам малого бізнесу право власності на винаходи, створені за рахунок федерального фінансування дослідних робіт, держава сприяє їх виходу на ринок науково-технічних розробок, прискорюючи процес залучення інтелектуальної власності у господарський обіг. Відтак закон Бая-Доула заохочує співробітництво між комерційними і некомерційними організаціями та стимулює передачу і застосування винаходів на основі широкого використання патентної системи

Закон Стівенсона-Уайдлера (1980) створює сприятливі умови для плідного співробітництва урядових дослідних лабораторій та приватних промислових підприємств. З метою ефективного використання інвестицій у сфері розробки дослідних робіт федеральний уряд зобов'язується виявляти (через спеціально створені лабораторії) комерційно значущі технології з наступною їх передачею владі штатів, муніципалітетів, приватному сектору

основними принципами стимулювання процесу комерціалізації інтелектуальної власності в США є чітка регламентація прав власності на об'єкти інтелектуальної власності, створені за рахунок державних коштів, а також делегування прав на розпорядження цими об'єктами з державного на локальний рівень

Рис. 10.10. Американська модель комерціалізації інтелектуальної власності

**Моделі комерціалізації результатів
науково-технологічних досліджень і розробок у Німеччині:**

- ⇒ університетська модель, близька до механізмів, запроваджених законом Бая-Доула в США, але з дещо більшими повноваженнями держави в цій сфері;
- ⇒ промислова модель, що застосовується у випадках, коли приватні промислові підприємства отримують субсидії на виконання дослідних робіт, розмір яких не перевищує половини вартості проекту, а участь держави в доходах обмежується 40 % обсягу фінансування;
- ⇒ змішана модель, що поєднує окремі риси першого та другого підходів

**Розвиток механізму комерціалізації інтелектуальної власності
у Франції**

пов'язаний з реалізацією Програми створення Національного агентства з підвищення інноваційної привабливості наукових досліджень (ANVAR, 1979). Це агентство забезпечує фінансову та інформаційну підтримку інноваційних підприємств і науково-дослідних лабораторій, а також сприяє налагодженню партнерських відносин між науково-дослідними організаціями та малим і середнім бізнесом

У Великій Британії в 1948 р. була створена спеціальна державна структура - Британська технологічна група, пріоритетним напрямом діяльності якої стала підтримка широкомасштабної комерціалізації науково-дослідних розробок та робіт, урегулювання відносин у сфері реєстрації, охорони та захисту прав інтелектуальної власності, залучення об'єктів інтелектуальної праці до господарського обігу. До початку 70-х років ХХ ст. Британська технологічна група функціонувала як державна корпорація і фінансувалась із державного бюджету. Однак у 70-ті роки вона перейшла на самофінансування, і з часом була реорганізована в приватну компанію

Рис. 10.11. Німецька, французька та британська моделі комерціалізації інтелектуальної власності

ГЛОСАРІЙ

- А -

Автор – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

Автор сорту (селекціонер) – людина, яка безпосередньо вивела або виявила і поліпшила сорт.

Автори аудіовізуального твору – режисер-постановник; автор сценарію і (або) текстів, діалогів; автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього; художник-постановник;

Авторська винагорода – плата творцю (винахіднику, автору) за використання об'єкта права інтелектуальної власності, розмір якої визначається договором з урахуванням положень нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності.

Авторське право – економіко-правовий інститут, що регулює відносини з приводу створення та використання творів науки, літератури та мистецтва, виражених в усній, письмовій або іншій об'єктивній формі, що уможлиблює їх відтворення; сукупність особистих немайнових та майнових прав, що належать автору конкретного наукового, літературного чи мистецького твору. Авторське право є об'єктом інтелектуальної власності

Авторський договір замовлення – автор зобов'язується створити у майбутньому твір відповідно до умов цього договору і передати його замовникові. Договором може передбачатися виплата замовником авторові авансу як частини авторської винагороди.

Авторський договір про передачу виключного права на використання твору – автор (чи інша особа, яка має виключне авторське право) передає право використовувати твір певним способом і у встановлених межах тільки одній особі, якій ці права передаються, і надає цій особі право дозволяти або забороняти подібне використання твору іншим особам. При цьому за особою, яка передає виключне право на використання твору, залишається право на використання цього твору лише в частині прав, що не передаються.

Авторський договір про передачу невиключного права на використання твору – автор (чи інша особа, яка має авторське право) передає іншій особі право використовувати твір певним способом і у

встановлених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберігається право на використання твору і на передачу невиключного права на використання твору іншим особам.

Анотація – коротка характеристика видання з точки зору змісту, цільового і читацького призначення, форми та інших особливостей. Вона включає також відомості про автора.

Апеляційна палата Державного департаменту інтелектуальної власності – колегіальний орган для розгляду заперечень проти рішень Держдепартаменту щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності та заяв щодо визнання знака добре відомим в Україні.

Аудіовізуальна інформація – будь-які сигнали, що сприймаються зоровими і слуховими рецепторами людини та ідентифікуються як повідомлення про події, факти, явища, процеси, відомість про осіб, а також коментарі (думки) про них, що передаються за допомогою зображень та звуків.

Аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації – організація, яка надає для масового приймання споживачам аудіовізуальну інформацію, передану у вигляді електричних сигналів і прийняту за допомогою побутових електронних пристроїв.

Аудіовізуальний твір – твір, зафіксований на певному матеріальному носіїві (кіноплівці, компакт-диску), який може сприйматись одночасно слухом і зором (наприклад, кінофільм, телепередача).

- Б -

База даних (компіляція даних) – сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі – електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

База роялті – показник господарської діяльності, який використовується для визначення величини роялті.

Безпатентна ліцензія – дозвіл на використання науково-технічних рішень, які не мають правової охорони, або рішень, термін правової охорони яких вичерпався.

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів – перший міжнародний договір про охорону авторських прав, підписаний 9 вересня 1886 р. у м. Берні.

Бренд – широковідомий товарний знак; товар (послуга), компанія або концепція, виділені суспільною свідомістю з маси подібних; набір символів та асоціацій, що формують у суб'єктів ринку позитивний образ продукції фірми.

Брендинг – оснащення товару товарним знаком; в англійській мові ідентичний за змістом бренбїлдінг.

- В -

Венчурний капітал – капітал, вкладений у сферу підвищеного ризику, в інноваційний бізнес, пов'язаний з просуванням на ринок нових товарів та послуг, розроблених на основі використання новітніх технологій.

Видова назва товару – застосовувана в назві товару назва географічного місця, в якому спочатку товар цього виду вироблявся, яка згодом стала загальноживаною в Україні як позначення (назва) певного виду товару безвідносно до конкретного місця його походження.

Виключне право – майнове право особи, яка має щодо твору, виконання, постановки, передачі організації мовлення, фонограми чи відеограми авторське право і (або) суміжні права, на використання цих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав лише нею і на видачу лише цією особою дозволу чи заборону їх використання іншим особам у межах строку, встановленого цим Законом.

Виключних прав теорія – теорія, прихильники якої стверджують, що розвиток інтелектуальної власності принципово змінює сутність традиційних правомочностей володіння, користування і розпорядження, на зміну яким приходить сукупність виключних прав, що мають територіально обмежений, тимчасовий характер і допускають одночасну експлуатацію об'єкта власності необмеженим колом осіб.

Виконавець – актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури, мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо, а також диригент музичних і музично-драматичних творів.

Використання виконання – доведення виконання до відома публіки під час його здійснення; записування (фіксування) виконання під час його здійснення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та передачі виконання за допомогою технічних засобів; пряме чи

опосередковане відтворення запису виконання будь-яким способом та у будь-якій формі; продаж та інше відчуження оригіналу чи примірника запису виконання; оренда оригіналу чи примірника запису виконання; забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до записаного виконання з місця та в час, обраних нею.

Використання винаходу (корисної моделі) – виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях; застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Використання знака для товарів і послуг – нанесення його на будь-який товар, для якого знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення); застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано; застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

Використання передачі (програми) організації мовлення – здійснення (трансляція, ретрансляція) передачі (програми) організації мовлення; записування (фіксування) передачі (програми) організації мовлення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та здійснення її за допомогою технічних засобів; відтворення запису передачі (програми) організації мовлення; представлення передачі (програми) організації мовлення публіці у місці, де встановлено вхідну плату.

Використання промислового зразка – виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

Використання сорту – будь-яка дія щодо сорту, що зазначена у цьому Законі в переліку дій, які потребують дозволу володільця патенту.

Використання твору – опублікування (випуск у світ); відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі; переклад; переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни; включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо; публічне виконання; продаж, передання в найм (оренду) тощо; імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо.

Використання топографії інтегральної мікросхеми (ІМС) – копіювання топографії ІМС; виготовлення ІМС із застосуванням даної топографії; виготовлення будь-яких виробів, що містять такі ІМС; ввезення таких ІМС та виробів, що їх містять, на митну територію України; пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж та інше введення в цивільний оборот або зберігання в зазначених цілях ІМС, виготовлених із застосуванням топографії ІМС, та будь-яких виробів, що містять такі ІМС.

Використання фонограми, відеограми – пряме або опосередковане відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі відеограми, фонограми; продаж та інше відчуження оригіналу чи примірника фонограми, відеограми; оренда оригіналу чи примірника фонограми, відеограми; забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до фонограми, відеограми з місця та в час, обраних нею.

Винахід – технологічне (технічне) вирішення, що відповідає умовам патентоздатності.

Винахід (корисна модель) – результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Винахідник – людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель).

Винахідництво – створення технологічного (технічного) вирішення, що відповідає умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності).

Випуск в обіг примірників аудіовізуальних творів чи фонограм – будь-які дії імпортера чи відтворювача, які тягнуть, незалежно від способу, передачу права власності або передачу права володіння, або права користування, або права розпорядження щодо примірників аудіовізуальних творів чи фонограм, які здійснюються вперше після імпорту або відтворення цих примірників.

Випущені у світ твори – твори, випущені за згодою їх авторів, яким би не був спосіб виготовлення примірників, за умови, якщо ці примірники випущені в обіг у кількості, здатній задовольнити розумні потреби публіки, беручи до уваги характер твору. Не є випуском у світ представлення драматичного, музично-драматичного або кінематографічного твору, виконання музичного твору, публічне читання літературного твору, повідомлення по дотах або передача в ефір літературних чи художніх творів, показ твору мистецтва і спорудження твору архітектури.

Виробник відеограми – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший відеозапис виконання або будь-яких рухомих зображень (як із звуковим супроводом, так і без нього).

Виробник фонограми – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків.

Витратний підхід до оцінки вартості об'єкта інтелектуальної власності – підхід, що ґрунтується на визначенні величини витрат, необхідних для повного відновлення або заміщення об'єкта оцінювання з урахуванням його зносу. Ґрунтується на таких методах: метод визначення початкових витрат, метод вартості заміщення, метод відновної вартості, метод планових витрат, метод коефіцієнтів.

Відеограма – відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких рухомих зображень (із звуковим супроводом чи без нього), крім зображень у вигляді запису, що входить до аудіовізуального твору. Відеограма є вихідним матеріалом для виготовлення її копій.

Відеозапис – запис придатної для зорового сприйняття інформації, що передається телерадіолокаційними та іншими сигналами, з метою їх зберігання й подальшого відтворення. Найпоширеніші форми: магнітний (на магнітній стрічці або магнітному барабані) і механічний (на відеодиску).

Відтворення – виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер.

Відтворювач – юридична чи фізична особа, яка замовила відтворення або самостійно здійснила таке відтворення на обладнанні, що є її власністю або перебуває у її володінні чи користуванні.

Відхилена заявка – заявка про реєстрацію авторського права на твір, за якою Державним департаментом у визначений термін не одержано документ про сплату державного мита за видачу свідоцтва у розмірі та порядку, визначених законодавством, або копію документа, що підтверджує право на звільнення від сплати державного мита за видачу свідоцтва.

Відчуження – відносини з приводу передачі об'єкта власності іншій особі; один зі способів реалізації власником належних йому правомочностей. Розрізняють платне (на основі відносин купівлі-продажу) та безоплатне (на основі дарування) відчуження об'єкта власності.

Власник майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту – особа, якій належить впродовж визначеного цим Законом строку і засвідчене свідоцтвом про державну реєстрацію сорту майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) – міжурядова організація, спеціалізована установа ООН (з 1974 р.), створена в результаті підписання 14 липня 1967 р. Стокгольмської конвенції щодо регулювання міжнародної системи охорони і захисту прав інтелектуальної власності та здійснення адміністративних функцій щодо багатосторонніх угод з приводу її правових та економічних аспектів.

- Г -

Генерація знання – процес творення нового знання шляхом опрацювання інформації, джерелом якого є творча інтелектуальна активність – свідома діяльність особистості, здатної накопичувати, засвоювати та творчо переробляти інформацію.

Географічне зазначення – об'єкт промислової власності; назва географічного місця, яка вживається як позначення у назві твору, що походить із цього географічного місця і має певні якості, репутацію або інші характеристики, зумовлені притаманними цьому географічному місцю природними умовами та людським фактором.

Географічне зазначення походження товару – це назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із цього географічного місця та має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського фактора.

Глобальні інноваційні вузли – науково-технічні (технологічні) парки, що виникли на території окремих країн як ефективні механізми здійснення сучасних науково-технологічних розробок (наприклад, Силіконова долина в США).

Гравюра – художній твір, створений гравіруванням по якому-небудь матеріалу, каменю, дереву або лінолеуму.

Графіка – вид образотворчого мистецтва, що включає в себе малюнки і друковані художні зображення (гравюра, літографія та ін.), в основі яких лежить малюнок. Здебільшого під графікою розуміють художній твір, створений шляхом нанесення зображення на пласку поверхню.

Гудвіл (від англ. *good will* – добра воля) – нематеріальний актив, який враховується при продажу (купівлі) компанії в цілому; перевищення ринкової оцінки сукупних активів компанії над сумою окремо взятих ринкових цін цих активів.

- Д -

Дата першого використання топографії інтегральної мікросхеми – дата, коли використання топографії ІМС стало відомим у галузі мікроелектроніки.

Дата пріоритету – дата подання заявки до центрального органу виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності чи до відповідного органу держави – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, за якою заявлено пріоритет.

Деклараційний патент на винахід – різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи заявки на винахід.

Деклараційний патент на корисну модель – різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи заявки на корисну модель.

Декоративно-прикладне мистецтво – мистецтво виготовлення побутових предметів, що мають художньо-естетичну якість і призначені не лише для задоволення практичних потреб, але і для прикраси житла, архітектурних споруджень, парканів, є елементами оформлення будинків і приміщень, промислової і поліграфічної продукції тощо.

Денонсація – відмова однієї із сторін міжнародного договору від його виконання, внаслідок чого дія договору припиняється.

Депозитарій примірників дисків – сховище для забезпечення зберігання примірників дисків.

Депонування – передача (чогось) на збереження до депозитарію.

Державна система правової охорони інтелектуальної власності – центральний орган виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності і сукупність експертних, наукових, освітніх, інформаційних та інших державних закладів відповідної спеціалізації, що входять до сфери управління Установи.

Державний департамент інтелектуальної власності – урядовий орган державного управління, що діє у складі Міністерства освіти і науки і йому підпорядковується.

Державний реєстр географічних назв – це автоматизована система обміну унормованих назв географічних об'єктів, що створюється та ведеться Укргеодезкартографією.

Державний реєстр деклараційних патентів України на секретні корисні – це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації деклараційних патентів України на секретні корисні моделі, які постійно зберігаються на паперовому носії. Реєстр має гриф «таємно». Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

Державний реєстр договорів, які стосуються права автора на твір – сукупність офіційних відомостей про реєстрацію договорів, які стосуються права автора на твір, що постійно зберігаються на електронному і паперовому носіях.

Державний реєстр патентів України на винаходи – це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації патентів України на винаходи і деклараційних патентів України на винаходи, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

Державний реєстр патентів України на корисні моделі – це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації патентів України на корисні моделі та деклараційних патентів України на корисні моделі, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

Державний реєстр патентів України на промислові зразки – це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації патентів України

на промислові зразки, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

Державний реєстр свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір – сукупність офіційних відомостей про реєстрацію авторського права на твір та факт і дату оприлюднення твору (за наявності), що постійно зберігаються на електронному і паперовому носіях.

Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг – це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації знаків для товарів і послуг, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

Державний реєстр України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів – це сукупність офіційних відомостей щодо кваліфікованих зазначень походження товарів та/або осіб, які мають право на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів, що постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр веде Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

Державний реєстр України представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) – офіційний документ, призначений для реєстрації громадян України, які атестовані як представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені), а також внесення всіх змін стосовно їх реєстрації.

Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем – це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації топографій інтегральних мікросхем, які постійно зберігаються на електронному та (або) паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

Диференціація прав власності – спеціалізація економічних суб'єктів на реалізації конкретних правомочностей, які входять до пучка прав власності.

Договір про патентну кооперацію (РСТ) – договір, підписаний представниками 50 країн у Вашингтоні в 1970 р. щодо створення Міжнародного союзу патентної кооперації та встановлення єдиного порядку

складання та подання заявок на отримання міжнародного охоронного документа, який діє у всіх країнах – учасницях угоди.

Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму – договір, у якому одна сторона (особа, що має виключні майнові права) передає другій стороні частково або в повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах.

Договір про створення за замовленням і використання комп'ютерної програми – договір, у якому одна сторона (програміст) зобов'язується створити комп'ютерну програму відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленій строк.

Доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті.

Доручення роботодавця – видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі).

- E -

Ексклюзивна ліцензія – ліцензійна угода щодо передачі виключних прав на використання об'єкта інтелектуальної власності в межах, передбачених договором, зі збереженням за ліцензіаром права на використання цього об'єкта у частині прав, які не передаються ліцензіату.

Експертиза заявки – перевірка матеріалів заявки на відповідність встановлених законом вимогам.

Експертиза на локальну новизну – складова частина кваліфікаційної експертизи, що встановлює локальну новизну винаходу.

Експонування творів мистецтва – публічний показ творів, переважно оригіналів художніх творів.

Експортер примірників аудіовізуальних творів – український суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснив продаж (у тому числі з оплатою в не-грошовій формі) іноземному суб'єкту господарської діяльності примірників аудіовізуальних творів чи фонограм із вивезенням або без вивезення їх з митної території України.

Ефірне мовлення – процес передавання абонентам радіо- та телепрограм через ефір.

- Є -

Євразійська патентна конвенція – міжнародна угода, підписана у Москві в 1994 р., яка започаткувала діяльність Євразійського патентного відомства, уповноваженого видавати єдиний патент, що діє на території всіх країн – учасниць цієї конвенції.

Європейська конвенція про видачу Європейського патенту – міжнародна угода, підписана в 1973 р. у Мюнхені, яка започаткувала діяльність Європейського патентного відомства, уповноваженого видавати єдиний патент, дійсний для всіх країн – учасниць.

- Ж -

Живопис – вид образотворчого мистецтва, твори якого створюються за допомогою фарб, які наносяться на яку-небудь поверхню. Ідея твору втілюється за допомогою композиції, малюнка і кольору.

Життєвий цикл об'єктів інтелектуальної власності – період, що включає 5 етапів: створення, набуття прав, використання (комерціалізацію), захист та утилізацію.

- З -

Загальновідомий знак – товарний знак (знак обслуговування), який у результаті використання став добре відомим широкому колу споживачів. Згідно зі ст. 6bis Паризької конвенції про охорону промислової власності всі країни – учасниці цієї конвенції зобов'язані надавати на своїй території захист знакам, які за визначенням патентного органу країни реєстрації чи використання набули статусу загальновідомих.

Зазначення походження товарів – об'єкт промислової власності; позначення товарів, які походять з певної місцевості.

Залишковий строк використання об'єкта права інтелектуальної власності – період, починаючи з дати оцінки до закінчення строку корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Запатентований винахід (корисна модель) – винахід (корисна модель), на який видано патент.

Запатентований промисловий зразок – промисловий зразок, на який видано патент.

Запатентований сорт – сорт, на який видано патент.

Запис (звукзапис, відеозапис) – фіксація за допомогою спеціальних технічних засобів (у тому числі й за допомогою числового представлення) на відповідному матеріальному носії звуків і (або) рухомих зображень, яка дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою.

Засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів, послуг – знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, які виконують інформаційну, розрізняльну, гарантійну, рекламну та захисну функції.

Застосований процес – процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй.

Захист прав авторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій – застосування передбачених законодавством заходів у разі порушення належних тій чи іншій особі прав.

Захист прав інтелектуальної власності – сукупність заходів, спрямованих на визначення та відновлення прав інтелектуальної власності у випадку їх порушення.

Заявка – сукупність документів, необхідних для видачі центральним органом виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності патенту.

Заявник – фізична або юридична особа, що подає заявку на видачу охоронного документа на об'єкт промислової власності.

Зберігання немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних – зберігання вилучених з обігу у передбаченому законодавством порядку немаркованих примірників аудіовізуальних творів чи фонограм компетентними державними органами.

Знак для товарів і послуг – позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

Знак охорони авторського права. Особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з таких елементів: латинська літера «с», обведена колом, – ©; ім'я особи, яка має авторське право; рік першої публікації твору.

Знак охорони суміжних прав. Виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми для сповіщення про свої суміжні права на фонограмах, відеограмах і всіх їх примірниках, що розповсюджуються серед публіки на законних підставах, або їх упаковках можуть використовувати знак охорони суміжних прав. Цей знак складається з таких елементів: латинська літера «P», обведена колом; імені (назви) осіб, які мають щодо цих фонограм (відеограм) суміжні права; рік першої публікації фонограми (відеограми).

Знаки для товарів і послуг – об'єкт промислової власності, що підлягає спеціальній реєстрації; позначення для вирізнення товарів і послуг одних юридичних чи фізичних осіб від однорідних товарів і послуг інших юридичних чи фізичних осіб.

Знаки обслуговування – об'єкт промислової власності, що підлягає спеціальній реєстрації, умовні символічні позначення, призначені для індивідуалізації послуг та ідентифікації їх джерел.

Знання – форма існування та систематизації результатів пізнавальної діяльності людини, об'єктивована знаковими засобами мови.

Знищення немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних – дії органів державної виконавчої служби, спрямовані на фізичне знищення конфіскованих згідно з рішенням суду примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

- I -

Ім'я автора – сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо.

Індустріальне суспільство – етап розвитку людської цивілізації, на якому домінує вторинний технологічний уклад, господарська діяльність спрямована в першу чергу на задоволення матеріальних потреб на основі взаємодії людини з перетвореною нею природою, базові технології – машинні, капіталомісткі, енергія є стратегічним ресурсом, а провідним принципом функціонування є економічне зростання.

Інжиніринг – надання на комерційній основі (за контрактом) різноманітних інженерно-консультаційних послуг (укладання технічних завдань, проведення передпроектних робіт, наукових досліджень, техніко-економічних обґрунтувань, розробка технічної документації, проектна та

конструкторська розробка об'єктів техніки, технології, консультації та нагляд під час монтажу, пусконаладжувальних робіт, консультування економічного, фінансового, маркетингового та іншого характеру.

Інноваційна діяльність – діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, впровадження нововведень, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг тощо.

Інноваційний капітал – складова інтелектуального капіталу, здатність до нововведень, оновлення, в т. ч. захищені комерційним правом інтелектуальна власність, інші нематеріальні активи та цінності.

Інноваційний процес – процес створення, поширення та використання інновацій.

Інноваційний розвиток – 1) процес цілеспрямованої реалізації прогресивних нововведень, спрямований на інтенсифікацію певної сфери людської діяльності (наприклад, технологічні інновації у сфері виробництва); 2) певний результат, пов'язаний з новим способом задоволення існуючих суспільних потреб, заснований на використанні досягнень науково-технологічного прогресу.

Інноваційні кластери – комплекси підприємств, промислових компаній, дослідницьких центрів, наукових установ, органів державного управління, профспілок, громадських організацій, союзів тощо, які сформувались на основі територіальної консолідації, утворення мереж спеціалізованих постачальників, споживачів, єдності технологічних зв'язків та взаємодоповнення, інноваційно-технологічних мереж, використання спільної наукової бази тощо.

Інновація – новостворені та (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукти, послуги, організаційно-технічні рішення виробничого, комерційного, адміністративного та іншого характеру, які істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інтегральна мікросхема – мікроелектронний виріб кінцевої або проміжної форми, призначений для виконання функцій електронної схеми, елементи і з'єднання якого неподільно сформовані в об'ємі і (або) на поверхні матеріалу, що становить основу такого виробу, незалежно від способу його виготовлення.

Інтелект (від лат. *Intellectus* – розуміння, пізнання) – розумові здібності людини.

Інтелектуальна власність – система відносин, що виникають з приводу привласнення ідеальних об'єктів, виражених в об'єктивованих інтелектуальних продуктах, втілених у науково-технічних, літературних та мистецьких творах; сукупність виключних прав особистого немайнового і майнового характеру на результати творчої інтелектуальної діяльності; санкціоновані суспільством та державою поведінкові відносини щодо результатів інтелектуальної діяльності у науково-технічній, літературній та мистецькій сферах.

Інтелектуальна діяльність – одна з форм життєдіяльності людини; заснована на знаннях свідомо активність особистості, здатної накопичувати, засвоювати та творчо опрацьовувати інформацію.

Інтелектуальний капітал – накопичена у результаті інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу.

Інтелектуальний потенціал – можливості щодо реалізації певної мети, створені інтелектуальними ресурсами різних рівнів.

Інтелектуальний продукт – продукт розумової творчої праці; результат інтелектуальної діяльності, представлена на матеріальних носіях інформація, яка містить нове знання і має змістовне значення для певного інтелектуально підготовленого кола осіб.

Інтелектуальні активи – ідентифіковані, описані та занесені до відповідного реєстру організації нематеріальні активи: зафіксований та задокументований інтелектуальний капітал, доступний співробітникам організації.

Інтелектуальні ресурси – людський капітал (природна розумова діяльність людини, здатність мислити, перетворювати інформацію на знання), штучний інтелект (машинне відтворення певних інтелектуальних дій людини, пов'язаних зі сприйняттям інформації та деякими елементами міркування) та інтелектуальні продукти (представлена на матеріальних носіях інформація, що містить нове знання, яке є результатом інтелектуальної праці).

Інформаційна економіка – термін, впроваджений відомим західним дослідником М. Кастельсом для позначення способу розвитку суспільства, в якому конкурентоспроможність суб'єктів господарювання визначається їхньою здатністю генерувати, обробляти та ефективно використовувати інформацію, засновану на знаннях.

Інформаційна послуга – здійснення в законодавчо визначеній формі інформаційної діяльності з доведення інформаційної продукції до споживачів із метою задоволення їхніх інформаційних потреб.

Інформаційна продукція – матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення інформаційних потреб суб'єктів господарювання.

Інформаційна система – організаційно впорядкована сукупність документів та інформаційних технологій, у т. ч. з використанням засобів обчислювальної техніки і зв'язку, що реалізують інформаційні процеси.

Інформаційний ринок – це система економічних, організаційних і правових відносин щодо продажу і купівлі інформаційних ресурсів, технологій, продукції та послуг.

Інформаційні процеси – процеси збирання, обробки, накопичення, пошуку та розповсюдження інформації.

Інформаційні ресурси науково-технічної інформації – це систематизоване зібрання науково-технічної літератури і документації (книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, нормативно-технічна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації), зафіксовані на паперових чи інших носіях.

Інформаційні ресурси національної системи науково-технічної інформації – сукупність довідково-інформаційних фондів з необхідним довідково-пошуковим апаратом і відповідними технічними засобами зберігання, обробки і передачі, що є у володінні, розпорядженні, користуванні державних органів і служб науково-технічної інформації, наукових і науково-технічних бібліотек, комерційних центрів, підприємств, установ і організацій.

Інформація (від лат. *informatio* – знаходження, надання форми тому, що раніше було невідомим, безформним) – новина, повідомлення, які знижують невизначеність і сприяють зростанню обізнаності, поінформованості отримувача. Результат інтелектуальної (аналітико-синтетичної чи евристичної) діяльності певної людини щодо подання відомостей, повідомлень, сигналів, кодів, образів тощо.

Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) – експертиза, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності).

Кваліфіковане зазначення походження товару – термін, що охоплює (об'єднує) такі терміни: назва місця походження товару; географічне зазначення походження товару.

Кіберсквотинг (від англ. *cybersquatting*) – кіберзагарбання, недобросовісна реєстрація доменних імен, що збігаються із засобами індивідуалізації або подібні до них, з їх наступним недобросовісним використанням як для власних комерційних цілей, так і для перепродажу власникам відповідних засобів індивідуалізації.

Клієнтський капітал – відносини фірми зі своїми замовниками та покупцями, які сприяють успішній реалізації вироблених нею товарів і послуг (засоби індивідуалізації, комерційна мережа, ділові зв'язки, договори маркетингового і технологічного співробітництва, слава та репутація клієнтів тощо).

Кодифіковані знання – знання, які можна систематизувати, зафіксувати, скопіювати, передати, забезпечити їм правову охорону.

Колективний знак – знак для товарів і послуг, який слугує для позначення продукції, що має спільні якісні характеристики і виробляється підприємствами, пов'язаними господарсько-правовими чи організаційно-правовими відносинами.

Комбінований платіж – ліцензійний платіж, що включає роялті та паушальний платіж.

Комерціалізація інтелектуальної власності – відносини з приводу використання інтелектуальної власності в ринковій економіці, які набувають інституційного оформлення в угодах щодо прав на об'єкти інтелектуальної власності як специфічного товару, введеного у господарський обіг.

Комерційна концесія (від лат. *concessio* – дозвіл, поступка) – термін, що використовується в Україні для законодавчого регулювання комерційних відносин, відомих у міжнародній практиці як франчайзинг. Згідно з договором комерційної концесії одна сторона (правовласник) зобов'язується за плату надати другій стороні (користувачеві) право користуватись комплексом належних їй правомочностей з метою виготовлення і (або)

продажу певного товару (послуги), в т. ч. право на фірмове найменування, комерційне позначення, торговельну марку, винахід тощо.

Комерційна таємниця – інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Комерційне найменування – постійна назва юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності, яка індивідуалізує і вирізняє його з-поміж інших.

Компіляція (від лат. *compilatio* – пограбування, накопичення виписок, збірка документів) – збирання та впорядкування матеріалів або даних, що вже існували раніше, їх оригінальне розміщення, в результаті якого створюється авторський твір.

Комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах).

Комп'ютерна програма вільного користування – це комп'ютерна програма, що розповсюджується на умовах ліцензії, що надає користувачеві дозвіл на: використання програми з будь-якою метою; доступ до програмного коду; будь-які дослідження механізмів функціонування програми; використання механізмів (принципів) функціонування будь-яких довільних частин коду програми для створення інших програм та (або) адаптації до потреб користувача; відтворення програми і розповсюдження копій програми будь-яким способом та в будь-якій формі; зміну і вільне розповсюдження як оригінальної програми, так і зміненої, за тими самими умовами, під які підпадає і оригінальна програма.

Комп'ютерна програма навчального призначення – це комп'ютерна програма, яка є засобом навчання, що зберігається на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюється на електронному обладнанні.

Контрафактна продукція – продукція або примірник, які випускаються, відтворюються, публікуються, розповсюджуються, реалізуються тощо з порушенням майнових прав інтелектуальної власності.

Контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми – примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися.

Контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території призводить до порушення прав власника, що захищаються відповідно до чинного законодавства України та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Контрафакція (від лат. *contrafactio* – підробка) – порушення прав інтелектуальної власності на основі самовільного та протизаконного виготовлення та поширення екземплярів твору без згоди правовласника.

Контрольна марка – це спеціальний знак, що засвідчує дотримання авторських і (або) суміжних прав і дає право на розповсюдження примірників комп'ютерних програм, баз даних. Контрольна марка є самоклеїним знаком одноразового використання, зовнішній бік якого має спеціальний голографічний захист.

Копірайт (від англ. *copyright* – право копіювання) – знак охорони авторського права, який розміщується на кожному екземплярі твору і складається з трьох елементів: латинської букви «С» в колі ©, імені автора та року першого опублікування твору.

Корисна модель – нове й промислово придатне конструктивне виконання пристрою.

Користування – одна з основних правомочностей власника, санкціоновані суспільством відносини щодо здобування у процесі використання корисних властивостей об'єкта власності.

Критерії охороноздатності об'єктів промислової власності – загально визнані критерії, які є необхідною умовою надання правової охорони винаходам, корисним моделям, промисловим зразкам та іншим об'єктам промислової власності, у т. ч. новизна, винахідницький рівень, промислова придатність та відповідність суспільним інтересам і принципам моралі.

Лізинг – відносно нова форма комерціалізації ОІВ, яка полягає у здійсненні підприємницької діяльності, що приносить прибуток за рахунок тимчасової уступки власником (лізингодавцем) виключного користування об'єктом власності третім особам (лізингоотримувачам) з а обумовлену плату. Під час дії договору лізингу право власності на лізингове майно належить лізингодавцю, а право на користування – лізингоотримувачу.

Літературні і художні твори – всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені, як-то: книги, брошури та інші письмові твори; лекції звернення, проповіді та інші подібного роду твори; драматичні і музично-драматичні твори; хореографічні твори і пантоміми; музичні твори з текстом або без тексту; кінематографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним кінематографії; рисунки, твори живопису, архітектури, скульптури, графіки і літографії; фотографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним фотографії; твори прикладного мистецтва; ілюстрації, географічні карти, плани, ескізи і пластичні твори, що відносяться до географії, топографії, архітектури або наук.

Літературно-мистецька діяльність – особливий вид творчої інтелектуальної діяльності, що втілюються у творах літератури та мистецтва.

Ліцензіар – продавець ліцензії, юридична або фізична особа, яка зобов'язується передати права на використання об'єктів інтелектуальної власності за певну винагороду на умовах, передбачених ліцензійним договором.

Ліцензіат – 1) покупець ліцензії, юридична чи фізична особа, яка купує права на використання об'єктів інтелектуальної власності у межах, передбачених ліцензійним договором; 2) юридична особа чи індивідуальний підприємець, який має ліцензію на здійснення певного виду діяльності.

Ліцензійна комп'ютерна програма – це комп'ютерна програма, яка вводить в обіг, розповсюджується і використовується в обсягах, формах і способами, прямо зазначеними в ліцензії.

Ліцензійна продукція – плата за надання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору.

Ліцензійна угода – угода між продавцем виключних майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності (ліцензіаром) та їх покупцем (ліцензіатом) щодо використання цього об'єкта на умовах, передбачених у ліцензійному договорі.

Ліцензійний договір – договір, у якому одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання комп'ютерної програми (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог чинного законодавства.

Ліцензійні операції – продаж і придбання виключних прав на запатентований винахід або дозволу на використання винаходу чи ноу-хау з дотриманням певних юридичних заходів.

Ліцензія (від лат. *licentia* – свобода, право) – у широкому розумінні дозвіл, що надається державними органами суб'єктам господарювання на здійснення певного виду діяльності при обов'язковому дотриманні передбачених відповідних органом вимог та умов; у вузькому розумінні – дозвіл на використання об'єкта інтелектуальної власності, що надається на підставі ліцензійного договору.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це письмове повноваження на використання комп'ютерної програми в певній обмеженій сфері, надане особою, яка має виключне право дозволяти використання комп'ютерної програми. Ліцензія на використання комп'ютерної програми може бути виключною, одиначною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону.

Логотип (від гр. *logos* – слово, *typos* – відбиток) – словесний знак для товарів та послуг в особливому графічному виконанні (наприклад, з використанням різних шрифтів).

Локальна новизна – новизна, що встановлюється за виданими в Україні патентами і поданими до Держдепартаменту заявками на видачу патентів.

Людський капітал – комплекс накопичених людиною знань, практичних навичок, творчих здібностей, культурних і моральних цінностей, її фізичних характеристик, які використовуються з метою збільшення доходу.

- М -

Майнове право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин – право його володільця на поширення сорту рослин, породи тварин придатних на поширення на території України і на дозвіл чи заборону поширення сорту рослин, породи тварин іншими особами.

Майнові права – права учасників економічних відносин, пов'язані з володінням, користуванням, розпорядженням тощо певним майном, а також з тими матеріальними вимогами, які виникають між суб'єктами господарювання у зв'язку з розподілом та обміном цим майном.

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) – виключне право на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Майнові права виконавців – їх виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам: публічне сповіщення своїх незафіксованих виконань (прямий ефір); фіксацію у фонограмах чи відеограмах своїх раніше незафіксованих виконань; відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх виконань, зафіксованих без їх згоди у фонограмі чи відеограмі, чи за їх згодою, але якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку вони дали свою згоду; розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, шляхом першого продажу або іншої передачі права власності у разі, коли вони при першій фіксації виконання не дали дозволу виробнику фонограми (виробнику відеограми) на її подальше відтворення; комерційний прокат, майновий найм своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, якщо при фіксації не було їх згоди на комерційний прокат і майновий найм, навіть після розповсюдження виконань, здійсненого виробником фонограми (відеограми) або за його дозволом; розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмах чи відеограмах, через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором, якщо при першій фіксації виконання не було їх згоди на такий вид розповсюдження.

Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм – їх виключне право на використання своїх фонограм, відеограм і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам: відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх фонограм і відеограм у будь-якій формі і будь-яким способом; розповсюдження серед публіки фонограм, відеограм та їх примірників шляхом першого продажу або іншої передачі права власності; комерційний прокат фонограм, відеограм і їх примірників, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником фонограми чи відеограми або за їх дозволом; публічне сповіщення фонограм, відеограм та їх примірників через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором; будь-яку видозміну своїх фонограм, відеограм; ввезення на митну територію України фонограм, відеограм та їх примірників з метою їх поширення серед публіки.

Майнові права інтелектуальної власності – право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Маркування контрольними марками – позначення шляхом наклеювання контрольних марок на упаковку примірників аудіовізуальних творів чи фонограм у порядку, передбаченому законодавством.

Меритократія (від лат. *merit* – заслуга, буквально: влада і гр. *kratos* – влада найбільш обдарованих) – термін, впроваджений англійським соціологом М. Янгом; концепція, згідно з якою в процесі еволюції людського суспільства утвердиться принцип висування на керівні посади найбільш талановитих особистостей зі значним інтелектуальним потенціалом, здатних генерувати нові знання, вихідців з усіх соціальних прошарків.

Метод вартості заміщення – метод оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності, заснований на визначенні мінімальної ціни об'єктів, що мають аналогічну споживчу вартість.

Метод визначення початкових витрат – метод оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності, заснований на врахуванні фактично здійснених витрат згідно з бухгалтерською звітністю підприємства за певний період.

Метод відновної вартості – метод оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності, заснований на визначенні суми витрат, необхідних для створення нової точної копії оцінюваного активу з урахуванням сучасних цін на необхідні ресурси.

Метод дисконтування – метод оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності, згідно з яким розрахунок поточної вартості цих об'єктів здійснюється шляхом приведення всіх майбутніх надходжень чистого прибутку від їх використання на дату проведення оцінювання за визначеною оцінювачем ставкою дисконтування.

Метод звільнення від роялті – метод оцінювання об'єктів інтелектуальної власності, заснований на визначенні вартості цих об'єктів шляхом додавання майбутніх грошових потоків роялті, приведених з використанням ставки дисконтування до поточної вартості.

Метод капіталізації прибутку – метод оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності, згідно з яким поточна вартість цих об'єктів визначається шляхом зіставлення щорічного прибутку від їх комерційного використання та коефіцієнта капіталізації.

Метод порівняльного аналізу продажу – метод оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності, заснований на зіставленні вартості цих об'єктів з вартістю аналогічних об'єктів, які були реалізовані на ринку.

Методи оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності – основні методи розрахунку ринкової вартості об'єктів інтелектуальної власності, розроблені в рамках витратного (такого, що ґрунтується на врахуванні витрат на відтворення первинної вартості об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства

Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності – інформаційний ресурс, який є складовою частиною центральної інформаційної бази Держмитслужби та складається Держмитслужбою для сприяння захисту прав власників на об'єкти права інтелектуальної власності під час митного контролю та митного оформлення товарів, що містять такі об'єкти на підставі заяв правовласників або їх представників, і містить інформацію, яка дає можливість запобігати переміщенню через митний кордон України товарів з порушенням прав інтелектуальної власності.

Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення – міжнародна угода, яка набрала чинності 18 травня 1964 р. і спрямована на співробітництво країн-учасниць у галузі охорони та захисту суміжних прав.

Міжнародна реєстрація знаку для товарів та послуг – реєстрація знака, здійснена відповідно до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків або Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків.

Міжнародне бюро ВОІВ – спеціалізований інститут Всесвітньої організації інтелектуальної власності, що функціонує з 1970 р. і виконує організаційні та адміністративні функції щодо більшості міжнародних угод у сфері охорони промислової власності, авторського та суміжних прав.

Назва місця походження товару – назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із зазначеного географічного місця та має особливі властивості, виключно або головним чином зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами або поєднанням цих природних умов з характерним для даного географічного місця людським фактором.

Найменування місць походження товарів – позначення, що включають сучасне або історичне найменування певного географічного об'єкта (країни, місцевості, населеного пункту тощо), або похідне від нього найменування стосовно товарів, специфічні якості яких зумовлені людським і (або) природними факторами, характерними для цього географічного об'єкта.

Наукове відкриття – встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Науково-інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави у науково-технічній інформації, що полягає в її збиранні, аналітично-синтетичній обробці, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні.

Науково-технічна діяльність – різновид творчої діяльності, пов'язаний з досягненням певних науково-технічних результатів (науково-дослідна, проектно-конструкторська, проектно-технологічна, винахідницька, раціоналізаторська діяльність тощо), що сприяє забезпеченню суспільства необхідними для його життєдіяльності інтелектуальними продуктами, в т. ч. засобами та предметами праці.

Науково-технічна інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності.

Науково-технічна продукція – результати науково-дослідних, дослідно-конструкторських, проектних і технологічних робіт.

Науково-технічні послуги – послуги у галузі науково-технічної інформації, патентно-ліцензійної діяльності, метрології та контролю якості, науково-технічного консультування, впровадження інновацій тощо.

Науково-технічні розробки – систематичні роботи, засновані на знаннях, здобутих у результаті досліджень і (або) практичного досвіду, спрямовані на створення нових чи вдосконалення вже наявних матеріалів, продуктів, пристроїв, процедур, послуг, систем та методів.

Національна інноваційна система – складна, багаторівнева, динамічна система суспільних відносин, інституцій, організацій та механізмів, які формують умови генерування, поширення та практичного використання нововведень, виробництва та реалізації наукомісткої продукції, утвердження інноваційної культури та відповідного способу мислення населення.

Національна система науково-технічної інформації – це організаційно-правова структура, за допомогою якої формується державна інформаційна політика, а також здійснюється координація робіт по створенню, користуванню, зберіганню та поширенню національних ресурсів науково-технічної інформації з урахуванням інтересів національної безпеки.

Недобросовісна конкуренція – будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Недобросовісною конкуренцією є неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, а також інші дії.

Некодифіковані знання – знання, які не можна повністю зафіксувати, важко виокремити, захистити, проконтролювати їх використання.

Неліцензійна комп'ютерна програма – це комп'ютерна програма, яка використовується у будь-якій формі і будь-яким способом без відповідного письмового дозволу особи, якій належать майнові права інтелектуальної власності на цю програму.

Немайнові права – суб'єктивні права учасників правовідносин, що забезпечують певні нематеріальні інтереси творців (права на авторство, на ім'я, на оприлюднення, на відзив, на захист репутації автора тощо). Немайнові права є невідчужуваними особистими правами, які охороняються безстроково.

Немарковані примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних – примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки

яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію, яка не відповідає носію цього примірника, чи номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, а також марковані підробними контрольними марками.

Нематеріальний актив – об'єкти інтелектуальної, у тому числі промислової, власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому законодавством, об'єктом права власності.

Неправомірне використання комерційної таємниці – впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю.

Новизна – критерій охороноспроможності, який визначається за сукупністю знань, так званим рівнем техніки. Вирішення завдання визнають новим, якщо воно не є складовою частиною рівня техніки.

Ноу-хау (від англ. *know-how*, букв.: знаю як) – не захищені охоронними документами та не оприлюднені повністю чи частково знання або досвід технічного, виробничого, управлінського, комерційного чи фінансового характеру, що застосовуються у фаховій діяльності та становлять комерційну або службову таємницю.

- 0 -

Об'єкт винаходу – продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології.

Об'єкт винаходу (корисної моделі) – продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо); процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу.

Об'єкт знаку для товарів і послуг – будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори та комбінації кольорів, а також будь-яка комбінація таких позначень.

Об'єкт промислової власності – винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування та позначення походження чи найменування місця походження товарів, а також недопущення недобросовісної конкуренції.

Об'єкти авторського права – оприлюднені чи неоприлюднені твори науки, літератури та мистецтва, які є результатом творчої діяльності особистості незалежно від їх призначення, позитивних якостей, змісту, способу та форми вираження, за умов втілення цих результатів в об'єктивній формі, що уможливорює їх сприйняття іншими людьми.

Об'єкти інтелектуальної власності – права власності юридичних та фізичних осіб на результати творчої розумової діяльності у науково-технічній, виробничій та гуманітарній сферах (авторське право та суміжні права, права промислової власності).

Об'єкти суміжних прав – об'єкти інтелектуальної власності, що стосуються прав виконавців, виробників звуко- та відеозаписів, організацій ефірного та кабельного мовлення.

Оприлюднення (розкриття публіці) твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо.

Опублікування твору, фонограми, відеограми – випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору, фонограми, відеограми у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, фонограми чи відеограми, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми.

Опціон (від лат. *optio* – вибір, бажання) – можливість вибору між окремими альтернативними варіантами угоди або зміни її початкових умов; попередня угода про укладення договору в майбутньому (в терміни, узгоджені сторонами).

Організаційний капітал – систематизована і формалізована компетентність (поінформованість, обізнаність, авторитетність) працівників компаній, а також організаційні можливості та системи, які посилюють їхні

творчі можливості (інформаційні ресурси, електронні мережі, організаційна структура, мобільність). Поділяється на інноваційний та процесний капітал.

Організація ефірного мовлення – телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гама-променів тощо) у будь-якому частотному діапазоні (у тому числі й з використанням супутників).

Організація кабельного мовлення – телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі на віддаль сигналу за допомогою того чи іншого виду наземного, підземного чи підводного кабелю (провідникового, оптоволоконного чи іншого виду).

Організація мовлення – організація ефірного мовлення чи організація кабельного мовлення.

Особисті немайнові права автора – вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора.

Охорона прав інтелектуальної власності – регулювання відносин з приводу створення та використання об'єктів інтелектуальної власності з допомогою системи відповідних правових норм.

Охоронний документ – документ, який забезпечує правову охорону об'єктів інтелектуальної власності.

Оцінка об'єктів інтелектуальної власності – процес визначення вартості ОІВ у грошовому вираженні. Вартість ОІВ у межах чинного підприємства – величина, що відображає сукупну корисність ОІВ і є внеском до результатів функціонування підприємства як єдиного комплексу при виробництві товарів і наданні послуг.

Паризька конвенція про охорону промислової власності – багатостороння міжнародна угода, укладена в 1883 р. і спрямована на гармонізацію національних законодавств країн-учасниць щодо охорони промислової власності, полегшення придбання та захисту прав на відповідні об'єкти.

Партія дисків для лазерних систем зчитування із записом на них інформації – будь-яка кількість дисків для лазерних систем зчитування із записом на них інформації, що виробляються з однієї матриці та супроводжуються одним товаросупровідним документом.

Патент (від лат. *patens* – відкритий) – державний охоронний документ на об'єкт промислової власності, що засвідчує пріоритет та авторство його творця, а також виключні права особи, яка володіє патентом, на певній території протягом законодавчо встановленого терміну.

Патент (деклараційний патент) на винахід, деклараційний патент на корисну модель, патент (деклараційний патент) на секретний винахід, деклараційний патент на секретну корисну модель – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель).

Патент (деклараційний патент) на секретний винахід – різновид патенту, що видається на винахід, віднесений до державної таємниці.

Патент на винахід – різновид патенту, що видається за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід.

Патентна грамота – офіційний бланк для оформлення патенту. Патентна грамота видається в одному примірнику незалежно від кількості власників патенту.

Патентна документація – сукупність патентних документів.

Патентна інформація – сукупність відомостей про результати науково-технічної діяльності, що містяться в описах, які додаються до заявок на винаходи чи до охоронних документів, про правовий статус патентних документів, а також про умови реалізації прав, які витікають з патентних документів.

Патентна ліцензія – ліцензія на використання об'єкта промислової власності, захищеного патентом.

Патентна чистота – властивість технологій та /або їх складових бути вільно використаними в певній державі без загрози порушення чинних на її території охоронних документів (патентів) па об'єкти права інтелектуальної

власності, які належать третім особам, визначена згідно з чинними охоронними документами (патентами) на ці об'єкти та нормативно-правовими актами держави (держав), де планується використання зазначених технологій та їх складових, а також відповідно до конкретного періоду часу, обумовленого строком дії охоронних документів (патентів) на складові технологій на території такої держави (держав).

Патентне право – сукупність правових норм, що регулюють відношення, пов'язані зі створенням і використанням винаходів і раціоналізаторських пропозицій, матеріальне і моральне стимулювання масового винахідництва, а також захист авторських прав.

Патентний повірений – представник у справах інтелектуальної власності, який надає фізичним та юридичним особам допомогу щодо оформлення її правової охорони.

Патентний пошук – різновид інформаційного пошуку, який здійснюється у фондах патентної документації з метою встановлення рівня правової охорони технічного рішення, меж прав власників патентного документа й умов реалізації цих прав. Патентний пошук може бути: нумераційний – за номером патентного документа; іменний (фірмовий) – за найменуванням фірми або іменем (прізвищем) заявника, автора (авторів), представника заявника (патентного повіреного) або (та) власника охоронного документа; тематичний (предметний) – за фондами описів винаходів, корисних моделей та промислових зразків і за фондами опублікованих описів до заявок на основі рубрик відповідної класифікації або списком ключових слів.

Патентний пул – угода між монополіями з метою усунення конкуренції між ними, згідно з якою всі патенти, що є власністю учасників угоди передаються організації, яка в подальшому надає учасникам пулу ліцензії на використання відповідних об'єктів промислової власності.

Патентний фонд – упорядковане зібрання патентних документів і довідково-пошуковий апарат до нього, а також нормативно-методичні та інші матеріали з питань охорони промислової власності.

Патентні дослідження – системний науковий аналіз властивостей об'єкта господарської діяльності протягом його життєвого циклу, які впливають з правової охорони об'єктів промислової власності.

Патентовласник – фізична чи юридична особа, якій належить патент на об'єкт інтелектуальної власності.

Патентоспроможність – юридична властивість технічного рішення задачі, що полягає в тому, що воно має всі ознаки, достатні для визнання його винаходом і в разі відповідного оформлення заявних матеріалів може бути захищено патентом.

Патентування – комплекс заходів, направлений на одержання правової охорони на такі об'єкти промислової власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин.

Паушальний платіж – одноразовий платіж, який становить фіксовану суму і не залежить від обсягів виробництва (продажу) продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності.

Первісні суб'єкти авторського права – творці, які володіють усім комплексом виключних майнових та особистих немайнових прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Підтримувач сорту – фізична або юридична особа, яка впродовж чинності визначеного цим Законом строку майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, засвідченого свідоцтвом про державну реєстрацію сорту рослин, забезпечує збереженість сорту у процесі його господарського обороту шляхом підтримання ознак, породжених певним генотипом або комбінацією генотипів відповідно до прояву, що був зафіксований при державній реєстрації.

Піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення.

Піратство у сфері інтелектуальної власності – незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності з метою отримання комерційної вигоди без згоди правовласників.

Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Попередня заявка – заявка, яка була подана до Держдепартаменту чи до відповідного органу держави – учасниці Паризької конвенції з охорони промислової власності і за якою заявлено пріоритет.

Постіндустріальне суспільство – етап цивілізаційного розвитку людства, на якому домінують новітні технологічні уклади, відбувається інтелектуалізація

усіх сфер суспільного життя, провідну роль відіграють знання та інформація, які перетворюються на стратегічний ресурс розвитку людства.

Похідний твір – твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову (до похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів).

Похідні суб'єкти авторського права – творці похідних творів (перекладів, обробок, рефератів, резюме, оглядів, аранжувань) та збірок (енциклопедій, антологій, компіляцій даних (баз даних)), якщо здійснені ними переробка та відбір є результатом творчої розумової праці.

Права власності – санкціоновані суспільством поведінкові відносини, що виникають між людьми у зв'язку з існуванням та використанням рідкісних благ; набір, пучок часткових повноважень, правомочностей та прийняття рішень стосовно того чи іншого ресурсу.

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом.

Правомочність – передбачена законом можливість учасника правовідносин здійснювати певні дії або вимагати цього від інших учасників.

Правомочності суб'єктів авторського права – правомочності, що поділяються на дві основні групи: особисті немайнові права, невідчужувані від особистості творця, такі, що охороняються безстроково і не можуть передаватись іншим особам (права на авторство, ім'я, оприлюднення, відзив тощо); майнові права, пов'язані з використанням твору на основі договірних відносин (права на відтворення, розповсюдження, публічне виконання, демонстрацію, експонування твору, його запис, переклад, переробку тощо).

Прибутковий (дохідний) підхід до оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності – підхід, що ґрунтується на ідеї залежності економічної цінності об'єктів інтелектуальної власності від майбутніх доходів, пов'язаних з їх використанням. При цьому дохід від використання об'єктів інтелектуальної власності визначається як різниця між грошовими надходженнями (платежами за надання права використовувати об'єкт інтелектуальної власності (наприклад, роялті, паушальними платежами) та

грошовими виплатами за визначений період. Основними методами, які використовуються в рамках цього підходу, є метод дисконтування, метод капіталізації прибутку та метод комерційної значимості.

Прикладні дослідження – оригінальні дослідження, які визначають можливі шляхи використання результатів фундаментальних досліджень, спрямовані на здобуття нових знань та призначені переважно для здійснення конкретної практичної мети чи завдання.

Примірник аудіовізуального твору чи фонограми – відтворена в будь-якій матеріальній формі копія аудіовізуального твору чи фонограми, яка містить у собі всі або значну частину зображення чи звуків, що є складовими частинами цього аудіовізуального твору чи фонограми.

Примірник відеограми – копія відеограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї відеограми і містить усі зафіксовані на ній рухомі зображення чи їх частину (як із звуковим супроводом, так і без нього).

Примірник твору – копія твору, виконана у будь-якій матеріальній формі.

Примірник фонограми – копія фонограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї фонограми і містить усі зафіксовані на ній звуки чи їх частину.

Принципи авторського права – основні вихідні положення системи авторського права: свобода творчості, невідчужуваність особистих немайнових прав автора, свобода авторського договору, узгодження особистих інтересів автора з інтересами суспільства.

Принципи патентного права – основні вихідні положення системи патентного права: надання патентної охорони лише патентоспроможним об'єктам інтелектуальної власності; їхня "патентна чистота"; визнання за власником патента виключних прав на використання запатентованих об'єктів; встановлення санкцій за порушення цих прав узгодження інтересів власника патенту з інтересами суспільства.

Пріоритет заявки – першість у поданні заявки.

Продукт як об'єкт технології – це матеріальний об'єкт як результат діяльності людини. Таким продуктом, зокрема, є пристрій, механізм, система (комплекс) взаємодіючих пристроїв, споруда, виріб, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини та інший біологічний матеріал, у тому числі трансгенна рослина і тварина.

Продюсер аудіовізуального твору – особа, яка організує або організує та фінансує створення аудіовізуального твору.

Промислова власність – інтелектуальна власність у частині відносин з приводу інтелектуальних продуктів, створених у виробничій та науково-технічній сферах (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань, ноу-хау тощо).

Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.

Просте зазначення походження товару – будь-яке словесне чи зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару. Ним може бути і назва географічного місця, яка вживається для позначення товару або як складова частина такого позначення.

Процес як об'єкт технології – це дія або сукупність дій, виконуваних щодо продуктів та інших матеріальних об'єктів за допомогою принаймні одного продукту і спрямованих на досягнення певного технічного результату. Таким процесом, зокрема, є виготовлення, обробка, переробка продукту та контролювання його якості, перетворення речовини, енергії, даних, вимірювання параметрів, діагностування, лікування, керування процесом, який є об'єктом технології.

Псевдонім – вигадане ім'я, вибране автором чи виконавцем для позначення свого авторства.

Публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми – публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання або будь-яких рухомих зображень.

Публічне виконання – подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час.

Публічне сповіщення (доведення до загального відома) – передача за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гама-променів тощо), у тому числі з використанням супутників, чи передача на віддаль за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організацій мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуку не можуть бути сприйняті.

Публічний показ – будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї чи близьких знайомих цієї сім'ї особи, яка здійснює показ, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час (публічний показ аудіовізуального твору чи відеограми означає також демонстрацію окремих кадрів аудіовізуального твору чи відеограми без дотримання їх послідовності).

- P -

Раціоналізатор – автор раціоналізаторської пропозиції, особа, яка постійно чи епізодично займається раціоналізацією.

Раціоналізаторська пропозиція – визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

Раціоналізація – удосконалення методів будь-якої роботи, що забезпечує підвищення продуктивності праці, покращання якості продукції та виконане на основі впровадження нової інформації в практику.

Реєстр примірників дисків – сукупність даних про диски, їх виробників (імпортерів), а також осіб, яким належать немайнові, майнові права на відповідні об'єкти авторського права та (або) суміжних прав, що містяться на цих дисках.

Репрографічне відтворення (репродукування) – факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу письмового чи іншого графічного твору або його примірника шляхом фотокопіювання або іншими подібними способами, крім запису в електронній (у тому числі цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер.

Розголошення комерційної таємниці – ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до чинного законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту (підприємцю).

Розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав – будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, в тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором.

Розповсюдження примірників аудіовізуальних творів чи фонограм – випуск в обіг примірників аудіовізуальних творів чи фонограм і наступні за цим будь-які дії розповсюджувачів цих примірників, які тягнуть, незалежно від способу, передачу права власності або передачу права володіння, або права користування, або права розпорядження на ці примірники.

Роялті – ліцензійний платіж у вигляді сум, які сплачуються періодично, залежно від обсягів виробництва або реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності.

Рукопис – оригінальний примірник письмового твору в тому вигляді, в якому його зафіксував автор; іноді розглядається як категорія, протилежна опублікованим примірникам письмового твору, що включає всі неопубліковані примірники оригіналу.

- С -

Свідоцтво про авторство на сорт – охоронний документ, що засвідчує особисте немайнове право авторства на сорт.

Свідоцтво про державну реєстрацію сорту рослин – охоронний документ, що засвідчує майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин.

Світова конвенція про авторське право – міжнародна угода щодо охорони авторських прав на наукові, літературні та художні твори, підписана в 1952 р. в Женеві (набрала чинності в 1955 р.).

Світова організація торгівлі (СОТ) – заснована у 1994 р. в м. Маракеші головна офіційна інституція міжнародної торговельної системи, яка відіграє роль міжнародного форуму для проведення торговельних переговорів, арбітра міждержавних торговельних суперечок, інституційного механізму реалізації домовленостей Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів тощо.

Секретний винахід (секретна корисна модель) – винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесена до державної таємниці.

Скетч (начерк, ескіз) – попередній варіант рисунка, картини, плану або карти чи зафіксований начерк літературного, драматичного, наукового або музичного твору. Оригінали скетча є об'єктами авторського права.

Скульптура – художній твір, абстрактний прототип, втілений у формі реальних або абстрактних тримірних об'ємних (статуї, статуєтки, бюсти) чи рельєфних (барельєфних) фігур, здебільшого людини або тварини. Рельєфи або статуї, що становлять частину твору архітектури, також є творами скульптури. скульптура може бути включена в усі види архітектурних споруджень і комплексів (атланти, каріатиди, фризи, фронтони, фонтани, садово-паркова скульптура).

Слоган (від англ. *slogan*) – рекламний лозунг, девіз, спрямований на створення іміджу фірми та рекламу її продукції.

Службовий винахід – винахід, створений за дорученням роботодавця або у зв'язку з виконанням винахідником своїх службових обов'язків.

Службовий винахід (корисна модель) – винахід (корисна модель), створений працівником: у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) непередбачене інше; з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця.

Службовий твір – твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем.

Службові обов'язки – зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі).

Сорт рослин – окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів, яка, незалежно від того, задовольняє вона повністю або ні умови виникнення правової охорони: може бути визначена ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності даного генотипу або комбінації генотипів; може бути відрізнена від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї з цих ознак; може розглядатися як єдине ціле з точки зору її придатності для відтворення в незмінному вигляді цілих рослин сорту.

Специфікація прав власності – термін, що широко використовується в економічній теорії прав власності та означає чітке визначення та закріплення прав і обов'язків власників, надійний захист їх правомочностей. У розвинених країнах історично склалися дві правові традиції щодо специфікації прав власності: **англосаксонська** (право власності трактується як складний пучок часткових повноважень, який може розширюватись або скорочуватись, і визнається, що в процесі розвитку права власності відбувається постійне його розщеплення та диференціація на часткові повноваження, якими добровільно обмінюються суб'єкти господарювання) і **континентальна** (абсолютизація права власності як священного, недоторканного, необмеженого та неподільного, сконцентрованого в руках одного економічного суб'єкта; еволюція власності трактується як обмеження, урізання єдиного і неподільного раніше права власності).

Співавтори – особи, спільною творчою працею яких створено твір.

Співавтори інтерв'ю – особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла.

Співавторство – спільна належність двом чи більше особам права на об'єкт інтелектуальної власності, створений у результаті їх спільної творчої праці.

Споживчий капітал – складова інтелектуального капіталу, відносини фірми зі споживачами її продукції, що набувають прояву в прихильності, вірності, доброзичливості покупців тощо.

Ставка роялті – частка бази роялті у відсотковому виразі, яка використовується для визначення величини роялті.

Строк корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності – строк, протягом якого є ймовірність отримання економічної вигоди від використання об'єкта права інтелектуальної власності за умови чинності майнових прав на такий об'єкт.

Структурний капітал – складова інтелектуального капіталу, все, що дає можливість працівникам реалізувати свій потенціал: технічне і програмне забезпечення, організаційна структура, патенти, знаки для товарів і послуг, відносини з клієнтами. Поділяється на клієнтський і організаційний капітал.

Суб'єкти авторського права – особи, працею яких створено науковий, літературний чи мистецький твір (автори, співавтори, укладачі та ін.), а також особи, які отримали авторські права за договорами чи в результаті подій, визначених законом (спадкоємці авторів, роботодавці та ін.).

Суб'єкти інтелектуальної власності – персоніфіковані носії відносин інтелектуальної власності (окремі особи, колективи, суспільство в цілому, держава, наднаціональні утворення).

Суб'єкти права інтелектуальної власності – творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору.

Суб'єкти суміжних прав – суб'єкти похідних та залежних від прав авторів творів (виконавці, виробники записів (фонограм, відеограм), організації ефірного та кабельного мовлення).

Субліцензія – надання ліцензіатом права на використання об'єкта інтелектуальної власності третім особам за згодою ліцензіара і на умовах, передбачених у їх ліцензійній угоді.

Суміжні права – об'єднані в єдиний інститут з авторським правом, близькі або похідні від нього права, що стосуються творчої діяльності виконавців, виробників фонограм, відеограм, організацій ефірного та кабельного мовлення.

Суспільне надбання – твори і об'єкти суміжних прав, строк дії авторського права і (або) суміжних прав на які закінчився.

- Т -

TRIPS – угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, невід'ємна складова угоди СОТ, підписана 15 квітня 1994 р. і спрямована на міжнародне регулювання правил щодо торгівлі інтелектуальними продуктами, інвестицій в інтелектуальну діяльність, охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Твір архітектури – твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо).

Твір декоративного призначення – скульптура малих форм, панно, вази, тарелі, тканини та інші предмети, призначені для оформлення приміщень.

Твір образотворчого мистецтва – скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього (у тому числі сценічного) дизайну тощо.

Твір ужиткового мистецтва – твір мистецтва, в тому числі твір художнього промислу, створений ручним або промисловим способом для користування у побуті або перенесений на предмети такого користування.

Твір ужиткового призначення – посуд, столові набори, ювелірні вироби, вази, шкатулки, скриньки, корзинки, ляльки, іграшки, меблі та інші художньо оформлені вироби.

Творча діяльність – індивідуальна чи колективна творчість професійних творчих працівників, результатом якої є твір чи його інтерпретація, що мають культурно-мистецьку цінність.

Творчість – процес усвідомленої, цілеспрямованої і, зазвичай, передбачуваної діяльності, внаслідок якої народжується щось якісно нове, що відзначається неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю. Творчість властива лише людині. Суб'єктом творчої діяльності може бути тільки людина. У природі здійснюється лише процес розвитку, а не творчості.

Технічні засоби захисту – технічні пристрої і (або) технологічні розробки, призначені для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і (або) суміжних прав при сприйнятті і (або) копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організацій мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

Технологічні інновації – діяльність суб'єктів господарювання, спрямована на розробку та впровадження технологічно нових продуктів (продуктові інновації) та процеси (процесові інновації).

Товарний знак – об'єкт промислової власності, умовне символічне позначення, що слугує для індивідуалізації товарів та ідентифікації джерел їх походження.

Топографія інтегральної мікросхеми – зафіксоване на матеріальному носії просторово-геометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними.

Торговельна (торгова) марка – будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що

виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

Трансакційні витрати – витрати, що виникають у зв'язку з передачею прав власності. Включають: витрати на збирання та обробку ринкової інформації, ведення переговорів, укладення та юридичне оформлення угод, забезпечення їх виконання та компенсації збитків у випадку їх порушення, витрати, пов'язані з опортуністичною поведінкою контрагентів тощо.

- у -

Український інститут промислової власності – державна установа системи охорони інтелектуальної власності в Україні, яка виконує функції здійснення експертизи заявок на об'єкти промислової власності.

Універсальна стратегія розгляду спорів щодо доменних імен (UDRP) – розроблена Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) у ході процесу в рамках ВОІВ за назвою доменів у Інтернеті та прийнята Корпорацією Інтернету з присвоєння назв і номерів (ICANN) уніфікована та обов'язкова система адміністративного врегулювання спорів щодо недобросовісної реєстрації назв доменів (кіберсквотингу).

Управління інтелектуальною власністю – діяльність, спрямована на одержання кінцевого результату – прибутку або іншої користі через створення та застосування об'єктів прав інтелектуальної власності у різних галузях економіки.

- ф -

Фактичний строк корисного використання об'єкта права інтелектуальної – період від початку строку корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності до дати оцінки.

Фірмове найменування – об'єкт промислової власності, найменування юридичної особи, суб'єкта господарювання, яке дає можливість ідентифікувати конкретне підприємство та вирізнити його з-поміж інших.

Фонограма – звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що входить до аудіовізуального твору. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій).

Форма чи спосіб вираження твору – метод, за допомогою якого можливе сприйняття твору, наприклад, виконання, декламування, фіксація, створення матеріальної форми тощо.

Формула в заявці на патент або в патенті (формула винаходу (корисної моделі)) – патентні домагання; стисла характеристика, що містить сукупність істотних ознак винаходу (корисної моделі), достатню для досягнення зазначеного заявником технічного результату. Формула має базуватися на описі, тобто характеризувати винахід (корисну модель) тими самими поняттями, що і опис винаходу (корисної моделі). Слугує для визначення обсягу правової охорони, що надається патентом.

Формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками) – експертиза, в ході якої встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами (корисними моделями), і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам.

Франчайзинг (від лат. *franchise* – привілея, пільга, особливе право) – угода, відповідно до якої франчайзі (юридична або фізична особа, що отримує ліцензію) зобов'язується здійснювати виробничу і (або) комерційну діяльність згідно з домовленістю, досягнутою з франчайзером (продавцем ліцензії); одна з форм співпраці малого і великого бізнесу, за якої потужні корпорації укладають угоди з невеликими фірмами, передаючи останнім право діяти від імені цих корпорацій.

Франшиза – за визначенням експертів ВОІВ, – договір, за яким одна особа (власник права-франчайзер), яка має розроблену систему здійснення певної діяльності, дозволяє іншій особі – франчайзі використовувати цю систему за винагороду, відповідно до вимог франчайзера. Система за умов франшизи – пакет договорів, що охоплює також права на ОІВ, такі як: промислові зразки, фірмові найменування, торговельні марки, технології, комерційні таємниці (ноу-хау) тощо.

Фундаментальні дослідження – експериментальні або теоретичні дослідження, спрямовані на здобуття нових знань щодо закономірностей розвитку природи та суспільства, результатом яких є гіпотези, теорії, методи тощо.

- Ц -

Цивільно-правові способи захисту прав – передбачені законодавством матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких здійснюється визнання або відновлення порушених або оспорюваних прав та інтересів авторів, об'єктів авторського і суміжних прав або володільців на них, припинення порушень, а також майновий вплив на порушників. Основна мета цивільно-правової відповідальності – відшкодування завданої шкоди.

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

- Ш -

Штам – сукупність клітин, що мають загальне походження і характеризуються однаковими стійкими ознаками.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Найважливіші міжнародні договори, конвенції та угоди у сфері інтелектуальної власності

I. Програмні міжнародні угоди:

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, прийнята 9 вересня 1886 р., зі змінами та доповненнями.
2. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури, підписаний у 1977 р.
3. Договір про закони щодо товарних знаків (Договір TLT), підписаний у Женеві в 1994 р.
4. Мадридська угода про недопущення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів, підписана в 1891 р., зі змінами та доповненнями.
5. Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення (Римська конвенція), підписана в 1961 р.
6. Міжнародна конвенція про охорону селекційних досягнень, підписана в 1961 р., зі змінами та доповненнями.
7. Найробський договір про охорону олімпійського символу, підписаний у 1981 р.
8. Паризька конвенція про охорону промислової власності (прийнята на Дипломатичній конференції в Парижі в 1883 р., розвинена Мадридським протоколом 1981 р.), зі змінами та доповненнями.
9. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS), підписана в 1995 р.

II. Класифікаційні міжнародні угоди:

10. Віденська угода про введення Міжнародної класифікації образотворчих елементів знаків для товарів (Віденська угода), підписана в 1973 р.
11. Локарнська угода про введення Міжнародної класифікації промислових зразків (Локарнська угода), підписана в 1968 р.
12. Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніццька угода), підписана в 1957 р.
13. Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію, підписана в 1971 р., зі змінами та доповненнями.

III. Реєстраційні міжнародні угоди:

14. Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків, підписана в 1925 р., зі змінами і доповненнями.
15. Договір про патентну кооперацію (Договір РСТ), підписаний у 1970 р., переглянутий у 1979 р. та 1984 р.

16. Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та їх міжнародної реєстрації, підписана в 1958 р.

17. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода), підписана у 1891 р. і доповнена Мадридським протоколом 1989 р.

Основні нормативні акти України з питань інтелектуальної власності

18. Цивільний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. Кн. 4 : Право інтелектуальної власності // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 41. – Ст. 356.

19. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

20. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХП (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.

21. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХП (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.

22. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХП (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.

23. . Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8. – Ст. 28.

24. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. № 752-XIV (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.

25. Закон України «Про приєднання України до договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право» від 20 вересня 2001 р. № 2733-ІП // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 2. – Ст. 16.

26. Закон України «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів» (Паризького акта від 24 липня 1971 р., зміненого 2 жовтня 1979 р.) від 31 травня 1995 р. № 189/95-ВР (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2627-ІП від 11 липня 2001 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 155.

27. Закон України «Про приєднання України до договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми» від 20 вересня 2001 р. № 2732-ІП // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 2. – Ст. 15.

28. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.

29. Закон України «Про розповсюдження екземплярів аудіовізуальних творів і фонограм» від 23 березня 2000 р. № 1587-ІП (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 24. – Ст. 183.

30. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. № 3116-ХІІ (у редакції Закону України від 17 січня 2002 р. № 2986-ПІ) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 21. – Ст. 218.

31. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25 червня 1993 р. № 3322 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.

32. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 1 грудня 1998 р. № 285-ХІV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 2/3. – Ст. 20.

33. Державні стандарти України. (ДСТУ)

Навчальна література

34. Андрощук Г. А. Раціоналізаторська пропозиція як об'єкт промислової власності: проблеми регулювання / Г. А. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2006. – № 4. – С. 37-44.

35. Антонов В. М. Інтелектуальна власність і комп'ютерне авторське право / В. М. Антонов. – К. : КНТ, 2005. – 520 с.

36. Афанасьєва К. О. Авторське право : практичний посібник / К. О. Афанасьєва. – К. : Атака, 2006. – 224 с.

37. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник / В. Д. Базилевич. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 431 с.

38. Бондаренко С. В. Авторське право і суміжні права / С. В. Бондаренко. – К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2005. – 260 с.

39. Власність інтелекту : (збірник статей) / Л. Й. Глухівський. – К. : Державний департамент інтелектуальної власності, 2002. – 140 с.

40. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності : навчальний посібник / І. І. Дахно. – Видання 2-ге, перероб. і доповн. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 278 с.

41. Демченко Т. С. Охорона товарних знаків (порівняльно-правовий аналіз) : (монографія) / Т. С. Демченко. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – 184 с.

42. Добриніна Г. П. Патентна інформація і документація. Патентні дослідження / Г. П. Добриніна, В. Д. Пархоменко. – К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2004. – 96 с.

43. Драпак Г. Основи інтелектуальної власності : навчальний посібник / Г. Драпак, М. Скиба. – Видання друге, виправлене. – К. : Кондор, 2007. – 156 с.
44. Драпак Г. Основи інтелектуальної власності : навчальний посібник / Г. Драпак, М. Скиба. – Хмельницький : ТУП, 2003. – 135 с.
45. Дроб'язко В. С. Право інтелектуальної власності / В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.
46. Жаров В. О. Захист прав інтелектуальної власності в Україні : навчальний посібник / В. О. Жаров. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – К. : Інститут інтелектуальної власності, 2002. – 388 с.
47. Жданенко О. І. Захист та облік суб'єктів прав інтелектуальної власності в Україні / О. І. Жданенко // Економіка та держава. – 2005. – № 5. – С. 47-50.
48. Збірник законодавчих актів України з питань інтелектуальної власності / уклад.: В. О. Жаров і Н. В. Максимова ; за ред. М. В. Паладія. – К. : Альфа-ШК, 2006. – 434 с.
49. Зинов В. Г. Управление интеллектуальной собственностью : учебное пособие / В. Г. Зинов. – М. : Дело, 2003. – 512 с.
50. Іванченко А. Інтелектуальні власність: об'єкти, право, бухоблік, оподаткування, контроль, відповідальність, ліцензійне/неліцензійне ПЗ / А. Іванченко [та ін.]. – Х. : Фактор, 2008. – 256 с.
51. Ієвіня О. В. Право інтелектуальної власності: схеми та роз'яснення : навчальний посібник / О. В. Ієвіня, В. П. Мироненко, Н. В. Павлівська, С. А. Пилипенко. – К. : КНТ, 2007. – 264 с.
52. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності : підручник / М. В. Вачевський, В. Г. Кремень, В. М. Мадзігон ; за ред. проф. М. В. Вачевського. – К. : ВД Професіонал, 2005. – 448 с.
53. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика : науково-практичне видання : у 4 т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького. – К. : Ін Юре, 1999. – Т. 1-4.
54. Інтелектуальні власність та інновації в контексті формування стратегії розвитку малого і середнього бізнесу : матеріали конференції. – Львів : Львівтехнополіс, 2006. – 103 с.
55. Коваленко Т. Товарний знак чи бренд / Т. Коваленко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 2. – С. 23-26.
56. Кожарская И. Ю. Патентное право / И. Ю. Кожарская, Б. Г. Прахов. – К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2003. – 140 с.
57. Коссак В. М. Право інтелектуальної власності : підручник / В. М. Коссак, І. Є. Якубівський. – К. : Істина, 2007. – 208 с.
58. Коулопоулос Т. М. Управление знаниями : [пер. с англ.] / Т. М. Коулопоулос, К. Фраппаоло. – М. : Эксмо, 2008. – 224 с. – (Высокий старт).

59. Крайнев П. П. Патентування винаходів в Україні : монографія / П. П. Крайнев, Л. І. Работягова, І. І. Дятлик ; за ред. П. П. Крайнева. – К. : Ін Юре, 2000. – 340 с.
60. Красовська А. Сучасний стан правової охорони об'єктів інтелектуальної власності в Україні / А. Красовська // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 1. – С. 4-7.
61. Кузнецов Ю. М. Патентознавство та авторське право : підручник / Ю. М. Кузнецов. – К. : Кондор, 2005. – 428 с.
62. Максимова Н. Майнові права інтелектуальної власності як внесок до статутного капіталу / Н. Максимова // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 5. – С. 35-39.
63. Матеріали науково-практичної конференції «Стан та напрями адаптації законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності до законодавства Європейського Союзу» від 12 квітня 2006 р., м. Київ // Юридична газета. – 2006. – № 8 (68).
64. Мельник О. М. Суб'єкт права інтелектуальної власності та його цивільно-правовий статус / О. М. Мельник. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2003. – 156 с.
65. Мікульонок І. О. Основи інтелектуальної власності : навчальний посібник / І. О. Мікульонок. – К. : ІВЦ «Видавництво «Політехніка» ; Ліра-К, 2005. – 232 с.
66. Назаренко І. І. Основи патентування і ліцензування : навчальний посібник / І. І. Назаренко, А. І. Кредісов, В. О. Ракша ; за ред. А. І. Кредісова. – К. : Знання України, 2006. – 306 с.
67. Опалінський Ю. В. Право інтелектуальної власності в системі права України : конспект лекцій для студентів спеціальності «Інтелектуальна власність» / Ю. В. Опалінський. – К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2000. – 44 с.
68. Орлюк О. П. Право інтелектуальної власності : академічний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів / О. П Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; за ред.: О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
69. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С. О. Довгий, В. О. Жаров, В. О. Зайчик та ін. – К. : Форум, 2002. – 319 с.
70. Охорона промислової власності в Україні : монографія / за ред.: О. Д. Святоцького, В. Л. Петрова. – К. : Ін Юре, 2001. – 400 с.
71. Петренко І. Щодо порушення права на комерційну таємницю / І. Петренко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 4. – С. 18-25.
72. Підпригора О. А. Право інтелектуальної власності : підручник / О. А. Підпригора, О. Д. Святоцький. – К. : Ін Юре, 2004.
73. Підпригора О. А. Право інтелектуальної власності України : підручник / О. А. Підпригора, О. О. Підпригора. – К. : Юрінком Інтер, 2002.

74. Полуєтков І. Засоби індивідуалізації в мережі Інтернет: питання меж здійснення прав / І. Полуєтков // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 5. – С. 24-32.

75. Потехіна В. Економічний аналіз авторського права з метою визначення оптимального рівня його охорони : збірник наукових праць / В. Потехіна. – К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2004. – Вип. 42. – С. 120-130.

76. Потехіна В. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / В. О. Потехіна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.

77. Право інтелектуальної власності : науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / за заг. ред.: М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова. – К. : Парламентське вид-во, 2006. – 432 с.

78. Робота з документами, що містять комерційну таємницю / Варенко В. М. // Референтна справа : навчальний посібник / В. М. Варенко. – К. : Кондор, 2008. – Розділ 5. – С. 63-68.

79. Селиванов М. Проблеми правової охорони комп'ютерних програм / М. Селиванов // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 6. – С. 23-27.

80. Сидорук В. Інноваційний шлях розвитку економіки України очима практика / В. Сидорук // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 9. – С. 24-33.

81. Стратегічні виклики XX ст. суспільству та економіці. Т. 1 : Економіка знань – модернізаційний проект України / за заг. ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семеновенка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – 544 с.

82. Уманців Г. Проблеми ідентифікації, оцінки та обліку інтелектуального капіталу підприємства / Г. Уманців // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 3. – С. 29-33.

83. Федулова Л. І. Сучасні концепції менеджменту : навчальний посібник / Л. І. Федулова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 536 с.

84. Черевко Г. В. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / Г. В. Черевко. – К. : Знання, 2008. – 412 с.

85. Штефан О. Деякі аспекти охорони прав на твори образотворчого та ужиткового мистецтва / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 2. – С. 27-31.

Навчальне видання

**Ксенофонтова Марина Миколаївна
Самодай Валентина Петрівна
Дубовик Світлана Григорівна**

**Інтелектуальна власність:
у схемах і таблицях**

Навчальний посібник

Суми: Вид-во СумДПУ, 2014
Свідоцтво № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальна за випуск **А. А. Сбруєва**
Комп'ютерна верстка **Ю. С. Нечипоренко**

Здано в набір 15.05.2012. Підписано до друку 18.06.2012.

Формат 60x84/16. Гарнітура Calibri. Друк ризогр.

Папір друк. Умовно. друк. акр. 16,9. Обл.-вид. арк. 16,2.

Тираж 100 прим. Вид. № 56.

Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А. С. Макаренка.